The

Anekartha Sangraha

Of

ACHARYA HEMA CHANDRA

Edited

With an Alphabatical Index Prepared by

CHANANANDA PANDEYA AND JANARDANA JOSHI

By

Jagannath Sastri Hoshing Sahityopadhyaya

PRINTED. PUBLISHED & SOLD BY

JAI KRISHNADAS-HARIDAS GUPTA

The Chowkhamba Sanskrit Series Office, Vidya Vilas Press

North of Gopalmandir, Benares City.

Printed-Published & sold by
JAI KRISHNADAS-HARIDAS GUPTA,
The Chowkhamba Sanskrit Series Office,
VIDYA VILAS PRESS,
North of Gopal Mandir,
BENARES CITY.

Printed by Jai Krishna Das Gupta
at the Vidya Vilas Press. Benares,

Agents:
1 Otto Harrassowitz, Leipzig:
GERMANY.
2 Arthur Probsthain,
Oriental & Foreign Bookseller,
London.
3 The Oriental Book-supplying Agency,
POONA.

हरिदाससंस्कृतग्रन्थमालासमाख्य-
काशीसंस्कृतसीरिज़पुस्तकमालायाः
६८
कोशविभागे(२)द्वितीयं पुष्पम् ।

अनेकार्थसङ्ग्रहो नाम कोशः

आचार्यश्रीहेमचन्द्रेण विरचितः ।

श्रीपण्डित घनानन्दपाण्डेयेन पल्लवग्रामवासिना तथा
श्रीपण्डित जनार्दनज्योतिर्विदा तारादत्तिना
चीनाखनीवासिना च कूर्माचलपर्वतीयाभ्याम्
उद्धृत्य संशोध्याऽकारादिसूच्या संवेष्ट्य मुद्रणायाऽर्पितः ।

श्रीमता पण्डितजगन्नाथशास्त्रिहोशिङ्गमहोदयेन
साहित्योपाध्यायेन सम्पादितः ।

प्रकाशकः—
जयकृष्णदास—हरिदासगुप्तः—
चौखम्बा संस्कृत सीरिज आफिस, विद्याविलास प्रेस,
गोपालमंदिर के उत्तरफाटक, बनारस सिटी ।

१९८५

॥ श्रीः ॥

भूमिका ।

अथेष मुद्रापयित्वा प्राकाश्यं नीयते श्रीहेमचन्द्राचार्यविनिर्मितः अनेकार्थसङ्ग्रहो नाम कोशः । अस्मिन् किल २००० द्विसहस्रमिताः श्लोकाः सन्ति । एकाद्वित्रिचतुःपञ्चषट्स्वराणामेनकार्थानां शब्दानां सङ्ग्रहेण काण्डनाम्ना षोढा विभक्तोऽयं ग्रन्थः । अन्ते च तेनैव क्रमेण 'अव्यय'वर्गोऽपि सङ्गृहीतोऽस्ति । तत्राप्याधुनिकानामिवाऽकारादिक्रमेण शब्दसङ्ग्रहणं रचयित्रा सौकर्याय विहितम् । एतस्य निर्माणात्प्रागेवाऽमुना एकार्थशब्दसङ्ग्रहात्मकः कोशो निर्मित एवाऽऽसीदिति ग्रन्थारम्भे "ध्यात्वाऽर्हतः कृतैकार्थशब्दसन्दोहसङ्ग्रहः" इत्याद्युपन्यासेनाऽवगन्तुं शक्यते । शब्देष्वादावकारादिरन्ते च ककारादिः पूर्वमुद्देश्यवचनमनन्तरं च तदर्थप्रकाशनमिति क्रमः सर्वत्राऽत्र पुस्तके जागर्तीति तथैव प्रतिज्ञाऽप्यस्य । मुद्रितस्य प्रकृतग्रन्थस्यैतत्कृता टीकापि 'अनेकार्थकैरवाकरकौमुदी'नाम्नी विद्यते । यद्विषये इदमपि कथ्यते यत् सा टीका तच्छिष्येण महेन्द्रेण* विरच्य तन्नाम्नैव प्रतिष्ठापिता ।

साम्प्रतं संस्कृतवाण्यां कियन्तः के च कोशाः समुपलभ्यन्त इत्येतं विषयं 'गायकवाड-ओरियंटल-सिरीज-नामकग्रन्थमालायाः ४२ संख्यायां मुद्रितस्य साहित्याचार्य एम्. ए. इत्याद्युपाधिधारिभिः पण्डितप्रकाण्डैः पाण्डेयश्रीरामावतारशर्मभिः सम्पादितस्य केशवकृतकल्पद्रुकोशस्य राजकीयाऽऽङ्ग्लभाषानिबद्धात् कोशपरिचायकात् प्रास्ताविकादुपाददीत विद्वद्वर्ग इति तत्र मौनमेव समालम्ब्यते । परं ग्रन्थकर्तृविषये किञ्चिदुपन्यसनमप्रासङ्गिकं न स्यादित्यधस्तात् प्रदर्श्यते—

यद्यपि 'प्रभावकचरिता'दिग्रन्थेषु तत्र तत्रोपलभ्यते प्रकृतग्रन्थकर्तुर्जीवनचरितविषये वर्णनं, तथापि यत्किञ्चिदितस्ततः प्राप्तमेवाऽस्माभिरुल्लिख्यते । आचार्यश्रीहेमचन्द्रस्तु जैन आसीदित्यत्र तु न केषामपि विप्रतिपत्तिः । एष हि जयसिंहकुमारपालाभिधयोर्नृपयोराश्रये निवसति स्मेति स्थितिकालोऽस्य ११४५-१२३२ वैक्रमीयद्वादशशताब्दिमध्यकालात् त्रयोदशशताब्दीपूर्वार्धभागं यावत् प्रायो निर्णीयते मर्मस्पृग्भिरितिहासज्ञैः । "कलिकालसर्वज्ञ" इति नामान्तरमप्यस्य प्रथितमेवाऽऽसीत् । एतदुपज्ञेषु ग्रन्थेष्वद्यावधि ज्ञाता ग्रन्थास्त्विमे—१ अभिधानचिन्तामणिः सवृत्तिः, २ अनेकार्थसङ्ग्रहः सवृत्तिः, ३ निघण्टुशेषः, ४ सवृत्तिका देशीनाममालेति चत्वारः कोशग्रन्थाः । अन्ये च ५ काव्यानुशासनम् , ६ अलङ्कारचूडामणिः, ७ छन्दोऽनुशासनं, ८ द्व्याश्रयं काव्यं, ९ धातुपाठः सवृत्तिः, १० धातुपारायणं सवृत्ति, ११ धातुमाला, १२ नाममाला, १३ नाममालाशेषः, १४ सवृत्तिः प्रमाणमीमांसा, १५ बलाबलसूत्रबृहद्वृत्तिः १६ बालभाषाव्याकरणसूत्रवृत्तिः, १७ उणादिसूत्रवृत्तिः, १८ लिङ्गानुशासनं सवृत्ति, १९ शब्दानुशासनं सवृत्ति २० योगसूत्रम् , २१ विभ्रमसूत्रम् , २२ त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रं सपरिशिष्टपर्व २३ शेषसङ्ग्रहः, २४ सारोद्धारश्चेति ।

एतत्सम्बन्धिन्यः काश्चन कथा अपि प्रसिद्धाः । तत्रत्यैवैकेयम्--कदाचिद्राज्ञः कुमार-

---

*श्रीहेमसूरिशिष्येण श्रीमन्महेन्द्रसूरिणा ।
भक्तिनिष्ठेन टीकेयं तन्नाम्नैव प्रतिष्ठिता ॥

भूमिका।

पालस्य पुरस्तात् केनचित् वार्ताप्रसङ्गेणाऽगादि यत् श्वेताम्बरजैनाः प्रत्यक्षमपि देवं सवितारं नाऽभ्युपयन्तीति। तदा हेमचन्द्र उदतरयत्—आः कथं नाऽभ्युपयन्ति। यतः—'अधाम धामधामैव वयमेव हृदि स्थितम्। यस्याऽस्तव्यसने प्राप्ते त्यजामो भोजनोदके' ॥ इति।

एकदा देवपूजकैरुपेत्य समुद्रोपकण्ठे वर्तमानस्य सोमनाथमहादेव-शिवालयस्य पुनरुद्धाराय प्रार्थितं, राज्ञाऽपि समाज्ञप्तम्। ततः कर्मारम्भे तत्र समुपस्थिते विघ्ने तन्निवारणाय हेमचन्द्र प्रदर्शितदिशैव व्रतमनुष्ठाय समवसिते मन्दिरजीर्णोद्धारकर्मणि सहैवाऽमुना हेमचन्द्रेण तत्र राज्ञाऽगम्यत समाचर्यंत च स शिवः। तदवसरे कविनाऽमुनेत्थं तस्य स्तुतिरपि गीता। यथा

भवबीजाङ्कुरजनना रागाद्याः क्षयमुपागता यस्य।
ब्रह्मा वा विष्णुर्वा हरो वा जिनो वा नमस्तस्मै ॥ १ ॥
यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यया तया।
वीतदोषकलुषः स चेद्भवानेक एव भगवन्नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥
त्रैलोक्यं सकलं त्रिकालविषयं सालोकमलोकितं
साक्षाद्येन यथा स्वयं करतले रेखात्रयं साङ्गुलि।
रागद्वेषभयामयान्तकजरालोलत्वलोभादयो
नालं यत्पदलङ्घनाय स महादेवो मया वन्द्यते ॥ ३ ॥
यो विश्वं वेद वेद्यं जननजलनिधेर्भङ्गिनः पारदृश्वा
पौर्वापर्याविरुद्धं वचनमनुपमं निष्कलङ्कं यदीयम्।
तं वन्दे साधुवन्द्यं सकलगुणनिधिं ध्वस्तदोषद्विषन्तं
बुद्धं वा वर्धमानं शतदलनिलयं केशवं वा शिवं वा ॥ ४ ॥ इति

एवमेव बह्वयः आख्यायिका एतत्सम्बन्धेनोपस्थापयितुं शक्यन्ते, परमत्र तदपहायाऽखिल मुख्योंऽशः प्रादर्शि।

एतत्पुस्तकं संशोध्य प्रकाशनायाऽहं श्रीमता जयकृष्णदासमहोदयेनाऽभ्यर्थितः। श्रीमज्जनार्दनज्योतिर्विद्भिरेव मुद्रणार्हं विधाय पुस्तकं प्रहितमासीत्। एतस्य पुस्तकस्य प्रकाशनविषये विद्याभूषणश्रीकृष्णज्योतिर्विद् बी. ए. एल्. एल्. बी., श्रीपद्मादत्तपाण्डे एम्. ए., श्रीभैरवदत्तपाण्डेयो वैदिकः, श्रीघनानन्दपाण्डेयः कूर्माचलीयः, तारादारि श्रीजनार्दनज्यातिर्वित्, चौखम्भासंस्कृतपुस्तकमालाध्यक्षः श्रेष्ठिश्रीजयकृष्णदासमहोदयश्चेत्येते धन्यवादार्हाः।

साक्षात् पुस्तकादिसाहाय्यदानेन ये महाभागा मामुपकृतवन्तस्ते माननीयाः श्री गोपीनाथकविराज एम्.ए.(प्रिंसिपल् गवर्नमेंट संस्कृत कालेज काशी) महोदयाः, सतीर्थ्यं श्रीबटुकनाथशर्माणः एम्. ए. साहित्याचार्याः हिन्दूविश्वविद्यालये संस्कृताध्यापकाः तथा ज्योतिर्विदो मान्याः श्रीश्रीनाथशास्त्रिवेतालमहोदया अपि कथमिव न स्मृतिमेष्यन्तीति तेषां स्मृत्वा, येषां श्रीमतां पूज्यपादानां गुरुवर्याणां कृपाकटाक्षकणिकालाभे किमपि कर्तुं प्रभवामस्तान् सनमनं सम्पूज्य विरम्यते वृथापल्लवितादस्मादिति शिवम्।

वाराणसी
दत्तजयन्ती सं० १९८५

विदुषां वशंवदः—
जगन्नाथशास्त्री होशिङ्गः

श्री अनेकार्थ–सङ्ग्रहो नाम कोशः श्रीमता हेमचन्द्रेण प्रतिभाशालिना कवीश्वरेण निरमायि। बहवोऽन्ये च ग्रन्थास्तेन महाभागेन लिखितास्तेषु न खलु सर्वे प्रचलितास्तथापि काव्यानुशासनं लिङ्गानुशासनं शब्दानुशासनं छन्दोऽनुशासनं वादानुशासनं योगशास्त्रम् इत्येते चान्येऽपि कतिचिन्निबन्धा लोके विद्वद्भिरादृताः प्रचारमलभन्त। सार्द्धत्रय-कोटि–मित–श्लोकरचनात्मिकाऽभूच्छ्रीमतो हेमचन्द्रकवेर्लेखमालेति प्रसिद्धिस्तु महदाश्चर्य्यमुत्पादयत्येव। नायमतिप्राचीनः कविर्न चास्य जीवनचरितं दुर्ज्ञेयम्। यतः कविरयं जैनधर्मावलम्बी बभूव। श्रीवैक्रमीयेऽब्दे ११४५ भूतवेदेशमिते महाकार्तिक्यां पौर्णमास्यामजायत। पञ्चाशीतिवर्षमितमभूदस्य जीवनं, तच्च सकलं कविजीवनं प्रभावकचरितादिग्रन्थेषु पूर्णतयोपलभ्यते नातः पिष्टपेषणं विधीयते। गुर्जरदेशीयस्य राज्ञः श्रीमतः कुमारपालस्याऽस्मिन् सभासदि कोविदे विशेषोऽनुग्रहः स्नेहः प्रसादश्चाऽभवदिति कवेर्ग्रन्थानां प्रचारपरिचायको हेतुरिति बोद्धुं शक्यते। 'कलिकालसर्वज्ञ' इत्यप्यासीदभिधानमस्य कवेः।

वेदानारभ्य समग्रसाहित्यसमुदयस्य रक्षार्थं वित्तकोषानामिव शब्दकोषाणामपि रक्षाकरणार्थकामेनेति मया कथञ्चित् महता काठिन्येन विश्वप्रकाश–त्रिकाण्डशेष-मेदिनी–शाश्वत–मङ्ख–वैजयन्ती–हारावल्यभिधानचिन्तामणिप्रभृतीनां कोषाणां सङ्ग्रहः कृतः। दुष्प्रापग्रन्थानां पुनरुद्धारे सहायकानां धन्यवादः क्रियते। अनेकार्थसङ्ग्रहः सम्प्रति लोके प्रचारशैथिल्येन अकालमत्ययमुपयातीत्यहमस्य रक्षणे परिकरं बध्नामि स्म। एकं हस्तलिखितं प्राचीनं जीर्णप्रायं पुस्तकमधिगत्य मया श्रीमतो हेमचन्द्रकवेर्गुणगौरवेण प्रचोदितेन तस्य सर्वेषां ग्रन्थानामुद्धरणे यत्नः कृतः। प्रथमं तावदनेकार्थसङ्ग्रहस्य द्वि-स्वरदान्तमात्रपाठं सम्प्राप्याऽहमितस्ततः पत्रप्रेषणादिषु बहु व्ययमङ्गीकृत्य प्रोफेसरथियोडोर जाचारीति नाम्ना जर्मनदेशीयने विदुषा सम्पादितं पुस्तकं क्रीतवान्, किन्तु तत्पुस्तकं च प्रायशोऽपूर्णं बहुषु स्थलेषु न्यूनाशुद्धपाठसंवलितमासीत्। अत एव यतस्ततः पाठसंशोधनं कृत्वा अन्येभ्यः कोशेभ्यश्चोद्धृत्य विविधासु काव्यादिटीकासु धृतानि च कोशप्रमाणानि ततः पाठसंशोधनं स्वीकृत्य च कथञ्चिदिदं यावच्छक्यं सर्वाङ्गसुन्दरीकृतं पुस्तकं विद्वद्भ्यः

सत् विद्यमाने सत्ये च प्रशस्ताऽर्चितसाधुषु ।
मः शुक्रे मधुहौ मांशौ भूस्तु भूमिरिव क्षितौ ॥ १० ॥
स्थाने च मः पुनः शम्भौ मा लक्ष्म्यां वारणेऽव्ययम् ।
किं क्षेपनिन्दयोः प्रश्ने वितर्के, ज्या तु मातरि ॥ ११ ॥
क्ष्मामौर्व्यो, र्दुर्दिने वह्नौ द्यौस्तु स्वर्गे विहायसि ।
रस्तीक्ष्णे दहने, रास्तु सुवर्णे जलदे धने ॥ १२ ॥
द्रूः कामरूपिणि स्वर्णे धूर्यानमुखभारयोः ।
पूः शरीरे नगर्यां च श्रीर्लक्ष्म्यां सरलद्रुमे ॥ १३ ॥
वेषोपकरणे वेषरचनायां मतौ गिरि ।
शोभात्रिवर्गसम्पत्त्योः स्रूः स्रुवे निर्झरेऽपि च ॥ १४ ॥
वः पश्चिमदिगीशे स्याद् वौपम्ये पुनरव्ययम् ।
स्वः स्वर्गनभसोः स्वो ज्ञात्यात्मनोः स्वं निजे धने ॥१५॥
दृग्दृष्टौ दर्शनेऽध्यक्षे विट् प्रवेशे नृवैश्ययोः ।
तृट् तृष्णावत्तर्षवच्च भवेल्लिप्सापिपासयोः ॥ १६ ॥
त्विट् शोभायां जिगीषायां व्यवसाये रुचौ गिरि ।
भाः प्रभावे मयूखे च मास्तु मासे निशाकरे ॥ १७ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
एकस्वरकाण्डः प्रथमः ॥

अर्कोऽद्रुभेदे स्फटिके ताम्रे सूर्ये बिडौजसि ।
अकं दुःखाघयोरङ्को भूषारूपकलक्ष्मसु ॥ १ ॥
चित्राजौ नाटकाद्यंशे स्थाने क्रोडेऽन्तिकागसोः ।
एकोऽन्यः केवलः श्रेष्ठः संख्या, कल्कोऽघविष्ठयोः ॥ २ ॥
दम्भे पापिनि किट्टे च कङ्को ब्राह्मणलिङ्गिनि ।
लोहपृष्ठे यमे कर्कः श्वेताश्वे दर्पणे घटे ॥ ३ ॥
कर्केतनेऽग्नौ राशौ च काकः स्यात्पीठसर्पिणि ।
द्वीपमानद्रुभेदेषु शिरोऽवक्षालने द्विके ॥ ४ ॥

काकं काकसमूहे स्याद्रतबन्धे च योषिताम् ।
काका तु काकजङ्घायां काकोलीकाकनासयोः ॥ ५ ॥
काकोदुम्बरिकाकाकमाचिकारक्तिकास्वपि ।
किष्कुः प्रकोष्ठे हस्ते च वितस्तौ कुत्सितेऽपि च ॥ ६ ॥
कोको वृके चक्रवाके खर्जूरीद्रुमभेकयोः ।
छेको विदग्धे विश्वस्तमृगनीडजयोरपि ॥ ७ ॥
टङ्को नीलकपित्थेऽसिकोशे कोपेऽश्मदारणे ।
मानान्तरे खनित्रे च जङ्घायां टङ्कणेऽपि च ॥ ८ ॥
तर्को वितर्के काङ्क्षायामूहवर्त्मविशेषयोः ।
त्रिका कूपस्य नेमौ स्यात् त्रिकं पृष्ठाधरे त्रये ॥ ९ ॥
तोकं सन्तानसुतयोर्ध्रिकः स्यात्काककोकयोः ।
न्यङ्कुर्मृगे मुनौ, नाकः स्वः खे, नाकुस्तु पर्वते ॥ १० ॥
मुनिवल्मीकयोर्निष्कः कर्षे हेमनि तत्पले ।
दीनारे साष्टसुवर्णशते वक्षोविभूषणे ॥ ११ ॥
पङ्कोऽघे कर्दमे, पाकः पचने शिशुदैत्ययोः ।
बको रक्षोभिदि श्रीदे शिवमल्लीबकोटयोः ॥ १२ ॥
भूकश्छिद्रं काले, भेको मेघमण्डूकभीरुषु ।
मुष्को मोक्षद्रुमे सङ्घे तस्करे मांसलाऽण्डयोः ॥ १३ ॥
मूको दैत्याऽवाग्दीनेषु रङ्कः कृपणमन्दयोः ।
राका कच्छ्वां दृष्टरजःकन्यायां सरिदन्तरे ॥ १४ ॥
पूर्णेन्दुपूर्णिमायां च रेकः शङ्काविरेकयोः ।
हीनेऽपि, रोकं क्रयणभेदे नावि बिले चरे ॥ १५ ॥
रोकोऽशौ, लङ्का तु शाखा शाकिनी कुलटा पुरी ।
लोको विश्वे जने, वल्कं शकले त्वचि शल्कवत् ॥ १६ ॥
वङ्कः पर्याणभागे स्यात्प्रदीपात्रे च भङ्गुरे ।
शको देशे राजभेदे शङ्का स्यात्संशये भये ॥ १७ ॥
शङ्कुः पत्रशिराजाले शल्यकीलकशम्भुषु ।
यादोऽस्त्रभेदयोर्मेढ्रे शाको द्वीपे नृपे द्रुमे ॥ १८ ॥

शक्तौ हरितके वाऽपि शुको व्यासजकीरयोः ।
रक्षोऽमात्ये शुकं ग्रन्थिपर्णेऽरलुशिरीषयोः १९ ॥
शुल्कं घट्टादिदानेऽप्ये जामातुश्चापि बन्धके ।
शूकोऽनुक्रोशकिंशार्वोः शोके भिषवशूकयोः ॥ २० ॥
शूका हल्लेखे, श्लोकस्तु पद्यबन्धे यशस्यपि ।
शौकं शुकानां समूहे स्त्रीणां च करणान्तरे ॥ २१ ॥
सृका बाणोत्पलावालाः स्तोकः स्याच्चातकाऽल्पयोः ।
इति द्विस्वरकान्ताः ।
नखं तु गन्धद्रव्ये स्यान्नखः करजषण्ढयोः ॥ २२ ॥
न्युङ्खः सामविशेषस्य षडोङ्कार्यामतिप्रिये ।
पुङ्खः स्यान्मङ्गलाचारे शराङ्गश्येनयोरपि ॥ २३ ॥
प्रेङ्खा पर्यटने नृत्ये दोलायां वाजिनां गतौ ।
मुखमुपाये प्रारम्भे श्रेष्ठे निःसरणास्ययोः ॥ २४ ॥
रेखा स्यादल्पके छद्मन्याभोगोल्लेखयोरपि ।
लेखो लेख्ये दैवते च लेखा राज्यां लिपावपि ॥ २५ ॥
वीङ्खा तु शूकशिम्बायां गतिभेदे च नर्तने ।
शङ्खः कम्बौ निधिभेदे स्यान्नख्यामलिकास्थनि ॥ २६ ॥
शाखा द्रुमांशे वेदांसे भुजे पक्षान्तरेऽन्तिके ।
शिखाग्रमात्रे चूडायां केकिचूडाप्रधानयोः ॥ २७ ॥
ज्वालायां लाङ्गलिकायां शिफाशाखाघृणिष्वपि ।
सखा सहाये मित्रे च सुखं त्रिदिवशर्मणोः ॥ २८ ॥
सुखा प्रचेतसः पुर्याम्
इति द्विस्वरखान्ताः ।
अगः स्यान्नगवत्सौ ।
शैले सरीसृपे नागा, वङ्गमन्तिकगात्रयोः ॥ २९ ॥
उपसर्जनभूते स्यादभ्युपायप्रतीकयोः ।
अङ्गा नीवृद्विशेषाः स्युरिङ्गः स्यादिङ्गितेऽद्भुते ॥ ३० ॥
[illegible]

शरे देवेऽपि खड्गोऽसौ खड्गी शृङ्गे च गण्डके ॥ ३१ ॥
गर्गो मुनिविशेषे स्याद्वृषे किञ्चुलुकेऽपि च ।
टङ्कः खनित्रे जङ्घास्योस्त्यागो वर्जनदानयोः ॥ ३२ ॥
तुङ्गः पुंनागनगयोर्बुधे स्यादुन्नतेऽन्यवत् ।
तुङ्गी प्रोक्ता हरिद्रायां बर्बरायामपीष्यते ॥ ३३ ॥
दुर्गो कोटे दुर्गमे स्याद् दुर्गा तु नीलकोमयोः ।
नागो मतङ्गजे सर्पे पुंनागे नागकेसरे ॥ ३४ ॥
क्रूराचारे नागदन्ते मुस्तके वारिदेऽपि च ।
देहानिलविशेषे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः ॥ ३५ ॥
नागं रङ्गे सीसपत्रे स्त्रीबन्धे करणान्तरे ।
पिङ्गी शम्यां, पिङ्गा हिङ्गुनाड्योर्गोरोचनोमयोः ॥ ३६ ॥
पिङ्गं बालके पिशङ्गे पूगः क्रमुकसङ्घयोः ।
फल्गुः काकोदुम्बरिकावृक्षे निरर्थकेऽपि च ॥ ३७ ॥
भगोऽर्कज्ञानमाहात्म्ययशोवैराग्यमुक्तिषु ।
रूपवीर्यप्रयत्नेच्छाश्रीधर्मैश्वर्ययोनिषु ॥ ३८ ॥
भङ्गस्तरङ्गे भेदे च रुग्विशेषे पराजये ।
कौटिल्ये भयविच्छित्योर्भङ्गा शणे भाङ्गिः पुनः ॥३९॥
भक्तिवीच्योर्भागो रूपार्धके भाग्यैकदेशयोः ।
भृङ्गं त्वक्पत्रं भृङ्गास्तु षिङ्गधूम्याटमार्कवाः ॥ ४० ॥
षट्पदोऽथ भृगुः सानौ जमदग्निप्रपातयोः ।
शुक्रे रुद्रे च भोगस्तु राज्ये वेश्याभृतौ सुखे ॥ ४१ ॥
धनेऽहिकायफणयोः पालनाभ्यवहारयोः ।
मार्गो मृगमदे मासे सौम्यर्क्षेऽन्वेषणे पथि ॥ ४२ ॥
मृगः कुरङ्गे याञ्चायां मृगयायां गजान्तरे ।
पशौ नक्षत्रभेदे च मृगी तु वनितान्तरे ॥ ४३ ॥
युगं हस्तचतुष्के तु रथाद्यङ्गे कृतादिके ।
वृद्धिनामौषधे युग्मे, यागो विस्रब्धघातिनि ॥ ४४ ॥
अलब्धलाभे सङ्गत्यां कार्मणध्यानयुक्तिषु ।

वपुः स्थैर्यप्रयोगे च संनाहे भेषजे घने ॥ ४५ ॥
विष्कंभादावुपाये च रङ्गः स्यान्नृत्ययुद्धभुवोः ।
रागे च रङ्गं त्रपुणि रागः स्याल्लोहितादिषु ॥ ४६ ॥
गान्धारादौ क्लेशादिकेऽनुरागे मत्सरे नृपे ।
लङ्गः सङ्गे च षिड्गे च लिङ्गं मेहनचिन्हयोः ॥ ४७ ॥
शिवमूर्तावनुमाने सांख्योक्तप्रकृतावपि ।
वङ्गः कार्पासे वृन्ताके वङ्गा जनपदान्तरे ॥ ४८ ॥
वङ्गं त्रपुणि सीसे च वल्गुश्छागमनोज्ञयोः ।
व्यङ्गो भेके च हीनाङ्गे वेगो रयप्रवाहयोः ॥ ४९ ॥
रेतःकिंपाकयोश्चापि शार्ङ्गं विष्णुधनुर्धनुः ।
शुङ्गाम्राते वटे प्लक्षे शृङ्गं चिन्हविषाणयोः ॥ ५० ॥
क्रीडाम्बुयन्त्रे शिखरे प्रभुत्वोत्कर्षसानुषु ।
शृङ्गः कूर्चशीर्षे शृङ्गी स्वर्णमीनविशेषयोः ॥ ५१ ॥
विषायामृषभौषध्यां सर्गस्त्यागस्वभावयोः ।
उत्साहे निश्चयेऽध्याये मोहानुमतिसृष्टिषु ॥ ५२ ॥
इति द्विस्वरगान्ताः ।
अर्घः पूजाविधा मूल्येऽघं दुःखे व्यसनैनसोः ।
उद्घो हस्तपुटे वह्नौ श्लाघायां देहजानिले ॥ ५३ ॥
ओघः प्रवाहसंघातौ द्रुतनृत्तं परम्परा ।
उपदेशश्च, मेघस्तु मुस्तके जलदेऽपि च ॥ ५४ ॥
मोघो दीने निष्फले च मोघा स्यात्पाटलातरौ ।
लघुः स्पृक्का लघ्वसारह्रस्वचार्वगुरुद्रुताः ॥ ५५ ॥
श्लाघोऽपास्तीच्छयोः स्तोत्रे—

इति द्विस्वरघान्ताः ।

ऽर्चा पूजा प्रतिमाऽपि च ।
कचः शुष्कव्रणे केशे बन्धे पुत्रे च गीष्पतेः ॥ ५६ ॥
कचा करेण्वां काचोऽक्षिरोगे शिक्ये मणौ मृदि ।
काञ्ची गुञ्जामेखलयोः पुर्यां, कूर्चो विकत्थने ॥ ५७ ॥

श्मश्रुणि दम्भे भ्रूमध्ये कूर्चो कौञ्चो द्वीपे खगे गिरौ ।
चर्चा स्याच्चर्ममुण्डायां चिन्तास्थासकयोरपि ॥ ५८ ॥
चञ्चुः पञ्चाङ्गुले प्रोष्ठ्यां नीचः पामरखर्वयोः ।
मोचा शाल्मलिकदल्योर्मोचः शिग्रौ रुचिर्युतौ ॥ ५९ ॥
स्पृहाऽभिष्वङ्गशोभासु, वचः शुके, वचौषधौ ।
शारिकायां, वीच्यल्पूर्म्योरवकाशे सुखाल्पयोः ॥ ६० ॥
शचीन्द्राणीशतावर्योः शुचिः शुद्धे सितेऽनले ।
ग्रीष्माषाढानुपहतेषूपधाशुद्धमन्त्रिणि ॥ ६१ ॥
शृङ्गारे सूच्यभिनये व्यधने करणे स्त्रियाः ।

इति द्विस्वरचान्ताः ।

अच्छो भल्लूके स्फटिकेऽमलेऽच्छोऽभिमुखेऽव्ययम् ॥६२॥
कच्छो द्रुभेदे नौकाङ्गेऽनूपप्राये तटेऽपि च ।
कच्छास्तु देशे कच्छा स्यात्परिधानापराञ्चले ॥ ६३ ॥
चीर्यां वाराह्यां च गुच्छो गुच्छं हारकलापयोः ।
पिच्छः पुच्छे पिच्छं वाजे पिच्छा शाल्मलिवेष्टके ॥ ६४ ॥
पङ्क्तिपूगच्छटाकोशमण्डेष्वश्वपदामये ।
मोचायां पिच्छिले म्लेच्छो जातिभेदेऽपभाषणे ॥ ६५ ॥

इति द्विस्वरछान्ताः ।

अजश्छागे हरे विष्णौ रघुजे वेधसि स्मरे ।
अब्जो धन्वन्तरौ चन्द्रे शङ्खेऽब्जं पद्मसंख्ययोः ॥ ६६ ॥
आजिः क्षणे समक्ष्मायां युध्यूर्जः कार्तिके बले ।
कञ्जो वेधसि केशे च कञ्जं पीयूषपद्मयोः ॥ ६७ ॥
कुञ्जो हनौ दन्तिदन्ते निकुञ्जे च कुजो द्रुमे ।
आरे नरकदैत्ये च कुब्जो न्युब्जद्रुभेदयोः ॥ ६८ ॥
खजा दर्विमथोः खर्जूः खर्जूरीकीटकण्डुषु ।
गजो मतङ्गजे माने स्थानभेदेऽपि वास्तुनः ॥ ६९ ॥
गञ्जो भाण्डागारे रीढाखन्योर्गञ्जा सुरागृहे ।
गुञ्जा तु कृष्णलायां स्यात्पटहे मधुरध्वनौ ॥ ७० ॥

द्विजो विप्रक्षत्रियवैश्ये दन्ते विहङ्गमे ।
द्विजा भार्ङ्गीरेणुकयोर्ध्वजः पूर्वदिशो गृहे ॥ ७१ ॥
शिश्ने चिह्ने पताकायां खट्वाङ्गे शौण्डिकेऽपि च ।
निजो नित्ये स्वकीये च न्युब्जः कुब्जे कुशस्रुचि ॥ ७२ ॥
अधोमुखेऽपि च न्युब्जं कर्मरङ्गतरोः फले ।
प्रजा लोके सन्ततौ च पिञ्जा तूलहरिद्रयोः ॥ ७३ ॥
पिञ्जो व्यग्रे वधे, पिञ्जं बले, बीजं तु रेतसि ।
स्यादाधाने च तत्त्वे च हेतावङ्कुरकारणे ॥ ७४ ॥
भुजो बाहौ करे मर्जूः शुद्धौ च रजकेऽपि च ।
राजी रेखायां पङ्क्तौ च रुजा त्वामयभङ्गयोः ॥ ७५ ॥
लक्षः पदे च कृच्छ्रे च लाजः स्यादार्द्रतण्डुले ।
लाजास्तु भृष्टधान्ये स्युर्लाजं पुनरुशीरके ॥ ७६ ॥
व्रजोऽध्वगोष्ठसङ्घाते वणिग्वाणिज्यजीविनि ।
वाणिज्ये करणभेदे वाज सर्पिषि वारिणि ॥ ७७ ॥
यज्ञाङ्गे, वाजस्तु पक्षे मुनौ निस्वनवेगयोः ।
व्याजः शाठ्येऽपदेशे च सज्जौ संनद्धसंभृतौ ॥ ७८ ॥
स्वजः प्रस्वेदे पुत्रे च सर्जूर्वणिजि विद्युति ।
सज्जौ ब्रह्मशिवौ

इति द्विस्वरजान्ताः ।

प्रज्ञः प्राज्ञे प्रज्ञा तु शेमुषी ॥ ७९ ॥
यज्ञः स्यादात्मनि मखे नारायणहुताशयोः ।
संज्ञा नामनि गायत्र्यां हस्ताद्यैरर्थसूचने ॥ ८० ॥
चेतनाऽर्कस्त्रियोः

इति द्विस्वरञान्ताः ।

अट्टो हट्टाऽट्टालकयोर्भृशे ।
चतुष्कभक्तयोरिष्टिरीप्सिते क्रतुकर्मणि ॥ ८१ ॥
पुष्ये मेधासि संस्कारयोगेऽर्थेष्टिर्मखेच्छयोः ।
[illegible] कष्टो [illegible] दृष्टौ [illegible] ॥ ८२ ॥

शवे शवरकौपण्योः क्लिशाकारस्वसामयोः ।
किल्बिषे सपथे चापि कष्टं गहनकृच्छ्रयोः ॥ ८३ ॥
कट्वकार्ये मत्सरे च दूषणे च कटू रसे ।
तिक्ते प्रियङ्गुसुरभिकटुकाराजिकास्वपि ॥ ८४ ॥
कुटः कोटे शिलाकुट्टे घटे गेहे कुटी सुरा ।
चित्रगुच्छा कुम्भदासी कूटं पूर्द्वारयन्त्रयोः ॥ ८५ ॥
मायादम्भाद्रिशृङ्गेषु सीराङ्गेऽनृततुच्छयोः ।
निश्चले योधने राशौ कृष्टिः कर्षणधीमतोः ॥ ८६ ॥
कोट्युत्कर्षाटनीसंख्यास्त्रिषु खुटस्तृणे कफे ।
टङ्केऽन्धकूपे प्रहारे खाटिः शवरथे किणे ॥ ८७ ॥
एकग्रहेऽथ खेटः स्याद्ग्रामभेदे कफेऽधमे ।
स्फरे मृगव्ये गृष्टिस्तु सकृत्सूतगवी भवेत् ॥ ८८ ॥
वराहक्रान्ता च घटा घटने गजसंहतौ ।
गोष्ठ्यां, घटस्त्विभशिरःकूटे समाधिकुम्भयोः ॥ ८९ ॥
घृष्टिः स्पर्धाघर्षणयोर्विष्णुक्रान्तावराहयोः ।
घोण्टा पूगबदरयोश्चाटुश्चाटुपिचण्डयोः ॥ ९० ॥
त्रस्यासने, जटा केशविकारे मांसिमूलयोः ।
झाटो व्रणादिसंमार्ष्टौ कुञ्जकान्तारयोरपि ॥ ९१ ॥
त्वष्टाऽर्के विश्वकृत्तक्ष्णोस्त्रुटिः संशयलेशयोः ।
सूक्ष्मैलायां कालमाने त्रोटिश्चञ्च्वां खगान्तरे ॥ ९२ ॥
मीनकट्फलयोर्दिष्टं दैवे दिष्टस्त्वनेहसि ।
दिष्टिरानन्दे माने च दृष्टिर्ज्ञानेऽक्ष्णि दर्शने ॥ ९३ ॥
पट्टश्चतुष्पथे पीठे राजादेः शासनान्तरे ।
व्रणादिबन्धने पेषाश्मनि पट्टी ललाटिका ॥ ९४ ॥
रोध्रोऽथ पटु लवणे, पटुस्तीक्ष्णपटोलयोः ।
स्फुटे रोगविहीने च छत्रायां चतुरेऽपि च ॥ ९५ ॥
पुष्टिः स्यात्पोषणे वृद्धौ फटा तु कैतवे फणे ।
भटो वीरे म्लेच्छभेदेऽपि च भृष्टिस्तु भर्जने ॥ ९६ ॥

म्लिष्टं म्लानमस्पष्टभाषितम् ।
यष्टिर्भार्ग्यां मधुयष्ट्यां ध्वजदण्डेऽपि हारयोः ॥ ९७ ॥
रिष्टं क्षेमे शुभे रिष्टोऽसौ काटो वस्त्रदेशयोः ।
वटो गोळे गुणे भक्ष्ये वृक्षे साम्यवराटयोः ॥ ९८ ॥
वाटः पथि वृतौ वाटं वरण्डेऽङ्गभेदयोः ।
वाटी वास्तौ गृहोद्यानकट्योर्विटस्तु मूषिके ॥ ९९ ॥
खदिरे लवणे षिङ्गेऽद्रौ च व्युष्टं फले दिने ।
पर्युषिते प्रभाते च व्युष्टिः स्तुतिफलर्द्धिषु ॥ १०० ॥
विष्टिः कर्मकरे मूल्ये भद्राऽऽजूप्रेषणेषु च ।
सटा जटाकेसरयोः स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः ॥ १०१ ॥
सिते व्याप्ते स्फुटिस्त्वङ्घ्रिस्फोटे निर्भिन्नकर्कटी ।
सृष्टिः स्वभावे निर्माणे सृष्टं निश्चितयुक्तयोः ॥ १०२ ॥
प्रचुरे निर्मिते चाथ हृष्टो रोमाञ्चसंयुते ।
जातहर्षे प्रतिहते विस्मिते हृषितो यथा ॥ १०३ ॥
कटो मुनौ स्वर ऋचां भेदे तत्पाठिवेदिनोः ।

इति द्विस्वरटान्ताः ।

कण्ठो ध्वनौ संनिधाने ग्रीवायां मदनद्रुमे ॥ १०४ ॥
काष्ठं दारुणि काष्ठा तु प्रकर्षे स्थानमात्रके ।
दिशि दारुहरिद्रायां कालमानप्रभिद्यपि ॥ १०५ ॥
कुण्ठोऽकर्मण्ये मूर्खे च कुष्ठं भेषजरोगयोः ।
कोष्ठो निजे कुसूले च कुक्षावन्तर्गृहस्य च ॥ १०६ ॥
गोष्ठं गोस्थानकं गोष्ठी संलापे परिषद्यपि ।
ज्येष्ठः स्यादग्रजे श्रेष्ठे मासभेदानिरुद्धयोः ॥ १०७ ॥
ज्येष्ठाभे गृहगोधायां, निष्ठोत्कर्षव्यवस्थयोः ।
क्लेशे निष्पत्तौ नाशेऽन्ते निर्वाहे याचने व्रते ॥ १०८ ॥
प्रष्ठः श्रेष्ठाग्रयोरुक्तः प्रष्ठा चण्डालिकौषधौ ।
पृष्ठं पश्चिमभागे स्याच्छरीरावयवान्तरे ॥ १०९ ॥
वण्ठः कुन्तायुधे खर्वे भृत्याकृतविवाहयोः ।

शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्ते धत्तूरकेऽपि च ॥ ११० ॥
श्रेष्ठोऽन्ये धनदे षष्ठी गौरी षण्णां च पूरणी ।
हठोऽम्बुपर्ण्यां प्रसभेऽण्डपेशीकोशमुष्कयोः ॥ १११ ॥

इति द्विस्वरठान्ताः ।

इडेलावत्स्वर्गनाडीभूवाग्गोषु बुधास्त्रियाम् ।
काण्डो नालेऽधमे वर्गे द्रुस्कन्धेऽवसरे शरे ॥ ११२ ॥
सहः[1] श्लाघाम्बुषु स्तम्बे क्रीडा केल्यामनादरे ।
कुण्डी कमण्डलौ कुण्डो जाराज्जीवत्पतेः सुते ॥ ११३ ॥
देवतोयाशये स्थाल्यां क्ष्वेडः कर्णामयेऽध्वनौ ।
विषे वक्रे, क्ष्वेडा सिंहनादवंशशलाकयोः ॥ ११४ ॥
क्ष्वेडं लोहितार्कफले घोषपुष्पे दुरामदे[2] ।
क्रोडः कोले शनौ क्रोडमङ्के खण्डोऽर्धे ऐक्षवे ॥ ११५ ॥
मणिदोषे च गण्डस्तु वीरे पिटकचिह्नयोः ।
कपोले गण्डकं योगे वाजिभूषणबुद्बुदे ॥ ११६ ॥
गड्डुः पृष्ठगुडे कुब्जे गडो मीनान्तराययोः ।
गुडः कुञ्जरसंनाहे गोलकेक्षुविकारयोः ॥ ११७ ॥
गुडा तु गुडिकास्नुह्योर्गोण्डः स्याद्वृद्धनाभिके ।
पामरजातौ, चण्डस्तु यमदासेऽतिकोपने ॥ ११८ ॥
तीव्रे दैत्यविशेषे च चण्डी तु शिवयोषिति ।
चण्डा धनहरीशङ्खपुष्प्योश्चूडाशिखाग्रयोः ॥ ११९ ॥
बाहुभूषावलभ्योश्च चोडः कञ्चुकदेशयोः ।
जडो मूर्खे हिमाघ्राते जडा स्याच्छूकशिम्बिका ॥ १२० ॥
ताडोऽद्रौ ताडने घोषे मुष्टिमेयतृणादिके ।
ताडी तालीदलतरौ दण्डः सैन्ये दमे यमे ॥ १२१ ॥
मानव्यूहग्रहभेदेष्वश्वेऽर्कानुचरे मथि ।
प्रकाण्डे लगुडे कोणे चतुर्थोपायगर्वयोः ॥ १२२ ॥
नाडी कुहनचर्यायां घटिकागण्डदूर्वयोः ।

---

१ षट्ठः । २ गुडफले ।

नाळे गुणान्तरे स्वाणौ वीढं स्यान्ने समाकये ॥ १२३ ॥
पण्डः षण्डे पण्डा बुद्धौ पाण्डुः कुन्तीपतौ सिते ।
पिण्डो वृन्दे जपाकुपे गोले बोलेऽङ्गसिल्हयोः ॥ १२४ ॥
कवले, पिण्डं तु वेश्मैकदेशे जीवनायसोः ।
बले सान्द्रे पिण्ड्यलाबूखर्जूर्योस्तगिरेऽपि च ॥ १२५ ॥
पीडाऽर्तिमर्दनोत्तंसकृपासु सरलद्रुमे ।
भाण्डं मूलवणिग्वित्ते तुरङ्गाणां च मण्डने ॥ १२६ ॥
नदीकूलद्वयीमध्ये भूषणे भाजनेऽपि च ।
मण्डो मस्तुनि भूषायामेरण्डे सारपिच्छयोः ॥ १२७ ॥
शाके, मण्डा त्वामलक्यां मुण्डो मुण्डितशीर्षयोः ।
राहौ दैत्यान्तरे, रण्डा त्वाखुकर्णीमृतप्रिया ॥ १२८ ॥
व्याडो हिंस्रपशौ सर्पे शुण्डा करिकरः सुरा ।
जलेभी नलिनी वारस्त्री, शुण्डो मदनिर्झरे ॥ १२९ ॥
शौण्डी चविकापिप्पल्योः शौण्डो विख्यातमत्तयोः ।
षढः पेयान्तरे भेदे षण्ढः कानन इट्चरे ॥ १३० ॥
इति द्विस्वरडान्ताः ।

गूढं रहःसंवृतयोर्दाढा दंष्ट्राऽभिलाषयोः ।
दृढः शक्ते भृशे स्थूले बाढं भृशप्रतिज्ञयोः ॥ १३१ ॥
माढिर्दैन्यं पत्रसिराऽर्चा मूढस्तन्द्रिते जडे ।
राढा सुलेषु शोभायां व्यूढो न्यस्तोरुसंहताः ॥ १३२ ॥
वोढा स्याद्भारिके सूते षण्ढषण्ढौ तु सौविदे ।
बन्ध्यपुंस्त्रीदूचरे क्लीबे, सोढा मर्षणशक्तयोः ॥ १३३ ॥
इति द्विस्वरढान्ताः ।

अणिराणिवदश्रौ स्यात्सीमन्यक्षाग्रकीलके ।
अणुर्व्रीह्यल्पयोरूष्मा ग्रीष्मदक्षातपाऽरिवाः ॥ १३४ ॥
ऊर्णा भ्रूमध्यमावर्ते मेषादीनां च लोमनि ।
ऋणं देये जलदुर्गे कणो धान्यांशलेशयोः ॥ १३५ ॥

---

१ ग्रन्थान्तरे । २ पर्णी । ३ ...

कणा जीरकपिप्पल्योः कर्णश्चम्पापतौ श्रुतौ ।
क्षणः कालविशेषे स्यात्पर्वण्यवसरे महे ॥ १३६ ॥
व्यापारविकलत्वे च परतन्त्रत्वमध्ययोः ।
कीर्णं क्षिप्ते हते छन्ने कुणिः कुकरवृक्षयोः ॥ १३७ ॥
कृष्णः काके पिके वर्णे विष्णौ व्यासेऽर्जुने कलौ ।
कृष्णा तु नील्यां द्रौपद्यां पिप्पलीद्राक्षयोरपि ॥ १३८ ॥
कृष्णं तु मरिचे लोहे कोणो वीणादिवादने ।
लगुडेऽस्रौ लोहिताङ्गे गणः प्रथमसंख्ययोः ॥ १३९ ॥
समूहे सैन्यभेदेऽथ गुणो ज्यासूदतन्तुषु ।
रज्जौ सत्त्वादौ सन्ध्यादौ शौर्यादौ भीमे इन्द्रिये ॥ १४० ॥
रूपादावप्रधाने च दोषान्यस्मिन्विशेषणे ।
गेष्णुर्नटे गायने च घ्राणं तु घ्रातघोणयोः ॥ १४१ ॥
घृणा तु स्याज्जुगुप्सायां करुणायां, घृणिः पुनः ।
अंशुज्वालातरङ्गेषु चूर्णा निवासयुक्तिषु ॥ १४२ ॥
चूर्णं क्षोदे क्षारभेदे जीर्णो जीर्णद्रुमेन्दुषु ।
जिष्णुः शक्रेऽर्जुने विष्णौ जित्वरेऽर्के वसुष्वपि ॥ १४३ ॥
झूणिः क्रमुकभेदे स्याद् दुष्टदैवश्रुतावपि ।
त्राणं त्राते रक्षणे च त्रायमाणौषधावपि ॥ १४४ ॥
तीक्ष्णं समुद्रलवणे विषायोमरकाजिषु ।
आत्मत्यागिनि तिग्मे च तूणी नीलीनिषङ्गयोः ॥ १४५ ॥
द्रुणाः स्याद्वृश्चिके भृङ्गे द्रुणं चापकृपाणयोः ।
द्रुणी कूर्म्यां जलद्रोण्यां देष्णुर्दातरि दुर्दमे ॥ १४६ ॥
द्रोणः पार्थगुरौ काके माने द्रोणी तु नीवृति ।
नौभेदे शैलसन्धौ च पणः कार्षापणे ग्लहे ॥ १४७ ॥
विक्रेयशाकादिबद्धमुष्टौ मूल्ये भृतौ धने ।
व्यवहारे च द्यूतादुत्सृष्टे गण्डकविंशतौ ॥ १४८ ॥

१ सूत्र । २ सूद । ३ जित्वरार्क । ४ विषायोपरसाजिषु । ५ दुर्दमे ।

पर्णस्त्रिपत्रे, पर्णं तु पत्रे, प्राणोऽनिले बले ।
हृद्वायौ पूरिते गन्धरसे, प्राणास्तु जीविते ॥ १४९ ॥
पार्ष्णिः कुम्भ्यां चमूपृष्ठे पादमूलोन्मदास्त्रियोः ।
पूर्णः कृत्स्ने पूरिते च फाणिर्गुडकरम्बयोः ॥ १५० ॥
बाणो वृक्षविशेषे स्याच्छरस्यावयवे शरे ।
बलिपुत्रेऽप्यथ भ्रूणो गर्भिण्यां श्रोत्रियद्विजे ॥ १५१ ॥
अर्भके स्त्रैणगर्भे च मणिस्त्वजागलस्तने ।
मेढ्राग्रेऽलिञ्जरे रत्ने मोणः सर्पकरण्डके ॥ १५२ ॥
वाने नक्रमक्षिकायां रणः कोणे क्वणे युधि ।
रेणुर्धूल्यां पर्पटके वर्णः स्वर्णे व्रते स्तुतौ ॥ १५३ ॥
रूपे द्विजादौ शुक्लादौ कथायामक्षरे गुणे ।
भेदे गीतिक्रमे चित्रे यशस्तालविशेषयोः ॥ १५४ ॥
अङ्गरागे च वर्णं तु कुङ्कुमे वाणिरम्बुदे ।
व्यूतौ मूल्ये सरस्वत्यां वीणा स्याद्वल्लकी तडित् ॥ १५५ ॥
वृष्णिर्मेषे यादवे च वेणी सेतुप्रवाहयोः ।
देवताडे केशबन्धे वेणुर्वंशे नृपान्तरे ॥ १५६ ॥
शाणः कषे मानभेदे श्रेण्याल्यां कारुसंहतौ ।
शोणो नदे रक्तवर्णे श्योनाकेऽग्नौ हयान्तरे ॥ १५७ ॥
श्राणा यवाग्वां श्राणं तु पक्वे शाणी तु वस्त्रभित् ।
स्थाणुः कीले हरे स्थूणा सूर्म्यां स्तम्भे रुगन्तरे ॥ १५८ ॥

इति द्विस्वरणान्ताः ।

अन्तः स्वरूपे निकटे प्रान्ते निश्चयनाशयोः ।
अवयवेऽप्यथाऽर्हन् स्यात्पूज्ये तीर्थकरेऽपि च ॥ १५९ ॥
अस्तः क्षिप्ते पश्चिमाद्रावर्तिस्त्वटनिपीडयोः ।
आप्तो लब्धे च सत्ये चाप्याप्तिः सम्बन्धलाभयोः ॥ १६० ॥
ईतिरजन्ये प्रवासे स्यादूतिः स्यूतिरक्षयोः ।
ऋतं शिलोञ्छे पानीये पूजिते दीप्तसत्ययोः ॥ १६१ ॥

---

१ माप ।   २ तीर्थे जिने ।

ऋतिर्जुगुप्साकल्याणगतिस्पर्धास्वयो ऋतुः ।
स्त्रीणां पुष्पे वसन्तादावेनः कर्बुर आगते ॥ १६२ ॥
क्षत्ता शूद्रात्क्षत्रियायां जाते सारथिवेधसोः ।
नियुक्ते दासजे द्वाःस्थे कन्तुः कामकुसूलयोः ॥ १६३ ॥
कान्तो रम्ये प्रिये प्राण्णि कान्ता प्रियङ्गुयोषितोः ।
कान्तिः शोभाकामनयोः क्षितिर्गेहे भुवि क्षये ॥ १६४ ॥
कीर्तिर्यशसि विस्तारे प्रासादे कर्दमेऽपि च ।
कुन्तः प्रासे चण्डभावे क्षुद्रजन्तौ गवेधुके ॥ १६५ ॥
कुन्ती पाण्डुप्रियायां स्यात् सल्लक्यां गुग्गुलुद्रुमे ।
कृतं पर्याप्तयुगयोर्विहिते हिंसिते फले ॥ १६६ ॥
कृत्तं छिन्ने वेष्टिते च केतुर्द्युतिपताकयोः ।
ग्रहोत्पातारिचिह्नेषु[1] गर्तोऽवटे कुकुन्दरे ॥ १६७ ॥
त्रिगर्तांशेऽप्यथ ग्रस्तं जग्धे लुप्तपदोदिते ।
गतिर्वहद्व्रणे ज्ञाने यात्रोपायदशाध्वसु ॥ १६८ ॥
गातुः पुँस्कोकिले भृङ्गे गन्धर्वे गायनेऽपि च ।
गीतिश्छन्दसि गाने च गीतं शब्दितगानयोः ॥ १६९ ॥
गुप्तं गूढे त्राते गुप्तिर्यमे भूगर्तरक्षयोः ।
कारायां घृतमाज्याम्बुदीप्तेष्वथ, चिताचिती ॥ १७० ॥
मृतार्थदारुषु चये जगल्लोकेऽङ्गवायुषु ।
जातं जात्योघजनिषु जातिः सामान्यगोत्रयोः ॥ १७१ ॥
मालत्यामामलक्यां च चुल्ल्यां कम्पिल्यजन्मनोः ।
जातीफले छन्दसि च ज्ञातिः पितृसगोत्रयोः ॥ १७२ ॥
ततं वीणादिवाद्ये स्याच्चतो व्याप्तेऽनिले पृथौ ।
तातोऽनुकम्प्ये पितरि तिक्तस्तु सुरभौ रसे ॥ १७३ ॥
तिक्ता तु कटुरोहिण्यां तिक्तं पर्पटकौषधे ।
त्रेतायुगेऽग्नित्रये च दन्तो दशनसानुषु ॥ १७४ ॥

---

[1] पातादि ।

दन्त्योषध्यामथ दितिर्दैत्यमातरि खण्डने ।
दीप्तं निर्भासिते दग्धे द्रुतं शीघ्रविलीनयोः ॥ १७५ ॥
द्युतिस्तु शोभादीप्त्योर्धाता वेधसि पालके ।
धातू रसादौ श्लेष्मादौ ग्रावादिग्रावविकारयोः ॥ १७६ ॥
महाभूतेषु लोहेषु शब्दादाविन्द्रियेऽस्थनि ।
धुतं त्यक्ते कम्पिते च धूतौ कम्पितभर्त्सितौ ॥ १७७ ॥
धूर्तं तु खण्डलवणे धूर्तो धत्तूरमायिनोः ।
धृतिर्योगविशेषे स्याद्धारणाधैर्ययोः सुखे ॥ १७८ ॥
सन्तोषाध्वरयोश्चापि नतस्तगरनम्रयोः ।
नीतिर्नये प्रापणे च नृतिः स्यान्नर्तने कुमौ ॥ १७९ ॥
पातिः प्रभौ गतौ मूले पक्तिर्गौ[1]रवपाकयोः ।
पङ्क्तिश्छन्दःश्रेण्योः पत्तिः सेनाभित्पद्गयोर्गतौ ॥ १८० ॥
प्राप्तिर्महोदये लाभे पित्सन् पिपतिषन्यथा ।
पतनेच्छौ विहङ्गे च पीतो वर्णनिपीतयोः ॥ १८१ ॥
पीता हरिद्रा पीतिः पानेऽश्वे प्रीतिः स्मरस्त्रियाम् ।
प्रेम्णि योगमुदोः, पुस्तं शिल्पे लेप्यादिकर्मणि ॥ १८२ ॥
पुस्तके, प्लुतमश्वस्य गतौ प्लुतस्त्रिमात्रके ।
पूर्तं पूरितखाताद्योः पृषत्पृषतवन्मृगे ॥ १८३ ॥
बिन्दौ, प्रेतो मृते भूतविशेषे च परेतवत् ।
पोतः शिशौ प्रवहणे प्रोतो[2] गुम्फितवाससोः ॥ १८४ ॥
भक्तमन्ने तत्परे च भर्ता पोष्टरि धारके ।
भक्तिः सेवागौणवृत्त्योर्भङ्ग्यां श्रद्धाविभागयोः ॥ १८५ ॥
भास्वान् दीप्ते रवौ भ्रान्तिर्मिथ्याज्ञानेऽनवस्थितौ ।
“भीतं भये भययुते भीतिः साध्वसकम्पयोः” ॥
भित्तिः कुड्ये प्रदेशे च भूतं सत्योपमानयोः ॥ १८६ ॥
मासेऽतीते पिशाचादौ पृथ्व्यादौ जन्तुयुक्तयोः ।

---

१ गैरिक । २ प्रोतम् ।

भूभृन्महीधरे पृथ्वीपतौ भूतिस्तु भस्मनि ॥ १८७ ॥
मांसपाकविशेषे च संपदुत्पादयोरपि ।
भृतिर्मूल्यभरणयोर्मतं स्यात्संमतेऽर्चिते ॥ १८८ ॥
महद् बृहति धीतत्त्वे राज्ये, मरुत्सुरेऽनिले ।
मतिर्बुद्धीच्छयोर्माता गौर्दुर्गा जननी मही ॥ १८९ ॥
मातरस्तु ब्रह्माण्याद्या मितिर्यैयत्यमानयोः ।
मन्तुः स्यादपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ ॥ १९० ॥
मुक्ता मौक्तिकपुंश्चल्योर्मुक्तिर्मोचनमोक्षयोः ।
मूर्तिः पुनः प्रतिमायां कायकाठिन्ययोरपि ॥ १९१ ॥
मृतं मृत्यौ याचिते च यन्ता सूते निषादिनि ।
यतिर्निकारे विरतौ भिक्षौ युतोऽन्विते पृथक् ॥ १९२ ॥
युक्तिर्न्याये योजने च रक्तं नील्यादिरञ्जिते ।
कुङ्कुमेऽसृज्यनुरक्ते प्राचीनामलकेऽरुणे ॥ १९३ ॥
रतिः स्मरस्त्रियां रागे रते रीतिस्तु पित्तले ।
वैदर्भ्यादौ लोहकिट्टे सीमनि स्रवणे गतौ ॥ १९४ ॥
लता ज्योतिष्मतीदूर्वाशाखावल्लीप्रियङ्गुषु ।
स्पृक्कामाधव्योः कस्तूर्यां लिप्तं भुक्तविलिप्तयोः ॥ १९५ ॥
विषाक्ते, लूता तु रोगे पिपीलिकोर्णनाभयोः ।
वर्तिर्गात्रानुलेपिन्यां दशायां दीपकस्य च ॥ १९६ ॥
दीपे भेषजनिर्माणनयनाञ्जनलेखयोः ।
व्यक्तो मनीषिस्फुटयोर्वार्त्ता वार्त्ताक्युदन्तयोः ॥ १९७ ॥
कृष्यादौ वर्तने वार्तं त्वारोग्यारोगफल्गुषु ।
वृत्तिशालिन्यथ व्याप्तिर्व्यापने लम्भनेऽपि च ॥ १९८ ॥
वास्तु स्याद् गृहभूपुर्योर्गृहे सीमसुरुङ्गयोः ।
वित्तं विचारिते ख्याते धने वित्तिस्तु संभवे ॥ १९९ ॥
ज्ञाने लाभे विचारे च वीतमङ्कुशकर्मणि ।

१ धीरत्वे । २ भुक्त ।

असारा[1]श्वगजे शान्ते वीतिरश्नेऽशने गतौ ॥ २०० ॥
प्रजने धावने दीप्तौ वृत्तं वृत्तौ दृढे मृते ।
चारित्रे वर्तुले छन्दस्य[2]तीता[3]धीतयोर्वृते ॥ २०१ ॥
वृन्तं स्तनमुखे पुष्पबन्धे वृत्तिस्तु वर्तने ।
कैशिक्यादौ विवरणे वृतिर्वरणवाटयोः ॥ २०२ ॥
शक्तिरायुधभेदे स्यादुत्साहादौ बले श्रि[4]याम् ।
शस्तं क्षेमे प्रशस्ते च शान्तोदान्ते रसान्तरे ॥ २०३ ॥
शास्ता जिने शासके च शान्तिर्भद्रे शमेऽर्हति ।
शितशातौ कृशे तीक्ष्णे शितिर्भूर्जे सितेऽसिते ॥ २०४ ॥
श्रीमान्मनोज्ञे तिलकपादपे धनवत्यपि ।
शीतो हिमे च जिह्मे च वानीरबहुवारयोः ॥ २०५ ॥
शीतं गुणे शुक्तमम्ले पूति[5]भूते च कर्कशे ।
शुक्तिः शङ्खनके शङ्खे कपालखण्डदृग्रुजोः ॥ २०६ ॥
नख[6]श्वावर्तयो,र्मुक्ता स्फोटदुर्नामयोरपि ।
श्रुतमाकर्णि[7]ते शास्त्रे श्रुतिराम्नायवार्तयोः ॥ २०७ ॥
षड्जाद्यारम्भिकायां च कर्णाकर्णनयोरपि ।
श्वेतं रूप्ये श्वेतो द्वीपे वर्णे शैले कपर्दके ॥ २०८ ॥
श्वेता तु शङ्खिनीकाष्ठपाटल्योः स्यात्सती पुनः ।
कात्यायन्यां च साध्व्यां च सातिर्दानावसानयोः ॥२०९॥
सितस्त्ववसिते बद्धे वर्णे सिता तु शर्करा ।
स्थितमूर्ध्वे सप्रति[8]ज्ञे स्थितिः स्थाने च सीम्नि च ॥२१० ॥
सीता जनकजागङ्गाभेदयोर्हलपद्धतौ ।
सुतः पुत्रे नृपे, सुप्तिः स्वापे स्पर्शाज्ञताकजि ॥ २११ ॥
सूतः पारदसारथ्योः प्रसूतेरितबन्दिषु ।
ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जाते तक्ष्णि, सृतिर्गतौ पथि ॥ २१२ ॥

---

१ असारेऽश्वगजे । २ स्वतीत । ३ अधीत । ४ श्रियाम् । ५ पूते । ६ नखा । ७ आकर्णते । ८ प्रतिज्ञेय ।

स्मृतिः स्मरणधीच्छासु शास्त्रे, सेतुस्तु संवरे[1] ।
नदीसंक्रमे[2]ऽथ हस्तः करे मानोडुभेद[3]योः ॥ २१३ ॥
केशात्कलापे शुण्डायां हरित् दिशि तृणान्तरे ।
वर्णभेदेऽश्वभेदे च हितं पथ्ये गते धृते ॥ २१४ ॥
ईतिर्ज्वालास्त्रसूर्यांशुषु

इति द्विस्वरतान्ताः ।

अर्थो हेतौ प्रयोजने ।
निवृत्तौ विषये वाच्ये प्रकारद्रव्यवस्तुषु ॥ २१५ ॥
आस्था यत्नालम्बनयोरस्थानापेक्षयोरपि ।
कन्था पुरे प्रावरणे क्वाथो व्यसनदुःखयोः ॥ २१६ ॥
द्रवनिष्पाकेऽथ कुथः स्यादास्तरणदर्भयोः ।
क्रोथस्तु मथने नेत्ररुग्भेदे शटितेऽपि च ॥ २१७ ॥
ग्रन्थो गुम्फे धने शास्त्रे द्वात्रिंशद्वर्णनिर्मितौ ।
ग्रन्थिर्वस्त्रादिबन्धे रुग्भेदे कौटिल्यपर्वणोः ॥ २१८ ॥
ग्रन्थि तु ग्रन्थिपर्णे स्याद्गाथा वाग्भेदवृत्तयोः ।
तीर्थं शास्त्रे गुरौ यज्ञे पुण्यक्षेत्रावतारयोः ॥ २१९ ॥
ऋषिजुष्टे जले मन्त्रिण्युपाये स्त्रीरजस्यपि ।
योनौ पात्रे दर्शनेषु तुत्थोऽग्नौ तुत्थमञ्जने ॥ २२० ॥
तुत्था नील्यां सूक्ष्मैलायां दुःस्थो दुर्गतमूर्खयोः ।
प्रस्थः सानौ मानभेदे पीथोऽर्के पीथमम्बुनि ॥ २२१ ॥
पृथुर्विशाले भूपाले वापिकाकृष्णजीरयोः ।
प्रोथोऽश्वघोणाऽध्वगयोः कट्यां, मन्थो रवौ मथि ॥ २२२ ॥
साक्तवे नेत्ररोगे च यूथं तिर्यग्गणे गणे ।
यूथी तु मागधीपुष्पविशेषयोः कुरण्टके ॥ २२३ ॥
रथस्तु स्यन्दने पादे शरीरे वेतसद्रुमे ।
वीथी वर्त्मनि पङ्क्तौ च गृहाङ्गे नाट्यरूपके ॥ २२४ ॥
संस्था स्थाने स्थितौ मृत्यौ सार्थो वृन्दे वणिग्गणे[4] ।

---

१ संचरे । २ क्रम । ३ भान । ४ वाणिग्गणे ।

सिक्थं नील्यां मधूच्छिष्टे सिक्थो भक्तपुलाकके ॥ २२५ ॥

इति द्विस्वरथान्ताः ।

अब्दः संवत्सरे मेघे मुस्तके गिरिभिद्यपि ।
अन्दुः स्यान्निगडे भूषाभेदे ककुदवत्ककुत् ॥ २२६ ॥
श्रेष्ठे वृषाङ्गे राट्चिह्ने क्रव्यान्मांसाशिरक्षसोः ।
कन्दोऽब्दे सूरणे सस्यमूले, कुन्दोऽच्युते निधौ ॥ २२७ ॥
चक्रभ्रमौ च माध्ये च क्षोदः पेषणचूर्णयोः ।
गदः कृष्णानुजे रोगे गदा प्रहरणान्तरे ॥ २२८ ॥
छदः पत्रे पतत्रे च ग्रन्थिपर्णतमालयोः ।
छन्दो वशेऽभिप्राये च दृषत्पाषाणमात्रके ॥ २२९ ॥
निष्पेषणार्थपट्टेऽपि धीदा कन्यामनीषयोः ।
नदो वहेऽब्धौ निनदे नन्दा सम्पद्यलिञ्जरे ॥ २३० ॥
तिथिभेदे च नन्दिस्तु प्रतीहारे पिनाकिनः ।
आनन्दने च द्यूते च निन्दा कुत्सापवादयोः ॥ २३१ ॥
पदं स्थाने विभक्त्यन्ते शब्दे वाक्येऽङ्कवस्तुनोः ।
त्राणे पादे पादचिह्ने व्यवसायापदेशयोः ॥ २३२ ॥
पादो मूलोस्रतुर्यांशाङ्घ्रिषु प्रत्यन्तपर्वते ।
भन्दः कल्याणे सौख्ये च प्रसङ्गास्वरमांसयोः ॥ २३३ ॥
भेदो विदारणे द्वैध उपजापविशेषयोः ।
मदो रेतस्यहङ्कारे मद्ये हर्षेभदानयोः ॥ २३४ ॥
कस्तूरिकायां क्षैब्ये च मदी कृषकवस्तुनि ।
मन्दो मूढे शनौ रोगिण्यलसे भाग्यवर्जिते ॥ २३५ ॥
गजजातिप्रभेदेऽल्पे स्वैरे मन्दरते खले ।
मृद्वतीक्ष्णे कोमले च रदो दन्ते विलेखने ॥ २३६ ॥
विदा ज्ञानधियोर्बिन्दुर्विप्रुड्भ्रूमध्यदन्तक्षते ।
वेदिरङ्गुलिमुद्रायां बुद्धेऽलङ्कृतभूतले ॥ २३७ ॥
शब्दोऽक्षरे यशोगीत्योर्वाक्ये खे श्रवणे ध्वनौ ।

---

१ पणकवस्तुनोः ।   २ बुधे ।

शरद्वर्षास्वथो वर्षे शादः कर्दमशष्पयोः ॥ २३८ ॥
संवित्संभाषणे ज्ञाने सङ्ग्रामे नाम्नि तोषणे ।
क्रियाकारे प्रतिज्ञायां सङ्केताचारयोरपि ॥ २३९ ॥
सम्पद्वृद्धौ गुणोत्कर्षे हारे स्वादुस्तु सुन्दरे ।
मृष्टे, सूदः सूपकारे व्यञ्जनेऽपि च सूपवत् ॥ २४० ॥
स्वेदो घर्मे स्वेदने च—

इति द्विस्वरदान्ताः ।

अन्धोऽन्धकारेऽक्षिवर्जिते ।
अर्धः खण्डेऽर्धं समांशेऽथाब्धिः सरसि सागरे ॥ २४१ ॥
आधिर्मनोर्तौ व्यसनेऽधिष्ठाने बन्धकाऽऽशयोः ।
ऋद्धं समृद्धे सिद्धान्ने गन्धः सम्बन्धलेशयोः ॥ २४२ ॥
गन्धकामोदगर्वेषु स्याद्गाधस्तललिप्सयोः ।
गोधा प्राणिविशेषे स्याज्ज्याघातस्य च वारणे ॥ २४३ ॥
दधि गोरसभेदे स्यात्तथा श्रीवासवासयोः ।
दिग्धो लिप्ते विषाक्तेषौ प्रवृद्धस्नेहयोरपि ॥ २४४ ॥
दुग्धं क्षीरे पूरिते च दोग्धा गोपालवत्सयोः ।
अर्थोपजीवकेकवौ बन्ध आधौ च बन्धने ॥ २४५ ॥
बन्धुर्भ्रातृबान्धवयोर्बाधा दुःखनिषेधयोः ।
बुधः सौम्ये कवौ बुद्धः पण्डिते बुधिते जिने ॥ २४६
बोधिर्बौद्धसमाधौ चाऽर्हद्धर्मात्ती च पिप्पले ।
मधुश्चैत्रर्तुदैत्येषु जीवाशोकमधूकयोः ॥ २४७ ॥
मधु क्षीरे जले मद्ये क्षौद्रे पुष्परसेऽपि च ॥
मिद्धं चित्ताभिसंक्षेपे निद्रालसितयोरपि ॥ २४८ ॥
मुग्धो मूढे रम्ये, मेधः क्रतौ, मेधा तु शेमुषी ।
राधो वैशाखमासे स्याद्राधा विद्युद्विशाखयोः ॥ २४९ ॥
विष्णुक्रान्तामलकयोश्च गोपीवेधविशेषयोः ।
लुब्ध आकाङ्क्षिणि व्याधे वधो वधककर्हिंसयोः ॥ २५० ॥

१ जीविनि । २ जीवाशोक ।

दर्शप्रतिपत्सन्धौ च लिपिग्रन्थविशेषयोः ।
पक्ष्माऽक्षिलोम्नि तन्त्वादिसूक्ष्मांशे कुसुमच्छदे ॥ २७७ ॥
गरुत्किञ्जल्कयोश्चापि पत्री काण्डे खगे द्रुमे ।
रथेऽद्रौ रथिके श्येने प्रेम तु स्नेहनर्मणोः ॥ २७८ ॥
ब्रह्मा तु तपसि ज्ञाने वेदेऽध्यात्मे[1] द्विजे विधौ ।
ऋत्विग्योगभिदोश्चापि बुध्नो गिरिशमूलयोः ॥ २७९ ॥
भर्म भारे भृतौ हेम्नि भानुरंशौ रवौ दिने ।
भिन्नोऽन्यः सङ्गतः फुल्लो दीर्णो, भोगी भुजङ्गमे ॥२८०॥
वैयावृत्त्यकरे[2] राज्ञि ग्रामण्यां नापितेऽपि च ।
मानं प्रमाणे प्रस्थादौ मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे ॥ २८१ ॥
मीनो मत्स्ये राशिभेदे मुनिर्वाचंयमेऽर्हति ।
प्रियालाऽगस्तिः पालाशो मृत्स्ना मृत्सा तु वर्यपि ॥२८२
यानं युग्ये गतौ योनिः कारणे भगताम्रयोः[3] ।
रत्नं स्वजातिश्रेष्ठे स्यान्मणौ राजा तु पार्थिवे ॥ २८३ ॥
निशाकरे प्रभौ शक्रे यक्षक्षत्रिययोरपि ।
रास्नैलापर्णीसर्पाक्ष्यो रागी कामिनि रङ्क्तरि ॥ २८४ ॥
रोही रोहितकेऽश्वत्थे वटे, लग्नं तु लज्जिते ।
राशीनामुदये सक्ते लक्ष्म प्रधानचिह्नयोः ॥ २८५ ॥
वनं प्रस्रवणे गेहे प्रवासेऽम्भसि कानने ।
वस्नं वस्त्रे धने मूल्ये भृतौ वर्ष्म पुनस्तनौ ॥ २८६ ॥
प्रमाणे सुन्दराकारे वर्त्म नेत्रच्छदेऽध्वनि ।
वर्णी पुनश्चित्रकरे लेखके ब्रह्मचारिणि ॥ २८७ ॥
वानं शुष्कफले शुष्के सीवने गमने कटे ।
जलसंप्लववाताभिमुखगन्धसौरभेषु च ॥ २८८ ॥
वाग्मी पटुबृहस्पत्योर्वाजी बाणे हये खगे ।
विन्नं विचारिते लब्धे स्थिते वृषा तु वासवे ॥ २८९ ॥

---

१ वेदाध्यात्म । २ [illegible] । ३ ओष्ठयोः । ४ [illegible] ।

वृषभे तुरगे पुंसि काखी तु मुसबेद्वयोः ।
राजभेदे शिखी त्वग्नौ वृक्षे केतुग्रहे शरे ॥ २९० ॥
चूडावति बलीवर्दे मयूरे कुक्कुटे हये ।
शीनो मूर्खाजगरयोः श्येनः शुक्ले पतत्रिणि ॥ २९१ ॥
स्वप्नः स्वापे सुप्तज्ञाने स्थानं नित्यावकाशयोः ।
सादृश्ये सन्निवेशे च स्नानं स्नानीय आप्लवे ॥ २९२ ॥
स्त्यानं स्यात्स्निग्ध आलस्ये प्रतिध्वानघनत्वयोः ।
सादी तुरङ्गमारोहे निषादिरथिनोरपि ॥ २९३ ॥
स्वामी प्रभौ गुहे, सूनं पुष्पे, सूना पुनः सुता ।
अधोजिह्वा वधस्थानं सूनुः पुत्रे नुजे रवौ ॥ २९४ ॥
हनुः कपोलावयवे मरणामययोरपि ।
हरिद्रायामायुधे च हली कृषकसीरिणोः ॥ २९५ ॥

इति द्विस्वरनान्ताः ।

कल्पो विकल्पे कल्पद्रौ संवर्ते ब्रह्मवासरे ।
शास्त्रे न्याये विधौ, कूपो गर्तेऽन्धौ गुणवृक्षके ॥ २९६ ॥
मृन्माने कूपके, क्षेपो गर्वे लङ्घननिन्दयोः ।
विलम्बेरणहेलासु गोपौ भूपालवल्लवौ ॥ २९७ ॥
ग्रामौघगोष्ठाधिकृतौ गोपी गोपालसुन्दरी ।
शारिवा रक्तिका तल्पमट्टं शय्याकलत्रयोः ॥ २९८ ॥
त्रपा लज्जाकुलटयोस्त्रपुसीसकरङ्गयोः ।
तापः सन्तापे कृच्छ्रे च तापी तु सरिदन्तरे ॥ २९९ ॥
दर्पो मृगमदे गर्वे पुष्पं विकास आर्तवे ।
धनदस्य विमाने च कुसुमे नेत्ररुज्यपि ॥ ३०० ॥
बाष्प ऊष्माऽक्षिजलयो रूपं तु श्लोकशब्दयोः ।
पशावाकारे सौन्दर्ये नाणके नाटकादिके ॥ ३०१ ॥
ग्रन्थावृत्तौ स्वभावे च रेपः क्रूरे विगर्हिते ।
रोपो रोपणेषु, रोपं रन्ध्रे, लेपस्तु लेपने ॥ ३०२ ॥

---

१ स्थित्या । २ कोशे—इत्युचितम् ।

अशने च सुधायां च वपा विवरमेदसोः ।
शष्पं तु प्रतिभाहीनतायां बालतृणेऽपि च ॥ ३०३ ॥
शापः शपथ आक्रोशे शिष्पं स्रुवे क्रियोचिते ।
स्वापो निद्रायां रुग्भेदे शयनाज्ञानमात्रयोः ॥ ३०४ ॥

इति द्विस्वरपान्ताः ।

गुम्फो दोर्भूषणे दृब्धौ रेफोऽवद्यरवर्णयोः ।
शफं खुरे गवादीनां मूले विटपिनामपि ॥ ३०५ ॥
शिफा मातरि मांस्यां च जटायां च सरित्यपि ।
शोफ ओषधिभेदे स्याद्रुक्कृते त्वग्विवर्धने ॥ ३०६ ॥

इति द्विस्वरफान्ताः ।

कम्बिर्वंशलतादर्व्योः कम्बुर्वलयशङ्खयोः ।
गजे शम्बूके कर्चूरे ग्रीवायां नलकेऽपि च ॥ ३०७ ॥
जम्बूर्मेरुतरङ्गिण्यां द्वीपवृक्षविशेषयोः ।
डिम्ब एरण्डभययोर्विप्लवे प्लीह्नि पुप्फुसे ॥ ३०८ ॥
बिम्बं तु प्रतिबिम्बे स्यान्मण्डले बिम्बिकाफले ।
शम्बः पवौ लोहकाञ्च्यां स्तम्ब आलानगुल्मयोः ॥३०९॥
व्रीह्यादीनां प्रकाण्डे च

इति द्विस्वरबान्ताः ।

कुम्भो वेश्यापतौ घटे ।
द्विपाङ्गे राक्षसे राशौ कुम्भं त्रिवृति गुग्गुलौ ॥ ३१० ॥
कुम्भुखायां पाटलायां वारिपर्ण्यां च कट्फले ।
गर्भः कुक्षौ शिशौ सन्धौ भ्रूणे पनसकण्टके ॥ ३११ ॥
मध्ये प्रावपवरके जम्भः स्याद्दानवान्तरे ।
दन्तभोजनयोरंशे हनौ जम्बीरतूणयोः ॥ ३१२ ॥
जृम्भा जृम्भणे विकासे डिम्भो वैधेयबालयोः ।
दम्भः कल्के कैतवे च दर्भो ग्रन्थे कुशेऽपि च ॥ ३१३ ॥

---

१ शिल्पं । २ निद्राङ्ग ।

दम्भूः पवौ भास्करे च नाभिः क्षत्रप्रधानयोः ।
चक्रमध्ये मृगमदे प्राण्यङ्गे मुख्यराज्ञि च ॥ ३१४ ॥
निभः स्यात्सदृशे व्याजे रम्भो वैणवदण्डके ।
रम्भा त्रिदशभामिन्यां कदल्यां च विभुः प्रभौ ॥ ३१५ ॥
व्यापके शङ्करे नित्ये शम्भुर्ब्रह्माऽर्हतोः शिवे ।
शुभो योगे शुभं भद्रे शुभा कान्तीच्छयोर्मता ॥ ३१६ ॥
स्तम्भोऽङ्गजाड्ये स्थूणायां सभा द्यूतसमूहयोः ।
गोष्ठ्यां सभ्येषु शालायां स्वभूर्विष्णौ विधावपि ॥ ३१७ ॥
स्तोभः स्यात्सामविच्छेदे हेलने स्तम्भनेऽपि च ।

इति द्विस्वरभान्ताः ।

आमोऽपक्के रोगभेदे रोगे चेध्मसामिद्धिदि ॥ ३१८ ॥
कामे वसन्ते काष्ठे स्यादुमो नगरघट्टयोः ।
उमा गौर्यां हरिद्रायां कीर्तिकान्त्यतसीष्वपि ॥ ३१९ ॥
ऊर्मिः पीडाजवोत्कण्ठालेखाप्रकाशवीचिषु ।
वस्त्रसङ्कोचलेखायां क्रमः कल्पाऽङ्घ्रिशक्तिषु ॥ ३२० ॥
पारिपाट्यां, क्षमः शक्ते हिते युक्ते क्षमावति ।
क्षमा क्षान्तौ क्षितौ, कामं बाढेऽनुमतिरेतसोः ॥ ३२१ ॥
कामः स्मरेच्छाकाम्येषु क्षुमा स्यान्नीलिकाऽतसी ।
कृमिः कृमिर्वल्लाक्षायां कीटे, क्षेमस्तु मङ्गले ॥ ३२२ ॥
लब्धसंरक्षणे मोक्षे क्षेमोमा धनहर्यपि ।
क्षौमं स्यादतसीवस्त्रे दुकूलेऽट्टालकेऽपि च ॥ ३२३ ॥
खर्मं क्षौमे पौरुषे च गमोऽध्वद्यूतभेदयोः ।
सदृक्पाठेऽप्यथ ग्रामो वृन्दे शब्दादिपूर्वकः ॥ ३२४ ॥
षड्गादौ संवसथे च गुल्मं सैन्योपरक्षणे ।
रुक्सैन्यघट्टभेदेषु स्तम्बे, गुल्मी पटौकसि ॥ ३२५ ॥
आमलक्येलयोर्वन्यामथ घर्मो निदाघवत् ।
स्वेदाम्भस्यातपे ग्रीष्मोष्मणोर्जाल्मस्तु पामरे ॥ ३२६ ॥

---

१ षु च । २ भङ्ग । ३ अंहि । ४ श्व । ५ रक्षणे च ।

असमीक्ष्यकारिणि च जामिः स्वसृकुलस्त्रियोः ।
जिह्मस्तु कुटिले मन्दे जिह्मं तगरपादपे ॥ ३२७ ॥
तोक्मं कर्णमले, तोक्मो हरिते च हरिद्यवे ।
दमः स्यात्कर्दमे दण्डे दमने दमथेऽपि च ॥ ३२८ ॥
दस्मस्तु हव्यवाहे स्याद्यजमाने मलिम्लुचे ।
द्रुमस्तु पादपे पारिजाते किम्पुरुषेश्वरे ॥ ३२९ ॥
धर्मो यमोपमापुण्यस्वभावाचारधन्वसु ।
सत्सङ्गेऽर्हत्यहिंसादौ न्यायोपनिषदोरपि ॥ ३३० ॥
धर्मं दानादिके, नेमस्त्वर्धे प्राकारगर्तयोः ।
अवधौ कैतवे काले नेमिः कूपत्रिका प्रधिः ॥ ३३१ ॥
तिनिशोऽरिष्टनेमिश्च पद्मो व्यूहे निधावहौ ।
संख्याऽब्जयोः पद्ममिभबिन्दौ, ब्राह्मी तु भारती ॥३३२॥
शाकभेदः पङ्कगण्डी हिञ्जिका[1] सोमवल्लरी ।
ब्रह्मशक्तिर्भ्रमस्तु स्याद् भ्रमणे वारिनिर्गमे ॥ ३३३ ॥
भ्रान्तौ कुन्दाख्ययंत्रे च भामः क्रोधे रुचौ रवौ ।
भीमो वृकोदरे घोरे शङ्करेऽप्यम्लवेतसे ॥ ३३४ ॥
भीष्मो रुद्रे च गाङ्गेये राक्षसे च भयङ्करे ।
भूमिः क्षितौ स्थानमात्रे भौमो मङ्गलदैत्ययोः ॥ ३३५ ॥
यमः काले च यमजेऽप्यहिंसादिषु पञ्चसु ।
संयमे यमने ध्वाङ्क्षे यामौ प्रहरसंयमौ ॥ ३३६ ॥
रमः कान्ते रक्ताशोके मन्मथे च रमा श्रियाम् ।
रश्मिर्घृणिप्रग्रहयो रामः श्यामे हलायुधे ॥ ३३७ ॥
पशुभेदे सिते चारौ राघवे रेणुकासुते ।
रामं तु वास्तुके कुष्ठे रामा हिङ्गुलिनीस्त्रियोः ॥ ३३८ ॥
रुक्मं लोहे सुवर्णे च रुमा तु लवणाकरे ।
सुग्रीवपत्न्यां, लक्ष्मीः श्रीशोभासम्पत्प्रियङ्गुषु ॥ ३३९ ॥

---

१ हंजिका । २ अक ।

वमिर्वान्तेनले, वामः कामे सव्ये पयोधरे ।
उमानाथे प्रतिकूले चारौ, वामा तु योषिति ॥ ३४० ॥
वामी शृगाल्यां करभीरासभीवडवासु च ।
शमी द्रुभेदे वल्गुल्यां शिम्ब्यां, श्यामोऽम्बुदे शितौ ॥३४१॥
हरिते प्रयागवटे कोकिले वृद्धदारके ।
श्यामं सैन्धवे मरिचे श्यामा सोमलतानिशोः ॥ ३४२ ॥
शारिवावल्गुनीगुन्द्रात्रिवृत्कृष्णाप्रियङ्गुषु ।
अप्रसूतस्त्रियां नील्यां श्रामो मण्डपकालयोः ॥ ३४३ ॥
शुष्ममोजसि सूर्ये च समं साध्वखिलं सदृक् ।
सीमा घाटे स्थितौ क्षेत्रे, सूक्ष्मोऽणौ, सूक्ष्ममल्पके ॥३४४॥
अध्यात्मे कतके, सोमस्त्वौषधीतद्रसेन्दुषु ।
दिव्यौषध्यां घनसारे समीरे पितृदैवते ॥ ३४५ ॥
वसुप्रभेदे सलिले वानरे किन्नरेश्वरे ।
हिमं तु सारे शीते च हिमश्चन्दनपादपे ॥ ३४६ ॥
होमः सर्पिषि वन्हौ च

इति द्विस्वरमान्ताः ।

स्यादर्य्यः स्यामिवैश्ययोः ।
अर्थ्य शिलाजतुन्यर्थसम्प्रार्थे न्यायाविज्ञयोः ॥ ३४७ ॥
अन्योऽसदृशेतरयोरन्त्यस्त्वन्तभवेऽधमे ।
अर्घ्यमर्घार्थमर्घार्हमास्यं मुखभवे मुखे ॥ ३४८ ॥
मुखान्तरास्या तु स्थित्यामार्य्यौ सज्जनसौविदौ ।
आर्याम्बाछन्दसोरिज्या दाने सङ्गेऽध्वरेऽर्चने ॥ ३४९ ॥
इभ्यो धनवतीभ्या तु करेण्वां सल्लकीतरौ ।
कल्यं प्रभाते मधुनि सज्जे दक्षे निरामये ॥ ३५० ॥
कल्या कल्याणवाचि स्यात्कश्यं कशार्हमद्ययोः ।
अश्वमध्ये, क्षयो गेहे कल्पान्तेऽपचये रुजि ॥ ३५१ ॥

---

१ वाते । २ वल्गुनी ।
३ होमिः । ४ शिलासज्जन्यर्थ । ५ इभमध्ये ।

कन्या नार्यां कुमार्यां च राश्योषधिविशेषयोः ।
कक्ष्यग्रगृहमकोष्ठे स्यात्सादृश्योद्योगकाञ्चिषु ॥ ३५२ ॥
बृहतिकेभनाड्योश्च कार्यं हेतौ प्रयोजने ।
कायः कदैवते मूर्तौ सङ्घे लक्ष्मस्वभावयोः ॥ ३५३ ॥
कायं मनुष्यतीर्थे च काव्या स्यात्पूतनाधियोः ।
काव्यं ग्रन्थे, काव्यः शुक्रे, कांस्यं तैजसवाद्ययोः ॥३५४॥
पानपात्रे मानभेदे क्रिया करणचेष्टयोः ।
कर्मोपायचिकित्सासु निष्कृतौ सम्प्रधारणे ॥ ३५५ ॥
अर्चारम्भशिक्षासु कुल्यं तु कुलजेऽस्थनि ।
सूर्पाऽऽमिषाऽष्टद्रोणीषु कुल्या सरिति सारणौ ॥ ३५६ ॥
कृत्यो विद्विषि कार्ये च कृत्या स्याद्देवताक्रिया ।
गव्यं क्षीरादिके ज्यायां रागवस्तुनि गोहिते ॥ ३५७ ॥
गव्या गोवृन्दगव्यूत्योर्ग्राम्यो ग्रामभवे जने ।
ग्राम्यबन्धे रतेऽश्लीले गुह्यः कमठदम्भयोः ॥ ३५८ ॥
गुह्यमुपस्थे रहस्ये गृह्यं तु मलवर्त्मनि ।
गृह्योऽस्वैरिणि पक्ष्ये[1] च गृहासक्तमृगाण्डजे ॥ ३५९ ॥
गृह्या तु शाखा नगरे गेयौ गातव्यगायनौ ।
गोप्यौ दासरगोप्तव्यौ चयः प्राकारपीठयोः[2] ॥ ३६० ॥
समूहेऽप्यथ चव्या स्याच्चविकाशनपर्वणोः ।
चित्यं मृतकचैत्ये स्याच्चित्या मृतचितावपि ॥ ३६१ ॥
चैत्यं जिनौकस्तद्बिम्बं चैत्यो जिनसभातरुः ।
उद्देशवृक्षश्चोद्यं तु प्रेर्ये प्रश्नेऽद्भुतेपि च ॥ ३६२ ॥
छाया पङ्क्तौ प्रतिमायामर्कयोषित्यनातपे ।
उत्कोचे पालने कान्तौ शोभायां च तमस्यपि ॥ ३६३ ॥
जयो जयन्ते विजये जयोमा तत्सखी तिथिः ।
पथ्या जयन्त्यग्निमन्थो जन्यो जामातृवत्सले ॥ ३६४ ॥
जनके जननीये च नवोढानुचरादिके[3] ।

---

[1] पक्षे । [2] पर्वयोः । [3] दिषु ।

जन्यं कौलीने युद्धहट्टे जन्या मातृसखीमुदोः ॥ ३६५ ॥
स्याज्जन्युर्जन्तुमात्रे च पावके परमेष्ठिनि ।
त्रयी त्रिवेद्यां त्रितये पुरन्ध्र्यां सुमतावपि ॥ ३६६ ॥
तार्क्ष्यस्तु स्यन्दने वाहे गरुडे गरुडाग्रजे ।
अश्वकर्णाह्वयतरौ स्यात्तार्क्ष्यं तु रसाञ्जने ॥ ३६७ ॥
तिष्यः पुष्यवत्कलौ भे तिष्या त्वामलकीतरौ ।
द्रव्यं भव्ये धने क्ष्मादौ जतुद्रुमविकारयोः ॥ ३६८ ॥
विनये भेषजे रीत्यां दस्युः प्रत्यर्थिचौरयोः ।
दायो दाने यौतकादिधने सोल्लुण्ठभाषणे ॥ ३६९ ॥
विभक्तव्यपितृद्रव्ये दिव्यं वल्गुलवङ्गयोः ।
द्युभवं दिव्यामलक्यां दूष्यं वाससि तद्गृहे ॥ ३७० ॥
दूषणीये चाऽथ दैत्योऽसुरे, दैत्या मुरौषधौ ।
धन्यः पुण्ययुते, धन्याऽऽमलक्यामुपमातरि ॥ ३७१ ॥
धान्यं तु व्रीहौ धान्याके धिष्ण्यं स्थानोडुवेश्मसु ।
बले, धिष्ण्योऽग्नौ शुक्रे च नयः स्यान्नैयमादिषु ॥ ३७२ ॥
नीतिद्यूतभिदोर्नाट्यं लास्ये तौर्यत्रिकेऽपि च ।
नित्यं ध्रुवे तते, पथ्यं हिते, पथ्या हरीतकी ॥ ३७३ ॥
पद्योऽन्त्यवर्णे स्यात्पद्यं श्लोके, पद्या तु वर्त्मनि ।
प्रायो वयस्यनशने मृतौ बाहुल्यतुल्ययोः ॥ ३७४ ॥
प्रियो वृद्ध्यौषधे हृद्ये पत्यौ, पुण्यं तु सुन्दरे ।
सुकृते पावने धर्मे पूज्यः श्वशुरवन्द्ययोः ॥ ३७५ ॥
पेयं पातव्यपयसोः पेया श्राणाच्छमण्डयोः ।
बल्यं रेतोबलकृतोर्भव्यं भीतौ भयङ्करे ॥ ३७६ ॥
कुब्जकपुष्पे, भव्यं तु फले योग्ये शुभेऽस्थनि ।
सत्ये भाविनि, भव्यस्तु कर्मरङ्गतरौ सति ॥ ३७७ ॥
भव्योमाकारिपिप्पल्योर्भाग्यं कर्म शुभाशुभम् ।
मध्यं न्याय्ये बलेऽन्तर्मध्या दैत्योग्रकेसराः ॥ ३७८ ॥

---

१ गुह्ये। २ धन्याके। ३ धवे।

मयुर्मृगाश्वमुखयोर्मन्युर्दैन्ये क्रतौ क्रुधि ।
माल्यं मालाकुसुमयोः स्यान्माया शाम्बरी कृपा ॥३७९॥
दम्भो बुद्धिश्च, मायस्तु पीताम्बरेऽम्बरेऽपि च ।
मूल्यं वस्त्रे वेतने च ययुर्यज्ञहये हये ॥ ३८० ॥
याम्या याच्यां भरण्यां च योग्यो योगार्हशक्तयोः ।
उपायिनि प्रवीणे च योग्यमृध्याह्वयौषधौ[1] ॥ ३८१ ॥
योग्याऽर्कयोषित्यभ्यासे रम्यश्चम्पकहृद्ययोः[2] ।
रम्या रात्रावथ रथ्यो रथांशे रथवोढरि ॥ ३८२ ॥
रथ्या तु रथसङ्घाते प्रतोल्यां पथि चत्वरे ।
रूप्यमाहतहेमादौ रजते रूपवत्यपि ॥ ३८३ ॥
लयस्तूर्यत्रयीसाम्ये संश्लेषणविलासयोः[3] ।
लभ्यं लब्धव्ये युक्ते च विन्ध्यो व्याधाद्रिभेदयोः ॥३८४॥
विन्ध्या त्रुटौ लवल्यां च वीर्यं तेजःप्रभावयोः ।
शुक्रे शक्तौ च वीक्ष्यं तु द्रष्टव्ये विस्मयेऽपि च ॥ ३८५ ॥
वीक्ष्यस्तु लासके वाहे वेश्यं तु गणिकागृहे ।
वेश्या तु पण्ययोषायां शल्यः स्यान्मदनद्रुमे ॥ ४८६ ॥
नृपभेदे श्वाविधि च सीम्नि शस्त्रशलाकयोः ।
शय्या तल्पे शब्दगुम्फे शून्यं बिन्दौ[4] च निर्जने ॥ ४८७ ॥
शून्या तु नलिका, शौर्यमारभट्यां बलेऽपि च ।
सह्यमारोग्ये सोढव्ये, सह्योऽद्रौ, सव्यं दक्षिणे ॥ ३८८ ॥
वामे च प्रतिकूले च सत्यं तु शपथे कृते ।
तथ्ये तद्वति, सत्यस्तु लोकभित्, सङ्ख्यमाहवे ॥ ३८९ ॥
सङ्ख्यैकादौ विचारे च सन्ध्या कालनदीभिदोः ।
चिन्तायां संश्रवे सीम्नि सन्धाने कुसुमान्तरे ॥ ३९९ ॥
साध्यो योगे साधनीये गणदैवतभिद्यपि ।
सायः शरेऽपराह्णे च स्थेयोऽक्षदर्शकपुरोधसोः ॥ ४०० ॥
सेव्यमुशीरे सेवार्हे सैन्यं सैनिकसेनयोः ।

---

१ औषधे । २ रुच्ययोः । ३ विनाशयोः । ४ वैवर्त्य ।

सौम्यः सोमात्मजेऽनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते ॥ ४०१ ॥
सौम्याः पुनर्मृगशिरःशिरःस्थाः पञ्च तारकाः ।
हार्यः कलिद्रौ हर्तव्ये हृद्यं धवलजीरके ॥ ४०२ ॥
हृत्प्रिये हृद्धिते हृज्जे हृद्या तु वृद्धिभेषजे ।
हृद्यस्तु वशकृन्मंत्रे--

इति द्विस्वरयान्ताः ।

अग्रं पुरः प्रथमेऽधिके ॥ ४०३ ॥
उपर्यालम्बने श्रेष्ठे परिमाणे पलस्य च ।
भिक्षाप्रकारे सङ्घाते प्रान्तेऽप्यद्रिस्तु पर्वते ॥ ४०४ ॥
सूर्ये शाखिनि, चाभ्रं तु त्रिदिवे गगनेऽम्बुदे ।
अस्रः शिरसिजे कोणे स्यादस्रं शोणितेऽश्रुणि ॥ ४०५ ॥
अस्त्रं चापे प्रहरणेऽप्यङ्घ्रिः पादद्रुमूलयोः ।
अरो जिने,ऽरं चक्राङ्गे शीघ्रशीघ्रगयोरपि ॥ ४०६ ॥
आरो नीतिः शनिर्भौम आरा चर्मप्रभेदिनी ।
इराऽम्भोवाक्सुराभूमिष्विन्द्रः शक्रेऽन्तरात्मनि ॥ ४०७ ॥
आदित्ये योगभेदे च स्यादिन्द्रा तु फणिज्जके ।
उग्रः क्षत्रियतः शूद्रासूनावुत्कटरुद्रयोः ॥ ४०८ ॥
उग्रा वचाछिक्किकयोरुस्रा गवोपचित्रयोः ।
उस्रो मयूखे, स्यादुष्ट्री मृद्भाण्डे करभस्त्रियाम् ॥ ४०९ ॥
ऐन्द्रिरिन्द्रसुते काकेऽप्योड्रा जनपदान्तरे ।
ओड्रो जने जपावृक्षे करः प्रत्यायशुण्डयोः ॥ ४१० ॥
रश्मौ वर्षोपले पाणौ क्षरो मेघे क्षरं जले ।
कद्रुः कनकपिङ्गे स्यात्कद्रूस्तु नागमातरि ॥ ४११ ॥
कारो बलौ वधे यत्ने हिमाद्रौ निश्चये यतौ ।
कारा बन्धनशालायां बन्धे दूत्यां प्रसेवके ॥ ४१२ ॥
स्याद्धेमकारिकायां च क्षारः काचे रसे गुडे ।
भस्मनि धूर्तलवणे कारिः शिल्पी क्रियाऽपि च ॥४१३॥

---

१ छंदाभावे ।

तीव्रं कटूष्णात्यर्थेषु तीव्रा तु कटुरोहिणी ॥ ४४० ॥
गण्डदूर्वा सुरी, तीरो वङ्गे, तीरं पुनस्तटे ।
तोत्रं वेणुके प्रतोदे दरः स्याद्भयगर्त्तयोः ॥ ४४१ ॥
दरी तु कन्दरे, दस्रः खरे, दस्रौ रवेः सुतौ ।
द्वारं निर्गमेऽभ्युपाये धरः कूर्माधिपे गिरौ ॥ ४४२ ॥
कार्पासे तूलेऽथ धरा मेदोभूमिजरायुषु ।
धारो जलधरासारवर्षणे स्यादृणेऽपि च ॥ ४४३ ॥
धारोत्कर्षे खड्गाद्यग्रे सैन्याग्रे वाजिनां गतौ ।
जलादिपाते सन्तत्यां धात्री भुव्युपमातरि ॥ ४४४ ॥
आमलक्यां जनन्यां च धीरो ज्ञे धैर्यसंयुते ॥
स्वैरे, धीरं तु घुसृणे नरो मर्त्येऽच्युतेऽर्जुने ॥ ४४५ ॥
नरं तु रामकर्पूरे नक्रं नासाग्रदारुणोः ।
नक्रो यादसि, नीध्रं[1] तु वलीकवननेमिषु ॥ ४४६ ॥
चन्द्रे च रेवतीभे च नेत्रं वस्त्रे मथोगुणे ।
मूलाक्षिनेतृषु, परो दूरान्यश्रेष्ठशत्रुषु ॥ ४४७ ॥
परं तु केवले, पत्रं यानं पक्षश्छदश्छुरी ।
पारं प्रान्ते परतटे पारी पूरपरागयोः ॥ ४४८ ॥
पात्र्यां कर्करिकायां च पादबन्धे च हस्तिनाम् ।
पात्रं तु कूलयोर्मध्ये पर्णे नृपतिमन्त्रिणि ॥ ४४९ ॥
योग्यभाजनयोर्यज्ञभाण्डे नाट्यानुकर्त्तरि ।
पुरं शरीरे नगरे'गृहपाटलिपुत्रयोः ॥ ४५० ॥
पुरस्तु गुग्गुलौ, पुण्ड्रू कृमौ दैत्येक्षुभेदयोः ।
वासन्त्यां तिलके पुण्डरीके, पुण्ड्रास्तु नीवृति ॥ ४५१ ॥
पुरुः पुरोगे प्रचुरे स्वर्लोकनृपभेदयोः ।
पूरः स्यादम्भसां वृद्धौ व्रणसंशुद्धिखाद्ययोः ॥ ४५२ ॥
पोत्रं वस्त्रे मुखाग्रे च सूकरस्य हलस्य च ।
पौरं कत्तृणे पुरजे बभ्रुः पिङ्गाग्निशूलिषु ॥ ४५३ ॥

---

[1] नीव्रं ।

मुनौ विशाले नकुले विष्णौ, भद्रं तु मङ्गले ।
मुस्तकश्रेष्ठयोः साध्वौ काञ्चने करणान्तरे ॥ ४५४ ॥
भद्रो रामचरे हस्तिजातौ मेरुकदम्बके ।
गवि शम्भौ, भद्रा विष्टौ नभःसरिति कट्फले ॥ ४५५ ॥
कृष्णानन्तारास्नासु च भरोऽतिशयभारयोः ।
भरुर्भर्तृकनकयोर्भारो दशशतीद्वये ॥ ४५६ ॥
पलानां वीवधे चापि भीरुर्योषिति कातरे ।
भूरिः स्यात्प्रचुरे स्वर्णे मन्त्रो देवादिसाधने ॥ ४५७ ॥
वेदांशे गुप्तवादे च मरुः पर्वतदेशयोः ।
मारोऽनङ्गे मृतौ विघ्ने मारी चण्ड्यां जनक्षये ॥ ४५८ ॥
मात्रं त्ववधृतौ स्वार्थे कार्त्स्न्ये, मात्रा परिच्छदे ।
अक्षरावयवे द्रव्ये माल्येऽल्पे कर्णभूषणे ॥ ४५९ ॥
काले वृत्ते च मित्रं तु सख्यौ, मित्रो दिवाकरे ।
यन्त्रं देवाद्यधिष्ठाने पात्रभेदे नियन्त्रणे ॥ ४६० ॥
यात्रोत्सवे गतौ वृत्तौ, राष्ट्रमुत्पातनीवृतोः ।
रुरुर्दैत्ये मृगे, रेत्रं पीयूषपटवासयोः ॥ ४६१ ॥
रेतःसूतकयो, रोध्रो लोध्रे रोध्रद्रुमागसोः ।
रौद्रो भीष्मे रसे तीव्रे, रौद्री गौर्यां, वरो वृत्तौ ॥ ४६२ ॥
विटे जामातरि श्रेष्ठे देवतादेरभीप्सिते ।
वरं तु घुसृणे किञ्चिदिष्टे, वरी शतावरी ॥ ४६३ ॥
वक्रं पुटभेदे, वक्रः कुटिले क्रूरभौमयोः ।
वक्त्रमास्ये छन्दसि च वप्रः प्राकाररोधसोः ॥ ४६४ ॥
क्षेत्रे ताते चये रेणौ वज्रं कुलिशहीरयोः ।
बालके वज्रा त्वमृता, वर्ध्रः सीसवरत्रयोः ॥ ४६५ ॥
व्यग्रो व्यापृताकुलयोर्वारः सूर्यादिवासरे ।
मद्ये स्वरावसरयोर्वृन्दे कुब्जाकमवादपे ॥ ४६६ ॥
वारं तु मदिरापात्रे वारि ह्रीवेरनीरयोः ।

वारिर्घट्यां सरस्वत्यां वारी घटीभबन्धिनी ॥ ४६७ ॥
व्याघ्रः करञ्जे शार्दूले रक्तैरण्डतरावपि ।
श्रेष्ठे तूत्तरपदस्थः स्यात् व्याघ्री कण्टकारिका ॥ ४६८ ॥
वीरो जिने भटे श्रेष्ठे वीरं शृङ्ग्यां नतेऽपि च ।
वीरा गम्भारिकारम्भातामलक्येलवालुषु ॥ ४६९ ॥
मदिराक्षीरकाकोलीगोष्ठोदुम्बरिकासु च ।
पतिपुत्रवतीक्षीरविदारीदुग्धिकास्वपि ॥ ४७० ॥
वृत्रो मेघे रिपौ ध्वान्ते दानवे वासवे गिरौ ।
वेरं घुसृणवृन्ताकशरीरेषु, शरं जले ॥ ४७१ ॥
शरः पुनर्दधिसारे काण्डतेजनयोरपि ।
शक्रोऽर्जुनतराविन्द्रे कुटजे, शस्त्रमायुधे ॥ ४७२ ॥
लोहे, शस्त्री छुरिकायां, शद्रिर्जिष्णौ तडित्यपि ।
शरुः कोपे शरे वज्रे शारः शबलवातयोः ॥ ४७३ ॥
द्यूतस्य चोपकरणे शास्त्रं ग्रन्थनिदेशयोः ।
शारिः कुञ्जरपर्याणे शकुनौ द्यूतसाधने ॥ ४७४ ॥
शिग्रुः शोभाञ्जने शाके शीघ्रं चक्राङ्गतूर्णयोः ।
उशीरे, शुक्रस्तु शुक्रे ज्येष्ठमासेऽग्निकाव्ययोः ॥ ४७५ ॥
शुक्रं तु रेतोऽक्षिरुजोः शुभ्रं दीप्तेऽभ्रके सिते ।
शूरश्चारे भटे सूर्ये सरौ दध्यग्रसायकौ ॥ ४७६ ॥
स्वरः शब्देऽपि षड्जादौ सत्रमाच्छादने क्रतौ ।
सदा दाने वने वापि स्वरुः स्याद्यूपखण्डके ॥ ४७७ ॥
अध्वरे कुलिशे बाणे सारो मज्जास्थिरांशयोः ।
बले श्रेष्ठे च सारं तु द्रविणन्यायवारिषु ॥ ४७८ ॥
स्फारस्तु करकादीनां बुद्बुदे विपुलेऽपि च ।
स्थिरो मोक्षे निश्चले च स्थिरा भूः शालपर्ण्यपि ॥ ४७९ ॥
सिप्रः स्वेदे, सिप्रा नद्यां, सिरा नाड्यम्बुवाहिनी ।
सिरस्तु पिप्पलीमूलं सीरः स्यादंशुमालिनि ॥ ४८० ॥

१ गजबन्धनभुव्यपि । २ दम्भे इति पाठः ।

काङ्क्षेऽथ सुरो देवे, सुरा चषकमद्ययोः।
सूत्रं तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तुव्यवस्थयोः॥ ४८१॥
स्वैरो मन्दे स्वतन्त्रे च हरो नाशकरुद्रयोः।
वैश्वानरेऽप्यथ हरिर्दिवाकरसमीरयोः॥ ४८२॥
यमवासवसिंहांशुशशाङ्ककपिवाजिषु।
पिङ्गवर्णे हरिद्वर्णे भेकोपेन्द्रशुकाहिषु॥ ४८३॥
लोकान्तरे च हारस्तु मुक्तादामनि संयुगे।
हिंस्रः स्याद्घातुके, हिंस्रा मांसी काकादनी वसा॥ ४८४॥
हीरो वज्रे हरे सर्पे हीरा पिपीलिकाश्रियोः।
होरा तु लग्ने राश्यर्धे शास्त्ररेखाप्रभेदयोः॥ ४८५॥

इति द्विस्वररान्ताः।

अलिः सुरापुष्पलिहोरम्लो रसेऽम्लवेतसे।
अम्ली चाङ्गेर्यामालं स्यादनल्पहरितालयोः॥ ४८६॥
आलिः सख्यावलीसेतुष्वनर्थे विशदाशये।
आलुर्गलन्तिकायां स्यादालु भेलककन्दयोः॥ ४८७॥
इलोर्वी वाग् बुधस्त्री गौः, कलं त्वजीर्णरेतसोः।
अव्यक्तमधुरध्वाने कला स्यादंशशिल्पयोः॥ ४८८॥
कलने मूलरैवृद्धौ षोडशांशे विधोरपि।
कलिर्विभीतके शूरे विवादेऽन्त्ययुगे युधि॥ ४८९॥
कालः पुनः कृष्णवर्णे महाकालकृतान्तयोः।
मरणाऽनेहसोः, काली कालिकाक्षीरकीटयोः॥ ४९०॥
मातृभेदोमयोर्नव्यमेघौघपरिवादयोः।
काला कृष्णत्रिवृन्नीन्योर्जुङ्गयां, कीलोऽग्नितेजसि॥ ४९१॥
कफणिस्तम्भयोः शङ्कौ, कीला रतहतावपि।
कुलं कुल्यगणे गेहे देहे जनपदेऽन्वये॥ ४९२॥
कूलं तटे सैन्यपृष्ठे तडागस्तूपयोरपि।

---

१ रासभ। २ स्त्रियोः। ३ अनर्थ।
४ सेत्वनर्थेषु। ५ काल। ६ जिङ्गी।

कोलो भेलक उत्सङ्गेऽङ्कपाल्यां चित्रके किरौ ॥ ४९३ ॥
कोलं तु बदरे, कोला पिप्पल्यां च विभेषजे ।
खलं कल्के भुवि स्थाने क्रूरे कर्णेजपेऽधमे ॥ ४९४ ॥
खल्लो निम्ने वस्त्रभेदे चर्मचातकपक्षिणोः ।
खल्ली तु हस्तपादावमर्दनाह्वयरुज्यपि ॥ ४९५ ॥
गलः कण्ठे सर्जरसे गोलः स्यात्सर्ववर्तुले ।
गोला पत्राञ्जने गोदावर्यां सख्यामलिञ्जिरे ॥ ४९६ ॥
मण्डले च कुनट्यां च बालक्रीडनकाष्ठके ।
चिल्लः खगे, सचुल्लश्च पिल्लवत् क्लिन्नलोचने ॥ ४९७ ॥
क्लिन्नेऽक्ष्णि, चुल्ली तूद्धाने चेलं गर्हितवस्त्रयोः ।
चोलः कूर्पासके देशे चौलकर्मणि मुण्डने ॥ ४९८ ॥
छलं छद्मस्खलितयोश्छल्ली सन्तानवीरुधोः ।
वल्कले पुष्पभेदे च जलं गोकलने जडे ॥ ४९९ ॥
ह्रीवेरेऽम्बुनि, जालं तु गवाक्षे क्षारके गणे ।
दम्भानाययोश्च, जालो नीपे, जाली पटोलिका ॥ ५०० ॥
झला पुत्र्यामातपोर्म्यौ झिल्ली तूद्वर्त्तनांशके ।
वर्त्यातपरुचोश्चीर्यां तलं ज्याघातवारणे ॥ ५०१ ॥
तलश्चपेटे तालद्रौ स्वभावाधरयोः त्सरौ ।
तल्लो जलाधारभेदे तल्ली तु तरुणस्त्रियाम्[1] ॥ ५०२ ॥
तालः कालक्रियामाने हस्तमानद्रुभेदयोः ।
करास्फोटे करतले हरिताले त्सरावपि ॥ ५०३ ॥
तुला माने पलशते सादृश्ये राशिभाण्डयोः ।
गृहाणां दारुबन्धाय पीठ्यां, तूलं तु खे पिचौ ॥ ५०४ ॥
ब्रह्मदारुण्यथ दलं शस्त्रीछदेऽर्धपर्णयोः ।
उत्सेधवद्वस्तुनि च नलो राज्ञि कपौ नडे ॥ ५०५ ॥
पितृदेवेऽथ नलं स्यात्पद्मे, नली मनःशिला ।
नालं काण्डे मृणाले च नाली शाककदम्बयोः[2] ५०६ ॥

---

१ वरुणस्त्रियाम् । २ कलम्बके ।

नीलो वर्णे मणौ शैले निधिवानरभेदयोः ।
नील्योषध्यां लाञ्छने च पलमुन्मानमांसयोः ॥ ५०७ ॥
पल्लिश्च ग्रामके कुड्यां पालिर्यूकाश्रिपङ्क्तिषु ।
जातश्मश्रुस्त्रियां प्रान्ते सेतौ कल्पितभोजने ॥ ५०८ ॥
प्रशंसाकर्णलतयोरुत्सङ्ग प्रस्थचिन्हयोः ।
पीलुः पुष्पे द्रुमे काण्डे परमाणौ मतङ्गजे ॥ ५०९ ॥
तालास्थिखण्डे च, पुळः पुलके विपुलेऽपि च ।
फलं हेतुकृते जातीफले फलकसस्ययोः ॥ ५१० ॥
त्रिफलायां च कक्कोले शस्त्राग्रे व्युष्टिलाभयोः ।
फली फलिन्यां, फलि तु वसने, फाल उत्प्लुतौ ॥५११॥
कुशके च, बलं रूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः ।
बोले, बलस्तु बलिनि काके दैत्ये हलायुधे ॥ ५१२ ॥
बला त्वोषधिभेदे स्यात्, बलिर्दैत्योपहारयोः ।
करे चामरदण्डे च गृहदारूदरांशयोः ॥ ५१३ ॥
त्वक्सङ्कोचे गन्धके च बालोऽज्ञेऽश्वेभपुच्छयोः ।
शिशौ ह्रीवेरकचयोर्बाला तु त्रुटियोषितोः ॥ ५१४ ॥
बाली भूषान्तरे मेधौ बिल उच्चैःश्रवोहये ।
बिलं रन्ध्रे गुहायां च भल्लं भल्लूकबाणयोः ॥ ५१५ ॥
भल्ली भल्लातके, भालं स्याल्ललाटे महस्यपि ।
भेलः प्लवे मुनिभेदे भीरौ बुद्धिविवर्जिते ॥ ५१६ ॥
मल्लः कपाले बलिनि मत्स्ये पात्रे, मलस्त्वघे ।
किट्टे कदर्ये विष्ठायां मालं तु कपटे वने ॥ ५१७ ॥
मालो जने स्यान्माला तु पङ्क्तौ पुष्पादिदामनि ।
मालुः स्त्रियां पत्रवल्यां मूलं पार्श्वाद्ययोरुडौ ॥ ५१८ ॥
निकुञ्जशिफयोः स्वीये शिलायां च वशीकृतौ ।
प्रतिष्ठायामथो मेला त्वञ्जने मेलकेऽपि च ५१९ ॥
मौलिः किरीटे धम्मिले चूडाकङ्केलिमूर्द्धसु ।

१ कुट्यां । २ कुशिके ।

लीला केलिर्विलासश्च शृङ्गारभावजक्रिया ॥ ५२० ॥
लोलश्चले सतृष्णे च लोला तु रसनाश्रियोः ।
वल्ली स्यादजमोदायां लतायां कुसुमान्तरे ॥ ५२१ ॥
व्यालो दुष्टगजे सर्पे शठे श्वापदहिंस्रयोः ।
वेला बुधस्त्रियां काले सीमनीश्वरभोजने ॥ ५२२ ॥
अक्लिष्टमरणेऽम्भोधेस्तीरनीरविकारयोः ।
शालो हाले मत्स्यभेदे, शालीकस्तत्प्रदेशयोः ॥ ५२३ ॥
स्कन्धशाखायां, शालिस्तु गन्धोलौ[2] कलमादिषु ।
शालुः कषायद्रव्ये स्याच्चोरकाख्यौषधेऽपि च ॥५२४॥
शिलमुञ्छं, शिला द्वाराऽधोदारु कुनटी दृषत् ।
शिली गण्डूपदी, शीलं साधुवृत्तस्वभावयोः ॥ ५२५ ॥
शुक्लं रूप्ये, शुक्लो योगे श्वेते, शूलं रुगस्त्रयोः ।
योगे, शूला तु पण्यस्त्री वधहेतुश्च कीलकः ॥ ५२६ ॥
शैलो भूभृति, शैलं तु शैलेये तार्क्ष्यशैलके ।
सालः सर्ज्जतरौ वृक्षमात्रप्राकारयोरपि ॥ ५२७ ॥
स्थालं भाजनभेदे स्यात् स्थाली तु पाटलोखयोः ।
स्थूलः पीने जडे, हालः शालिवाहन[3]पार्थिवे ॥ ५२८ ॥
हाला सुरायां, हेला तु स्यादवज्ञाविलासयोः ।
होलिरालिङ्गने सूर्येऽपि-

इति द्विस्वरलान्ताः ।

अविर्मूषिककम्बले ॥ ५२९ ॥
मेषे रवौ पर्वते च स्यादूर्ध्वं तु समुच्छ्रिते ।
उपर्युन्नतयोः, कण्वो मुनौ, कण्वं तु कल्मषे ॥ ५३० ॥
क्षवः क्षुते राजिकायां कविः काव्यस्य कर्तरि ।
विचक्षणे दैत्यगुरौ स्यात् कवी तु खलीनके ॥ ५३१ ॥
क्लिण्वं पापे सुराबीजे क्लीवोऽपौरुषषण्ढयोः ।
खर्वह्रस्वौ न्यग्वामनौ ग्रीवे शिरोधितच्छिरे ॥ ५३२ ॥

---

१ सिंह । २ गन्धोलौ । ३ सातवाहन ।

छविस्तु रुचि शोभायां जवः स्याद्वेगवेगिनोः ।
जवोण्ड्रपुष्पे, जिह्वा तु वाचि ज्वालारसज्ञयोः ॥ ५३३ ॥
जीवः स्यात्त्रिदशाचार्ये द्रुमभेदे शरीरिणि ।
जीविते़ऽपि च, जीवा तु वचायां धनुषो गुणे ॥५३४॥
शिञ्जिते क्षितिर्जीवन्त्योर्वृत्तौ, तत्त्वं परमात्मनि ।
वाद्यभेदे स्वरूपे च द्रवो विद्रवनर्मणोः ॥ ५३५ ॥
प्रद्रावे रसगत्योश्च द्वन्द्वः स, द्वन्द्वमाहवे ।
रहस्ये मिथुने युग्मे दवदावौ वनानले ॥ ५३६ ॥
वने, दर्वी फणान्तर्द्धौ दार्व्वी स्याद्देवदारुणि ।
हरिद्राद्वितये चापि दिवं खे त्रिदिवे दिने ॥ ५३७ ॥
देवं हृषीके, देवस्तु नृपतौ तोयदे सुरे ।
देवी कृताभिषेकायां तेजनीपृक्कयोरपि ॥ ५३८ ॥
धवो धूर्त्ते नरे पत्यौ द्रुभेदेऽथ ध्रुवो वटे ।
वसुयोगभिदोः शम्भौ शङ्कावुत्तानपादजे ॥ ५३९ ॥
स्थिरे नित्ये निश्चिते च ध्रुवं खेऽजस्रतर्कयोः ।
ध्रुवा मूर्वाशालिपर्ण्योः स्रुग्भेदे गीतभिद्यपि ॥ ५४० ॥
नवो नव्ये स्तुतौ, नीवी स्त्रीकटीवस्त्रबन्धने ।
मूलद्रव्ये परिपणे, प्लवः प्लक्षे प्लुतौ कपौ ॥ ५४१ ॥
शब्दे कारण्डवे म्लेच्छजातौ भेलकभेकयोः ।
क्रमनिम्नमहीभागे कुलके जलवायसे ॥ ५४२ ॥
जलान्तरे, प्लवं गन्धतृणे मुस्तकभिद्यपि ।
पक्कं परिणते नाशाभिमुखे, पार्श्वमन्तिके ॥ ५४३ ॥
कक्षाधोऽवयवे चक्रोपान्तपर्शुसमूहयोः ।
प्राध्वं दूरपथे प्रह्वे बन्धे, पूर्वं तु पूर्वजे ॥ ५४४ ॥
प्रागग्रे श्रुतिभेदे च भवः सत्ताप्तिजन्मसु ।
रुद्रे श्रेयसि संसारे, भावोऽभिप्रायवस्तुनोः ॥ ५४५ ॥
स्वभावजन्मसत्तात्मक्रियालीलाविभूतिषु ।
चेष्टायोन्योर्बुधे जन्तौ शृङ्गारादेश्च कारणे ॥ ५४६ ॥

शब्दप्रवृत्तिहेतौ च यवो धान्ये पृथक्कृतौ ।
यावोऽलक्ते पाकाभिदि रेवा मन्मथयोषिति ॥ ५४७ ॥
नील्यां मेखलकन्यायां लवः कालभिदि छिदि ।
विलासे रामजे लेशे जपाकिञ्जल्कपक्ष्मणोः ॥५४८ ॥
गोपुच्छलोमस्वपि च लट्वा पक्षिकुसुम्भयोः ।
लघ्वी ह्रस्वविवक्षायां प्रभेदे स्यन्दनस्य च ॥ ५४९ ॥
विश्वाः सुरेषु, विश्वं तु शुण्ठ्यां भुवनकृत्स्नयोः ।
विश्वा विषायां, शिवं तु मोक्षे क्षेमे सुखे जले ॥५५०॥
शिवो योगान्तरे वेदे गुग्गुलौ वालुके हरे ।
पुण्डरीकद्रुमे कीले, शिवा झाटामलोमयोः ॥५५१॥
फेरौ शम्यां पथ्याधात्र्योः, शिविर्भूर्जे नृपान्तरे ।
शुल्वं ताम्रे यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ ॥ ५५२ ॥
सत्त्वं द्रव्ये गुणे चित्ते व्यवसायस्वभावयोः ।
पिशाचादावात्मभावे बले प्राणेषु जन्तुषु ॥ ५५३ ॥
सान्त्वं सामनि दाक्षिण्ये, स्रुवा मूर्वा स्रुवा स्रुचि ।
ह्वस्तु सप्ततन्तौ स्यान्निदेशाह्वानयोरपि ॥ ५५४ ॥

इति द्विस्वरवान्ताः ।

अंशो विभाजने प्रोक्त एकदेशेऽपि वस्तुनः ।
अंशुः सूत्रादिसूक्ष्मांशे किरणे चण्डदीधितौ ॥ ५५५ ॥
आशा ककुभि तृष्णायामाशु तु व्रीहिशीघ्रयोः ।
ईशः स्वामिनि रुद्रे च स्यादीशा हलदण्डके ॥ ५५६ ॥
कशा स्यादश्वताडन्यां रज्जौ मुखगणेऽपि च ।
काशस्तृणे रोगभेदे कीशो दिगम्बरे कपौ ॥ ५५७ ॥
कुशो रामसुते दर्भे पापिष्ठे योक्त्रमत्तयोः ।
कुशी लोहविकारे स्यात्, कुशा वल्गा, कुशं जले ॥५५८॥
केशः शिरसिजे पाशपाणौ ह्रीवेरदैत्ययोः ।
क्लेशो दुःखे च रागादौ कोशः कोष इवाण्डके ॥ ५५९ ॥

१ तथा ।

कुड्मले चषके दिव्येऽर्थचये योनिशिम्बयोः ।
जातीकोशेऽसिपिधाने दर्शः सूर्येन्दुसङ्गमे ॥ ५६० ॥
पक्षान्तेऽष्टौ दर्शने च दंशो वर्माणि मर्मणि ।
दोषे वनमक्षिकायां खण्डने भुजगक्षते ॥ ५६१ ॥
दशा वर्त्तावस्थायां दशास्तु वसनाञ्चले ।
नाशः पलायने मृत्यौ परिध्वस्तावदर्शने ॥ ५६२ ॥
निशा रात्रौ हरिद्रायां पशुश्छागे मृगादिषु ।
प्रमथेऽपि च पाशस्तु मृगपक्षादिबन्धने ॥ ५६३ ॥
कर्णान्ते शोभनार्थः स्यात्कचान्ते निकरार्थकः ।
छात्राद्यन्ते च निन्दार्थः पेशी मांस्यसिकोशयोः ॥५६४॥
मण्डभेदे पलपिण्डे सुपक्ककणिकेऽपि च ।
भूस्पृग्वैश्ये मानवे च राशिर्मेषादिपुञ्जयोः ॥ ५६५ ॥
वशो जनस्पृहायत्तेष्वायत्तत्वप्रभुत्वयोः ।
वशा नार्यां वन्ध्यगव्यां हस्तिन्यां दुहितर्यपि ॥ ५६६ ॥
वंशः सङ्घेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेऽपि च ।
वेशो वेश्यागृहे गेहे नेपथ्ये च, शशः पशौ ॥ ५६७ ॥
वोलो लोध्रे नृभेदे च स्पशो हेरिकयुद्धयोः ।
स्पर्शो वर्गाक्षरे[1] दाने स्पर्शने स्पर्शके रुजि ॥ ५६८ ॥

इति द्विस्वरशान्ताः ।

अक्षो रथस्यावयवे व्यवहारे विभीतके ।
प्रासके[2] शकटे कर्षे ज्ञाने चाऽऽत्मनि रावणौ ॥ ५६९ ॥
अक्षं सौवर्चले तुत्थे हृषीके, स्यादुषा निशि ।
बाणपुत्र्यां च, ऋक्षस्तु स्यान्नक्षत्राच्छभल्लुयोः ॥ ५७० ॥
महीधरविशेषे च श्योणके क्षतवेधने ।
ऋषिर्वेदे मुनौ, कर्षः कर्षणे मानभिद्यपि ॥ ५७१ ॥
कक्षो वीरुधि दोर्मूले कच्छे शुष्कवने तृणे ।
पापे, कक्षा त्विभरज्जौ काञ्च्यां गेहप्रकोष्ठके ॥ ५७२ ॥

---
1 वर्गान्तरे । 2 पासके ।

भित्तौ साम्ये रथभागेऽन्तरीयपश्चिमाञ्चले ।
उद्धाहिण्यां च, कर्षूस्तु तुषाग्नौ कृषिकुल्ययोः ॥ ५७३ ॥
घोषः कांस्ये स्वने गोपघोषकाभीरपल्लिषु ।
घोषा तु शतपुष्पायां चोक्षः सुन्दरगीतयोः ॥ ५७४ ॥
शुचौ, झषस्तु मकरे वने मीने, झषा पुनः ।
नागबलायां तुषस्तु धान्यत्वचि विभीतके ॥ ५७५ ॥
दक्षः प्रजापतौ रुद्रवृषभे कुक्कुटे पटौ ।
द्रुमे, दक्षा तु मेदिन्यां ध्वांक्षः काके बकेऽर्थिनि ॥५७६॥
गृहे, ध्वांक्षी तु काकोल्यां, न्यक्षः कार्त्स्न्यनिकृष्टयोः ।
जामदग्न्येऽपि, पक्षस्तु मासार्धे ग्रहसाध्ययोः ॥ ५७७ ॥
चुल्लीरन्ध्रे बले पार्श्वे वर्गे केशात्परश्चये ।
पिच्छे विरोधे देहाङ्गे सहाये राजकुञ्जरे ॥ ५७८ ॥
प्लक्षो द्वीपे गर्दभाण्डेऽश्वत्थे जटिनि पक्षके ।
प्रेक्षा धीरीक्षणं नृत्तं, प्रैषः प्रेषणपीडने ॥ ५७९ ॥
पौषो मासप्रभेदे स्यात्पौषं तु महयुद्धयोः ।
भिक्षा सेवाप्रार्थनयोर्भृतौ भिक्षितवस्तुनि ॥ ५८० ॥
माषो माने धान्यभेदे मूर्खे त्वग्दोषभिद्यपि ।
मिषं व्याजे स्पर्शभेदे[1] मेषो राश्यन्तरे हुडौ ॥ ५८१ ॥
मोक्षो निःश्रेयसे वृक्षविशेषे मोचने मृतौ ।
यक्षः श्रीदे च[2] गुह्ये च रक्षा रक्षणभस्मनोः ॥ ५८२ ॥
रूक्षोऽस्निग्धपरुषयोर्लक्षं व्याजशरव्ययोः ।
संख्यायामपि, वर्षस्तु समाद्वीपाब्दवृष्टिषु ॥ ५८३ ॥
वर्षधरेऽपि, वर्षास्तु प्रावृष्यथ विषं जले ।
क्ष्वेडे, विषा त्वतिविषा, वृषो गव्याखुधर्मयोः ॥ ५८४ ॥
पुंराशिभेदयोः शृङ्ग्यां वासके शुक्रलेऽपि च ।
श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च वृषी तु ऋषिविष्टरे ॥ ५८५ ॥

---

१ स्पर्शने च । २ श्रीदे च गुह्यके ।

वृषा वृत्राकपिकच्छ्वोः शुषिः शुषिरशोषयोः ।
शेषोऽनन्ते वधे सीरिण्युपयुक्तेतरेऽपि च ॥ ५८६ ॥
शेषा निर्माल्यदाने स्याच्छोषः शोषणयक्ष्मणोः ।

इति द्विस्वरषान्ताः ।

अंसं स्कन्धे विभागे स्यादसिः खड्गे नदीभिदि ॥५८७॥
अर्चिर्मयूखशिखयोरदात्रे च परत्र च ।
आगः स्यादेनोवदघे मन्ता,त्राशीर्हितैषिणि ॥ ५८८ ॥
उरगस्य च दंष्ट्रायामुषः सन्ध्याप्रभातयोः ।
उरो वक्षसि मुख्ये स्यादोजो दीप्तिप्रकाशयोः ॥ ५८९ ॥
अवष्टम्भे बले धातुतेजस्योकस्तु सद्मनि ।
ओकास्त्वाश्रयमात्रे स्यात् कंसस्तैजसमानयोः ॥ ५९० ॥
पानपात्रे दैत्यभेदे कारूः शस्त्यायुधे रुजि ।
बुद्धौ विकलवाचि स्याद् गुत्सः स्तम्बगुलच्छयोः ॥५९१॥
हारभेदे ग्रन्थिपर्णे, गोसो वोलविभातयोः ।
चास इक्षुपक्षिभिदोश्छन्दः पद्येच्छयोः श्रुतौ ॥ ५९२ ॥
ज्यायान् वृद्धे प्रशस्ये च ज्योतिर्वन्हिदिनेशयोः ।
प्रकाशे दृशि नक्षत्रे तपः कृच्छ्रादिकर्मणि ॥ ५९३ ॥
धर्मे लोकप्रभेदे च तपाः शिशिरमाघयोः ।
तमो राहौ गुणे पापे ध्वान्ते, तरो जवे बले ॥ ५९४ ॥
त्रासो भये मणिदोषे तेजस्त्विट्रेतसोर्बले ।
नवनीते प्रभावेऽग्नौ दासो धीवरभृत्ययोः ॥ ५९५ ॥
वृषले दानपात्रे च दासी भिद्यपि चेद्यपि ।
धनुः शरासने राशौ प्रियालद्रौ धनुर्धरे ॥ ५९६ ॥
नभो व्योम्नि, नभा घ्राणे बिसतन्तौ पतद्ग्रहे ।
प्रावृषि श्रावणे, नासा घोणा द्वारोऽर्ध्वदारुणोः ॥५९७॥
पयः क्षीरे च नीरे च प्रसूरश्वा जनन्यपि ।
बर्हिः कुशेऽग्नौ, भासस्तु भासि गृध्रशकुन्तयोः ॥ ५९८ ॥
महस्तेजस्युत्सवे च मिसिर्मास्यजमोदयोः ।

शतपुष्पामधुर्योश्च मृत्सा कांक्षी[1] सुमृत्तिका ॥ ५९९ ॥
रसः स्वादे जले वीर्ये शृङ्गारादौ विषे द्रवे ।
चोले रोगे देहधातौ तिक्तादौ पारदेऽपि च ॥ ६०० ॥
रसा तु रसना पाठासल्लकीक्षितिकङ्गुषु ।
रहो गुह्ये रते तत्त्वे, रजो रेणुपरागयोः ॥ ६०१ ॥
स्त्रीपुष्पे गुणभेदे च रासक्रीडासु गोदुहाम् ।
भाषाशृङ्खलके, वत्सा पुत्रादि[2]वर्षतर्णकाः ॥ ६०२ ॥
वयस्तारुण्यबाल्यादौ खगे, वर्चस्तु तेजसि ।
गूथे रूपे, वसुस्त्वग्नौ देवभेदे नृपे रुचि[3] ॥ ६०३ ॥
योक्त्रे शुल्के[4], वसु स्वर्णे[5] रत्ने वृद्ध्यौषधौ धने ।
वपुः शस्ताकृतौ देहे व्यासो मुनिप्रपञ्चयोः ॥ ६०४ ॥
वासो वेश्मन्यवस्थाने वासा स्यादटरूषके ।
विद्वान् ज्ञात्मविदोः प्राज्ञे वेधा धातृज्ञविष्णुषु ॥ ६०५ ॥
शंसा वचसि वाञ्छायां शिरो मूर्धप्रधानयोः ।
सेनाग्रभागे, श्रेयस्तु मङ्गले धर्मशस्तयोः ॥ ६०६ ॥
सहो बले ज्योतिषि च सहो हेमन्तमांस[6]योः ।
स्रोतः प्रवाहेन्द्रिययोर्हंसोऽर्के मत्सरेऽच्युते ॥ ६०७ ॥
खगाश्वयोगिमन्त्रादिभेदेषु परमात्मनि ।
निर्लोभनृपतौ प्राणवाते श्रेष्ठेऽग्रतः स्थितः ॥ ६०८ ॥
हविः सर्पिषि होतव्ये हिंसा चौर्यादिके वधे ।

इति द्विस्वरसान्ताः ।

अहिः सर्पे वृत्ते वप्रे स्यादीहोद्यमवाञ्छयोः ॥ ६०९ ॥
कुहूर्नष्टेन्दुदर्शे स्यात्कणिते कोकिलस्य च ।
ग्रहो ग्रहणनिर्बन्धानुग्रहेषु रणोद्यमे ॥ ६१० ॥
उपरागे पूतनादावादित्यादौ विधुन्तुदे ।
ग्राहो गृहे जलचरे, गुहः स्कन्दे, गुहा पुनः ॥ ६११ ॥

---

१ वासी । २ उरस्तुक् । ३ रुचौ ।
४ बुके । ५ स्वादौ । ६ मार्गयोः ।

गह्वरे सिंहपुच्छयां च गृहा दारेषु सद्मनि ।
प्रौहो निपुणतर्के स्याद्गजाङ्घ्रिपर्वणोरपि ॥ ६१२ ॥
बर्हं पर्णे परीवारे कलापे, बहु भूयसि ।
त्र्यादिकासु च संख्यासु, महावुत्सवतेजसी ॥ ६१३ ॥
मही भुवि नदीभेदे मोहो मूर्च्छाविपर्ययोः ।
लोहं कालायसे सर्वतैजसे जोङ्गकेऽपि च ॥ ६१४ ॥
वहो वृषस्कन्धदेशे वायौ, वाहोऽश्वमानयोः ।
वृषे, वाहा तु बाहौ स्याद् व्यूहो निर्माणतर्कयोः ॥६१५॥
समूहे बलविन्यासे सहः क्षमे बलेऽपि च ।
सहोर्व्यां सहदेवायां कुमार्यां नखभेषजे ॥ ६१६ ॥
मुद्गपर्ण्यां च सिंहस्तु राशिभेदे मृगाधिपे ।
श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थश्च सिंही स्वर्भानुमातरि ॥ ६१७ ॥
वासाबृहत्योः क्षुद्रायां स्नेहः प्रेम्णि घृतादिके ।

इति द्विस्वरहान्ताः ।

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
द्विस्वरकाण्डो द्वितीयः ॥

अणुको निपुणेऽल्पे चाऽशोकौ कङ्केल्लिवञ्जुलौ ।
निःशोकपारदौ चाप्यशोका तु कटुरोहिणी ॥ १ ॥
अभीको निर्भये कम्रेऽप्यनीकं रणसैन्ययोः ।
अलीकमप्रिये भावे वितथेऽनूकमन्वये ॥ २ ॥
शीले,ऽनूको गतजन्मन्यंशुकं सूक्ष्मवाससि ।
उत्तरीये वस्त्रमात्रेऽप्यलकाश्चूर्णकुन्तलाः ॥ ३ ॥
अलका तु कुबेरस्य नगर्या,मन्तिकं पुनः ।
पार्श्वे,ऽन्तिका तु चुल्ली स्यात्सातलाख्यौषधेऽपि च ॥ ४ ॥
नाट्योक्तौ ज्येष्ठभगिनी अत्तिका प्रोच्यतेऽपि सा ।
अलर्को नृपे श्वेतार्के रोगोन्मादितशुन्यपि ॥ ५ ॥

---

१ बर्हः । २ सह । ३ श्लक्ष्ण ।
४ नृपविशेषे इति पाठः । ५ योग ।

अम्बिको मा पाण्डुमात्रोर्देवताभिदि मातरि ।
अम्बिका तु कैतवे स्याच्छर्वरीसिद्ध[1]योरपि ॥ ६ ॥
अम्लिका तिन्तिडीकाम्लोद्गारचाङ्गेरिकासु च ।
आलोको दर्शने बन्दिभाषणोद्योतयोरपि ॥ ७ ॥
आनकः पटहे भेर्यां [2]नदन्मेघमृदङ्गयोः ।
आतङ्को रुजि शङ्कायां सन्तापे मुरजध्वनौ ॥ ८ ॥
आह्निकं स्यात्पुनरहर्निर्वृत्ये नित्यकर्मणि ।
भोजने ग्रन्थभागे चाऽऽढकः प्रस्थचतुष्टयम् ॥ ९ ॥
आढकी तुवरीक्ष्वाकुः कटुतुम्ब्यां नृपान्तरे ।
स्यादुलूकः काकशत्राविन्द्रे भारतयोधिनि ॥ १० ॥
उष्णिका मृद्भाण्डभेदे करभस्य च योषिति ।
उदर्कस्तूत्तरकालफले मदनकण्टके ॥ ११ ॥
उष्णको घर्म उद्युक्तातुरयोरूर्मिका पुनः ।
उत्कण्ठायां भृङ्गनादे वस्त्रभङ्गेऽङ्गुलीयके ॥ १२ ॥
वीच्यां च कनकं हेम्नि कनको नागकेसरे ।
धत्तूरे चम्पके काञ्चनारकिंशुकयोरपि ॥ १३ ॥
करको दाडिमे पक्षिभेदे [3]हस्ते कमण्डलौ ।
लट्वाक[4]रञ्जयोर्मेघोपले च कटुकं कटु ॥ १४ ॥
कटुरोहिणी व्योषं च कञ्चुकश्चोलवर्मणोः ।
वर्द्धापकगृहीताङ्गवसने वारबाणके ॥ १५ ॥
निर्मोके, कटकस्त्वद्रिनितम्बे बाहुभूषणे ।
सेनायां राजधान्यां च क्रमुको भद्रमुस्तके ॥ १६ ॥
गुवाके पट्टिकालोध्रे कण्टकः क्षुद्रवैरिणि ।
वेणौ द्रुमाङ्गे रोमाञ्चे कलङ्कोऽङ्कापवादयोः ॥ १७ ॥
कालायसमले चापि कर्णिका कर्णभूषणे ।
बीजकोशे सरोजस्य करमध्याङ्गुलावपि ॥ १८ ॥

---

१ मिद्ध । २ ध्वनत् । ३ करे । ४ करक्ष ।

कुट्टिन्यां हस्तिहस्ताग्रे कर्णिका सूक्ष्मवस्तुनि ।
अग्निमन्थे, कामुकास्तु काम्यशोकातिमुक्तकाः ॥ १९ ॥
कारकं कर्तृकर्माद्योः कारिका यातना नटी ।
कृतौ विवरणश्लोके नापितादिककर्मणि ॥ २० ॥
कात्तृकः कुक्कुटे कोके पीतमुण्डेऽथ कार्मुकः ।
वंशे, कार्मुकमिष्वासे कर्मठे, क्षारको रसे ॥ २१ ॥
कोरके पक्षादिपाशे कालिका योगिनीभिदि ।
स्वर्णादिदोषे मेघाल्यां सुरागौर्योर्नवाम्बुदे ॥ २२ ॥
क्रमेदयवस्तुमूल्ये काष्ण्र्यवृश्चिकपत्रयोः ।
रोमाल्यां धूसरीमांस्योः काकीपटोलशाखयोः ॥ २३ ॥
किम्पाको वृक्षभिद्यज्ञे कीटको निष्ठुरे कृमौ ।
कीचको ध्वनिमद्वंशे दैत्यभेदे द्रुमान्तरे ॥ २४ ॥
कुलकं पञ्चादिश्लोकसमन्वये पटोलके ।
कुलकः कुलप्रधाने वल्मीके काकतिन्दुके ॥ २५ ॥
कुलिकस्तु कुलश्रेष्ठे नागद्रुमविशेषयोः ।
कुशिको मुनिभेदे स्यात्फाले सर्ज्जे विभीतके ॥ २६ ॥
क्षुल्लकः पामरे स्वल्पे कनिष्ठे दुःखिते[1] खले ।
कूपको गुणवृक्षे स्यात्तैलपात्रे ककुन्दरे ॥ २७ ॥
कूर्चिका[2] क्षीरविकृतौ कुञ्चिकायां च कुड्मले ।
आलेख्यकूर्चिकासूच्योः कृषकौ फालकर्षकौ ॥ २८ ॥
कोरकं कुड्मले तु स्यात्कक्कोलकमृणालयोः ।
कौतुकं नर्मण्यीच्छायामुत्सवे कुतुके मुदि ॥ २९ ॥
पारम्पर्यागते[3] स्थाने मङ्गलोद्वाहसूत्रयोः ।
गीतादौ भोगकाले च कौशिकः शक्रघूकयोः ॥ ३० ॥
कोशज्ञे गुग्गुलावाहितुण्डिके नकुले मुनौ ।
कौशिकी चण्डिकानद्योः खनकः सन्धितस्करे ॥ ३१ ॥

---

१ दुःस्थिते । २ कुर्चिका । ३ स्याते ।

मूषके भूमिवित्तज्ञे खट्टिको[1] मांसविक्रयी ।
महिषीक्षीरफेनश्च खुल्लकः स्वल्पनीचयोः ॥ ३२ ॥
खोलकः पूगकोशे स्याच्छिरस्त्रे नाकुपाकयोः ।
ग्रन्थिकं पिप्पलीमूले ग्रन्थिपर्णकभेषजे ॥ ३३ ॥
ग्रन्थिको गुग्गुलौ देवज्ञे माद्रेयकरीरयोः ।
गण्डको विघ्ने विद्यायां संख्यावच्छेदखड्गिषु ॥ ३४ ॥
गण्डकी तु सरिद्भेदे गणको ग्रहवेदिनि ।
गणिकेभ्यां यूथिकायां तर्कार्यां पण्ययोषिति ॥ ३५ ॥
ग्राहको[2] ग्रहीतरि स्याद् व्याधानां घातिपक्षिणि ।
गान्धिको लेखके गन्धवणिजे, गुण्डकं पुनः ॥ ३६ ॥
कलोक्तौ मलिने धूलौ स्नेहपात्रेऽथ गैरिकम् ।
स्वर्णे धातौ, गोलकस्तु जारतो विधवासुते ॥ ३७ ॥
अलिञ्जरे गुडे चापि गोरक्षुर्नग्नवादिनोः[3] ।
खगे च, चषको मद्ये सरके मद्यभाजने ॥ ३८ ॥
चुलकः प्रसृतौ भाण्डप्रभेदे चुलुको यथा ।
चारकोऽश्वादिपाले स्याद्बन्धे संचारकेऽपि च ॥ ३९ ॥
चित्रकं चित्रकमये[4] द्रुमौषधिविशेषयोः ।
चुम्बकः कामुके धूर्ते बहुगुर्वश्मभेदयोः ॥ ४० ॥
चुल्लकी[5] कुण्डिकाभेदे शिशुमारे कुलान्तरे ।
चूतकः कूप आम्रे च चूलिका नाटकान्तरे ॥ ४१ ॥
करिणः कर्णमूले च जनकः पितृभूपयोः ।
जम्बुको वरुणे फेरौ जतुकं हिङ्गुलाक्षयोः ॥ ४२ ॥
जतुका च चर्मचटिका[6] जीवको वृद्धिजीविनि ।
क्षपणे प्राणके पीतसालसेवकयोर्द्रुमे ॥ ४३ ॥
व्यालग्राहे, जीविका तु जीवन्त्यां वर्तनेऽपि च ।
झिल्लीका झिल्लिकेव स्याच्चीर्यां रुच्यातपस्य च ॥ ४४ ॥

---

१ खदिको । २ ग्रहिको । ३ लग्नवन्दिनोः ।
४ चित्रकाये । ५ चुलुकी । ६ चटका ।

विलेपनस्य च मले तक्षकस्तक्ष्णि पन्नगे ।
द्रुमभेदे, तण्डकस्तु समस्तपदजातके ॥ ४५ ॥
तरुस्कन्धे वेश्मदारुमायाबहुलयोरपि ।
फेनखञ्जनयोश्चापि तारकः कर्णधारके ॥ ४६ ॥
दैत्ये च, तारकमुडौ नेत्रतन्मध्ययोरपि ।
तिलकोऽश्वद्रुमभिदोः पुण्ड्रके तिलकालके ॥ ४७ ॥
तिलकं रुचके क्लोम्नि त्रिशङ्कुः शलभे नृपे ।
मार्जारे च तुरुष्कस्तु देशे श्रीवाससिह्लयोः ॥ ४८ ॥
तूलिका तूलशय्या स्यादालेख्यस्य च लेखनी ।
दर्शको दर्शयितरि प्रतीहारप्रवीणयोः ॥ ४९ ॥
द्रावकस्तु शिलाभेदे स्याद्धौ[2]षकविदग्धयोः ।
दारको भेदके पुत्रे दीपकः स्यादलङ्कृतिः ॥ ५० ॥
दीपकौ दीप्तिकृद्दीपौ दीप्यकं त्वजमोदके ।
मयूरशिखायवान्योर्धनिको धान्यके धवे ॥ ५१ ॥
धनाढ्ये, धनिका वध्वां धेनुका धेनुरि[3]त्यपि ।
धैनुकं धेनुसंहत्यां करणेऽपि च योषिताम् ॥ ५२ ॥
नरकौ दैत्यनिरयौ नन्दकः कुलपालके ।
हर्षके विष्णुखड्गे च नर्तकः केलके नटे ॥ ५३ ॥
द्विपे पोटगले चापि नर्तकी लासिका द्विपी ।
नालीको[4]ऽङ्ग शरे शल्ये नालीकं पद्मतद्वने ॥ ५४ ॥
नायको मणिभिन्नेतृप्रधानेष्वथ नालिका ।
ना[5]ले काले चूर्णरन्ध्रे विवरे वेणुभाजने ॥ ५५ ॥
निपाकः पचने स्वेदासत्कर्मफलयोरपि ।
निर्मोको व्योम्नि सन्नाहे मोक्षके सर्पकञ्चुके ॥ ५६ ॥
नीलिका नीलिनीक्षुद्ररोगशेफालिकास्वपि ।
पराकस्तु व्रते खड्गे प्रसेकः सेचने च्युतौ ॥ ५७ ॥

---

१ बकुल । २ व्याधक । ३ इभ्यपि । ४ ऽब्जे । ५ ताले ।

पर्यङ्को मञ्चपर्यस्त्योः प्रतीकोऽङ्गप्रतीपयोः ।
पद्मकं पद्मकाष्ठेभबिन्दुजालकयोरपि ॥ ५८ ॥
पक्षकस्तु पार्श्वद्वारे पार्श्वमात्रेऽपि कथ्यते ।
पताकाङ्कध्वजे केतौ सौभाग्ये नाटकांशके ॥ ५९ ॥
पातुको जलमातङ्गे पतयालुप्रपातयोः ।
प्राणको जीवकतरौ सत्त्वजातीयबालयोः ॥ ६० ॥
पाटको रोधसि ग्रामैकदेशेऽक्षादिपातके ।
वाद्यभेदे महाकिष्कौ मूलस्यावयवेऽपि च ॥ ६१ ॥
पालकं शाकभेदे स्यात्सल्लक्यां वाजिपक्षिणि ।
पावकोऽग्नौ सदाचारे वह्निमन्थे च चित्रके ॥ ६२ ॥
भल्लातके विडङ्गे च शोधयितृनरेऽपि च ।
पिनाकः शिवकोदण्डे पांशुवृष्टित्रिशूलयोः ॥ ६३ ॥
प्रियकस्तु चञ्चरीके नीपे काश्मीरजन्मनि ।
प्रियङ्गौ चित्रहरिणे पीतशालतरावपि ॥ ६४ ॥
पिटकः स्यात्तु विस्फोटे मञ्जूषायामपीष्यते ।
पिष्टको नेत्ररोगे स्याद्धान्यादिचमसेऽपि च ॥ ६५ ॥
पिण्याकः कुङ्कुमे हिङ्गौ सिह्लके तिलचूर्णके ।
पुलको गजान्नपिण्डे रोमाञ्चे प्रस्तरान्तरे ॥ ६६ ॥
असुराज्यां मणिदोषे गल्वर्के तालके कृमौ ।
पुलाको भक्तसिक्थे स्यात्संक्षेपासारधान्ययोः ॥ ६७ ॥
पुष्पकं मृत्तिकाङ्गारशकट्यां रत्नकङ्कणे ।
कासीसे श्रीदविमाने नेत्ररोगे रसाञ्जने ॥ ६८ ॥
लोहकांस्ये रीतिकायां पुत्रकः शरभे शठे ।
शैवे वृक्षप्रभेदे च पुत्रिका यावतूलिके ॥ ६९ ॥
पाञ्चालिकादुहित्रोश्च पूर्णकः स्वर्णचूडके ।
पूर्णिका नासिकार्दिन्यां पृथुकश्चिपिटेऽर्भके ॥ ७० ॥
पृदाकुश्चित्रकव्याघ्रवृश्चिकेषु सरीसृपे ।

१ अपचये । २ प्राजि—पाजि ।

पेचकः करिलाङ्गूलमूले घूकेऽथ पेटकम् ॥ ७१ ॥
मञ्जूषायां समूहे च बहुको जलखातके ।
दात्यूहे कर्कटेऽर्के च बन्धूकः पीतसालके ॥ ७२ ॥
बन्धुजीवे, बन्धकस्तु सत्यकारेऽथ बन्धकी ।
स्वैरिण्यां च करिण्यां च बालिका कर्णभूषणे ॥ ७३ ॥
पिच्छोलायां वालुकायां बालायां, बालकः पुनः ।
शिशौ मूर्खेऽश्वगजयोर्वालधौ, भस्मकं रुजि ॥ ७४ ॥
विडङ्गे कलधौते च भ्रामकः फेरुधूर्त्तयोः ।
सूर्यावर्तेऽश्मभेदे च भालाङ्कः कच्छपे हरे ॥ ७५ ॥
महालक्षणसम्पूर्णे पूरुषे करपत्रके ।
रोहिते शाकभेदे च भूतीकं कट्फलौषधौ ॥ ७६ ॥
यवान्यां घनसारे च भूनिम्बे भूस्तृणेऽपि च ।
भूमिका तु रचनायां रूपान्तरपरिग्रहे ॥ ७७ ॥
मशकः क्षुद्ररुग्जन्तुभेदयोर्मधुकं त्रपुः ।
मधुयष्टिश्च, मधुको बन्दिश्रीवदपक्षिणोः ॥ ७८ ॥
मण्डूकी मण्डूकपर्ण्यां मण्डूकौ भेकशोणकौ ।
मल्लिको हंसभेदे स्यान्मल्लिका कुसुमान्तरे ॥ ७९ ॥
मीने मृत्पात्रभेदे च मातृका करणेश्वरे ।
मातृवर्णसमाम्नायोपमातृष्वथ मालिका ॥ ८० ॥
पक्षिमल्ले सरिद्भेदे ग्रैवेये पुष्पदामनि ।
मामकं तु मदीये स्यान्मामको मातुले स्मृतः ॥ ८१ ॥
मेचकः श्यामले कृष्णे तिमिरे बर्हिचन्द्रके ।
मोचको मोक्तृकदलीशिग्रुद्रुमविरागिषु ॥ ८२ ॥
मोदको हर्षुके खाद्ये यमको यमजे व्रते ।
यमकं वागलङ्कारे याजको राजकुञ्जरे ॥ ८३ ॥
याज्ञिके च, युतकं तु यौतके युग्मयुक्तयोः ।
संशये चलनाग्रे स्त्रीवस्त्रभेदे पटाञ्चले ॥ ८४ ॥

---

१ खादके । २ मोक्ष ।

रजकौ धावकौ शुकौ रसिका कटिसूत्रके ।
रसनायां रसालायां रल्लकः कम्बले स्मृतः ॥ ८५ ॥
तथैव कम्बलमृगे रात्रकं पञ्चरात्रके ।
रात्रकस्तु प१ण्यवधूगृहान्तर्वर्षवासिनि ॥ ८६ ॥
राजिका पङ्क्तौ रेखायां केदारे राजसर्षपे ।
रुचकं तु मा२तुलिङ्गे निष्के सौवर्चलेऽपि च ॥ ८७ ॥
रोचनायां विडङ्गे च मङ्गलद्रव्यदन्तयोः ।
अश्वस्याभरणे माल्ये प्रोत्कटेऽपि प्रकीर्तितः ॥ ८८ ॥
रूपकं नाटके प्रो३क्तं काव्यालङ्कारधूर्तयोः ।
रेणुका तु हरेण्वां स्याज्जमदग्नेश्च योषिति ॥ ८९ ॥
लम्पाको लम्पटे देशे लासकौ केकिनर्तकौ ।
लूनकस्तु पशौ भिन्ने लोचको नीलवाससि ॥ ९० ॥
कज्जले मांसपिण्डेऽक्षितारे स्त्रीभालभूषणे ।
निर्बुद्धौ कर्णिकामोचाज्याम्बुभ्रू४श्लथचर्मणि ॥ ९१ ॥
वराकः शोच्यरणयोर्वर्तकोऽश्वखुरे खगे ।
वञ्चको जम्बुके गेहनकुले खलधूर्तयोः ॥ ९२ ॥
वल्मीको नाकुवालिमक्यो रोगभेदेऽथ वर्णकः ।
विलेपने मलयजे चारणे, वसुकं पुनः ॥ ९३ ॥
रोमके, वसुकस्तु स्याच्छिवमल्ल्यर्कपर्णयोः ।
व्यलीकं व्यङ्ग्यवैलक्ष्याप्रियाकार्येषु पीडने ॥ ९४ ॥
वार्षिकं त्रायमाणायां वर्षाभवेऽथ वाल्हिकः ।
देशभेदेऽश्वभेदे च वाल्हिकं हिङ्गु कुङ्कुमम् ॥ ९५ ॥
वाल्हीकवद्वार्द्धकं तु वृद्धत्वे वृद्धकर्मणि ।
वृद्धानां समवाये च वालुकं हरिवालुके ॥ ९६ ॥
वालुका तु सिकतासु वितर्कः संशयोहयोः ।
विपाकः परिणामे स्याद् दुर्गतिस्वादुनोरपि ॥ ९७ ॥

---

१ पण । २ मातुलुङ्गे ।
३ नाटकाद्येषु । ४ प्रश्लथ ।

विवेकः पुनरेकान्ते जलद्रोणीविचारयोः ।
वृषाङ्कः साधुभल्लातशङ्करेषु महल्लके ॥ ९८ ॥
वृश्चिकस्तु द्रुणे राशावौषधे शूककीटके ।
वैजिकं कारणे शिग्रुतैले च, वैजिकोऽङ्कुरे ॥ ९९ ॥
शल्कं वलये कम्बौ शल्ककस्तु शिरोरुजि ।
शम्याकस्तु[1] विपाके स्याद्याचके चतुरङ्गुले ॥ १०० ॥
शम्बूको दैत्यविशेषे करिकुम्भान्तशङ्खयोः ।
शलाका शारिका शल्यः श्वाविद्लेख्यकूर्चिका ॥ १०१ ॥
छत्रपञ्जरकाष्ठीषु[2] शल्की श्वाविधि द्रुमे ।
शार्ककः स्याद् दुग्धफेने शर्करायाश्च पिण्डके ॥ १०२ ॥
शिशुकः पादपे बाले शिशुमारेऽथ शीतकः ।
शीतकालेऽलसे स्वस्थे शूककः प्रावटे रसे ॥ १०३ ॥
स्वस्तिको मङ्गलद्रव्ये गृहभेदचतुष्कयोः ।
स्यमीकः पादपे नाकौ स्यात् स्यमीका तु नीलिका ॥१०४॥
सरको मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययोः ।
सस्यको नालिकेरान्तः सस्याकॅमणिखड्गयोः ॥ १०५ ॥
सम्पर्कः सुरते पृक्तौ सायको बाणखड्गयोः ।
स्थासको हस्तबिम्बे स्यात्कर्कादेश्च बुद्बुदे ॥ १०६ ॥
सूतकं जन्मनि रसे सूचकः शुनि दुर्ज्जने ।
कथके सीवनद्रव्ये मार्जारे वायसेऽपि च ॥ १०७ ॥
सृदाकूर्वज्रे दावाग्नौ प्रतिसूर्ये समीरणे ।
सेवकोऽनुगे प्रसेवे सेचकः सेक्तृमेघयोः ॥ १०८ ॥
हारको गद्यविज्ञानभिदोः कितवचौरयोः ।
हुडुक्को मदमत्ते स्याद्दात्यूहे वाद्यभिद्यपि ॥ १०९ ॥
हेरुकस्तु महाकालगणबुद्धविशेषयोः ।

इति त्रिस्वरकान्ताः ।

गोमुखं वाद्यभाण्डे स्याल्लेपने कुटिलौकसि ॥ ११० ॥

१ शम्पाक । २ सद्याभ । ४ करकोदश्च ।

त्रिशिखो रक्ष,स्त्रिशिखं स्यात्किरीटत्रिशूलयोः ।
दुर्मुखो मुखरे नागराजे वाजिनि वानरे ॥ १११ ॥
प्रमुखं प्रथमे मुख्ये मयूखा ज्वालरुक्त्विषः ।
विशिखा खनित्रिकायां रथ्यायां, विशिखः शरे ॥ ११२ ॥
विशाखो याचके स्कन्दे विशाखा भे कठिल्लके ।
वैशाखः खजके मासे सुमुखो गरुडात्मजे ॥ ११३ ॥
पण्डिते फणिभेदे स्यात्

इति त्रिस्वरखान्ताः ।

अयोगः कठिनोद्यमे ।
विश्लेषे विधुरे कूटेऽपाङ्गो नेत्रान्तपुण्ड्रयोः ॥ ११४ ॥
अङ्गहीनेऽप्यनङ्गं खे चित्तेऽनङ्गस्तु मन्मथे ।
आभोगः परिपूर्णत्वे वरुणच्छत्रयत्नयोः ॥ ११५ ॥
आयोगो गन्धमाल्योपहारे व्यापृतिरोधयोः ।
आशुगोऽर्के शरे वायावुत्सर्गस्त्यागदानयोः ॥ ११६ ॥
वर्जने सामान्यविधावुद्वेगं पूगिकाफले ।
उद्वेगस्तूद्विजने स्यात्स्तिमिते शीघ्रगामिनि ॥ ११७ ॥
उद्वाहे च भयेऽपि स्यात् कलिङ्गो नीवृदन्तरे ।
पूतीकरञ्जे धूम्याटे स्यात्कलिङ्गा नितम्बिनी ॥ ११८ ॥
कलिङ्गं कौटजफले कालिङ्गस्तु भुजङ्गमे ।
द्विरदे भूमिकर्कार्यौ कालिङ्गी राजकर्कटी ॥ ११९ ॥
चक्राङ्गः श्वेतगरुति चक्राङ्गी कटुरोहिणी ।
जिह्मगो मन्दगे सर्पे तुरगो वाजिचित्तयोः ॥ १२० ॥
तुरगी त्वश्वगन्धायां धाराङ्गः खड्ग[1]तीर्थयोः ।
नरङ्गः शेफे वरण्डे नारङ्गं विटजन्मिनोः ॥ १२१ ॥
कणारसे नागरङ्गे निषङ्गस्तूणखड्गयोः ।
निसर्गः सृष्टौ स्वभावे नीलङ्गुः कृमिजातिके ॥ १२२ ॥
भम्भराल्यां प्रसूने च प्लवगः कपिभेकयोः ।

---

१ तीर्थखड्गयोः ।

अर्कसूते, पन्नगस्तु पद्मकाष्ठे भुजङ्गमे ॥ १२३ ॥
परागश्चन्दने रेणौ गिरौ ख्यातिपरागयोः ।
स्नानीयपुष्परजसोः पतङ्गः सूर्यपक्षिणोः ॥ १२४ ॥
पारदे शलभे शालौ पत्राङ्गं रक्तचन्दने ।
भूर्जपद्मकयोश्चापि प्रयागो वाजिशक्रयोः ॥ १२५ ॥
यज्ञे तीर्थविशेषे च प्रयोगस्तु निदर्शने ।
कार्मणे च प्रयुक्तौ च प्रियङ्गू राजसर्षपे ॥ १२६ ॥
पिप्पल्यां फलिनीकङ्ग्वोः पुन्नागः पादपान्तरे ।
जातीफले नरश्रेष्ठे भुजङ्गः सर्पषिड्गयोः ॥ १२७ ॥
मातङ्गः श्वपचो हस्ती मृदङ्गो घोषवाद्ययोः ।
रक्ताङ्गो भौमे, रक्ताङ्गं कम्पिल्ये विद्रुमेऽपि च ॥ १२८ ॥
रक्ताङ्गा जीवन्तिकायां रथाङ्गः कोकपक्षिणि ।
रथाङ्गं चक्रे, वराङ्गं योनौ शीर्षे गुडत्वचि ॥ १२९ ॥
कुञ्जरं च विडङ्गस्तु स्यादभिज्ञकृमिघ्नयोः ।
विसर्गो विसर्जनीये वर्चसि त्यागदानयोः ॥ १३० ॥
सम्भोगो भोगरतयोः शुण्डायां, सर्वगं जले ।
सर्वगस्तु विभौ रुद्रे सारङ्गो विहगान्तरे ॥ १३१ ॥
चातके चञ्चरीके च द्विपैणशबलेषु च ।

इति त्रिस्वरगान्ताः ।

अनघः स्याद्गतपापे मनोज्ञे निर्मलेऽपि च ॥ १३२ ॥
अमोघः सफलेऽमोघा पुनः पथ्याविडङ्गयोः ।
उल्लाघो निपुणे हृष्टे शुचिनीरोगयोरपि ॥ १३३ ॥
काचिघस्तु मूषिके स्याच्छातकुम्भे छमण्डके ।
परिघोऽस्त्रे योगभेदे परिघातेऽर्गलेऽपि च ॥ १३४ ॥
पलघः काचकलशे घटे प्राकारगोपुरे ।
प्रतिघौ रुट्प्रतीघातौ महार्घो लावकाण्डजे ॥ १३५ ॥
महामूल्येऽपि—

इति त्रिस्वरघान्ताः ।

अवीचिस्तु तरङ्गे नरकान्तरे ।
कवचस्तु तनुत्राणे पटहे नन्दिपादपे ॥ १३६ ॥
क्रकचः करपत्रे स्याद्ग्रन्थिलाख्यतरावपि ।
कणीचिः पुष्पितलतागुञ्जयोः शकटेऽपि च ॥ १३७ ॥
नमुचिर्दितिजे कामे नाराचो लोहसायके ।
जलेभे, नाराच्येषण्यां प्रपञ्चो विप्रलम्भने ॥ १३८ ॥
विस्तारे सञ्चये वापि मरीचिः कृपणे घृणौ ।
ऋषिभेदे च[1] मारीचः कल्लोले या[2]ज्ञिकद्विजे ॥ १३९ ॥
रक्षोभेदेऽपि—

इति त्रिस्वरचान्ताः ।

अण्डजः स्यात्कृकिडेऽहौ खगे झषे ।
अण्डजा मृगनाभ्यां स्यादङ्गजो मन्मथे सुते ॥ १४० ॥
मेदे केशे सु[3]न्दरे च कम्बोजो नीवृदन्तरे ।
शङ्खहस्तिभेदयोश्च करजो नखवृक्षयोः ॥ १४१ ॥
काम्बोजः पुनरश्वानां भेदे पुन्नागपादपे ।
वलक्षखदिरे चापि काम्बोजी माषपर्णिका ॥ १४२ ॥
कारुजः कलभे फेने वल्मीके नागकेसरे ।
गैरिके शिल्पिनां चित्रे स्वयं जाततिलेऽपि च ॥ १४३ ॥
कुटजोऽगस्त्ये द्रुभेदे द्रोणे, गिरिजमभ्रके ।
शिलाजतुनि लोहे च गिरिजा मातुलुङ्ग्युमा ॥ १४४ ॥
जलजं कमले शङ्खे नीरजं पद्मकुष्ठयोः ।
पङ्कजोऽसौ तैलयन्त्रे छुरिकाफलफेनयोः ॥ १४५ ॥
बाहुजस्तु स्वयंजाते तिले क्षत्रियकीरयोः ।
भूमिजौ नरकाङ्गारौ भूमिजा जनकात्मजा ॥ १४६ ॥
वलजं गोपुरे सस्ये क्षेत्रसङ्गरयोरपि ।
सदाकारे, वलजा तु पृथिव्यां वरयोषिति ॥ १४७ ॥
वनजो मुस्तके स्तम्बेरमे, वनजमम्बुजे ।

---

१ ऽथ । २ याजकद्विपे । ३ ऽङ्कुजं रक्ते ।

वनजा तु मुद्गपर्ण्यां सहजः सहसम्भवे ॥ १४८ ॥
निसर्गे च सामजस्तु सामोत्थे कुञ्जरेऽपि च ।
हिमजो मेनकापुत्रे हिमजा पार्वती शची ॥ १४९ ॥

इति त्रिस्वरजान्ताः ।

क्षेत्रज्ञावात्मनिपुणौ दोषज्ञः प्राज्ञवैद्ययोः ।
सर्वज्ञस्तु जिनेन्द्रे स्यात्सुगते शङ्करेऽपि च ॥ १५० ॥

इति त्रिस्वरञान्ताः ।

अवटः कूपखिलयोर्गर्ते कुहकजीविनि ।
अरिष्टो लशुने निम्बे फेनिले दैत्य[1]काकयोः ॥ १५१ ॥
अरिष्टं सूतयगारेऽन्ताश्चिन्हे तक्रे शुभेऽशुभे ।
अवटुर्गर्तान्धुघाटासूत्कटस्तीव्रमत्तयोः ॥ १५२ ॥
उच्चटा[2] दम्भचर्यायां प्रभेदे लशुनस्य च ।
करटः करिगण्डे स्यात्कुसुम्भे निन्द्यजीवने ॥ १५३ ॥
काके वाद्ये दुर्दुरूढे नवश्राद्धेऽथ कर्कटः ।
कुलीरे करणे स्त्रीणां राशौ खगेऽथ कर्कटी ॥ १५४ ॥
शाल्मलीफलवालुङ्क्योः[3] कार्पटो जतुका[4]ऽर्थिनोः ।
कीकटः कृपणे नीचे देशभेदे तुरङ्गमे ॥ १५५ ॥
कुरण्टो झिटिकाभेदे कुरण्टी दारुपुत्रिका ।
कुक्कुटः कुक्कुभे ताम्रचूडे वन्हिकणेऽपि च ॥ १५६ ॥
निषादशूद्रयोः पुत्रे कूपीटं चोदरे जले ।
चक्राटो धूर्त्ते दीनारे विषवैद्येऽथ चर्पटः ॥ १५७ ॥
चपेटे स्फारविपुले पर्पटे, चिपिटः पुनः ।
पृथुके पिच्चटे खाद्यभेदे स्याद्विस्तृतावपि ॥ १४८ ॥
चिरण्टी तु सुवासिन्यां स्याद्द्वितीयवयःस्त्रियाम् ।
जकुटं वार्ताकपुष्पे जकुटो मलये शुनि ॥ १५९ ॥
ऽयक्कुटं शिक्यभेदे स्याद्धौताञ्जन्यामपि स्मृतम् ।
त्रिकूटं सिन्धुलक्षणे त्रिकूटः स्यात्सुवेलके ॥ १६० ॥

१ कंस । २ उच्चाटा । ३ वालुङ्की । ४ कार्यिनौ ।

त्रिपुटौ तीरसतीनौ त्रिपुटा त्रिवृद्दौषधौ ।
सूक्ष्मैलायां मल्लिकायां द्रोहाटो मृगलुब्धके ॥ १६१ ॥
चतुष्पदीप्रभेदे च वैडालव्रतिकेऽपि च ।
धाराटश्चातकेऽश्वे च निर्दटो निष्प्रयोजने ॥ १६२ ॥
निर्दयेऽन्यदोषरते निष्कुटो गृहवाटिका ।
केदारकः, कपाटश्च पर्पटो भेषजान्तरे ॥ १६३ ॥
पिष्टविकृतौ परीष्टिः परीक्षापरिचर्ययोः ।
स्यात्पर्कटी प्लक्षतरौ पूगादेर्नूतने फले ॥ १६४ ॥
पिच्चटस्तु, नेत्ररोगे पिच्चटं त्रपुसीसयोः ।
बर्वटी व्रीहिभिद्वेश्या बार्वटः कान्तिपुञ्जके ॥ १६५ ॥
वारुण्डे मकरे पोते भेकूटः शैलमीनयोः ।
भार्याटः पटहाजीवे लोभात्स्वस्त्रीसमर्पके ॥ १६६ ॥
भावटो भावके साधुनिवेशे कामुके नटे ।
मर्कटस्तु कपावूर्णनाभे स्त्रीकरणान्तरे ॥ १६७ ॥
मर्कटी करञ्जभेदः शूकशिम्बी च वानरी ।
बीजं च राजकर्कट्याः प्राचीनामलकस्य च ॥ १६८ ॥
गवेधुकाफलं चापि चक्राङ्गीकरजान्तरम् ।
मोरटं त्विक्षुमूले स्यादङ्कोटकुसुमेऽपि च ॥ १६९ ॥
सप्तरात्रात्परं क्षीरे मोरटा मूर्विका मता ।
मोचाटः कदलीगर्भे चन्दने कृष्णजीरके ॥ १७० ॥
रेवटो दक्षिणावर्तशङ्खे जाङ्गुलिकेऽपि च ।
रेवटो(?) सोरटे वेणौ स्याद्वातूलवराहयोः ॥ १७१ ॥
वर्णाटो गायने चित्रकारे स्त्रीकृतजीवने ।
वरटा हंसयोषायां गन्धोल्यां, विकटः पृथौ ॥ १७२ ॥
कराले सुन्दरे वाटे वैकटो जातयौवने ।
वैकटिके मणिकारे वेरटो मिश्रनीचयोः ॥ १७३ ॥
वेरटं बदरीफले शैलाटो मृगवैरिणि ।

१ सक्तिनौ । २ भात्कट । ३ अपि ।

शुक्रकाचे किराते च देवले गिरिचारिणि ॥ १७४ ॥
संसृष्टं तु सङ्गते स्याच्छुद्धे च वसनादिना ।
हर्मटः कच्छपे प्रोक्तः सहस्रकिरणेऽपि च ॥ १७५ ॥

इति त्रिस्वरटान्ताः ।

अम्बष्ठो विप्रतो वैश्यातनये नीवृदन्तरे ।
अम्बष्ठा स्यादम्ललोण्यां पाठयूथिकयोरपि ॥ १७६ ॥
कनिष्ठोऽल्पेऽनुजे यूनि कनिष्ठा त्वन्तिमाङ्गुलौ ।
कमठः कच्छपे दैत्यविशेषे मुनिभाजने ॥ १७७ ॥
जरठः कठिने जीर्णे नर्मठौ षिङ्गचूचुकौ ।
प्रकोष्ठः कूर्पराधस्ताद्रूपकक्षान्तरेऽपि च ॥ १७८ ॥
हस्ते च विस्तृतकरे प्रतिष्ठा गौरवे स्थितौ ।
छन्दोजातौ यागसिद्धौ प्रकुष्ठौ धान्यमन्थरौ ॥ १७९ ॥
लघिष्ठो भेलकेऽत्यल्पे स्याद्गरिष्ठस्तु तित्तिरौ ।
वरिष्ठं मरिचे ताम्रे वरोरुतमयोरपि ॥ १८० ॥
वैकुण्ठो वासवे विष्णौ श्रीकण्ठः कुरुजाङ्गले ।
शङ्करे चाऽथ साधिष्ठोऽसर्थे दृढतमेऽपि च ॥ १८१ ॥

इति त्रिस्वरठान्ताः ।

कारण्डो मधुकोशेऽसौ कारण्डं वेदलाण्डके ।
कूष्माण्डौ गणकर्कारू कूष्माण्डी त्वम्बिकौषधी ॥ १८२ ॥
कोदण्डं कार्मुके देशभेदभ्रूलतयोरपि ।
गारुडं स्यान्मरकते विषशास्त्रे विषोद्भवे ॥ १८३ ॥
तरण्डो बडिशीसूत्रबद्धस्तुनि भेलके ।
तित्तिडो दैत्यभेदे स्याद्यमदासेऽथ तित्तिडी ॥ १८४ ॥
कालदासे पादपे च तिन्तिडी चुक्रचिञ्चयोः ।
द्राविडो वेधमुख्ये स्यान्नीवृदन्तरशङ्कयोः ॥ १८५ ॥
निर्गुण्डी नीलशेफाली सिन्दुवारोऽब्जकन्दकः ।
प्रचण्डो दुर्वहे श्वेतकरवीरे प्रतापिनि ॥ १८६ ॥
प्रकाण्डो विटपे शस्ते मूलस्कन्धान्तरे तरोः ।

पिचण्डो जठरे प्रोक्तः पशोरवयवेऽपि च ॥ १८७ ॥
पूत्यण्डः स्याद्गन्धमृगे सर्पभिद्गन्धकीटयोः ।
भेरुण्डौ भीषणखगौ भेरुण्डा देवताभिदि ॥ १८८ ॥
मारुण्डस्तु भुजङ्गाण्डे मार्गे गोमयमण्डले ।
मार्तण्डस्तरणौ क्रोडे वरण्डो वदनव्यथा ॥ १८९ ॥
अन्तरावेदिसङ्घौ च वरण्डा शारिका छुरी[1] ।
वार्त्ति,वारुण्डस्तु कर्णदृग्मले सेकभाजने ॥ १९० ॥
फणिराजद्वारपिण्ड्योर्वारुण्डः खग उद्गिणि (?) ।
वितण्डा वातभेदे स्यात्कच्चीशाके शिलाह्वये ॥ १९१ ॥
करवीर्यामपि प्रोक्तः शिखण्डो बर्हिचूडयोः ।
सरण्डः स्यात्कृकलासे भूषणान्तरधूर्त्तयोः ॥ १९२ ॥
सपिण्डस्तनये प्रोक्तो दायादे सदृशेऽपि च ।

इति त्रिस्वरडान्ताः ।

अध्यूढ ईश्वरे,ऽध्यूढा कृतसापत्न्ययोषिति ॥ १९३ ॥
आषाढो व्रतिनां दण्डे मासे च मलयाचले ।
उपोढ ऊढे निकटेऽप्युदूढः पीवरोढयोः ॥ १९४ ॥
प्ररूढो जठरे वृद्धे प्रगाढो दृढकृच्छ्रयोः ।
वारूढः शम्बले वस्त्राञ्चलेऽङ्गनौ[2] पञ्जरेऽरेरे ॥ १९५ ॥
विरूढोऽङ्कुरिते जाते विगूढो गुह्यगुप्तयोः ।
समूढं पुञ्जिते भुग्ने सद्योजातेऽनुपप्लुवे[3] ॥ १९६ ॥
संरूढोऽङ्कुरिते प्रौढे समीढो मूत्रिते घने ।

इति त्रिस्वरढान्ताः ।

अभीक्ष्णं तु भृशे नित्येऽप्यरुणोऽनूरुसूर्ययोः ॥ १९७ ॥
सन्ध्यारागे बुधे कुष्ठ निःशब्दाव्यक्तरागयोः ।
व्याकुले कपिले वर्णे रक्तवर्णेऽपि वाच्यवत् ॥ १९८ ॥
अरुणा त्रिवृताश्यामामञ्जिष्ठाऽतिविषासु च ।
अरणिस्तु भवेदग्निमन्थे निर्मन्थ्यदारुणि ॥ १९९ ॥

---

[1] क्षुरी । [2] ऽरणे । [3] उपप्लुते ।

इन्द्राणी तु शचीसिन्दुवारयोः करणे स्त्रियाः ।
इरिणं तूषरे शून्येऽपीक्षणं दर्शने दृशि ॥ २०० ॥
उषणा तु कणायां स्यादूषणं मरिचे मतम् ।
एषणी व्रतमार्गानुसारिण्यां च तुलाभिदि ॥ २०१ ॥
कङ्कणं करभूषायां हस्तसूत्रे च शेखरे ।
कत्तृणं रौहिषं फञ्जा कल्याणं हेम्नि मङ्गले ॥ २०२ ॥
करणः शूद्र्यां विट्पुत्रे करणं क्षेत्रगात्रयोः ।
गीताङ्गहारसंवेशभिक्षुकायस्थसंहतौ ॥ २०३ ॥
वर्णानां स्पष्टतादौ च योगिनामासनादिषु ।
हृषीके साधकतमे बन्धादौ च कृतावपि ॥ २०४ ॥
करुणा तु कृपायां स्यात् करुणो रसवृक्षयोः ।
करेणुर्गजहस्तिन्योः कर्णिकारतरावपि ॥ २०५ ॥
कारणं घातने हेतौ करणे, कारणा पुनः ।
यातना, कार्मणं मन्त्रादियोगे कर्मकारके ॥ २०६ ॥
काकिणी मानदण्डे स्यात्तुरीयांशे पणस्य च ।
कृष्णलायां वराटे च कृपाणी कर्त्तरी छुरी ॥ २०७ ॥
कृपाणोऽसौ, क्षेपणी तु नौदण्डजालभेदयोः ।
कोङ्कणः स्याज्जनपदे कोङ्कणं त्वायुधान्तरे ॥ २०९ ॥
ग्रहणं स्वीकृतौ बन्द्यां धीगुणे शब्द आदरे ।
ग्रहोपरागे प्रत्याये ग्रहणी तु रुगन्तरम् ॥ २१० ॥
ग्रामणीर्भोगिके पत्यौ प्रधाने क्षुरमर्दिनि ।
ग्रामिणीः पण्ययोषा स्याद्ग्रामेयीनीलिकाऽपि च ॥ २११ ॥
गोकर्णोऽश्वतरे सर्पे मृगभेदे गणान्तरे ।
अङ्गुष्ठाऽनामिकोन्माने गोकर्णी मूर्विकौषधौ ॥ २१२ ॥
चरणो बह्वृचादौ स्यात्पादे च मूलगोत्रयोः ।
चरणं भ्रमणे भक्षे रासभस्य ध्वनावपि ॥ २१३ ॥
जारणो रुचके हिङ्गौ जीरके कृष्णजीरके ।
तरुणः कुब्जपुष्पे स्यादेरण्डे यूनि नूतने ॥ २१४ ॥

तरणिस्तरणेऽर्केऽशौ कुमार्योषधिनौकयोः ।
यष्टावद्धौ,(?) दक्षिणस्तु परच्छन्दानुवर्तिनि ॥ २१५ ॥
दक्षेऽपसव्ये सरलेऽप्राचीनेऽप्यथ दक्षिणा ।
दिक् प्रतिष्ठा यज्ञदानं द्रविणं काञ्चने धने ॥ २१६ ॥
पराक्रमे बलेऽपि स्याद् द्रुघणः पर्शुवेधसोः ।
मुद्गरेऽप्यथ दुर्वर्णं कलधौतकुवर्णयोः ॥ २१७ ॥
दौर्वीणं मृष्टपर्णे स्याद्धरितालीरसेऽपि च ।
धरणोऽहिपतौ लोके स्तने धान्ये दिवाकरे ॥ २१८ ॥
धरणं धारणे मानविशेषे, धरणी भुवि ।
धारणः सलिले स्वर्गे परमेष्ठिनि, धर्मणः ॥ २१९ ॥
सर्पभेदे वृक्षभेदे धर्षिणी त्वभिसारिका ।
धर्षणं स्यात्[1]परिभवे धारिणी नाडिकादिभिः ॥ २२० ॥
धारणा स्यात्तु योगाङ्गे धारणं ग्रहणे मतम् ।
धिषणस्त्रिदशाचार्ये धिषणा तु मनीषिका ॥ २२१ ॥
निर्याणं निर्गमे मोक्षगजापाङ्गप्रदेशयोः ।
निर्वाणं मोक्षनिर्वृत्योर्विघाते करिमज्जने ॥ २२२ ॥
निर्माणं सारनिर्मित्योः कर्मभेदे समञ्जसे ।
निःश्रेणिरधिरोहिण्यां खर्जूरीपादपेऽपि च ॥ २२३ ॥
प्रघणोऽलिन्दके ताम्रकलशे लोहमुद्गरे ।
प्रवणस्तु क्षणे प्रह्वे क्रमनिम्ने चतुष्पथे ॥ २२४ ॥
आयत्ते च प्रमाणं तु मर्यादासत्यवादिनोः ।
प्रमातर्येकतेयत्तानित्येषु हेतुशास्त्रयोः ॥ २२५ ॥
पत्रोर्णं धौतकौशेये[2] पत्रोर्णः शोणकद्रुमे ।
पक्षिणी पूर्णिमाखग्योः शाकिनीरात्रिभेदयोः ॥ २२६ ॥
प्रवेणिर्वेणिकुथयोः पुराणं प्रत्नशास्त्रयोः ।
पुराणः षोडशपणे पुरणं वानतन्तुषु[3] ॥ २२७ ॥
पूरके पिष्टभेदे च पूरणी शाल्मलिद्रुमे ।

---

१ रतेऽभिभवे । २ कौशेये । ३ पटारम्भकसूत्रेषु ।

प्रोक्षणं सेकवधयोर्भरणं वेतने भृतौ ॥ २२८ ॥
भरणी शोणके भे च भ्रमणी स्यादधीशितुः ।
क्रीडादौ कारुण्डिकायां भीषणं सल्लकीरसे ॥ ५२९ ॥
भीषणो दारुणे गाढे[1] मत्कुणोऽश्मश्रुपूरुषे ।
उद्दंशे नालिकेरे च निर्विषाणगजेऽपि च ॥ २३० ॥
मसृणोऽकठिने स्निग्धे मसृणा स्यादतस्यपि ।
मार्गणं याचनेऽन्वेषे मार्गणस्तु शरेऽर्थिनि ॥ २३१ ॥
यन्त्रणं बन्धने त्राणे नियमे, रमणं पुनः ।
पटोलमूले जघने रमणो रासभे प्रिये ॥ २३२ ॥
रोषणो[2] रोषणे हेमघर्षे पारद ऊषरे ।
रोहिणी सोमवल्के भे कण्ठरोगोभयोर्गवि ॥ २३३ ॥
लोहिताकटुरोहिण्योर्लवणो राक्षसे रसे ।
अस्थिभेदे,[3] लवणा त्विट्, लक्षणं नामचिह्नयोः ॥२३४॥
लक्ष्मणं च लक्षणस्तु सौमित्रौ लक्ष्मणो यथा ।
लक्ष्मणः श्रीयुते, लक्ष्मणौषधौ सारसस्त्रियाम् ॥ २३५ ॥
वरुणोऽर्केऽप्पतौ वृक्षे वरणे वरुणद्रुमे ।
प्राकारे, वरणं वृत्यां वारणः स्यान्मतङ्गजे ॥ २३५ ॥
वारणं तु प्रतिषेधे ब्राह्मणं विप्रसंहतौ ।
वेदे च ब्राह्मणो विप्रो ब्राह्मणी वाडवास्त्रियाम् ॥ २३६ ॥
स्पृक्कायां फञ्जिकायां च वारुणी पश्चिमा सुरा ।
गण्डदूर्वा, विषाणं तु शृङ्गे कालेभदन्तयोः ॥ २३७ ॥
विषाणी मेषशृङ्ग्यां स्याद्विपणिः पण्यहट्टयोः ।
पण्यवीथ्यां, श्रमणस्तु निर्ग्रन्थे निन्द्यजीविनि ॥ २३८ ॥
श्रमणा सुलता मांसी मुण्डीरी च सुदर्शना ।
श्रवणो नक्षत्रभेदे श्रवणं श्रवसि श्रुतौ ॥ २३९ ॥
शरणं रक्षणे गेहे वधरक्षकयोरपि ।
श्रावणो मासि पाखण्डे, दध्यालयां श्रावणा मता ॥ २४० ॥

---

१ ऽगाढे । २ रोषारक्के क्रोधने । ३ अब्धि ।

श्रीपर्णस्त्वग्निमन्थेऽब्जे श्रीपर्णी शाल्मलौ हठे ।
सङ्कीर्णो निचितेऽशुद्धौ सरणिः श्रेणिमार्गयोः ॥ २४१ ॥
सारणः स्यादतीसारे दशकन्धरमन्त्रिणि ।
सारणी त्वल्पसरिति प्रसारण्योषधावपि ॥ २४२ ॥
सिङ्घाणं तु घ्राणमलेऽयःकिट्टे काचभाजने ।
सुषेणो विष्णुसुग्रीववैद्ययोः करमर्दके ॥ २४३ ॥
सुवर्णं काञ्चने कर्षे सुवर्णालौ मखान्तरे ।
कृष्णागुरुणि [1] बिस्ते च सुपर्णः कृतमालके ॥ २४४ ॥
गरुडे स्वर्णचूडे च सुपर्णी विनताऽब्जिनी ।
हरणं यौतकद्रव्येऽप्यङ्गहारे भुजे हृतौ ॥ २४५ ॥
हरिणौ पाण्डुसारङ्गौ हरिणी चारुयोषिति ।
सुवर्णप्रतिमायां च हरितावृत्तभेदयोः ॥ २४६ ॥
हर्षणं श्राद्धदेवे च हर्षके योगरुग्भिदोः ।
हरेणुः कुलयोषायां रेणुकायां सतीनके ॥ २४७ ॥
हिरणं हिरण्यमिव वराटे हेम्नि रेतसि ।

इति त्रिस्वरणान्ताः ।

अमृतं यज्ञशेषाम्बुसुधामोक्षेष्वयाचिते ॥ २४८ ॥
अन्नकाञ्चनयोर्जग्धौ खे स्वादुनि रसायने ।
घृते हृद्ये गो[2]चरे चाऽमृतो धन्वन्तरौ सुरे ॥ २४९ ॥
अमृताऽऽमलकापथ्यागूडूचीमा[3]धवीषु च ।
अनृतं कर्षणेऽलीके चाऽक्षतः स्यादहिंसिते ॥ २५० ॥
षण्ढे लाजेष्वर्दितं तु वातव्याधौ हतेऽर्थिते ।
अजितस्तीर्थकृद्भेदे बुद्धे त्रिष्णावनिर्जिते ॥ २५१ ॥
अच्युतो द्वादशस्वर्गे केशवाऽभ्रष्टयोरपि ।
अव्यक्तं प्रकृतावात्मन्यव्यक्तोऽस्फुटमूर्खयोः ॥ २५२ ॥
अनन्तं खे निरवधावनन्तस्तीर्थकृद्भिदि ।
विष्णौ शेषेऽप्यनन्ता तु गुडूची भूर्दुरालभा ॥ २५३ ॥

---

१ विच्चे । २ गोरसे । ३ मागधी ।

विशल्या लाङ्गली दूर्वा शारिवा हैमवत्यपि ।
अश्मन्तमशुभे क्षेत्रे चुल्यामनवधौ मृतौ ॥ २५४ ॥
अमतिः काले चन्द्रे स्यादङ्कतिश्चिन्हवेधसोः ।
अग्निहोत्रिण्यगस्तिर्द्रुमुन्योः, स्याददितिर्भुवि ॥ २५५ ॥
देवमातरि पार्वत्यामंहतिस्त्यागरोगयोः ।
आपातः पाते तत्कालेऽप्याहतः सादरेऽर्चिते ॥ २५६ ॥
आख्यातं भाषिते त्यादावाघ्रातं ग्रस्तशिङ्घिते ।
आप्लुतः स्नातके स्नातेऽप्यावर्तः पयसां भ्रमे ॥ २५७ ॥
आवर्तने चिन्तने चाऽनर्त्तो जनपदे जने ।
समरे नृत्यशालायामाहतं तु मृषार्थके ॥ २५८ ॥
गुणिते ताडिते चाप्याध्मातः शब्दितदग्धयोः ।
वातरोगेऽप्यथाऽऽस्फोतः कोविदारार्कपर्णयोः ॥ २५९ ॥
आस्फोता गिरिकर्ण्यां तु वनमाल्यामथाऽऽचितः ।
छादिते शकटोन्मेये पलानामयुतद्वये ॥ २६० ॥
सङ्गृहीतेऽप्यथाऽऽयस्तः क्लिशिते तेजिते हते ।
क्रुद्धे क्षिप्तेऽथाऽऽयतिः स्यात्प्रभावोत्तरकालयोः ॥ २६१ ॥
दैर्घ्यसङ्गेऽप्याकृतिस्तु जातौ रूपे वपुष्यपि ।
आयत्तिर्वासरे स्नेहे वाशित्वे स्थाम्नि सीम्नि च ॥ २६२ ॥
आसत्तिः सङ्गमे लाभेऽप्यापत्तिः प्राप्तिदोषयोः ।
आपद्यपीङ्गितं तु स्याच्चेष्टायां गमनेऽपि च ॥ २६३ ॥
उत्तप्तं चञ्चले शुष्कमांससन्तप्तयोरपि ।
उचितं विदितेऽभ्यस्ते मिते युक्तेऽप्यथोत्थितम् ॥ २६४ ॥
वृद्धिमत्प्रोद्यतोत्पन्नेषूदितं तूद्गतोक्तयोः ।
उद्धृतं स्यादतुलिते परिभुक्तोज्झितेऽपि च ॥ २६५ ॥
उषितं व्युषिते प्लुष्टेऽप्युच्छ्रितं तूच्चजातयोः ।
प्रवृद्धे स्यादथोद्वान्त उद्गीर्णे निर्मदद्विपे ॥ २६६ ॥
उदात्तो दातृमहतोर्हृद्ये च स्वरभिद्यपि ।

१ थहि । २ च । ३ क्लेशिते । ४ न्युषिते ।

उन्मत्तो मुचुकुन्दे स्याद्धत्तूरोन्मादयुक्तयोः ॥ २६७ ॥
उदन्तः साधौ वार्तायामुद्धातः समुपक्रमे ।
मुद्गरेऽभ्यासयोगाय कुम्भकादित्रयेऽपि च ॥ २६८ ॥
पादस्खलन उत्तुङ्गेऽप्युन्नतिस्तार्क्ष्ययोषिति ।
उदग्रे च समृद्धौ चाप्येधतुर्नरि पावके ॥ २६९ ॥
क्रन्दितो रुदिते हूतौ कलितं विदिताप्तयोः ।
कपोतः पारावते स्यात्कवकाख्यविहङ्गमे ॥ २७० ॥
कापोतं यामुने खज्यां कपोतानाञ्च संहतौ ।
किरातः स्यादल्पतनौ भूनिम्बम्लेच्छयोरपि ॥ २७१ ॥
किराती कुट्टिनी गङ्गा कृतान्तोऽक्षेमकर्मणि ।
सिद्धान्तयमदैवेषु गर्जितो मत्तकुञ्जरे ॥ २७२ ॥
गर्जितं जलदध्वाने ग्रन्थितं हतदब्धयोः ।
आक्रान्ते च गरुत्मांस्तु विहगे पन्नगाशने ॥ २७३ ॥
गभस्तिः स्याद्दिनकरे स्वाहाकिरणयोरपि ।
गोदन्तो हरिताले स्यात्सन्नद्धे दंशितेऽपि च ॥ २७४ ॥
गोपतिः शङ्करे षण्ढे नृपतौ त्रिदशाधिपे ।
सहस्रकिरणे चापि ज्वलितौ दग्धभास्करौ ॥ २७५ ॥
जयन्तावैन्द्रिगिरिशौ जयन्त्युमापताकयोः ।
जीवन्त्यामिन्द्रपुत्र्यां च जगती छन्दसि क्षितौ ॥ २७६ ॥
जम्बूवप्रे जने लोके जामाता दुहितुः पतौ ।
सूर्यावर्ते वल्लभे च जीमूतो वासवेऽम्बुदे ॥ २७७ ॥
घोषकेऽद्रौ भृतिकरे जीवन्ती शमिवन्दयोः ।
जीवन्यां च गुडूच्यां च जीवातुर्जीवनौषधे ॥ २७८ ॥
जीविते च जृम्भितं तु प्रवृद्धे च विचेष्टिते ।
जृम्भायां स्फुटिते चापि त्वरितं वेगतद्वतोः ॥ २७९ ॥
ताडितं स्तनिते वस्त्रे वाद्यभाण्डे गुणे स्तृतौ ।
त्रिगर्तो गणिते देशे त्रिगर्ता कामुकास्त्रियाम् ॥ २८० ॥

१ उद्गमे । २ उदये । ३ त्रिदशाप्यतौ । ४ भास्वरौ ।

घुर्घुर्यामथ तृणता तृणत्वे कार्मुकेऽपि च ।
दंशितो वर्मिते दष्टे स्रवन्ती च द्रवन्त्यपि ॥ २८१ ॥
नद्यामोषधिभेदे च द्विजातिर्ब्राह्मणेऽण्डजे ।
दुर्जातं व्यसनासम्यग्जातयोरथ दुर्गतिः ॥ २८२ ॥
दारिद्र्ये नरके[1] चापि दृष्टान्तः स्यादुदाहृतौ ।
शास्त्रेऽथ निकृतं विप्रलब्धे विप्रकृतेऽधमे ॥ २८३ ॥
निरस्तः प्रेरितशरे सन्त्यक्ते त्वरितोदिते ।
निष्ठ्यूते प्रतिहते च निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ॥ २८४ ॥
निवातो वातरहिते दृढसन्नाह आश्रये ।
निर्मुक्तो मुक्तनिर्मोकभुजगे निष्परिग्रहे ॥ २८५ ॥
निशान्तं सदने शान्ते प्रभातेऽप्यथ निर्वृतिः ।
मोक्षे मृत्यौ[2] सुखे सौस्थ्ये निकृतिः शठशाठ्ययोः ॥ २८६ ॥
भर्त्सनेऽभिभवे क्षेपे निर्ऋतिर्निरुपद्रवे ।
अलक्ष्म्यां दिक्पतौ चापि नियती दैवसंयमौ ॥ २८७ ॥
प्रभूतमुद्गते[3] प्राज्ये प्रसूतं जातपुष्पयोः ।
प्रतीतः सादरे प्राज्ञे प्रथिते ज्ञातहृष्टयोः ॥ २८८ ॥
प्रहतं विस्तृते क्षुण्णे[4] पलितं पङ्कतापयोः ।
पक्वकेशे शैलजाते पण्डितः सिह्लश्रीमतोः ॥ २८९ ॥
प्रणीत उपसम्पन्ने कृते क्षिप्ते प्रवेशिते ।
संस्कृताग्नौ च पर्याप्तं शक्ते[5] तृप्तौ निवारणे ॥ २९० ॥
यथेष्टे दोषे कृच्छ्रे च पर्याप्तिः परिरक्षणे ।
प्राप्ते कामे, प्रसृतोऽर्द्धाञ्जलौ वेगिविनीतयोः ॥ २९१ ॥
तते च प्रसृता जङ्घा प्रमीतं प्रोक्षिते मृते ।
पर्यस्तं तु हते स्रस्ते प्रपातो नि[6]र्झरे भृगौ ॥ २९२ ॥
अवटे पतने कच्छे पक्षतिः प्रतिपत्तिथौ ।
पक्षमूले, पर्वतस्तु देवर्षौ धरणीधरे ॥ २९३ ॥

---

१ नरके निःस्वतायां च । २ पुष्टौ । ३ मुद्भवे ।
४ क्षु-(ध्वे) ध्धे । ५ पूर्णे । ६ सौप्तिके ।

प्रसूतिः प्रणवोत्पत्तिपुत्रेषु दुहितर्यपि ।
पद्धतिः पथि पङ्क्तौ च प्रकृतिर्योनिशिल्पिनोः ॥ २९४ ॥
पौरामात्यादिलिङ्गेषु गुणसाम्यस्वभावयोः ।
प्रत्ययात्पूर्विकायां च प्रततिर्विस्तृतिर्लता ॥ २९५ ॥
प्रवृत्तिर्वृत्तवृत्तान्तप्रवाहेषु प्रवर्तने ।
प्रचितः शकटोन्मेषे पलानामयुतद्वये ॥ २९६ ॥
प्रकृतं तु प्रस्तुतेऽपि प्रकृतः प्रकृतिस्थिते ।
प्रार्थितं शत्रुसंरुद्धे याचिते निहतेष्टयोः ॥ २९७ ॥
पार्वती शल्लकी गौरी जीवनी द्रुपदात्मजा ।
पिण्डितं गुणिते[1] सान्द्रे पिशितं मांसवाचकम् ॥ २९८ ॥
पिशिता मांसिकायां स्यात् पीडितं करणे स्त्रियाः ।
बाधिते यन्त्र[2]संमर्दे पुटितः स्यूतपाटिते ॥ २९९ ॥
हस्तिपुटे[3], पृषतस्तु मृगे बिन्दौ खरोहिते ।
श्वेतबिन्दुयुतेऽपि स्यात् प्रेषितं प्रेरिते गते ॥ ३०० ॥
प्रोक्षितं सिक्तहतयोर्भरतः शबरे नटे ।
क्षेत्रे रामानुजे शास्त्रे दौष्यन्तावृषभात्मजे ॥ ३०१ ॥
तन्तुवाये, भारतं तु शास्त्रे द्वीपांशभिद्यपि ।
भारती य[4]क्षिणीवृत्तिभिदोर्वाच्यथ भावितम् ॥ ३०२ ॥
वासिते प्राप्ते, भासन्तो भे सूर्ये रम्यभासयोः ।
मथितं निर्मले[5]व्याजे व्यालोडितनिघृष्टयोः ॥ ३०३ ॥
महती तु बृहत्यां स्याद्वीणायां नारदस्य च ।
मालती युवतौ काकमाच्यां जातीविशल्ययोः ॥ ३०४ ॥
ज्योत्स्नायां निशि नद्यां च मुण्डितं खण्डिते हृते ।
मुहूर्तमल्पकाले स्याद्धटिकाद्वितयेऽपि च ॥ ३०५ ॥
मूर्छितं सोच्छ्रये मूढे रजतो दन्तिदन्तयोः ।
धवले शोणिते हारे दुर्वर्णे ह्रदशैलयोः ॥ ३०६ ॥

---

१ गणिते । २ यंत्रान्तरमर्दितेऽपि च । ३ हस्तपुटे ।
४ पक्षिणि । ५ निर्जलधौते ।

रसितं स्वर्णादिलिप्ते रुतस्तनितयोरपि ।
रमतिर्नायके स्वर्गे रमितं स्तनिते रुते ॥ ३०७ ॥
रेवती बलभार्यायां नक्षत्रभिदि मातृषु ।
रैवतः स्यादुज्जयन्ते सुवर्णालौ हरे[1]ऽसुरे ॥ ३०८ ॥
रोहितो लोहिते मीने मृगे रोहितकद्रुमे ।
रोहितं त्वृजुशक्रास्त्रे धीरे, ललितमीप्सिते ॥ ३०९ ॥
तडिते हारभेदे च लोहितो मङ्गले नदे ।
वर्णभेदे, लोहितं तु कुङ्कुमे रक्तचन्दने ॥ ३१० ॥
गोशीर्षे रुधिरे युद्धे वर्धितं छिन्नवर्द्ध[2]योः ।
प्रसृते, वनितं तु स्यात्प्रार्थिते सेवितेऽपि च ॥ ३११ ॥
वनितोत्पादितात्यर्थरागनार्यपि नार्यपि ।
वसतिः स्यादवस्थाने निशायां सदनेऽपि च ॥ ३१२ ॥
व्रततिस्तु प्रतानिन्यां विस्तारे, वहतुः पथि ।
वृषभे, वहतिर्धेन्वां सचिवेऽप्यथ वापितम् ॥ ३१३ ॥
बीजाकृते मुण्डिते च व्याघातो योगविघ्नयोः ।
घातेऽपि, व्यायतं दीर्घे व्यापृतेऽतिशये दृढे ॥ ३१४ ॥
वासन्तः परपुष्टे स्यात्करभेऽवहिते विटे ।
वासन्ती माधवीयूथीपाटलास्वथ वासितम् ॥ ३१५ ॥
वस्त्रच्छन्ने ज्ञात[3]मात्रे भाविते विहगारवे ।
वासिता करिणीनार्योर्विहितं तु कृते श्रुते ॥ ३१६ ॥
विदितं स्वीकृते ज्ञाते विवस्वान् देवसूर्ययोः ।
विश्रुतं तु प्रतीते स्याज्ज्ञा[4]तहर्षितयोरपि ॥ ३१७ ॥
विगतो निःप्रभे वीते विविक्तो व[5]सुनिह्नुके ।
विविक्तं स्यादसम्पृक्ते रहःपूतविवेकिषु ॥ ३१८ ॥
विधुतं कम्पिते त्यक्ते विकृतो रोग्यसंस्कृतः ।
बीभत्सश्च विनीतस्तु निभृते निर्जितेन्द्रिये ॥ ३१९ ॥

---

१ पिनाकिनि । २ पूर्णयोः । ३ ज्ञान । ४ ज्ञात ।
५ वस्तुनिन्दके ।

वाणिज्ये साधुवाह्यश्वे विनयग्राहिते हृते ।
विनतः प्रणते भुग्ने विनता पिटिकाभिदि ॥ ३२० ॥
सुपर्णायां, विह्स्तस्तु विकले[1] पण्डकेऽकरे ।
विश्वस्तः कृतविश्वासे विश्वस्ता विधवास्त्रियाम् ॥ ३२१ ॥
विजातो विकृते जाते विजाता तु प्रसूतिका ।
विवर्तो नर्त्तने सङ्केऽपावृत्तौ, विकृती रुजि ॥ ३२२ ॥
डिम्बे विकारे मद्यादौ विपत्तिर्यातनापदोः ।
विच्छित्तिः स्यादङ्गरागे हारविच्छेदयोरपि ॥ ३२३ ॥
विधाता द्रुहिणे कामे विनेतादेशके नृपे ।
वृत्तान्तस्तु प्रकरणे कात्स्न्र्ये वार्ताप्रकारयोः ॥ ३२४ ॥
बृहती क्षुद्रवार्ताक्यां छन्दोवसनभेदयोः ।
महत्यां वाचि वर्द्धन्यां[2] वेल्लितं कुटिले धुते ॥ ३२५ ॥
प्लुते, वेष्टितं लासके रुद्धे स्त्रीकरणान्तरे ।
शकुन्तो विहगे भासे श्रीपतिर्विष्णुभूपयोः ॥ ३२६ ॥
शुद्धान्तः स्याद्रहःकक्षान्तरो राज्ञोऽवरोधने ।
संख्यावान् बुधमितयोः सरस्वानुदधौ नदे ॥ ३२७ ॥
संवर्तः प्रलयेऽब्दौ संहतं मिलिते दृढे ।
स्खलितं छलिते भ्रेषे संस्कृतं लक्षणान्विते ॥ ३२८ ॥
भूषिते कृत्रिमे शस्ते सङ्घातो घातसङ्घयोः ।
नरके च समाप्तिः स्यादवसाने समर्थने ॥ ३२९ ॥
संहिता वर्णसंयोगे शास्त्रवेदैकदेशयोः ।
स्थपतिः सौविदेऽधीशे बृहस्पतीष्टियज्वनि ॥ ३३० ॥
कारुके च सन्ततिस्तु तनये दुहितर्यपि ।
परम्पराभवे पङ्क्तौ गोत्रविस्तारयोरपि ॥ ३३१ ॥
सन्नतिः प्रणतिध्वन्योः सङ्गतिर्ज्ञानसङ्गयोः ।
संमतिर्वाञ्छाऽनुमत्योः समितिर्युधि सङ्गमे ॥ ३३२ ॥

---

१ विह्वले । २ वार्द्धान्यां ।

साम्ये सभार्यां, संवित्तिः प्रतिपत्तिविवादयोः ।
स्थापितं निश्चिते न्यस्ते स्तिमितौ क्लिन्ननिश्चलौ ॥३३३॥
सिकताः स्युर्वालुकायां सिकता सैकते रुजि ।
सुकृतं तु शुभे पुण्ये सुविधानेऽथ सुव्रता ॥ ३३४ ॥
सुखदोह्यसौरभेय्यां सुव्रतोऽर्हति सद्व्रते ।
सुनीतिर्ध्रुवमाता स्यात्सुनया, सुरतं पुनः ॥ ३३५ ॥
मोहने, सुरता देवभावे च सुहितः पुनः ।
तृप्तावुक्ते सुष्ठुहिते सूनृतं प्रियसत्यवाक् ॥ ३३६ ॥
मङ्गलं च हसन्ती तु मल्लिकाऽङ्गारधानिका ।
स्मिताङ्गाशाकिनाभेदे हर्मितं क्षिप्तदग्धयोः ॥ ३३७ ॥
हारीतो मुनिभेदे स्यात्कैतवे विहगान्तरे ।
हृषितं विस्मिते प्रीते प्रणते हृष्टरोमणि ॥ ३३८ ॥

इति त्रिस्वरतान्ताः ।

अश्वत्थो गर्दभाण्डे स्यात्पिप्पले संस्मृतौ जले ।
अश्वत्थेषापौर्णमास्यामतिथिः कुशनन्दने ॥ ३३९ ॥
क्रुध्यागन्ता, वव्यथस्तु व्यथाहीने च पन्नगे ।
अव्यथा तु हरीतक्यामुपस्थो योनिलिङ्गयोः ॥ ३४० ॥
उत्सङ्गगुदयोश्चापि समीपस्थितवत्यपि ।
उन्माथो मारणे कूटयन्त्रघातकयोरपि ॥ ३४१ ॥
उद्रथस्ताम्रचूडे स्यान्महेन्द्रमहकामुके ।
क्षवथुः कासे छिक्कायां कायस्थोऽक्षरजीवकः ॥ ३४२ ॥
परमात्मा च, कायस्था हरीतक्यामलक्यपि ।
गोग्रन्थिस्तु करीषे स्याद्गोष्ठे गोजिह्विकौषधौ ॥ ३४३ ॥
दमथो दमने दण्डे निर्ग्रन्थो भिक्षुमूर्खयोः ।
श्रमणे च निशीथस्तु रात्रिमात्राऽर्द्धरात्रयोः ॥ ३४४ ॥
प्रथमः शङ्करगणे प्रथमा तु हरीतकी ।
मन्मथः कामचिन्तायां पुष्पचापकपित्थयोः ॥ ३४५ ॥

---

१ इर्यादौ ।

रुदथः कुक्कुटशुनोर्वेर्वथः[1] पिककालयोः ।
वरूथं स्यात्तनुत्राणे रथगोपनवेश्मनोः ॥ ३४६ ॥
वयस्थो मध्यमवया वयस्था शाल्मलिद्रुमे ।
ब्राह्मीगुडूचीकाकोलीसूक्ष्मैलामलकीषु च ॥ ३४७ ॥
वमथुर्वमने कासे मातङ्गकरशीकरे ।
विदथो योगिनि प्राज्ञे शमथः सचिवे शमे ॥ ३४८ ॥
शपथः कार आक्रोशे शपने च सुतादिभिः ।
शमथुः[3] स्यादजगरे निद्रालौ मरणेऽपि च ॥ ३४९ ॥
षड्ग्रन्थः करञ्जभेदे षड्ग्रन्था तु वचा शटी ।
समर्थः शक्तिसम्पन्ने सम्बद्धार्थे हितेऽपि च ॥ ३५० ॥
सिद्धार्थः सर्षपे शाक्यसिंहेऽन्त्यजिनवप्तरि ।

इति त्रिस्वरथान्ताः ।

अर्बुदः पर्वते मांसकीलके दशकोटिषु ॥ ३५१ ॥
अर्द्धेन्दुः स्यादतिप्रौढस्त्रीगुह्याङ्गुलियोजने ।
गलहस्ते नखाङ्केऽर्द्धचन्द्रेऽङ्गदस्तु वालिजे ॥ ३५२ ॥
अङ्गदं तु केयूरे स्यादङ्गदा याम्यदिग्गजी ।
आस्पदं कृत्यपदयोरामोदो गन्धहर्षयोः ॥ ३५३ ॥
आक्रन्दो दारुणरणे सारावरुदिते नृपे ।
क्षणदं तोये, क्षणदो गणके, क्षणदा निशि ॥ ३५४ ॥
कपर्दः पार्वतीभर्त्तुर्जटाजूटे वराटके ।
कर्णान्दुः स्यात्कर्णपाल्युत्क्षिप्तिका, कुमुदः कपौ ॥ ३५५ ॥
दिङ्नागनागयोर्दैत्यविशेषे च सितोत्पले ।
कुमुदा कुम्भीगम्भार्योः कुसीदं वृद्धिजीवने ॥ ३५६ ॥
वृद्ध्याजीवे, कौमुदस्तु कार्तिके, कौमुदीन्दुभा[4] ।
गोविन्दस्तु गवाध्यक्षे वासुदेवे बृहस्पतौ ॥ ३५७ ॥
गोष्पदं गोखुरे[5] श्वभ्रे गवां च गतिगोचरे ।

---

१ वञथ । २ गजसा ।
३ शपथः । ४ तु भा । ५ गोखुरश्वभ्रे ।

जलदो मुस्तके मेघे जीवदो रिपुवैद्ययोः ॥ ३५८ ॥
ग्रन्थपर्णे, तमोभित्तु[1] शशिमार्तण्डवन्हिषु ।
तोयदो मुस्तके मेघे तोयदं नवनीतजे ॥ ३५९ ॥
दारदो विषभेदे स्यात्पारदे हिङ्गुलेऽपि च ।
दायादौ सुतसपिण्डौ दोहदो गर्भलक्षणे ॥ ३६० ॥
अभिलाषे तथा गर्भे धनदौ दातृगुह्यकौ ।
नलदा मांस्यां, नलदमुशीरमकरन्दयोः ॥ ३६१ ॥
नर्मदा रेवानर्मल्योर्निषादः श्वपचे स्वरे ।
निर्वादस्त्यक्तेत्वादे[2] च प्रमदो मुदि मत्तके ॥ ३६२ ॥
प्रमदा स्त्री प्रसादोऽनुग्रहस्वास्थ्यप्रसत्तिषु ।
काव्यगुणे, प्रह्लादस्तु निनादे दानवान्तरे ॥ ३६३ ॥
प्रतिपत्संविदि तिथौ प्रासादो राजमन्दिरे ।
देवतायतने चापि मर्यादा स्थितिसीमयोः ॥ ३६४ ॥
माकन्दः स्यात्सहकारे माकन्द्यामलकीफले ।
मुकुन्दः पारदे रत्नविशेषे गरुडध्वजे ॥ ३६५ ॥
मेनादः केकिनि च्छागे मार्जारे, वरदः पुनः ।
प्रसन्ने शान्ताचिन्ते च वरदा तु कुमारिका ॥ ३६६ ॥
विशदः पाण्डुरे व्यक्ते शारदो वत्सरे नवे ।
शरद्भवे पतीमुद्गे शालीनेऽप्यथ शारदी ॥ ३६७ ॥
सप्तपर्णाम्बुपिप्पल्योः सम्भेदः सिन्धुसङ्गमे ।
पुष्पादीनां विकासेऽपि स्यात्सुनन्दा[3] तु रोचना ॥ ३६८ ॥
जननी बाहुबलिनोऽपि-

इति त्रिस्वरदान्ताः ।

अगाधो[4]ऽस्ताघरन्ध्रयोः ।
अवधिः स्यादवधाने कालसीमाबिलेष्वपि ॥ ३६९ ॥
आनद्धौ बद्धमुरजावाविद्धः क्षिप्तवक्रयोः ।

---

१ तमोनुद् । २ अपवाद ।
३ सुनन्दा रोचनाऽङ्गना । ४ स्थाग । ५ आविद्धं ।

आबन्धो भूषणे प्रेम्णि बन्धेऽथोत्सेध उच्छ्रये ॥ ३७० ॥
संहननेऽप्युपाधिस्तु धर्मध्याने विशेषणे ।
कुटुम्बव्यापृते छद्मन्युपधिर्व्याजचक्रयोः ॥ ३७१ ॥
कबन्धं सलिले रुण्डे[1] कबन्धो राहुरक्षसोः ।
दुर्विधो दुर्जने निःस्वे न्यग्रोधो वटपादपे ॥ ३७२ ॥
शम्यां व्यामे, न्यग्रोधी तु मोहनाख्यौषधावपि[2] ।
वृषपर्ण्यां, निषधस्तु कठिने पर्वते स्वरे ॥ ३७४ ॥
देशतद्राजयोश्चापि निरोधो नाशरोधयोः ।
प्रसिद्धो भूषिते ख्याते प्रणिधिर्याचने चरे ॥ ३७४ ॥
परिधिर्यज्ञियतरोः शाखायामुपसूर्यके ।
मागधो मगधोद्भूते शुक्लजीरकबन्दिनोः ॥ ३७५ ॥
वैश्यतः क्षत्रियापुत्रे मागधी स्यात्तु पिप्पली ।
यूथी[3]भाषाविशेषश्च विबुधः पण्डिते सुरे ॥ ३७६ ॥
विश्रब्धोऽनुद्धटे शान्ते विश्वस्तात्यर्थयोरपि ।
विवधो वीवधो भारे पर्याहाराध्वनोरपि ॥ ३७७ ॥
सम्बाधः सङ्कटे योनौ संरोधः क्षेपरोधयोः ।
सन्नद्धो वर्मिते व्यूढे समाधिः स्यात्समर्थने ॥ ३७८ ॥
चित्तैकाग्र्यनियमयोर्मौने, सन्निधिरन्तिके ।
प्रत्यक्षे चाथ संसिद्धिः सम्यक्सिद्धिस्वभावयोः ॥ ३७९ ॥

इति त्रिस्वरधान्ताः ।

अयनं पथि गेहेऽर्कस्योदग्दक्षिणतो गतौ ।
अम्लानस्त्वमले झिण्टीभेदे,ऽर्जुनं तृणे सिते ॥ ३८० ॥
नेत्ररोगे,ऽर्जुनः पार्थे हैहये ककुभद्रुमे ।
मातुरेकसुते चाऽर्जुन्युषा गौः कुट्टिनी सरित् ॥ ३८१ ॥
अङ्गनं प्राङ्गणे यानेऽप्यङ्गना तु नितम्बिनी ।
स्यादपानं गुदेऽपानस्तद्वायावञ्जनं मसौ ॥ ३८२ ॥
रसाञ्जनेऽक्तौ सौवीरेऽथाञ्जनो दिङ्मतङ्गजे ।

१ तुन्दविशेष । २ ओषधीभिदि । ३ यूथिर्ह्रस्वोऽपि ।

अञ्जना हनुमन्मातर्यञ्जनी लेप्ययोषिति ॥ ३८३ ॥
अवनं रक्षणप्रीत्योरर्यमा पितृदैवते ।
तरणौ सूर्यभक्तायामशनिर्वज्रविद्युतोः ॥ ३८४ ॥
अरत्निः कूर्परे पाणौ सप्रकोष्ठततागुलौ ।
आसनं विष्टरे हस्तिस्कन्धे यात्रानिवर्तने ॥ ३८५ ॥
आसनो जीवकतरावासनी पण्यवीथिका ।
आपन्नः सापदि प्राप्तेऽप्यादानं वाजिभूषणे ॥ ३८६ ॥
ग्रहणेऽथोत्थानं सैन्ये पौरुषे युधि पुस्तके ।
उद्यमोद्गमहर्षेषु वास्त्वन्तेऽङ्गनचैत्ययोः[1] ॥ ३८७ ॥
मलोत्सर्गेऽप्यथोत्तानः सुप्तोन्मुखगभीरयोः ।
उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने ॥ ३८८ ॥
उद्धानमुद्गमे चुल्यामुदानः पवनान्तरे ।
सर्पभिद्युदरावर्ते कमनोऽशोकपादपे ॥ ३८९ ॥
कामिकामाभिरूपेषु कठिनं निष्ठुरोषयोः ।
कठिनी तु खटिका स्यात्कठिना गुडशर्करा ॥ ३९० ॥
कर्तनं योषितां तूलसेवने छेदनेऽपि च ।
क्रन्दनं रोदने ह्वाने कल्पनं क्लृप्तिकर्तने ॥ ३९१ ॥
कल्पनेभसज्जनायां कलापी प्लक्षकेकिनोः ।
कञ्चुकी जाङ्ककतरौ महल्ले पन्नगे विटे ॥ ३९२ ॥
काञ्चनं हेम्नि किञ्जल्के काञ्चनो नागकेसरे ।
उदुम्बरे काञ्चनारे पुन्नागे चम्पकेऽपि च ॥ ३९३ ॥
काञ्चनी तु हरिद्रायां कानीनः कन्यकासुते ।
कर्णे व्यासे, काननं तु ब्रह्मास्ये विपिने गृहे ॥ ३९४ ॥
कुहनो मूषिके सेर्ष्ये कुहना दम्भकर्मणि ।
कुण्डली वरुणे सर्पे मयूरे कुण्डलान्विते ॥ ३९५ ॥
केतनं सदने चिन्हे कृत्ये चोपनिमन्त्रणे ।
केसर्यर्वणि पुन्नागे नागकेसरसिंहयोः ॥ ३९६ ॥

---

१ चित्य ।

नदीजेऽर्जुने वृक्षे च फाल्गुनी पूर्णिमाभिदि ॥ ४२३ ॥
भवनं सदने भावे भण्डनं कवचे युधि ।
खलीकारे, भट्टिनी तु ब्राह्मण्यां नृपयोषिति ॥ ४२४ ॥
भावना वासना ध्यानं भुवनं लोकखाम्बुषु ।
भूतात्मा द्रुहिणे देहे मदनः सिक्थके स्मरे ॥ ४२५ ॥
जले वसन्ते धत्तूरे मलिनं कृष्णदोषयोः ।
मलिनी रजस्वलायां मण्डनं तु प्रसाधने ॥ ४२६ ॥
मण्डनोऽलङ्करिष्णौ स्यान्मार्जनो लोध्रशाखिनि ।
मार्जनं शुद्धिकरणे मार्जना मुरजध्वनौ ॥ ४२७ ॥
मालिन्युमायां गङ्गायां चम्पावृत्तप्रभेदयोः ।
मालिक्यां, मिथुनो राशौ मिथुनं पुंस्त्रियोर्युगे ॥ ४२८ ॥
मुण्डनं रक्षणे क्षौरे मेहनं मूत्रशिश्नयोः ।
मैथुनं रतसङ्गत्योर्यमनं[1] दमबन्धयोः ॥ ४२९ ॥
यावनं[2] कालविक्षेपे निराशे वर्तनेऽपि च ।
योजनं तु चतुःक्रोश्यां स्याद्योगपरमात्मनोः ॥ ४३० ॥
रसनं ध्वनिते स्वादे रसज्ञारास्नयोरपि ।
रञ्जनं रजके रक्तचन्दनेऽप्यथ रञ्जनी ॥ ४३१ ॥
मञ्जिष्ठारोचनानीलीगुढासु, रजनी निशि ।
लाक्षानीलीहरिद्रासु राधनं प्राप्तितोषयोः ॥ ४३२ ॥
साधने, रेचनी गुन्द्रा दन्ती रोचनिका त्रिवृत् ।
रोदनं त्वश्रुणि क्रन्दे रोचनः कूटशाल्मलौ ॥ ४३३ ॥
रोचना रक्तकह्लारे गोपित्ते वरयोषिति ।
लङ्घनं भोजनत्यागे लवने क्रमणेऽपि च ॥ ४३४ ॥
ललामवल्ललामाऽश्वे शृङ्गे चिन्हपताकयोः ।
रम्येय प्रधाने भूषायां पुण्ड्रे पुच्छप्रभावयोः ॥ ४३५ ॥
ललना स्त्री नाडिजिह्वा लाञ्छनं लक्ष्मसंज्ञयोः ।
लाङ्गली स्याद्धलभद्रे नालिकेरेऽथ लेखनम् ॥ ४३६ ॥

---

[1] यम । [2] यापनं ।

भूर्जे छेदे लिपिन्यासे व्यसनं निष्फलोद्यमे ।
दैवानिष्टफले सक्तौ स्त्रीपानमृगयादिषु ॥ ४३७ ॥
पापे विपत्तावशुभे व्यञ्जनं श्मश्रुचिन्हयोः ।
तेमनेऽवयवे कादौ वमनं छर्दनेऽर्दने ॥ ४३८ ॥
वसनं छादने वस्त्रे वर्जनं त्यागहिंसयोः ।
वर्द्धनं छेदने वृद्धौ वर्द्धनी तु गळन्तिका ॥ ४३९ ॥
वपनं मुण्डने बीजाधानेऽथ वर्तनी पथि ।
वर्तने तर्कुपिण्डे[1] वा वनश्वाऽभिप्रतारके ॥ ४४० ॥
शार्दूले गन्धमार्जारे वामनो दिग्गजेऽच्युते ।
खर्वेऽङ्कोठे, वाहिनी तु सेनातद्भेदसिन्धुषु ॥ ४४१ ॥
स्याद्वाणिनी तु नर्तक्यां छेकमत्तास्त्रियोरपि ।
वितानं कदके यज्ञ विस्तारे क्रतुकर्मणि ॥ ४४२ ॥
तुच्छे मन्दे वृत्तशून्ये[2] शून्यावसथयोरपि ।
विज्ञानं कार्मणे ज्ञाने विलग्नं मध्यलग्नयोः ॥ ४४३ ॥
विक्लिन्नो जीर्णशीर्णार्द्रे विलीनौ लीनविद्रुतौ ।
विषघ्नः शिरीषतरौ विषघ्ना विवृता मृता ॥ ४४४ ॥
विच्छिन्नं तु कुटिले स्यात् समालब्धविभक्तयोः ।
विमानं देवतायाने सप्तभूमिगृहेऽपि च ॥ ४४५ ॥
विधानं हस्तिकवले प्रेरणेऽभ्यर्चने धने ।
चेतनोपायविधिषु[3] प्रकारे वैरकर्मणि ॥ ४४६ ॥
विपन्नो भुजगे नष्टे विश्वप्सा वह्निचन्द्रयोः ।
समीरणे कृतान्ते च विलासी भोगिसर्पयोः ॥ ४४७ ॥
विषयी विषयासक्ते वैषयिकजने नृपे ।
कामे विषयिहृषीके व्युत्थानं प्रतिरोधने ॥ ४४८ ॥
विरोधाचरणे स्वैरवृत्तौ समाधिपारणे ।
वृजिनः केशे, वृजिनं भुग्नेऽघे रक्तचर्मणि ॥ ४४९ ॥
वेष्टनं मुकुटे कर्णशष्कुल्युष्णीषयोर्वृतौ ।

---

१ तर्कुपीठे । २ वृत्तभेदे । ३ चेतना ।

वेदना ज्ञाने पीडायां शयनं स्वापशय्ययोः ॥ ४५० ॥
रते, शमनस्तु यमे शमनं शान्तिहिंसयोः ।
श्वसनं श्वासे, श्वसनः पवने मदनद्रुते ॥ ४५१ ॥
शकुनं स्याद्दैवशंसिनिमित्ते, शकुनः खगे ।
शकुनिः खगे करणभेदे कौरवमातुले ॥ ४५२ ॥
शतघ्नी तु वृश्चिकाल्यां शस्त्रभेदकरञ्जयोः ।
शासनं नृपदत्तोर्व्यां शास्त्राज्ञालेखशास्तिषु ॥ ४५३ ॥
शिखरी कोटकोयष्ट्योर्द्रुमेऽपामार्गशैलयोः ।
शिखण्डी कुक्कुटे चित्रमेखले बर्हिबर्हयोः ॥ ४५४ ॥
भीष्मारौ बाणे, शृङ्गारी सुवेषे क्रमुके द्विपे ।
श्लेष्मघ्नी[1] स्यान्मल्लिकायां कम्पिल्लकफणिज्जयोः ॥ ४५५ ॥
शोभनः सुन्दरे योगे सवनं स्नानयोगयोः ।
सोमनिर्दलने चापि सदनं जलमज्जनोः ॥ ४५६ ॥
स्तननं क्रन्दने[2] मेघगर्जितध्वनिमात्रयोः ।
स्पर्शनं हृषीके दाने स्पर्शे च स्पर्शनोऽनिले ॥ ४५७ ॥
स्यन्दनं स्रवणे तोये स्यन्दनस्तिनिशे रथे ।
संव्यानं छादने वस्त्रे समानो देहमारुते ॥ ४५८ ॥
वर्णभित्सत्समैकेषु सन्तानोऽपत्यगोत्रयोः ।
सन्ततौ देववृक्षे च संस्थानं त्वाकृतौ मृतौ ॥ ४५९ ॥
चतुष्पथे सन्निवेशे सज्जनं घट्टगुल्मके ।
सज्जनस्तु कुलीने स्यात्सज्जनाऽपि च कल्पना ॥ ४६० ॥
सन्धानं तु सङ्घटनेऽभिषवे, सन्धिनी तु गौः ।
वृषाक्रान्ता कालदुग्धा स्थापनं तु निवेशने ॥ ४६१ ॥
पुंसवने समाधौ च साधनं सिद्धिसैन्ययोः ।
उपायेऽपगमे मेढ्रे निवृत्तौ कारके वधे ॥ ४६२ ॥
दीपने[3] मृतसंस्कारे प्रमाणे गमने धने ।
सुकर्मा योगभेदे स्यात्सत्क्रिये देवशिल्पिनि ॥ ४६३ ॥

१ श्लेष्मघ्ना । २ कुन्थने । ३ दापन ।

सुदामा पर्वते मेघे सुधन्वा त्वष्टृधन्विनोः ।
सुपर्वा पर्वणि शरे त्रिदशे वंशधूमयोः ॥ ४६४ ॥
सूचना स्यादभिनये गन्धने व्यधने दृशि ।
सेवनं सीवनोपास्त्योः सेनानीः सैन्यपे गुहे ॥ ४६५ ॥
हसन्यङ्गारधान्यां स्याद्धसनं हसिते मतम् ।
हस्तिनी नायिकाभेदे मातङ्गस्य स्त्रियामपि ॥ ४६६ ॥
हायनोऽचिर्व्रीहिर्वर्षे ह्रादिनी वज्रविद्युतोः ।
हिण्डनं क्रीडारतयोर्याने-

इति त्रिस्वरनान्ताः ।

अनूपस्तु सैरिभे ॥ ४६७ ॥
जलप्रायेऽप्यथाऽऽवापः पानभेदालवालयोः ।
प्रक्षेपे भाण्डपचने[1]ऽप्याक्षेपः परिभर्त्सने ॥ ४६८ ॥
काव्यालङ्करणाकृष्ट्योः स्यादाकल्पः प्रसाधने[2] ।
कल्पने वाप्युलपस्तु गुल्मिनीतृणभेदयोः ॥ ४६९ ॥
उडुपः प्लवशीतांश्वोः कलापो बर्हितूणयोः ।
संहतौ भूषणे काञ्च्यां कच्छपो मल्लबन्धने[3] ॥ ४७० ॥
कमठे, कच्छपी वीणाकशिपुर्भोज्यवस्त्रयोः ।
एकैकस्मिन्द्वयोश्चापि कश्यपो मुनिमीनयोः ॥ ४७१ ॥
काश्यप्युर्व्यां, कुतपस्तु छागकम्बलदर्भयोः ।
वैश्वानरे दिनकरे द्विजन्मन्यतिथौ गवि ॥ ४७२ ॥
भागिनेयेऽष्टमांशेऽन्हो वाद्येऽथ कुटपो मुनौ ।
निष्कुटे मानभेदे च कुणपः पूतिगन्धिनि ॥ ४७३ ॥
शवे, जिह्वापस्तु शुनि व्याघ्रे द्वीपिबिडालयोः ।
प्रतापस्तेजसि स्वेदे पादपो वृक्षपीठयोः ॥ ४७४ ॥
रक्तपो रक्षो, रक्तपा तु जलौका, विटपः पुनः ।
पल्लवेऽपि च वृक्षेषु[4] विस्तारे षिड्गशाखयोः ॥ ४७५ ॥

१ पचने । २ मण्डने । ३ बन्धके । ४ वृक्षे च ।

सुरूपस्तु बुधे रम्ये प्राप्तरूपाभिरूपवत् ।

इति त्रिस्वरपान्ताः ।

कदम्बः सर्षपे नीपे कदम्बं निकुरम्बके ॥ ४७६ ॥
कलम्बो नालिकाशाके पृषत्के नीपपादपे ।
कादम्बः कलहंसेष्वोः नितम्बः कटिरोधसोः ॥ ४७७ ॥
स्त्रियाः पश्चात्कटौ सानौ प्रलम्बस्तु प्रलम्बनम् ।
दैत्यस्तालाङ्कुरः शाखा प्रालम्बस्तु पयोधरे ॥ ४७८ ॥
त्रपुषे हारभेदे च भूजम्बूस्तु विकङ्कते ।
गोधूमाह्वयधान्ये च हेरम्बः शौर्यगर्विते ॥ ४७९ ॥
महिषे विघ्नराजे वा-

इति त्रिस्वरबान्ताः ।

आरम्भस्तु वधदर्पयोः ।
त्वरायामुद्यमे वाऽप्यात्मभूर्ब्रह्मणि मन्मथे ॥ ४८० ॥
ऋषभः स्यादादिजिने वृषभे भेषजे स्वरे ।
कर्णरन्ध्रे कोलपुच्छे श्रेष्ठे चाप्युत्तरस्थितः ॥ ४८१ ॥
ऋषभी तु शूकशिम्ब्यां पुरुषाकारयोषिति ।
विधवायां शिरालायां करभो मृग उष्ट्रके ॥ ४८२ ॥
अङ्गुलेश्च कनिष्ठायां मणिबन्धस्य चान्तरे ।
ककुभो वीणाप्रसेवे रागभेदेऽर्जुनद्रुमे ॥ ४८३ ॥
कुसुम्भं तु शीतकुम्भे स्याल्लुद्रायां कमण्डलौ ।
गर्दभो रासभे गन्धे गर्दभी जन्तुरुग्भिदोः ॥ ४७४ ॥
गर्दभं कुमुदश्वेते[२] दुर्लभः कच्छुरे प्रिये ।
दुष्प्रापे, दुन्दुभिस्तु स्याद्भेर्यां दितिसुते विषे ॥ ४८५ ॥
अक्षबिन्दुत्रिकद्वन्द्वे निकुम्भः कुम्भकर्णजे ।
दन्त्यां च वल्लभोऽध्यक्षे कुलीनाश्वे प्रियेऽपि च ॥ ४८६ ॥
वर्षाभूः पुनर्नवायां स्याद्गण्डूपदभेकयोः ।
विष्कम्भो विस्तृतौ योगविशेषप्रतिबन्धयोः ॥ ४८७ ॥

---

१ मय । २ कुमुदस्वेते ।

योगिनां च बन्धभेदे रूपकावयवेऽपि च।
विस्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे ॥ ४८८ ॥
वृषभः स्यादादिजिने वृषपुङ्गवयोरपि।
सनाभिर्ज्ञातिसदृशोः सुरभिर्हेम्नि चम्पके ॥ ४८९ ॥
जातीफले मातृभेदे रम्ये चैत्रवसन्तयोः।
सुगन्धौ गवि शल्लक्याम्

इति त्रिस्वरभान्ताः।

अधमो न्यूनगर्ह्ययोः ॥ ४९० ॥
आगमं त्वागतौ शास्त्रे आश्रमो व्रतिनां मठे।
ब्रह्मचर्यादिचतुष्केऽप्युत्तमा दुग्धिकौषधौ[1] ॥ ४९१ ॥
उत्तमं तु प्रधाने स्यात् कलमः शालिचौरयोः।
कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः फलपुष्पयोः ॥ ४९२ ॥
कृत्रिमं लवणभेदे कृत्रिमः कृतसिह्लयोः।
गोधूमो भेषजे नागरङ्गव्रीहि[2]विशेषयोः ॥ ४९३ ॥
गोलोमी वारयोषायां षड्ग्रन्थासितदूर्वयोः।
गौतमो गणभृद्भेदे शाक्यसिंहर्षिभेदयोः ॥ ४९४ ॥
गौतम्युमायां रोचन्यां तलिमं तल्पखड्गयोः।
विताने कुट्टिमे चापि दाडिमः करकैलयोः ॥ ४९५ ॥
निष्क्रमो निर्गमे बुद्धिसम्पत्तौ दुःकुलेऽपि च।
नियमः स्यात्प्रतिज्ञायां निश्चये यन्त्रणे व्रते ॥ ४९६ ॥
निगमाः पूर्वणिग्भेदनिश्चयाध्ववणिक्पथाः।
नैगमो नयपौरोपनिषद्वतिषु वाणिजे ॥ ४९७ ॥
प्रथमः स्यात्प्रधानाद्योः प्रक्रमोऽवसरे क्रमे।
पञ्चमः पूरणे[3] दक्षे पञ्चानामपि पूरणे ॥ ४९८ ॥
रागभेदे, पञ्चमी तु द्रौपद्यां, परमः परे।
अग्रेसरप्रधानयोरोङ्कारे, परमं पुनः ॥ ४९९ ॥

१ ओषधे। २ प्रभेदयोः। ३ रुचिरे।

स्यादव्ययमनुज्ञायां प्रतिमा[1] प्रतिरूपके ।
गजस्य दन्तबन्धे च मध्यमो मध्यजे स्वरे ॥ ५०० ॥
देहमध्ये मध्यदेशे मध्यमा कर्णिकाङ्गुलिः ।
राका रजस्वला चापि व्यायामः पौरुषे श्रमे ॥ ५०१ ॥
वियामे दुर्गसञ्चारे विलोमम्ररघट्टके ।
विलोमो वरुणे सर्पे प्रतीपे कुक्कुरेऽपि च ॥ ५०२ ॥
विलोमी स्यादामलक्यां विक्रमः शक्तिसम्पदि ।
क्रान्तौ च विद्रुमो वृक्षे प्रवालेऽप्यथ विभ्रमः ॥ ५०३ ॥
शोभायां संशये हावे सत्तमः श्रेष्ठपूज्ययोः ।
साधिष्ठे, संभ्रमो भीतौ संवेगादरयोरपि ॥ ५०४ ॥
सुषीमः शिशिरे रम्ये सुषमं रुचिरे समे ।
सुषमा तु स्यात्परमशोभायां कालभिद्यपि ॥ ५०५ ॥

इति त्रिस्वरमान्ताः ।

अत्ययोऽतिक्रमे दोषे विनाशे दण्डकृच्छ्रयोः ।
अवध्यमवधार्हे स्यादनर्थकवचस्यपि ॥ ५०६ ॥
अभयमुशीराभीत्योरभया तु हरीतकी ।
अनयोऽशुभदैवे स्याद्विपद्व्यसनयोरपि ॥ ५०७ ॥
अश्वीयमश्वसङ्घेऽश्वहितेऽधृष्यः प्रगल्भके ।
अधृष्या निम्नगाभेदेऽहल्या गौतमयोषिति ॥ ५०८ ॥
सरोभेदेऽप्यभिख्या तु शोभायां कीर्तिसंज्ञयोः ।
अहार्यो हर्तुमशक्ये शैलेऽथाशय आश्रये ॥ ५०९ ॥
अभिप्रायपनसयोरादित्यस्त्रिदशार्कयोः ।
आत्रेयो मुनिरात्रेयी पुष्पवत्यां सरिद्भिदि ॥ ५१० ॥
आतिथ्योऽतिथौ तद्योगेऽप्याम्नायः कुल आगमे ।
उपदेशे, चेन्द्रियं तु चक्षुरादिषु रेतसि ॥ ५११ ॥
उदयः पर्वताप्त्योरूर्णायुरविकम्बले ।
ऊर्णानाभे च मेषे चैणेयमेणीत्वगादिके ॥ ५१२ ॥

---

[1] प्रतिमः ।

रतबन्धादिषु स्त्रीणां कषायः सुरभौ रसे ।
रागवस्तुनि निर्यासे क्रोधादिषु विलेपने ॥ ५१३ ॥
वर्णे, कालेयस्तु दैत्ये कालेयं कुङ्कुमं यकृत् ।
कुकृत्यमनुतापे स्यादयुक्तकरणेऽपि च ॥ ५१४ ॥
कुलायः पक्षिणां स्थानगेहयोः क्षेत्रियास्त्रयः ।
अन्यदेहचिकित्साहोंऽसाध्यरुक्पारदारिकाः ॥ ५१५ ॥
क्षेत्रियं क्षेत्रजतृणे गाङ्गेयं स्वर्णमुस्तयोः ।
कशेरुण्यथ गाङ्गेयो गाङ्गवत्स्कन्दभीष्मयोः ॥ ५१६ ॥
चक्षुष्यः सुभगे पुण्डरीकवृक्षे रसाञ्जने ।
केतकेऽक्षिहिते[2] चापि चक्षुष्या तु कुलत्थिका ॥ ५१७ ॥
चाम्पेयो हेम्नि किञ्जल्के चम्पके नागकेसरे ।
जघन्यं शिश्ने गर्ह्येऽन्त्ये[3] जययुर्गुग्गुलौ खगे ॥ ५१८ ॥
तपस्यः फाल्गुने[4] मासे तपस्या नियमस्थितौ ।
द्वितीया तिथिगेहिन्योर्द्वितीयः पूरणे द्वयोः ॥ ५१९ ॥
नादेयी भूमिजम्ब्वां स्यान्नारङ्गे जलवेतसे ।
काकुष्ठे च जपायां च निकायः सद्मसङ्घयोः ॥ ५२० ॥
परमात्मनि लक्ष्ये च निलयोऽस्तमये गृहे ।
गोपनस्य प्रदेशेऽपि नेपथ्यं तु प्रसाधने ॥ ५२१ ॥
रङ्गभूमौ वेषभेदे प्रणयः प्रेमयाच्ञयोः ।
विस्रम्भे प्रसरे चापि प्रत्ययो ज्ञानरन्ध्रयोः ॥ ५२२ ॥
विश्वासे शपथे हेतावाचारप्रथितत्वयोः ।
अधीने निश्चये स्यादौ प्रणाय्यः कामवर्जिते ॥ ५२३ ॥
असंमते, प्रसव्यस्तु प्रतिकूलानुकूलयोः ।
प्रतीक्ष्यः प्रतिपाल्यै स्यात्पूज्ये च प्रलयो मृतौ ॥ ५२४ ॥
संहारे नष्टचेष्टत्वे पर्यायोऽवसरे क्रमे ।
निर्माणे द्रव्यधर्मे च पर्जन्यो गर्जदम्बुदे ॥ ५२५ ॥

---

१ रतबन्धप्रभेदेपि । २ कतके ।
३ गर्हिते । ४ फाल्गुनमासे ।

वासवे मेघशब्दे च पयस्य तु पयोभवे ।
पयोहिते, पयस्या तु काकोली दुग्धिकाऽपि च ॥ ५२६ ॥
प्रक्रिया तूत्पादने स्यादधिकारप्रकारयोः ।
पानीयं पेयजलयोः पारुष्यस्तु बृहस्पतौ ॥ ५२७ ॥
पारुष्यं परुषभावे सङ्क्रन्दनवनेऽपि च ।
पौलस्त्यो रावणे श्रीदे भ्रातृव्यो भ्रातृजे रिपौ ॥ ५२८ ॥
भुजिष्यः स्यादनधीने किङ्करे हस्तसूत्रके ।
भुजिष्या गणिकादास्योर्भुवन्युर्वह्निसूर्ययोः ॥ ५२९ ॥
मलयो देश आरामे शैलांशे पर्वतान्तरे ।
मलया त्रिवृत्, मङ्गल्यस्त्रायमाणे मसूरके ॥ ५३० ॥
बिल्वे, मङ्गल्यं तु दध्नि मङ्गल्या रोचना शमी ।
शतपुष्पा शुक्लवचा प्रियङ्गुः शङ्खपुष्प्यपि ॥ ५३१ ॥
अधःपुष्पी, मृगयुस्तु फेरौ ब्रह्मणि लुब्धके ।
रहस्यं गोपनीये च रहस्या सरिदन्तरे ॥ ५३२ ॥
लौहित्योऽब्धौ नदे व्रीहौ ब्रह्मण्यो ब्रह्मणो हिते ।
शनैश्चरे, व्यवायस्तु मैथुनव्यवधानयोः ॥ ५३३ ॥
वदान्यः प्रियवाग्दानशीलयोरुभयोरपि ।
वक्तव्यो वाच्यवद्गर्ह्ये[1] वचोर्हहीनयोरपि ॥ ५३४ ॥
वलयः कङ्कणं कण्ठरुग्, वालेयस्तु गर्दभे ।
वल्यर्थे कोमलेऽङ्गारवल्ल्यां, विजयो जये ॥ ५३५ ॥
पार्थे विमाने, विजयोमातृसख्योस्तिथावपि ।
विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्र गोचरदेशयोः ॥ ५३६ ॥
शब्दादौ जनपदे च विस्मयोऽद्भुतदर्पयोः ।
विनयः शिक्षाप्रणत्योर्विनया तु बलौषधौ ॥ ५३७ ॥
विशल्या लाङ्गलीदन्तीगुडूचीत्रिपुटासु च ।
शल्येन रहितायां च प्रियायां लक्ष्मणस्य च ॥ ५३८ ॥
श्वशुर्यो देवरे श्याले शाण्डिल्यः पावकान्तरे ।

1 वागर्हाद्धीन ।

बिल्वे[1] मुनौ च शालेयं शतपुष्पाव्हयौषधे ॥ ५३९ ॥
क्षेत्रे च शालिधान्यस्य शीर्षण्यं शीर्षरक्षणे ।
शीर्षण्यो विशदकचे शैलेयं शैलसम्भवे ॥ ५४० ॥
सिन्धूत्थे, तालपर्ण्यां च शैलेयस्तु मधुव्रते ।
समयः शपथे भाषासम्पदोः कालसंविदोः ॥ ५४१ ॥
सिद्धान्ताचारसङ्केतनियमावसरेषु च ।
क्रियाकारे च निर्देशे संस्त्यायो विस्तृतौ गृहे ॥ ५४२ ॥
सन्निवेशे, संन्नयस्तु समवायानुसैन्ययोः ।
सामर्थ्ययोग्यताशक्त्योः सौकर्यं तु विना[2] श्रमे ॥ ५४३ ॥
सूकरस्य क्रियायां च सौरभ्यं गुणगौरवे ।
सौगन्ध्ये चारुतायां च हिरण्यं पुनरक्षये ॥ ५४४ ॥
प्रधानधातौ कनके मानभेदे कपर्दके ।
द्रविणाकुप्ययोश्चापि हृच्छयो मन्मथात्मनोः ॥ ५४५ ॥
हृदयं वक्षसि स्वान्ते बुक्कायाम्—

इति त्रिस्वरयान्ताः ।

अमरः सुरे ।
स्नुहीवृक्षेऽस्थिसंहारेऽप्यमरा त्वमरावती ॥ ५४६ ॥
स्थूणा दूर्वा गुडूची वाऽन्तरं रन्ध्रावकाशयोः ।
मध्ये विनार्थे तादर्थ्ये विशेषेऽवसरेऽवधौ ॥ ५४७ ॥
आत्मीयात्मपरिधानान्तर्धिबाह्येष्वथाऽवरम् ।
चरमेऽवरा तु गौरीगजजङ्घान्त्यदेशयोः ॥ ५४८ ॥
अक्षरं स्यादपामार्गे परमब्रह्मवर्णयोः ।
गगने धर्मतपसोरध्वरे मूलकारणे ॥ ५४९ ॥
अधरोऽनूर्ध्वहीनोष्ठे अध्वरः सावधानके ।
वसुभेदे क्रतौ चाप्यथाऽम्बरं व्योमवस्त्रयोः ॥ ५५० ॥
कार्पासे सुराभिद्रव्येऽररं छदकपाटयोः ।
अङ्कुरो रोम्णि सलिले रुधिरेऽभिनवोद्गमे ॥ ५५१ ॥

---

१ विटे । २ सुखोद्वहे ।

अजिरं दर्दुरे कार्ये विषये प्राङ्गणेऽनिले ।
अशिरोऽर्के राक्षसेऽग्नावङ्गारोऽलातभौमयोः ॥ ५५२ ॥
अण्डीरः शक्तनरयोरसुरः सूर्यदैत्ययोः ।
असुरा रजनीराश्योरगुरुर्जोङ्गके[1] लघौ ॥ ५५३ ॥
शिंशपाया,मवीरा तु नारी पतिसुतोज्झिता ।
रजसा संयुताऽप्युक्ताहार आवरणेऽशने ॥ ५५४ ॥
आसारो वेगवद्वर्षे सुहृद्बलप्रसारयोः ।
आकार इङ्गिताकृत्योराधारो जलधारणे ॥ ५५५ ॥
आलवालेऽधिकरणेऽप्याकरो निकरे खनौ ।
इतरः पामरेऽन्यस्मिन्नित्वरः क्रूरकर्मणि ॥ ५५६ ॥
पथिके दुर्विधे नीचे स्यादित्वर्यभिसारिका ।
ईश्वरः स्वामिनि शिवे मन्मथेऽपीश्वराऽद्रिजा ॥ ५५७ ॥
उदरं तुन्दरणयोरुत्तरं प्रवरोर्ध्वयोः ।
उदीच्यप्रतिवचसोरुत्तरस्तु विराटजे ॥ ५५८ ॥
उत्तरा दिगुदीच्यां स्यात्स्नुषायामर्जुनस्य च ।
उद्धारः स्यादृणोद्धृत्योरुदारो दक्षिणो महान् ॥ ५५९ ॥
दातोर्वरा तु भूमात्रे सर्वसस्याढ्यभुव्यपि ।
ऋक्षरं वारिधारायामृक्षरः पुन ऋत्विजि ॥ ५६० ॥
एकाग्रौ तद्गताव्यग्रावौशीरं शयनासने ।
उशीरजे चामरे च दण्डे च, कररः खगे ॥ ५६१ ॥
करीरे क्रकचे दीने कर्बुरं काञ्चने जले ।
कर्बुरो राक्षसे पापे शबले, कदरोऽङ्कुशे ॥ ५६२ ॥
विवरे च गुहायां च कर्करो मुकुरे दृढे ।
कदरः श्वेतखदिरे क्रकचक्षुद्ररोगयोः ॥ ५६३ ॥
कर्परस्तु कटाहे स्याच्छस्त्रभेदकपालयोः ।
कर्चूरं[2] कुत्सिते तक्रे कडारो दासपिङ्गयोः ॥ ५६४ ॥
कञ्जारः कुञ्जरे सूर्ये जठरे द्रुहिणे मुनौ ।

---

१ अगुरौ । २ कङ्कुरं ।

करीरः कलशे वंशाङ्कुरवृक्षविशेषयोः ॥ ५६५ ॥
कलत्रं श्रोणौ भार्यायां दुर्गस्थाने च भूभुजाम् ।
कटित्रं तु कटीवस्त्रे रशनाचर्मभेदयोः ॥ ५६६ ॥
कच्छुरः पुंश्चले पामासहिते, कच्छुरा सटी ।
दुस्पर्शा शूकशिम्बी च कबरं लवणाम्लयोः ॥ ५६७ ॥
कबरी केशविन्यासशाकयोः, कन्धरोऽम्बुदे ।
कन्धरा तु शिरोधौ स्यात् कसेरुः पृष्ठकीकसे ॥ ५६८ ॥
तृणजातौ कन्दभेदे कणेरुस्तु गणेरुवत् ।
वेश्येभीकर्णकारेषु कटप्रूरक्षदेवने ॥ ५६९ ॥
विद्याधरेऽक्षपे रुद्रे कर्चूरं शटितालयोः ।
कठोरौ पूर्णकठिनौ कान्तारं दुर्गवर्त्मनि ॥ ५७० ॥
महारण्योपसर्गाढ्योः काननेक्षुविशेषयोः ।
काश्मीरं पुष्करमूले टङ्ककुङ्कुमयोरपि ॥ ५७१ ॥
कावेरी तु हरिद्रायां वेश्यायां सरिदन्तरे ।
किर्मीरः शबले दैत्ये किशोरी हयशावके ॥ ५७२ ॥
सूर्ये यून्यथ किंशारुर्धान्यशूके शरेऽपि च ।
कुहरं गह्वरे छिद्रे कुक्कुरं ग्रन्थिपर्णके ॥ ५७३ ॥
कुक्कुरः श्वा, कुबेरस्तु धनदे नन्दिपादपे ।
कूर्परौ[1] जानुकफोणी कुमारोऽश्वानुवारके ॥ ५७४ ॥
युवराजे शिशौ स्कन्दे शुके वरुणपादपे ।
कुमारं जात्यकनके कुमारी त्वपराजिता ॥ ५७५ ॥
नदीभिद्रामतरणी कन्यका नवमाल्युमा ।
जम्बूद्वीपविभागश्च कुठारं केवले रते ॥ ५७६ ॥
कुञ्जरोऽनेकपे कोशे कुञ्जरा धातकीद्रुमे ।
पाटलायां, कुठारुर्द्रुकीशयोः, कूवरः पुनः ॥ ५७७ ॥
कुब्जे युगन्धरे रम्ये केसरो नागकेसरे ।
तुरङ्गसिंहयोः स्कन्धकेशेषु बकुलद्रुमे ॥ ५७८ ॥

---

1 कुर्पर ।

पुन्नागवृक्षे किञ्जल्के स्यात् केसरं तु हिङ्गुनि ।
केदारः क्षेत्रभिद्यालवाले, शङ्करशैलयोः ॥ ५७९ ॥
केनारः कुम्भिनरके शिरःकपालसन्धिषु ।
कैटिर[1]ः शक्रगोपे स्यान्नकुले पाकशासने ॥ ५८० ॥
कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्याश्च पाटके ।
खर्परं तस्करे भिक्षापात्रे धूर्त्तकपालयोः ॥ ५८१ ॥
खपुरो मुस्तके पूगेऽलसके, खपुरं घटे ।
खर्जूरं रूप्यफलयोः खर्जूरः कीटवृक्षयोः ॥ ५८२ ॥
खण्डाभ्रमभ्रावयवे स्त्रीणां दन्तक्षताक्षरे ।
खदिरी शाके, खदिरो दन्तधावनचन्द्रयोः ॥ ५८३ ॥
खिङ्गिरस्तु शिवाभेदे खट्वाङ्गे वारिवालके ।
खिखीरावत् बहुत्वे च गह्वरं बिलदम्भयोः ॥ ५८४ ॥
कुञ्जेऽथ गर्गरो मीने स्याद् गर्गरी तु मन्थनी ।
गान्धारो रागसिन्दूरस्वरेषु नीवृदन्तरे ॥ ५८५ ॥
गायत्री खदिरे छन्दविशेषे, गोपुरं पुनः ।
मुस्तके द्वारि पूर्द्वारे घर्घरस्तु नदान्तरे ॥ ५८६ ॥
चलद्वारिध्वनौ घूके चन्दिरश्चन्द्रहस्तिनोः ।
चत्वरं स्यात्पथां श्लेषे स्थण्डिलाजिर[2]योरपि ॥ ५८७ ॥
चक्कुरः स्यन्दने वृक्षे चतुरो नेत्रगोचरे ।
चाटुकारे बुधे चक्रगण्डे चातुरको था ॥ ५८८ ॥
चमरश्चामरे दैत्ये चमरी तु मृगान्तरे ।
चिकुरोऽहौ गृहबभ्रौ केशे चञ्चलशैलयोः ॥ ५८९ ॥
पक्षिवृक्षभिदोश्चापि छिदिरोऽग्नौ परश्वधे ।
करवाले च रज्जौ च छित्वरो दैत्यधूर्त्तयोः ॥ ५९० ॥
छित्वरं छेदने द्रव्ये जठरः कुक्षिवृद्धयोः ।
कठिने च जर्जरं तु वासवध्वजजीर्णयोः ॥ ५९१ ॥
जम्बीरः प्रस्थपुष्पाख्यशाके दन्तशठद्रुमे ।

---

१ कैटिम । २ अंगण ।

जलेन्द्रो जम्भकेऽम्भोधौ वरुणेऽप्यथ झर्झरः ॥ ५९२ ॥
वाद्ये नदे कलियुगे झल्लरीवत्तु झर्झरी ।[1]
वाद्यभेदे केशचक्रे टङ्कारो ज्यारवेऽद्भुते ॥ ५९३ ॥
प्रसिद्धौ चाथ टगरष्टङ्कणे केकराक्षके ।
टट्टरी त्वनृताख्याने लम्पापटहवाद्ययोः ॥ ५९४ ॥
तमिस्रं तिमिरे कोपे तमिस्रा दर्शयामिनी ।
तमस्तति,स्तिमिरं तु दृष्टिरोगान्धकारयोः ॥ ५९५ ॥
तित्तिरिः पक्षिणि मुनौ तुषारो हिमदेशयोः ।
शीकरे हिमभेदे च तुम्बुरी[2] धन्याकं शुनी ॥ ५९६ ॥
तूवरोऽश्मश्रुपुरुषेऽप्रौढाशृङ्गानडुह्यपि ।
दहरो मूषिका ह्यल्पो भ्राता डिम्बोऽथ दन्तुरः ॥ ५९७ ॥
उन्नतदन्ते विषमे दर्दुरो भेकमघयाः ।
वाद्यभेदे शैलभेदे दर्दुरं ग्रामजालके ॥ ५९८ ॥
दर्दुरोमा, दर्दरः स्यादीषद्भग्ने गिरावपि ।
दण्डारो वहने मत्तवारणे शरयन्त्रके ॥ ५९९ ॥
कुम्भकारस्य यंत्रे च द्वापरं संशये युगे ।
दासेर उष्ट्रे चेटे च दुर्द्धरस्त्वृषभौषधौ ॥ ६०० ॥
दुःखधार्ये, धूसरस्तु रासभे स्तोकपाण्डुरे ।
नरेन्द्रो वार्त्तिके राज्ञि विषवैद्येऽथ नागरम् ॥ ६०१ ॥
शुण्ठीमुस्तकपौरेषु निर्जरस्त्वसुरे[3] सुरे ।
निर्जरा तु तालपत्र्यां गुडुच्यां तत्त्वभिद्यपि ॥ ६०२ ॥
निर्झरोऽर्काश्वे[4] तुषाग्नौ निकरः सारसङ्घयोः ।
न्यायदातव्यवित्ते च निर्वरं तु गतत्रपे ॥ ६०३ ॥
कठिने निर्भये सारे निकारस्तु पराभवे ।
धान्योत्क्षेपे, नीवरस्तु वास्तव्येऽपि वणिज्यपि[5] ॥ ६०४ ॥
प्रवरं सन्ततौ गोत्रे श्रेष्ठे च प्रखरः पुनः ।

---

१ झर्झरीवत्तु झल्लरी । २ तुवरी धान्यकशुनोः ।
३ अजर । ४ निर्नर । ५ विपणिस्वपि ।

वेसरे हयसम्बाहे कुक्कुरेऽतिभृशं खरे ॥ ६०५ ॥
प्रकरः कीर्णपुष्पादौ संहतौ, प्रकरं पुनः ।
जोङ्गके, प्रकरी त्वर्थप्रकृतौ चत्वराऽवनौ ॥ ६०६ ॥
प्रस्तरः प्रस्तारे ग्राविण मणौ च प्रदरः शरे ।
भङ्गे रोगे, प्रसरस्तु सङ्गरे प्रणये जवे ॥ ६०७ ॥
प्रकारः सदृशे भेदे पङ्कारो जलकुब्जके ।
सोपाने शैवले सेतौ पदारः पादधूलिषु ॥ ६०८ ॥
पादालिन्दे, पवित्रं तु मध्ये ताम्रे कुशे जले ।
अर्घोपकरणे[1] चापि पवित्रा तु नदीभिदि ॥ ६०९ ॥
प्रान्तरं कोटरेऽरण्ये दूरशून्यपथेऽपि च ।
पार्परो भस्मनि यमे जराटे नीपकेसरे ॥ ६१० ॥
क्षयरोगे भक्तसिक्थे पामरो मूर्खनीचयोः ।
पाटीरो मूलके वङ्गे तितऔ वान्तिकेऽम्बुदे ॥ ६११ ॥
केदारे वेणुसारे च पाण्डुरो वर्णतद्वतोः ।
पाण्डुरं तु वरुबके पिण्डारो भिक्षुके द्रुमे ॥ ६१२ ॥
महिषीपालके क्षेपे पिठरं मथि मुस्तके ।
उखायां च पिञ्जरस्तु पीते रक्तेऽश्वभिद्यपि ॥ ६१३ ॥
पिञ्जरं शातकुम्भे स्यात् पीवरः स्थूलकूर्मयोः ।
पुष्करं द्वीपतीर्थाहिखगरो[2]गौषधान्तरे ॥ ६१४ ॥
तूर्यास्येऽसिफले काण्डे शुण्डाग्रे खे जलेऽम्बुजे ।
वठरो मूर्खशठयोः[3] बन्धुरो रम्यनम्रयोः ॥ ६१५ ॥
बन्धुरस्तु तयोर्हंसे बन्धुजीवविडङ्गयोः ।
बन्धुरा पण्ययोषायां बर्बरी नीवृदन्तरे ॥ ६१६ ॥
बर्बरस्तु हञ्जिकायां पामरे केशचक्रले ।
पुष्पे च बर्बरा शाके वर्करः पशुनर्मणोः ॥ ६१७ ॥
बदरा स्यादेलापर्ण्यां विष्णुक्रान्तौषधावपि ।
बदरी कोलिकार्पास्योर्बा[4]दरं तु तयोः फले ॥ ६१८ ॥

---

१ ओघोप । २ रोगौ । ३ नष्ट । ४ बदरं ।

बदरस्तु कार्पासास्थिन भकुरौ वक्रनश्वरौ ।
भ्रामरं मधुदृषदोर्भास्करो वह्निसूर्ययोः ॥ ६१९ ॥
भार्योरुरन्यस्त्रीपुत्रोत्पादके मृगशैलयोः ।
भृङ्गारी तु चीरिकायां भृङ्गारः कनकालुका ॥ ६२० ॥
मत्सरः परसम्पत्त्यक्षमायां तद्वति क्रुधि ।
कृपणे, मत्सरा तु स्यान्मक्षिका, मकरो निधौ ॥ ६२१ ॥
नक्रे राशिविशेषे च मन्दरो मन्थपर्वते ।
स्वर्गमन्दारयोर्मन्दे बहले, मधुरं विषम् ॥ ६२२ ॥
मधुरस्तु प्रिये स्वादौ रसे च रसवत्यपि ।
मधुरा मथुरापुर्यां यष्टीमोदामधूलिषु ॥ ६२३ ॥
मधुकर्कटिकायां च मिश्रेयाशतपुष्पयोः ।
मन्दिरो मकरावासे मन्दिरं नगरे गृहे ॥ ६२४ ॥
मन्थरः सूचके कोशे वक्रे मन्दे पृथौ मथि ।
मन्थरं तु कुसुम्भ्यां स्यान्मन्दारस्त्रिदशद्रुमे ॥ ६२५ ॥
पारिभद्रेऽर्कपर्णे च मसूरो मसुरोऽपि च ।
मसुरा च मसूरा च चत्वारः पण्ययोषिति ॥ ६२६ ॥
तथा व्रीहिविशेषे च मर्मरो वसनान्तरे ।
शुष्कपत्रध्वनौ चापि मर्मरी पीतदारुणि ॥ ६२७ ॥
मयूरः केकिचूडाख्यौषध्यपामार्गकेकिषु ।
महेन्द्रो वासवे शैले मञ्जरी तिलकद्रुमे ॥ ६२८ ॥
वल्लर्यां स्थूलमुक्तायां माठरो व्यासविप्रयोः ।
सूर्यानुगेऽथ मार्जारः स्यात्खट्वाङ्गबिडालयोः ॥ ६२९ ॥
मिहिरोऽर्केऽम्बुदे बुद्धे मुद्गरः कोरकास्त्रयोः ।
लोष्ठादिभेदने वापि मुहिरो मूर्खकामयोः ॥ ६३० ॥
मुदिरः कामुके मेघे मुकुरो मकुरो यथा ।
कुलालदण्डे बकुले कोरकादर्शयोरपि ॥ ६३१ ॥
[ ]रो मन्मथे सूर्यतुरगे तुषपावके ।

१ कुकुट्टिका । २ खट्वांश ।

रुधिरं घुसृणे रक्ते रुधिरो धरणीसुते ॥ ६३२ ॥
वल्लुरं कुञ्जमञ्जर्योः क्षेत्रेऽनम्भसि शाद्वले ।
वल्लूरं तु वनक्षेत्रे वाहनोषरयोरपि ॥ ६३३ ॥
शुष्कमांसे कोलमांसे वरत्रा वर्तिकक्षयोः ।
वशिरं किणिही सिन्धुलवणे कुम्भकेषु च ॥ ६३४ ॥
वागरो वारके शाणे निर्णये वाडवे वृके ।
मुमुक्षौ पण्डिते चापि परित्यक्तभयेऽपि च ॥ ६३५ ॥
वासरो रागभेदेऽह्नि वादरं कृमिजे जले ।
काकचिञ्चयाश्च बीजे वाग्दक्षिणावर्तशङ्खयोः ॥ ६३६ ॥
वासुरा वासितारात्र्योर्भुवि, विष्टर आसने ।
पादपे कुशमुष्टौ च विस्तरौ स्तम्बविस्तृती ॥ ६३७ ॥
विदुरो नागरे धीरे धृतराष्ट्रानुजेऽपि च ।
विकारो विकृतौ रोगे विहारस्तु जिनालये ॥ ६३८ ॥
लीलायां भ्रमणे स्कन्धे विदारो युधि दारणे ।
विदारी रोगभेदे स्याच्छालपर्णीक्षुगन्धयोः ॥ ६३९ ॥
विधुरं स्यात्प्रविश्लेषे विकले, विधुरा पुनः ।
रसलायां, विसरस्तु समूहे प्रसरेऽपि च ॥ ६४० ॥
शबरो म्लेच्छभेदेऽप्सु हरेऽथो शम्बरं जले ।
चित्रे बौद्धव्रते भेदे शम्बरो दानवान्तरे ॥ ६४१ ॥
मत्स्यैणगिरिभेदेषु शबरी पुनरौषधौ ।
शर्करा खण्डविकृतौ कर्परांशे रुगन्तरे ॥ ६४२ ॥
उपलायां शर्करायुग्देशे च शकलेऽपि च ।
शारीरं स्रोणमध्यस्थपुलिने दर्दरीतटे ॥ ६४३ ॥
शर्वरी निशि नार्यां च शंकरी सरिदन्तरे ।
छन्दोजातौ मेखलायां शारीरं देहजे वृषे ॥ ६४४ ॥
शार्वरं घातुके ध्वान्ते शाबरो रोध्रपापयोः ।
अपराधे, शावरी तु शूकशिम्ब्यश्च शाकरम् ॥ ६४५ ॥

---

१ नगदे नगरे । २ शार्करी ।

छन्दोभिच्छाकरस्तूक्षा शाङ्कारं पक्षिपञ्जरे ।
सोपानहस्तिनखयोः शिखरं पुलकाग्रयोः ॥ ६४६ ॥
पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्यशकलेऽपि च ।
गिरिवृक्षाग्रकक्षासु[1] शिशिरः शीतले हिमे ॥ ६४७ ॥
ऋतुभेदे, शिलीन्ध्रस्तु तरुमीनप्रभेदयोः ।
शिलीन्ध्रं कदलीपुष्पे कवकत्रिपुटाख्ययोः ॥ ६४८ ॥
शिलीन्ध्री विहगी गण्डूपदी मृदथ शीकरः ।
वातास्त[2]जलेऽम्बुकणे सुषिरं वाद्यगर्तयोः ॥ ६४९ ॥
सुषिरोऽग्नौ सरन्ध्रे च शृङ्गारो गजमण्डने ।
सुरते रसभेदे च शृङ्गारं नागसम्भवे ॥ ६५० ॥
चूर्णे लवङ्गपुष्पे च संस्तरः स्रस्तरे मखे ।
सङ्करोऽङ्गीकृतौ युद्धे क्रियाकारे विषापदोः ॥ ७५१ ॥
सङ्करं तु फले शम्याः सम्भारः सम्भृतौ गणे ।
संस्कारः प्रतियत्नेऽनुभवे[3] मानसकर्मणि ॥ ६५२ ॥
गुणभेदेऽथ सङ्कारोऽवकरेऽग्निचटत्कृतौ ।
सङ्कारी भुक्तकन्यायां सामुद्रं ल[4]वणान्तरे ॥ ६५३ ॥
लक्षणे च शरीरस्य सावित्रस्तु महेश्वरे ।
सावित्री देवताभेदे सिन्दूरं नागसम्भवे ॥ ६५४ ॥
सिन्दूरस्तु वृक्षभेदे सिन्दूरी रक्तचेलिका ।
रोचनी धातकी सुन्दर्यङ्गनायां द्रुमान्तरे ॥ ६५५ ॥
सुनारस्तु शुनीस्तन्ये सर्पाण्डे[5] चटकेऽपि च ।
सैरन्ध्री परवेश्मस्थशिल्पकृत्स्ववशस्त्रियाम् ॥ ६५६ ॥
वर्णसङ्करसम्भूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि ।
सौवीरं काञ्जिकस्रोतोञ्जनयोर्बदरीफले ॥ ६५७ ॥

इति त्रिस्वररान्ताः ।

---

१ वृक्षाग्रे पर्वताग्रे च । २ वात्यास्तेम्बुकणे शारे ।
३ साकल्येनुभवेऽपि च । ४ देहलक्षणे—समुद्रलवे चापि ।
५ सपिण्डवटके ।

स्यादर्गलं तु दण्डोर्मिपरिघेष्वनलोऽनिले ।
वसुदेवे वसौ वन्हावरालः समदद्विपे ॥ ६५८ ॥
वक्रे सर्जरसे चाप्यऽवेलस्तु स्यादपह्नवे ।
अवेला तु पूगचूर्णेऽचलस्तु गिरिकीलयोः ॥ ६५९ ॥
अचला भुव्यञ्जलिस्तु कुडवे करसम्पुटे ।
अङ्गुलिः करशाखायां कर्णिकायां गजस्य च ॥ ६६० ॥
अमला कमलायां स्यादमलं विशदेऽभ्रके ।
आभीलं भीषणे कृच्छ्रेऽपील्वलो मत्स्यदैत्ययोः ॥ ६६१ ॥
इल्वलास्ताकारभेदेऽप्युपलो ग्रावरत्नयोः ।
उपला तु शर्करायामुत्पलं कुष्ठभूरुहे ॥ ६६२ ॥
इन्दीवरे मांसशून्येऽप्युज्वलस्तु विकासिनि ।
शृङ्गारे विशदे दीप्तेऽप्युत्तालस्त्वरिते कपौ ॥ ६६३ ॥
श्रेष्ठोत्कटकरालेषूत्फुल्लं स्त्रीकरणान्तरे ।
विकस्वरोत्तालयोश्च कमलं क्लोम्नि भेषजे ॥ ६६४ ॥
पङ्कजे सलिले ताम्रे कमलस्तु मृगान्तरे ।
कमला श्रीवरनार्योः कपिलो वह्निपिङ्गयोः ॥ ६६५ ॥
कुक्कुरे मुनिभेदे च कपिला शिंशपातरौ ।
पुण्डरीककरिण्यां च रेणुकागोविशेषयोः ॥ ६६६ ॥
कपालं कुष्ठरुग्भेदे घटादिशकले गणे ।
शिरोस्थनि, कन्दलं तु नवाङ्कुरे कलध्वनौ ॥ ६६७ ॥
उपरागे मृगभेदे कपाले कदली[3]द्रुमे ।
करालो रौद्रतुङ्गोरुधूणतैलेषु दन्तुरे ॥ ६६८ ॥
करालं तु कुठेरे स्यात् कम्बलः कृमिसास्नयोः ।
नागप्रभेदे प्रावारवैकक्ष्ये, कम्बलं जलं ॥ ६६९ ॥
कल्लोलोऽरौ हर्षवीच्योः कदली हरिणान्तरे ।
रम्भायां वैजयन्त्यां च कामलः कामिरोगयोः ॥ ६७० ॥
मरुदेशे वसन्ते च काकोलो मौ[4]कुलौ विषे ।

१ कल्लोले । २ अपन्हवे । ३ कन्दली । ४ मौकुलि ।

कुलाले, काहलं तु स्याद् भृशे मव्यक्तवाचि च ॥६७१॥
शुष्के च वाद्यभेदे च काहली तरुणस्त्रियाम् ।
किट्टालस्तु लोहगूथे ताम्रस्य कलशेऽपि च ॥ ६७२ ॥
कीलालं रुधिरे नीरे कुशलं क्षेमपुण्ययोः ।
पर्याप्तौ, कुशलोऽभिज्ञे कुवलं बदरीफले ॥ ६७३ ॥
मुक्ताफलोत्पलयोश्च कुम्भिलो मीनमूषयोः ।
श्लोकच्छायाहरे श्याले कुद्दालो भूमिदारुणे ॥ ६७४ ॥
युगपत्रेऽथ कुटिलं भङ्गुरे, कुटिला नदी ।
कुण्डलं वलये पाशे ताटङ्के कुण्डली पुनः ॥ ३७५ ॥
काञ्चनादौ गुडूच्यां च कुन्तलो यवकेशयोः ।
कुन्तलाः स्युर्जनपदे कुकूलं तु तुषानले ॥ ६७६ ॥
शङ्कुसंयुक्तगर्ते च कुलालो घूकपक्षिणि ।
कुक्कुभे कुम्भकारे च कुचेलः स्यात्कुवाससि ॥ ६७७ ॥
कुचेला स्याद्विद्धकर्ण्यां केवलं त्वेककृत्स्नयोः ।
निर्णीते कुहने ज्ञाने केवली ग्रन्थभिद्यपि ॥ ६७८ ॥
कोमलं मृदुले तोये कोहलो मुनिमद्ययोः ।
ग्रन्थिलो ग्रन्थिसहिते विकङ्कतकरीरयोः ॥ ७७९ ॥
गरलं पन्नगविषे तृणपूलकमानयोः ।
गन्धोली वरटाशुण्ठ्योर्भद्रायामथ गोकिलः ॥ ६८० ॥
मुसले लाङ्गले चापि गोपालो नृपगोपयोः ।
स्याद्गौरिलस्तु सिद्धार्थे लोहचूर्णेऽथ चैन्द्रिलः ॥ ६८१ ॥
नापिते वास्तुके रुद्रे चञ्चलोऽनिलकामिनोः ।
चञ्चला तु तडिल्लक्ष्म्योश्चपलश्चोरके चले ॥ ६८२ ॥
क्षणिके चिकुरे शीघ्रे पारदे प्रस्तरान्तरे ।
मीनेऽपि चपला तु स्यात्पिप्पल्यां विद्युति श्रियाम् ॥६८३॥
पुंश्चल्यामथ चात्वालो यज्ञकुण्डकगर्भयोः ।
चूडालश्चूडया युक्ते चूडालापि च वक्रला ॥ ६८४ ॥

---

१ अव्यक्तवाचि । २ झषचौरयोः । ३ हल । ४ चण्डिल ।

छगलश्छागे, छगली वृद्धदारकभेषजे ।
छगलं तु नीलवस्त्रे जगलो मर्दनद्रुमे[1] ॥ ६८५ ॥
मेदके कितवे पिष्टमद्येऽथ जटिलो जटी ।
जटिला तु मांसिकायां जम्बूलः क्रकचच्छदे ॥ ६८६ ॥
जम्बूद्रुमेऽथ जम्बालं कर्दमे शैवलेऽपि च ।
जङ्गलो निर्जले देशे पिशितेऽप्यथ जम्भलः ॥ ६८७ ॥
जम्बीरे देवताभेदे जाङ्गलः स्यात्कपिञ्जले ।
जाङ्गली तु शूकशिम्ब्यां जाङ्गुलं जालिनीफले ॥ ६८८ ॥
जाङ्गुली विषविद्यायां तरलो भास्वरे चले ।
हारमध्यमणौ पिङ्गे तरला यवागू ॥ ६८९ ॥
तमालो वरुणे पुण्ड्रेऽसौ तापिच्छेऽथ तण्डुला[2] ।
विडङ्गे धान्यसारे च ताम्बूलं क्रमुक[3] फले ॥ ६९० ॥
ताम्बूली नागवल्ल्यां स्यात्तुमुलं रणसङ्कुले ।
तुमुलो बिभीतकद्रौ तैतिलं करणान्तरे ॥ ६९१ ॥
तैतिलो गण्डकपशौ दुकूलं सूक्ष्मवाससि ।
क्षौमवस्त्रेऽथ धवलो महोक्षे सुन्दरे सिते ॥ ६९२ ॥
धवली गौर्नकुलस्तु पाण्डवप्राणिभेदयोः ।
नकुली कुक्कुटीमांस्योर्नाभीलं तूनमस्त्रियाः ॥ ६९३ ॥
वंक्षणे नाभिगर्भाण्डे नाकुली चव्यरास्नयोः ।
कुक्कुटीकन्दे, निचुलस्त्विज्जलद्रौ निचोलके ॥ ६९४ ॥
निस्तलं चैले[4] वृत्ते स्यान्निर्मलं विमलेऽभ्रके ।
निर्माल्ये च निष्कलस्तु नष्टबीजे कलोज्झिते ॥ ६९५ ॥
नेपाली मनःशिला स्यात्सुवैरा[5] नवमाल्यपि ।
पटोलस्तु समाख्यातः फलवस्त्रविशेषयोः ॥ ६९६ ॥
प्रवालो विद्रुमे वीणादण्डेऽभिनवपल्लवे ।
प्रतलः पातालभेदे तलाङ्गुलिकरेऽपि च ॥ ६९७ ॥

---

१ कनके । २ तण्डुलः । ३ क्रमुकीफले ।
४ वले । ५ सुवहा ।

पटलं तिलके नेत्ररोगे छदिषि सञ्चये।
पिटके परिवारे च पञ्चाली नीवृदन्तरे ॥ ६९८ ॥
पाञ्चाली पुत्रिकागीत्योः पललं पङ्कमांसयोः।
तिलचूर्णे, पललस्तु राक्षसे, पाञ्चलोऽनलः ॥ ६९९ ॥
अनिल गाधनद्रव्ये पाकलो द्विरदज्वले।
पाकल कुष्ठभेषज्ये पातालं वडवानले ॥ ७०० ॥
रसातले, पाटलं तु कुसुमश्वेतरक्तयोः।
पाटलः स्यादाशुव्रीहौ पाटला पाटालद्रुमे ॥ ७०१ ॥
पांशुलो हरखट्वाङ्गे पुंश्चले, पांशुला भुवि।
पाटली मृत्तिकापात्रे नारीवागुरयोरपि ॥ ७०२ ॥
पिप्पलं सलिले वस्त्रच्छदभेदेऽथ पिप्पलः।
निरंशुले वृक्षपक्षिभेदयोः, पिप्पली कणा ॥ ७०३ ॥
पिङ्गलः कपिले वन्हौ रुद्रेऽर्कपरिपार्श्वके।
कपौ मुनौ निधिभेदे पिङ्गला कुमुदास्त्रियाम् ॥ ७०४ ॥
कारायिकायां वेश्यायां नाडीभेदेऽथ पित्तलम्।
पित्तवत्यारकूटे च पित्तला तोयपिप्पली ॥ ७०५ ॥
पिचुलो निचुले तोयवायसे कार्मुकद्रुमे।
पिञ्जलं स्यात्कुशपत्रे हारिद्राभेऽथ पिच्छिलः ॥ ७०६ ॥
विजिले, पिच्छिला पीतकिकायां सरिदन्तरे।
शाल्मलौ शिंशपायां च पिण्डलो गणनायके ॥ ७०७ ॥
स्थूलजङ्घे, पुष्कलस्तु पूर्णे श्रेष्ठेऽथ पुद्गलः।
काये रूपादिमद्द्रव्ये सुन्दराकार आत्मनि ॥ ७०८ ॥
पेशलः कुशले रम्ये फेनिलोऽरिष्टपादपे।
फेनिलं मदनफले बदरे फेनवत्यपि ॥ ७०९ ॥
बहुलं भूरिवियतोर्बहुलः पावके शितौ।
कृष्णपक्षे, बहुला तु सुरभ्यां नीलिकैलयोः ॥ ७१० ॥

---

१ पाकल। २ पातली। ३ निरशुले।
४ झावुकद्रुमे। ५ विज्जले। ६ गणनापटौ।

बहुलास्तु कृत्तिकासु विडालो वृषदंशके ।
पक्षिभेदेऽक्षिगोले च मण्डलो बिम्बदेशयोः ॥ ७११ ॥
भुगङ्गभेदे परिघौ शुनि द्वादशराजके ।
सङ्घाते कुष्ठभेदे च मञ्जुलं तु जलाञ्चले ॥ ७१२ ॥
रम्ये कुञ्जे, मञ्जुलस्तु दात्यूहे, मङ्गलं पुनः ।
कल्याणे, मङ्गलो भौमे मङ्गला श्वेतदूर्विका ॥ ७१३ ॥
महिलाऽङ्गनायां[1] गुण्ड्रायां मातुलो मदनद्रुमे ।
धत्तूरेऽहिव्रीहिभिदोः पितुः श्यालेऽथ माचलः ॥ ७१४ ॥
बन्दिचौरे रुजि ग्राहे मुसलं स्यादयोग्रके ।
मुशली तालमूल्याखुपर्णिका गृहगोधिका ॥ ७१५ ॥
मेखलाऽद्रिनितम्बे स्याद्रसनाखड्गबन्धयोः ।
रसाल इक्षौ चूते च रसालं चोलसिह्लयोः ॥ ७१६ ॥
रसाला दूर्वाविदार्योर्जिह्वामार्जितयोरपि ।
रमिलो रमणे कामे लाङ्गूलं शिश्नपुच्छयोः ॥ ७१७ ॥
लाङ्गलं तालहलयोः पुष्पभिद्गृहदारुणोः ।
लाङ्गली जलपिप्पल्यां लोहलोऽस्फुटवादिनि ॥ ७१८ ॥
शृङ्खलाधार्ये, वञ्जुलस्त्वशोके तिनिशद्रुमे ।
वानीरे चाथ वण्टालः शूरयुद्धोखनित्रयोः ॥ ७१९ ॥
वातूलो वातले वातसमूहे मारुतासहे ।
वामिलो दाम्भिके वामे विपुलः पृथ्वगाधयोः ॥ ७२० ॥
विपुलाऽऽर्याभिदि क्षोण्यां विमलोऽर्हति निर्मले ।
वृषलस्तुरगे शूद्रे शकलं रागवस्तुनि ॥ ७२१ ॥
वल्कलं त्वचि खण्डे च शवलं मत्सरे तटे ।
पाथेये च शयालुस्तु निद्रालौ वाहसे शुनि ॥ ७२२ ॥
श्यामलः पिप्पले श्यामे शार्दूलो राक्षसान्तरे ।
व्याघ्रे च पशुभेदे च सत्तमे तूत्तरस्थितः ॥ ७२३ ॥
शाल्मलिः पादपे द्वीपे शीतलः शीतलेऽर्हति ।

---

[1] नार्या ।

श्रीखण्डे पुष्पकासीसासनपर्ण्योः शिलोद्भवे ॥ ७२४ ॥
शृगालो दानवे फेरौ शृगाली स्यादुपप्लुवे ।
शृङ्खलं पुंस्कटीकाञ्च्यां लोहरज्जौ च बन्धने ॥ ७२५ ॥
शौष्कलः शुष्कमांसस्य पणिके पिशिताशिनि ।
षण्डाली सरसीतैलमानयोः कामुकस्त्रियाम् ॥ ७२६ ॥
सङ्कुलोऽस्पष्टवचने व्याप्ते च सरलस्त्वृजौ ।
उदारे पूतिकाष्ठे च सप्तला नवमालिका ॥ ७२७ ॥
सातला पाटला गुञ्जा सन्धिलौकःसुरुङ्गयोः ।
नद्यां, सिध्मलः किलासी सिध्मला मत्स्यचूर्णके ॥७२८॥
सुतलोऽट्टालिकाबन्धे पातालभुवनान्तरे ।
सुवेलप्रणते शान्ते गिरिभेदेऽथ हेमलः ॥ ७२९ ॥
कलादे सरटे ग्रावभिदि·

इति त्रिस्वरलान्ताः ।

अभावः पुनर्मृतौ ।
असत्तायामथाऽक्षीवं वशिरे मदवर्जिते ॥ ७३० ॥
आहवः समरे यज्ञेऽप्याश्रवो वचनस्थिते ।
प्रतिज्ञायां च क्लेशे च स्यादार्तवमृतूद्भवे ॥ ७३१ ॥
नारीरजसि पुष्पे चोद्धवः केशवमातुले ।
उत्सवे क्रतुवह्नौ चोत्सवोऽमर्षे महेऽपि च ॥ ७३२ ॥
इच्छाप्रसर उत्सेके कारवी कृष्णजीरके ।
दीप्ये मधुरात्वक्पत्र्योः कितवः कनकाह्वये ॥ ७३३ ॥
मत्ते च वञ्चके चापि केशवः केशसंयुते ।
पुन्नागे वासुदेवे च कैतवं द्यूतदम्भयोः ॥ ७३४ ॥
कैरवः कितवे शत्रौ कैरवं सितपङ्कजे ।
कैरवी तु चन्द्रिकायां गन्धर्वस्तु नभश्चरे ॥ ७३५ ॥
पुंस्कोकिले गायने च मृगभेदे तुरङ्गमे ।
अन्तराभवदेहे च गालवो मुनिलोध्रयोः ॥ ७३६ ॥
गाण्डीवगाण्डिवौ चापमात्रे पार्थधनुष्यपि ।

ताण्डवं तृणभिन्नाट्यभेदयोस्त्रिदिवं तु खे ॥ ७३७ ॥
स्वर्गे च त्रिदिवा नद्यां द्विजिह्वः खलसर्पयोः ।
निह्नवः स्यादविश्वासे प्रलापे निकृतावपि ॥ ७३८ ॥
निष्पावः पवने सूर्पपवने निर्विकल्पके ।
वल्ले कडङ्गरे शिम्ब्यां प्रभवो जन्मकारणे ॥ ७३९ ॥
आद्योपलम्भनस्थानेऽपां मूले मुनिभिन्नपि[1] ।
प्रसवः पुष्पफलयोरपत्ये गर्भमोचने ॥ ७४० ॥
उत्पादे च प्रसेवस्तु वीणाङ्गस्यूनयोर्द्वतौ ।
प्रभावस्तेजसि शक्तौ पल्लवः किसले वटे[2] ॥ ७४१ ॥
विटपे विस्तरेऽलक्तरागे शृङ्गारषिङ्गयोः ।
पञ्चत्वं भावे पञ्चानां प्राणानामत्ययेऽपि च ॥ ७४२ ॥
पार्थिवो नृपतौ भूमिविकारे, पार्थिवी तु का ।
पुङ्गवो गवि भैषज्ये प्रधाने चोत्तरस्थितः ॥ ७४३ ॥
फेरवो राक्षसे फेरौ बान्धवो बन्धुमित्रयोः ।
भार्गवः परशुरामे सुधन्वनि मतङ्गजे ॥ ७४४ ॥
दैत्याचार्ये, भार्गवी तु कृष्णदूर्वोमयोः श्रियाम् ।
भैरवो भीषणे रुद्रे रागभेदेऽथ माधवः ॥ ७४५ ॥
विष्णौ वसन्ते वैशाखे माधवी मधुशर्करा ।
वासन्ती कुट्टनी हाला राघवोऽब्धेर्झषान्तरे ॥ ७४६ ॥
रघुजेऽप्यथ राजीवो मीनसारङ्गभेदयोः ।
राजीवमब्जे रौरवो भीषणे नरकान्तरे ॥ ७४७ ॥
बल्लवः स्यात्सूपकारे गोदोग्धरि वृकोदरे ।
वडवाऽश्वायां स्त्रीभेदे कुम्भदास्यां द्विजस्त्रियाम् ॥ ७४८ ॥
वाडवं करणे स्त्रीणां वाडवौघे रसातले ।
वाडवो विप्र और्वे च विद्रवो धीः पलायनम् ॥ ७४९ ॥
विभावः स्यात्परिचये रत्यादीनां च कारणे ।
विभवा धननिर्वृत्योः शात्रवं शत्रुसम्भवे ॥ ७५० ॥

---

१ आद्योपलब्धयः । २ वले ।

शत्रुघ्ने, शाम्भवः शम्भौ पाण्डवो रसभावयोः।
सम्भवो जनने हेतौ मेलके चारुजन्मनि ॥ ७५१ ॥
आधेयस्याधारानतिरिक्तत्वे समयेऽपि च।
सचिवो भृत्यकेऽमात्ये सुखवो कृष्णजीरके ॥ ७५२ ॥
कारवेल्ले च जीरे च सुग्रीवो वानराधिपे।
चारुग्रीवे, सैन्धवस्तु सिन्धुदेशोद्भवे हये ॥ ७५३ ॥
मणिमन्थेऽपि–

इति त्रिस्वरवान्ताः।

अथादर्शष्टीकायां प्रतिपुस्तके।
दर्पणे, चाप्यथोङ्कीशश्चण्डीशे शास्त्रमिथ्यपि ॥ ७५४ ॥
उपांशुर्जपभेदे स्यादुपांशुर्विजनेऽव्ययम्।
कर्कशो निर्दये क्रूरे काम्पिल्लककृपाणयोः ॥ ७५५ ॥
इक्षौ साहसिके काममर्दके परुषे दृढे।
कपिशो सिह्लकश्यावो कपिशा माधवी सुरा ॥ ७५६ ॥
कीनाशः क्षुद्रयमयोः कर्षकोपांशुघातिनोः।
कुलिशो मत्स्यभिद्वज्रो गिरीशो वाक्पतौ हरे ॥ ७५७ ॥
अद्रिराजेऽथ तुङ्गीशः शशाङ्के शशिशेखरे।
दुःस्पर्शस्तु खरस्पर्शे कण्टकार्यां यवासके ॥ ७५८ ॥
निस्त्रिंशो निर्घृणे खड्गे निर्देशः कथनाज्ञयोः।
निर्वेशः स्यादुपभोगे मूर्छने वेतनेऽपि च ॥ ७५९ ॥
निवेशः सैन्यविन्यासे न्यासे दृङ्गविवाहयोः।
निदेशः स्यादुपकण्ठे शासने परिभाषणे ॥ ७६० ॥
नीकाशो निश्चये तुल्ये प्रकाशः स्फुटहास[illegible]योः।
उद्योतेऽतिप्रसिद्धे च प्रदेशो दशमात्रके ॥ ७६१ ॥
भित्तौ मानविशेषे च पलाशः[1] किंशुकः[2] शठी।
हरिद्वर्णे राक्षसे च पलाशं छदने स्मृतम् ॥ ७६२ ॥
पक्षीशो गरुडे विष्णौ पिशाचो जान्तुकाञ्जने।

१ जिने। २ किंशुक[illegible]य।

पिङ्गाशो मत्स्यपल्लीशो पिङ्गाशी नीलिका मता ॥ ७६३ ॥
बालिशस्तु शिशौ मूर्खे भूकेशः शैवले नटे ।
भूकेशी वल्वजेषु स्यात् लोमशो लोमसंयुते ॥ ७६४ ॥
मुनिभेदे च मेषे च लोमशा शाकिनीभिदि ।
महामेदाकाकजङ्घाशृगालीजटिलासु च ॥ ७६५ ॥
काशीशेऽतिवलाशूकाशिम्बीमर्कटिकासु च ।
विवशः स्यादवश्यात्मानिष्टदुष्टमतिस्तथा[1] ॥ ७६६ ॥
विकाशो रहसि व्यक्ते विपाशः पाशवर्जिते ।
विपाशा तु सरिद्भेदे सदेशोऽन्तिकदेशयोः ॥ ७६७ ॥
सदृशं तूचिते तुल्ये सङ्कोचे सदृशोऽन्तिके ।
संवेशः शयने पीठे सुखाशस्तु प्रचेतसि ॥ ७६८ ॥
शुभासे राजतिनिशे हताशो निष्कृपे खले ।
नष्टवाञ्छे, हुताशस्तु पावके बहुभोजिनि ॥ ७६९ ॥

इति त्रिस्वरशान्ताः ।

अध्यक्षोऽधिकृतेऽन्वक्षेऽभीषुः प्रग्रहरोचिषोः ।
आरक्षो रक्षके हस्तिकुम्भाधश्चामिषं पले ॥ ७७० ॥
सुन्दराकाररूपादौ सम्भोगे लोभलञ्चयोः ।
आकर्षः पाशके धन्वाभ्यासाङ्के द्यूत इन्द्रिये ॥ ७७१ ॥
आकृष्टे शारिफलकेऽप्युष्णीषं लक्षणान्तरे ।
शिरोवेष्टे किरीटे स्यादुत्प्रेक्षाऽनवधानके ॥ ७७२ ॥
काव्यालङ्करणे वापि कलुषं त्वाविलांऽहसोः ।
कल्माषो राक्षसे कृष्णे शबलेऽप्यथ किल्बिषम् ॥ ७७३ ॥
पापे रोगेऽपराधे च कुल्माषं स्यात्तु काञ्जिके ।
कुल्माषोऽर्द्धस्विन्नधान्ये यावके चणकेऽपि च ॥ ७७४ ॥
गवाक्षी त्विन्द्रवारुण्यां गवाक्षो जालके कपौ ।
गण्डूषो मुखपूर्तौ स्याद् गजहस्ताङ्गुलावपि ॥ ७७५ ॥
प्रसृत्या प्रमितेऽपि स्याद् गोरक्षो धेनुगोप्तरि ।

---

१ मतिश्च यः ।

नारङ्के च, जिगीषा तु विजयेच्छाप्रकर्षयोः ॥ ७७६ ॥
व्यवसाये, तरीषस्तु शोभनाकारभेलयोः ।
समुद्रे व्यवसाये च तारिषोऽब्धिसुवर्णयोः ॥ ७७७ ॥
स्वर्गे च नहुषो राजविशेषे नागभिद्यपि ।
निकषः शाणपाषाणे निकषा यातुमातरि ॥ ७७८ ॥
निमेषनिमिषौ नेत्रमीलने कालभिद्यपि ।
प्रत्यूषः स्याद्वसौ प्रातः प्रदोषः कालदोषयोः ॥ ७७९ ॥
परुषं कर्बुरे रूक्षे स्यान्निष्ठुरवचस्यपि ।
पीयूषममृते नव्यसूतधेनुपयस्यपि ॥ ७८० ॥
पुरुषस्त्वात्मनि नरे पुन्नागे चाथ पौरुषम् ।
ऊर्ध्वविस्तृतदोःपाणिपुरुषोन्मानतेजसोः ॥ ७८१ ॥
पुंसः कर्मणि भावे च महिषी नृपयोषिति ।
सैरभ्यामोषधीभेदे मारिषस्त्वार्यशाकयोः ॥ ७८२ ॥
मारिषा दक्षजननी मृगाक्षी मृगलोचना ।
त्रियामेन्द्रवारुणी च रक्ताक्षी रक्तलोचने ॥ ७८३ ॥
चकोरे महिषे क्रूरे पारावतेऽथ रोहिषः ।
मृगकत्तृणमत्स्येषु विश्लेषस्तु वियोजने ॥ ७८४ ॥
विधुरे च विशेषस्तु व्यक्ताववयवेऽपि च ।
आधिक्ये चाथ शुश्रूषोपासनाश्रवणेच्छयोः ॥ ७८५ ॥
शैलूषः स्यान्नटे बिल्वे संहर्षः पवने मुदि ।
स्पर्द्धायां च समीक्षा तु ग्रन्थभेदे समीक्षणे ॥ ७८६ ॥

इति त्रिस्वरषान्ताः ।

अलसो द्रुमभेदे स्यात्पादरोगे क्रियाजडे ।
अलसा तु हंसपद्यां नगौकोवद्गौकसः ॥ ७८७ ॥
विहङ्गसिंहसरभा आश्वासः स्यात्तु निर्वृतौ ।
आख्यायिकापरिच्छेदेऽपीष्वासो धन्वधन्विनोः ॥ ७८८ ॥
उद्वासः प्राणने श्वासे गद्यबन्धान्तरेऽपि च ।

१ कठिने ।

उत्तंसः शेखरे कर्णपूरे चाप्यवतंसवत् ॥ ७८९ ॥
उदर्चिरुत्प्रभे वह्नौ कनीयाननुजेऽल्पके ।
अतियूनि, कीकसस्तु कृमौ, कीकसमस्थिनि ॥ ७९० ॥
तामसः सर्पखलयोस्तामसी स्यान्निशोमयोः ।
त्रिस्रोता जान्हवीसिन्धुभिदोरथ दिवौकसौ ॥ ७९१ ॥
चातकस्त्रिदशश्चापि दीर्घायुर्जीवके द्विके ।
मार्कण्डे शाल्मलितरौ नभसस्तु नदीपतौ ॥ ७९२ ॥
गगने ऋतुभेदे च पनसः कपिरुग्भिदोः ।
कण्टके कण्टकिफले प्रचेता वरुणे मुनौ ॥ ७९३ ॥
हृष्टे, पायसः श्रीवासे पायसं परमान्नके ।
बीभत्से विकृते क्रूरे रसे पार्थे घृणात्मनि ॥ ७९४ ॥
पुक्कसी कालिकानील्योः पुक्कसः श्वपचेऽधमे ।
मानसं स्वान्तसरसोः रभसो वेगहर्षयोः ॥ ७९५ ॥
राक्षसी कोणपी दंष्ट्रा रोद इव तु रोदसी ।
दिवि भुव्युभयोश्चापि लालसो लोलयाच्ञयोः ॥ ७९६ ॥
तृष्णातिरेक औत्सुक्ये वरीयान् श्रेष्ठयोगयोः ।
अतियूनि च विस्तीर्णे वायसस्त्वगुरौ द्विके ॥ ७९७ ॥
श्रीवासे, वायसी काकोदुम्बरी काकमाच्यपि ।
वाहसः स्यादजगरेऽम्बुनिर्याणनिषण्णयोः ॥ ७९८ ॥
विलासो हावे लीलायां विहायो व्योमपक्षिणोः ।
श्रीवासो वृकधूपे स्यात्कमले मधुसूदने ॥ ७९९ ॥
श्रेयसी गजपिप्पल्यामभयारास्नयोरपि ।
समासः स्यादेकपद्ये संक्षेपे च समर्थने ॥ ८०० ॥
सप्तार्चिः क्रूरनेत्रेऽग्नौ साधीयानतिशोभने ।
अतिबाढे, साहसं तु दमे दुष्करकर्मणि ॥ ८०१ ॥
अविमृश्य कृतौ धार्ष्ट्ये सारसं सरसीरुहे ।
सारसः पुष्कराख्येन्द्वोः सुमनाः प्राज्ञदेवयोः ॥ ८०२ ॥
जात्यां पुष्पे सुमेधास्तु ज्योतिष्मत्यां विदुष्यपि ।

सुरसः स्यात् सुमधुरे[1] सुरसा त्वौषधीभिदि ॥ ८०३ ॥

इति त्रिस्वरसान्ताः ।

अत्यूहस्तु मयूरे स्यादत्यूहा नीलिकौषधौ ।
आग्रहोऽनुग्रहासक्तिग्रहेष्वाक्रमणेऽपि च ॥ ८०४ ॥
आरोहो दैर्घ्य उच्छ्राये स्त्रीकट्यां मानभिद्यपि ।
आरोहणे गजारोहेऽप्युत्साहः सूत्र उद्यमे ॥ ८०५ ॥
कलहो मण्डले खड्गकोशे युद्धे[2]वराटयोः ।
कटाहः स्यात्कूर्मपृष्ठे कर्परे महिषीशिशौ ॥ ८०६ ॥
तैलादिपाकपात्रे च दात्यूहः कालकण्टके ।
चातकेऽपि नवाहस्तु प्रतिपत्ति[3]थिघस्रयोः ॥ ८०७ ॥
निर्यूहो द्वारि निर्यासे शिखरे नागदन्तके ।
निरूहो निश्चिते तर्के वस्तिभेदेऽथ निग्रहः ॥ ८०८ ॥
बन्धके भर्त्सने सीम्नि प्रग्रहः किरणे भुजे ।
तुलासूत्रेऽश्वादिरश्मौ सुवर्णे हरि[4]पादपे ॥ ८०९ ॥
बन्धे वन्द्यां, प्रवाहस्तु व्यवहाराम्बुवेगयोः ।
प्रवहो वायुभेदे स्याद्वायुमात्रे बहिर्गतौ ॥ ८१० ॥
प्रग्राहः स्यात्तुलासूत्रे वृषादीनां च बन्धने ।
पटहो वाद्य आरम्भे वाराहो नाणके किटौ ॥ ८११ ॥
मेघे मुस्तौ गिरौ विष्णौ वाराही गृष्टिभेषजे ।
मातर्यपि, विदेहस्तु निर्देहे मैथिलेऽपि च ॥ ८१२ ॥
विग्रहो युधि विस्तारे प्रविभागशरीरयोः ।
वैदेही पिप्पलीसीतारोचनासु वणिक्स्त्रियाम् ॥ ८१३ ॥
सङ्ग्रहो बृहदु[5]द्रङ्गे मुष्टिसंक्षेपयोरपि ।
सुवहस्तु सम्यग्वहे सुवहा सल्लकीद्रुमे ॥ ८१४ ॥
रास्नाशेफालिकागोधापद्यैलापर्णिकासु च ।

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
त्रिस्वरकाण्डः समाप्तः ।

---

१ स्वादौ पर्णासे । २ समरराढयोः ।
३ आद्यतिथिनववासरे । ४ हलि । ५ बृहदुद्धारे, बृहदुत्तुङ्गे ।

अङ्गारकस्तूल्मुकांशे महीपुत्रे कुरुण्टके ।
अङ्गारिका त्विक्षुकाण्डे किंशुकस्य च कोरके ॥ १ ॥
अलिपिकः[1] पिके भृङ्गेऽलिमकः पद्मकेसरे ।
मधूके कोकिले भेकेऽश्मन्तकं मल्लिकाच्छदे ॥ २ ॥
चुल्यां चाऽऽक्षेपको व्याधे निन्दके वातरुज्यपि ।
आकल्पकस्तमोमोहग्रन्थावुत्कलिकामुदोः ॥ ३ ॥
आखनिकस्त्वाखुरिव किरावुन्दुरुचौरयोः ।
उत्कलिका तु हेलायां तरङ्गोत्कण्ठयोरपि ॥ ४ ॥
एडमूकोऽनेडमूक इवावाक्श्रुतिके शठे ।
कठिल्लकस्तु वर्षाभ्वां पर्णासे कारवेल्लके ॥ ५ ॥
कर्कोटकोऽहौ बिल्वे च कनीनिकाऽक्षितारके ।
स्यात्कनिष्ठाङ्गुलिरपि काकरूको दिगम्बरे ॥ ६ ॥
उलूके स्त्रीजिते दम्भे भीरुके निर्द्धनेऽपि च ।
कुरुबकः शोणाम्लानेऽरुणा पीता च झिण्टिका ॥ ७ ॥
कृकवाकुस्ताम्रचूडे मयूरकृकलासयोः ।
कोशातकः कचे, कोशातकी ज्योत्स्नी पटोलिका ॥ ८ ॥
घोषकेऽथ कौलेयकः सारमेयकुलीनयोः ।
कौक्कुटिको दाम्भिके स्याददूरेरितलोचने ॥ ९ ॥
गुणनिका तु शून्याङ्के नर्तने पाठनिश्चये ।
गोमेदकं पीतरत्ने काकोल पत्रकेऽपि च ॥ १० ॥
गोकण्टको गोक्षुरके गोखुरे स्थपुटीकृते ।
गोकुलिकः केकरे स्यात्पङ्कस्थगव्युपेक्षके ॥ ११ ॥
घर्घरिका भ्रष्टधान्ये किङ्किण्यां सरिदन्तरे ।
वादित्रस्य च दण्डेऽपि चाण्डालिकौषधीभिदि ॥ १२ ॥
किन्नरायामुमायां च जर्जरीकं जरातुरे ।
बहुच्छिद्रेऽप्यथ जैवातृकः स्याद्रजनीकरे ॥ १३ ॥

---

१ अलिपकः ।

कृशायुष्मद्द्वेषजेषु-तर्तरीकं वहित्रके ।
पारगे, त्रिवर्णकस्तु गोक्षुरेऽथ त्रिवर्णकम् ॥ १४ ॥
त्र्यूषणं त्रिफला, तिक्तशाकस्तु पथि सुन्दरे ।
वरुणे खदिरे, दन्दशूकस्तु फणिरक्षसोः ॥ १५ ॥
दलाढकोऽरण्यतिले गैरिके नागकेसरे ।
कुन्दे मरुत्तरे फेने करिकर्णशिरीषयोः ॥ १६ ॥
वात्यायां खातके पृश्न्यां दासेरकस्तु धीवरे ।
दासीपुत्रे च करभे नियामको नियन्तरि ॥ १७ ॥
पोतवाहे कर्णधारे निश्चारकः समीरणे ।
पुरीषस्य क्षये स्वैरे प्रचलाको भुजङ्गमे ॥ १८ ॥
शराघाते शिखण्डे च प्रकीर्णकं तुरङ्गमे ।
चामरे विस्तरे ग्रन्थभेदे पिप्पलकं पुनः ॥ १९ ॥
चूचुके सीवनसूत्रे पिण्डीतकः फणिज्झके ।
तगरे मदनेऽद्रौ च पुण्डरीकं सिताम्बुजे ॥ २० ॥
सितच्छत्रे भेषजे च पुण्डरीकोऽग्निदिग्गजे ।
सहकारे गणधरे राजिलाहौ गजज्वरे ॥ २१ ॥
कोषकारान्तरे व्याघ्रे पुष्कलकस्तु कीलके ।
क्षपणे गन्धहरिणे स्यात्पूर्णानकमानके ॥ २२ ॥
पात्रे च पूर्णपात्रे च फर्फरीकं तु मार्दवे ।
फर्फरीकश्चपेटायां बलाहकोऽम्बुदे गिरौ ॥ २३ ॥
दैत्ये नागे, बर्बरीकः केशविन्यासकर्मणि ।
शाकभेदे महाकाले वकेरुका बलाकिका ॥ २४ ॥
वातावर्जितशाखा[1] च भ्रमरको मधुव्रते ।
गिरिके चूर्णकेशे च भयानकः सभीषणे[2] ॥ २५ ॥
व्याघ्रे राहौ रसे, भट्टारको राज्ञि मुनौ सुरे ।
भार्याटिको मृगभेदे भार्यया च विनिर्जिते ॥ २६ ॥

---

१ वातवर्जित । २ भीषणे ।

मरुबकः पुष्पभेदे मदनद्रौ फणिज्जके ।
मयूरकस्त्वपामार्गे मयूरकं तु तुत्थके ॥ २७ ॥
मण्डोदकं तु चित्तस्य राग आतर्पणेऽपि च ।
माणवकः कुपुंसि स्याद्बालहाराभिदोरपि ॥ २८ ॥
मृष्टेरुकः स्यान्मिष्टाशे[1] दानशौण्डेऽतिथिद्विषि ।
रतर्द्धिकं तु दिवसे सुखस्नानेऽष्टमङ्गले ॥ २९ ॥
राधरङ्कुः सुनासीरे शीकरे जलदोपले ।
लालाटिकः स्यादाश्लेषभेदे कार्याक्षमेऽपि च ॥ ३० ॥
प्रभोर्भालदर्शिनि च लेखनिकस्तु तत्र यः ।
स्वहस्तपरहस्तेन लिखितेषु विलेखयेत् ॥ ३१ ॥
लेखहारे, वर्त्तरूकः काकनीडे जलावटे ।
वराटकः पद्मबीजकोशे रज्जौ कपर्दके ॥ ३२ ॥
वरण्डकस्तु मातङ्गवेद्यां यौवनकण्टके ।
संवेतुले[2] कचे भित्तौ विनायके गणाधिपे ॥ ३३ ॥
बुद्धे तार्क्ष्ये गुरौ विघ्ने वितुन्नकं तु धान्यके ।
झाटामलौषधौ चापि विदूषकेऽन्यनिन्दके ॥ ३४ ॥
क्रीडानायकपात्रे च विशेषकस्तु पुण्ड्रके ।
विशेषाधायके चापि वृन्दारको मनोरमे ॥ ३५ ॥
सुरे श्रेष्ठे, बृहतिका स्यादुरुवस्त्रभेदयोः ।
वैतानिकः खड्गताले मङ्गलपाठकेऽपि च ॥ ३६ ॥
वैनाशिकः स्यात्क्षणिके परायत्तोर्णनाभयोः ।
वैदेहको वणिजके वैश्यापुत्रे च शूद्रतः ॥ ३७ ॥
शतानीको मुनौ वृद्धे शालावृको वलीमुखे ।
सारमेये शृगाले च शिलाटकः शिलाट्टयोः ॥ ३८ ॥
शृङ्गाटकं पथां श्लेषे पानीयकण्टकेऽपि च ।
शृगालिका शिवायां स्यात्त्रासादपि पलायने ॥ ३९ ॥

---

१ मृष्टाशे । २ संवर्तके ।

सङ्घाटिका तु कुट्टिन्यां घ्राणे युग्मेऽम्बुकण्टके ।
सन्तानिका क्षीरसारे मर्कटस्य च जालके ॥ ४० ॥
सुप्रतीकः स्यादीशानदिग्गजे शोभनाङ्गके ।
सैकतिकं पुनर्मातृयात्रामङ्गलसूत्रयोः ॥ ४१ ॥
सैकतिकः क्षपणके संन्यस्ते भ्रान्तिजीविनि ।
सोमवल्कः कट्फले स्याद्वलक्षखदिरद्रुमे ॥ ४२ ॥
सौगन्धिको गन्धवणिक् सौगन्धिकं तु कत्तृणे ।
गन्धोपले पद्मरागे कह्लारे-

इति चतुःस्वरकान्ताः ।

अग्निमुखो द्विजे ॥ ४३ ॥
भल्लाते चित्रके देवेऽप्यग्निशिखं तु कुङ्कुमे ।
अग्निशिखा लाङ्गलिक्यामिन्दुलेखेन्दुखण्डके ॥ ४४ ॥
गुडूचीसोमलतयोः पञ्चनखस्तु कच्छपे ।
गजे, बद्धशिखो बाले बद्धशिखोच्चटौषधौ ॥ ४५ ॥
महाशङ्खो निधिभेदे संख्याभेदे नरास्थिनि ।
व्याघ्रनखस्तु कन्दे स्याद्गन्धद्रव्यान्तरेऽपि च ॥ ४६ ॥
शिलीमुखो वृत्तभेदे वाकूचीचन्द्रलेखयोः ।
शिलीमुखोऽलौ बाणे च-

इति चतुःस्वरखान्ताः ।

अपवर्गः स्त्यागमोक्षयोः ॥ ४७ ॥
क्रियावसानसाफल्येऽप्यभिषङ्गः पराभवे ।
आक्रोशे शपथे चेहामृगः स्याद्रूपकान्तरे ॥ ४८ ॥
वृके जन्तौ, चोपरागो राहुग्रस्तार्कचन्द्रयोः ।
विगाने दुर्नये राहावुपसर्ग उपद्रवे ॥ ४९ ॥
मादौ रोगप्रभेदे च कटभङ्गो नृपात्यये ।
हस्तच्छेदे च सस्यानां छत्रभङ्गो नृपक्षये ॥ ५० ॥
स्वातन्त्र्ये विधवत्वे च दीर्घाध्वगः क्रमेलके ।

---

१ ०घटौषधौ । २ विमाने ।

लेखहारे, मल्लनागो वात्स्यायनसुरेभयोः ॥ ५१ ॥
समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ।
सम्प्रयोगो निधुवने सम्बन्धे कार्मणेऽपि च ॥ ५२ ॥
इति चतुःस्वरगान्ताः ।
जलसूचिः शिशुमारे त्रोटिमत्स्ये जलौकसि ।
कङ्कशृङ्गाटयोश्चापि मलिम्लुचस्तु तस्करे ॥ ५३ ॥
वाते-
इति चतुःस्वरचान्ताः ।
काश्मीरजं कुष्ठे कुङ्कुमे पुष्करेऽपि च ।
काश्मीरजाऽतिविषायां क्षीराब्धिजं तु मौक्तिके ॥ ५४ ॥
वशिरे, क्षीराब्धिजस्तु चन्द्रे, क्षीराब्धिजा श्रियाम् ।
ग्रहराजः शशिन्यर्के जघन्यजोऽनुजन्मनि ॥ ५५ ॥
शूद्रे च द्विजराजस्तु शेषे तार्क्ष्ये निशाकरे ।
धर्मराजस्तु सुगते श्राद्धदेवे युधिष्ठिरे ॥ ५६ ॥
भरद्वाजः पक्षिभेदे बृहस्पतिसुतेऽपि च ।
भारद्वाजो मुनौ, भारद्वाजी वनपिचुद्रुमे ॥ ५७ ॥
भृङ्गराजो मधुकरे मार्कवे विहगान्तरे ।
राजराजो नृपेशेन्द्वोः कुबेरेऽथ सकृत्प्रजः ॥ ५८ ॥
द्विके सिंहे-
इति चतुःस्वरजान्ताः ।
अथोच्चिङ्गटः कोपने मीनभिद्यपि ।
करहाटः पद्मकन्दे पुष्पद्रुमविशेषयोः ॥ ५९ ॥
कार्यपुटोऽनर्थकरे क्षपणोन्मत्तयोरपि ।
कामकूटौ वेश्याविभ्रमेष्ठावथ कुटन्नटः ॥ ६० ॥
शोणके कैवर्तीमुस्ते कुण्डकीटस्तु जारतः ।
विप्रापुत्रेऽधवे(?)दास्याश्चार्वाकोक्तिविशारदे ॥ ६१ ॥
खञ्जरीटस्तु फलकेऽसिधाराव्रतचारिणि ।

१ पौष्कर २ अब्धिक ३ विप्रासुते दासीपतौ । ४ खंजने

गन्धकुटी मंदिरायां बुद्धाद्यायतनेऽपि च ॥ ६२ ॥
गाढमुष्टिस्तु कृपणे कृपाणप्रभृतावपि ।
चक्रवाटस्तु पर्यन्ते क्रियारोहे शिखातरौ ॥ ६३ ॥
चतुःषष्टिश्चतुःषष्टिकलासु च हवेऽपि च ।
तुलाकोटिर्मानभेदेऽर्बुदे स्यान्नूपुरेऽपि च ॥ ६४ ॥
नारकीटः स्वदत्ताशाविहन्तर्यश्मकीटके ।
प्रतिकृष्टं तु गुह्ये स्याद्विरावृत्त्या[1] च कर्षिते ॥ ६५ ॥
प्रतिसृष्टः पुनः प्रत्याख्याते च प्रेषितेऽपि च ।
परपुष्टः कलकण्ठे परपुष्टा पणाङ्गना ॥ ६६ ॥
वर्कराटस्तु तरुणादित्यरोचिःकटाक्षयोः ।
स्त्रीणां पयोधरोत्सेधकान्तदत्तनखेऽपि च ॥ ६७ ॥
शिपिविष्टस्तु खल्वाटे दुश्चर्मणि पिनाकिनि ।
श्रुतिकटः प्राश्चलोहे प्रायश्चित्तभुजङ्गयोः ॥ ६८ ॥

इति चतुःस्वरटान्ताः ।

कलकण्ठः पिके पारावते हंसे कलध्वनौ ।
कालकण्ठनीलकण्ठौ पीतसारे महेश्वरे ॥ ६९ ॥
दात्यूहे ग्रामचटके खञ्जरीटे शिखावले ।
कालपृष्ठं तु कोदण्डमात्रके कर्णधन्वनि ॥ ७०
कालपृष्ठो मृगभेदे कङ्के, दन्तशठः पुनः ।
जम्बीरे नागरङ्गे च कर्मकार[3]कपित्थयोः ॥ ७१ ॥
पूतिकाष्ठं तु सरले देवदारुद्रुमेऽपि च ।
सूत्रकण्ठः खञ्जरीटे द्विजन्मनि कपोतके ॥ ७२ ॥
हारिकण्ठो हारयुक्तकण्ठे परभृतेऽपि च ।

इति चतुःस्वरठान्ताः ।

अपोगण्डोऽतिभीरौ स्याच्छिशुके विकलाङ्गके ॥ ७३ ॥
चक्रवाडं गणे, चक्रवाडोऽद्रौ चक्रवालवत् ।
जलरुण्डः[4] पयोरेणौ जलावर्त्ते भुजङ्गमे ॥ ७४ ॥

---

१ भुरा २ दुरावृते । ३ कर्मरङ्ग । ४ जलरुण्डः ।

देवताडो घोषकेऽग्नौ राहौ, वातखुडा पुनः ।
वात्यायां पिच्छिले स्फोटे वामायां वातशोणिते ॥ ७५ ॥
इति चतुःस्वरडान्ताः ।
अध्यारूढः समारूढेऽप्यधिकेऽप्यभिधेयवत् ।
इति चतुःस्वरढान्ताः ।
अङ्गारिणी हसन्त्यां स्याद्भास्करत्यक्तदिश्यपि ॥ ७६ ॥
आथर्वणोऽथर्वविदि ब्राह्मणे च पुरोधसि ।
आरोहणं समारोहे सोपाने च प्ररोहणे ॥ ७७ ॥
आतर्पणं तु सौहित्ये विद्यादालिम्पनेऽपि च ।
उत्क्षेपणा तु व्यजने धान्यमर्दनवस्तुनि ॥ ७८ ॥
उदञ्चने चोद्धरणं स्यादुन्मूलन उन्नये ।
वान्तान्ने च कामगुणो विषयाभोगयो रतौ ॥ ७९ ॥
कार्षापणः कार्षिके स्यात् पणे षोडशकेऽपि च ।
चीर्णपर्णस्तु निम्बे स्यात् खर्जूरीभूरुहेऽपि च ॥ ८० ॥
चूडामणिः काकचिञ्चाफले मूर्द्धमणावपि ।
जुहुवाणोऽध्वर्युवन्ह्योस्तण्डुरीणस्तु बर्बरे ॥ ८१ ॥
तण्डुलाम्बुनि कीटे च तैलपर्णी तु सिह्लके ।
श्रीवासे चन्दने दाक्षायण्युमायां च भेषु च ॥ ८२ ॥
रोहिण्यां च देवमणिर्विष्णुवक्षोमणौ[1] हरौ ।
अश्वस्य कण्ठावर्त्ते च नारायणस्तु केशवे ॥ ८३ ॥
नारायणी शतावर्युमा श्रीर्निःसरणं मृतौ ।
उपाये गेहादिमुखे निर्वाणे निर्गमेऽपि च ॥ ८४ ॥
निस्तरणं तु निस्तारे तरणोपाययोरपि ।
निरूपणं विचारे स्यादालोके च निदर्शने ॥ ८५ ॥
निगरणं भोजने स्यात् निगरणः पुनर्गले ।
प्रवारणं काम्यदाने निषेधेऽथ परीरणः ॥ ८६ ॥
दण्डे कूर्मे पट्टशाटे पर्परीणं तु पर्वणि ।

---

१ हो

पर्णवृन्तरसे पर्णशिरायां द्यूतकम्बले ॥ ८७ ॥
परायणं स्यादभीष्टे तत्पराश्रययोरपि ।
परत्राणिर्धर्माध्यक्षे वर्षे, पारायणं पुनः ॥ ८८ ॥
कात्स्न्ये पारगतौ सङ्गे पीलुपर्णौषधीभिदि ।
मूर्वायां बिम्बिकायां च पुष्करिणी जलाश्रये ॥ ८९ ॥
हस्तिन्यां कमलिन्यां च मीनाम्रीणस्तु खञ्जने ।
दर्दुराम्रे, रक्तरेणुः पलाशकलिकोद्गमे ॥ ९० ॥
सिन्दूरे, रागचूर्णस्तु खादिरे मकरध्वजे ।
रोहिणोऽम्बरे रुद्रे लम्बकर्णः पुनश्छगे ॥ ९१ ॥
अङ्कोटे, वारबाणस्तु कूर्पासे कवचेऽपि च ।
विदारणं भेदने स्यात्सम्परायविडम्बने ॥ ९२ ॥
वैतरणी प्रेतनद्यां जनन्यामपि रक्षसाम् ।
शरत्राणिः शरमुखे पदातौ शरजीविनि ॥ ९३ ॥
शिखरिणी वृत्तभेदे रोमालीपेयभेदयोः ।
स्त्रीरत्ने मल्लिकायां च समीरणः फणिज्जके ॥ ९४ ॥
पान्थे वायौ, संसरणं त्वसम्बाधचमूगतौ ।
संसारे समरारम्भे नगरस्योपनिर्गमे ॥ ९५ ॥
हस्तिकर्णः स्यादेरण्डे पलाशगणभेदयोः ।

इति चतुःस्वरणान्ताः ।

अवदातं तु विमले मनोज्ञे सितपीतयोः ॥ ९६ ॥
अपावृतोऽपरायत्ते पिहिते,ऽवसितं गतौ ।
बद्धे ज्ञातेऽवसाने चाप्यऽवगीतं विगर्हिते ॥ ९७ ॥
मुहुर्दृष्टेऽपवादे वाऽत्याहितं तु महाभये ।
जीवनिरपेक्षकर्मण्यभिजातः कुलोद्भवे ॥ ९८ ॥
न्याय्ये प्राज्ञेऽभिनीतस्तु न्यायेऽमर्षिणि संस्कृते ।
आभियुक्तः परिरुद्धे तत्परेऽन्तर्गतं पुनः ॥ ९९ ॥

---

१ चिञ्चिका । २ पतौ । ३ अद्धे ।

मध्यमाप्तविस्मृतयोरङ्कारितं तु भाषिते ।
पलाशकलिकोद्भेदे चातिमुक्तः सुनिष्कले ॥ १०० ॥
वासन्तिकायां तिनिशेऽप्यवध्वस्तोऽवचूर्णिते ।
त्यक्तनिद्रितयोश्चाऽधिक्षिप्तौ निहितभर्त्सितौ ॥ १०१ ॥
अपचितिर्व्यये हानौ पूजायां निष्कृतावपि ।
अनुमतिः स्यादनुज्ञापूर्णमासीविशेषयोः ॥ १०२ ॥
अभिशस्तिः पुनर्लोकापवादे प्रार्थितेऽपि[1] च ।
उदास्थितश्चरे द्वाःस्थेऽध्यक्षे चोपाहितः पुनः ॥ १०३ ॥
आरोपितेऽनलोत्पातेऽप्युपाकृत उपप्लुते ।
मंत्रेण प्रोक्षतपशावुल्लिखितं तनूकृते ॥ १०४ ॥
उत्कीर्णे, चोपरक्तस्तु स्वर्भानौ व्यसनातुरे ।
राहुग्रस्तार्कशशिनोरुपाचितः समाहिते ॥ १०५ ॥
ऋद्धे दिग्धेऽथोज्जृम्भितमुत्फुल्ले चेष्टितेऽपि च ।
उद्ग्राहितमुपन्यस्ते बद्धग्राहितयोरपि ॥ १०६ ॥
उपसत्तिः सङ्गमात्र प्रतिपादनसेवयोः ।
ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्ब्यां शतावर्यां बलाभिदि ॥ १०७ ॥
ऐरावतोऽह्रौ नारङ्गे लकुचे त्रिदशद्विपे ।
ऐरावतं तु शक्रस्य ऋजुदीर्घशरासने ॥ १०८ ॥
ऐरावती सरिद्विद्युद्भिदोः शतह्रदा यथा ।
कलधौतं रूप्यहेम्नोः कलधौतः कलध्वनौ ॥ १०९ ॥
कुहरितं तु[2] रटिते पिकालापे रतस्वने ।
कुमुद्वती कैरविण्यां दयितायां कुशस्य च ॥ ११० ॥
कृष्णवृन्ता माषपर्ण्यां पाटलाख्यद्रुमेऽपि च ।
गन्धवती सुरापुर्योः पृथ्वीयोजनगन्धयोः ॥ १११ ॥
गृहपतिर्गृही सत्री चन्द्रकान्तं तु कैरवे ।
चन्द्रकान्तो रत्नभेदे चर्मण्वती नदीभिदि ॥ ११२ ॥

---

१ प्रार्थने । २ कुरटिते ।

कदल्यां, चित्रगुप्तस्तु कृतान्ते तस्य लेखके ।
दिवाभीतः काकरिपौ कुम्भिले कुमुदाकरे ॥ ११३ ॥
दिवाकीर्तिर्नापिते स्यादुलूकेऽन्त्यावसायिनि ।
धूमकेतू वह्न्युत्पातौ नन्द्यावर्तो गृहान्तरे ॥ ११४ ॥
तगरेऽथ नदीकान्तो निर्गुण्डीनिचुलाब्धिषु ।
नदीकान्ता लताजम्ब्वोः काकजङ्घौषधेऽपि च ॥ ११५ ॥
नागदन्तो हस्तिदन्ते गृहान्निःसृतदारुणि ।
नागदन्ती श्रीहस्तिन्यां कुम्भाख्यभेषजेऽपि च ॥ ११६ ॥
निस्तुषितं वर्जिते स्याद्गतत्वाचि लघूकृते ।
निराकृतिरस्वाध्याये निराकारनिषेधयोः ॥ ११७ ॥
प्रतिहतस्तु विद्विष्टे प्रतिस्खलितरुद्धयोः ।
प्रणिहितं तु सम्प्राप्तनिहितयोः समाहिते ॥ ११८ ॥
प्रतिक्षिप्तं प्रतिहते निषिद्धे प्रेषितेऽपि च ।
प्रधूमिता क्लेशितायां रविगन्तव्यादिश्यपि ॥ ११९ ॥
प्रव्राजिता तु मुण्डीर्यां तापस्यां मासिकौषधौ ।
प्रजापतिर्ब्रह्मराज्ञोर्जामातरि दिवाकरे ॥ १२० ॥
वह्नौ त्वष्टरि दक्षादौ प्रतिकृतिस्तु पूजने ।
प्रतिमायां प्रतीकारे प्रतिपत्तिस्तु गौरवे ॥ १२१ ॥
प्राप्तौ प्रवृत्तौ प्रागल्भ्ये बोधे, परिगतं गते ।
प्राप्तवेष्टितयोर्ज्ञाते पल्लवितं सपल्लवे ॥ १२२ ॥
लाक्षारक्ते तते पञ्चगुप्तश्चार्वाकदर्शने ।
कमठे, परिवर्तस्तु कूर्मराजे पलाय[illegible] ॥ १२३ ॥
युगान्ते विनिमये च परिघातस्तु [illegible]
अस्त्रान्तरे, पशुपतिः पिनाकिनि [illegible] ॥ १२४ ॥
पाशुपतः शिवमल्ल्यां पशुपत्यभि[illegible]
पारिजातस्तु मन्दारे पारिभद्रे सुरद्रुमे ॥ [illegible]

लाम ।

पारावतः कलरवे गिरौ मर्कटतिन्दुके ।
पारावती तु लवलीफलगोपालगीतयोः ॥ १२६ ॥
पुष्पदन्तस्तु दिङ्नागे जिनभेदे गणान्तरे ।
पुष्पवन्तौ च चन्द्रार्काबेकोक्तयाऽथ पुरस्कृतम् ॥ १२७ ॥
पूजिते स्वीकृते सिक्तेऽभिशस्तेऽप्रकृतेऽपि च ।
भोगवती च सर्पाणां नगरे सरिदन्तरे ॥ १२८ ॥
रङ्गमाता जतुचेट्योर्लक्ष्मीपतिर्जनार्दने ।
पूगे लवङ्गवृक्षे च व्यतीपात उपद्रवे ॥ १२९ ॥
योगभेदेऽपमाने च वनस्पतिर्द्रुमात्रके ।
विनापुष्पफलिद्रौ च विनिपातस्तु दैवतः ॥ १३० ॥
व्यसने चावपाते च वैजयन्ती गृहे ध्वजे ।
इन्द्रालये, वैजयन्तिः त्वग्निमन्थपताकयोः ॥ १३१ ॥
जयन्त्यां च शुभ्रदन्ती पुष्पदन्तगजस्त्रियाम् ।
सुदत्यां च समाघातस्त्वाहवे घातनेऽपि च ॥ १३२ ॥
समाहितः समाधिस्थे संश्रुतेऽथ समुद्धतः ।
अविनीते समुद्रौर्वे समुद्रान्ता दुरालभा ॥ १३३ ॥
कर्पासिका च स्पृक्का च सदागतिः सदीश्वरे ।
निर्वाणे पवमाने च सरस्वती सरिद्भिदि ॥ १३४ ॥
वाच्यापगायां स्त्रीरत्ने गोवाग्देवतयोरपि ।
सूर्यभक्तो बन्धुजीवे भास्करस्य च पूजके ॥ १३५ ॥
सेनापतिर्गुहेऽध्यक्षे हिमारातिः खगेऽनले ।
हैमवत्यद्रिजा स्वर्णक्षीरी शुक्रवचाऽभया ॥ १३६ ॥

इति चतुःस्वरतान्ताः ।

अनीकस्थो रक्षिवर्गे युत्वले चीरमर्दले ।
चिन्हे गजाशिक्षके चोतिकथा व्यर्थभाषणे ॥ १३७ ॥
अश्रद्धेये नष्टधर्मेऽप्युदरार्थिर्वियन्मणौ ।

१ चुन्धोः ।

अब्धौ, चित्ररथो विद्याधरे गन्धर्वसूर्ययोः ॥ १३८ ॥
चतुष्पथश्चतुर्मार्गसङ्गमे ब्राह्मणेऽपि च ।
दशमीस्थोऽतिवृद्धे[1] स्यात्क्षीणरागे मृताशने ॥ १३९ ॥
वानप्रस्थो मधूकद्रौ किंशुकाश्रमभेदयोः ।

इति चतुःस्वरथान्ताः ।

अष्टापदश्चन्द्रमाल्यां लूतायां शरभे गिरौ ॥ १४० ॥
कनके शारिफलकेऽभिमर्दो मन्थयुद्धयोः ।
स्यादभिष्यन्द आश्रावनेत्ररोगातिवृद्धिषु ॥ १४१ ॥
अपवादस्तु निर्देशे निन्दाविस्रम्भयोरपि ।
उपनिषत्तु वेदान्ते रहस्यधर्मयोरपि ॥ १४२ ॥
एकपदं तु तत्काले[2] स्यादेकपदी तु वर्त्मनि ।
कटुकन्दः शृङ्गवेरे शोभाञ्जनरसोनयोः ॥ १४३ ॥
कुरुविन्दः पद्मरागे मुकुरव्रीहिभेदयोः ।
कुल्माषे हिङ्गुले मुस्ते कोकनदं तु रक्तयोः ॥ १४४ ॥
अम्भोजन्मकुमुदयोश्चतुष्पदं गवादिषु ।
स्त्रीणां करणभेदे च रक्तपादो(?) मतङ्गजे ॥ १४५ ॥
स्यन्दने च जनपदः स्यात्पुनर्जनदेशयोः ।
परिवादस्तु निन्दायां वीणावादनवस्तुनि ॥ १४६ ॥
प्रियंवदः प्रियवादिनभश्चरविशेषयोः ।
पीठमर्दोऽतिधृष्टे स्यान्नाट्योक्त्या नायकप्रिये ॥ १४७ ॥
पुटभेदस्तु नगरातोद्ययोस्तटिनीमुखे ।
महानादो वर्षुकाब्दे[3] महाध्वाने भयानके ॥ १४८ ॥
गजे च मुचुकुन्दस्तु द्रुभेदे मुनिदैत्ययोः ।
मेघनादोऽम्बुदध्वाने वरुणे रावणात्मजे ॥ १४९ ॥
विशारदो बुधे धृष्टे विष्णुपदं नभोब्जयोः ।
विष्णुपदस्तु क्षीरोदे विष्णुपदी सुरापगा ॥ १५० ॥

---

१ स्थविरे । २ तदात्वे । ३ वषुकाब्दे ।

सङ्क्रान्तिर्द्वारका चापि शतह्रदा तु विद्युति ।
वज्रेऽपि च समर्यादा मर्यादासहितेऽन्तिके ॥ १५१ ॥
इति चतुःस्वरदान्ताः ।
अनुबन्धोऽप्रयोगे स्याच्छिशौ मुख्यानुयायिनि ।
प्रकृतस्यानुवर्ते च दोषस्यापादनेऽपि च ॥ १५२ ॥
अनुबन्धी तृषा हिक्काऽवरोधस्तु नृपौकसि ।
शुद्धान्ते च तिरोधाने गर्तादौ रोधनेऽपि च १५३ ॥
अवष्टब्धमदूरे स्यात्समाक्रान्तेऽवलम्बिनि ।
अनिरुद्धश्चरे पुष्पायुधसूनावनर्गले ॥ १५४ ॥
आशाबन्धः समाश्वासे मर्कटस्य च जालके ।
इष्टगन्धः सुगन्धि स्यादिष्टगन्धं तु वालुके ॥ १५५ ॥
इक्षुगन्धा काशक्रोष्ट्रीकोकिलाक्षेषु गोक्षुरे ।
उग्रगन्धा वचाक्षेत्रयवान्योश्छिक्किकौषधौ ॥ १५६ ॥
उपलब्धिर्मतौ प्राप्तौ कालस्कन्धस्तु तिन्दुके ।
तमाले जीवकद्रौ च तीक्ष्णगन्धा वचौषधे ॥ १५७ ॥
शोभाञ्जने राजिकायां परिव्याधो द्रुमोत्पले ।
वेतसे, महौषधं तु विषाशुण्ठ्योः रसोनके ॥ १५८ ॥
ब्रह्मबन्धुर्निन्द्यविप्रे ब्राह्मणस्य च बान्धवे ।
समुन्नद्धस्तूर्द्धबद्धे पण्डितंमन्यदृप्तयोः ॥ १५९ ॥
इति चतुःस्वरधान्ताः ।
अपाचीनं विपर्यस्ते पामर्थेऽभिजनः कुले ।
कुलध्वजे जन्मभूम्यामभिमानस्त्वहङ्कृतौ ॥ १६० ॥
हिंसायां प्रणये ज्ञानेऽवलग्नो मध्यलग्नयोः ।
अवदानमतिवृत्ते[1] खण्डने शुद्धकर्मणि ॥ १६१ ॥
अधिष्ठानं प्रभावेऽध्यासने नगरचक्रयोः ।
अनूचानः साङ्गवेदकोविदे विनयान्विते ॥ १६२ ॥
अन्वासनं स्नेहवस्तौ सेवायामनुशोचने ।

---

१ इतिवृत्ते ।

अग्रजन्माऽग्रजे विप्रेऽन्तेवासी पुनरन्त्यजे ॥ १६३ ॥
शिष्यप्रान्तगयोश्चाप्यायोधनं समरे वधे ।
आराधनं पाकप्राप्त्योः साधने तोषणेऽपि च ॥ १६४ ॥
आच्छादनं तु वासेन संपिधानेऽपवारणे ।
आकालनं परिसंख्याकांक्षयोर्बन्धनेऽपि च ॥ १६५ ॥
आतञ्चनं स्याज्जवेन प्रीणनप्रतिवापयोः ।
आवेशनं भूतावेशे प्रवेशे शिल्पवेश्मनि ॥ १६६ ॥
आस्कन्दनं तिरस्कारे संशोषणसमीकयोः ।
आत्माधीनः सुते प्राणाधारे श्याले विदूषके ॥ १६७ ॥
आत्मयोनिः स्मरे वेधस्युद्वर्तनं विलेपने ।
अपावृत्तावुत्पतने स्यादुपासनमासने ॥ १६८ ॥
शुश्रूषायां शराभ्यासेऽप्युपधानं तु गेन्दुके[1] ।
व्रते विशेषे प्रणये स्यादुत्पतनमुत्प्लुतौ ॥ १६९ ॥
उत्पत्तावुदयनस्तु वत्सराजे घटोद्भवे ।
उत्सादनं समुल्लेखोद्वर्तनोद्वाहनेषु च ॥ १७० ॥
उद्वाहनं द्विसीत्ये स्यादुद्वाहनी वराटके ।
कपीतना गर्दभाण्डशिरीषाम्रातपिप्पलाः ॥ १७१ ॥
कलध्वनिः परभृते पारावतकलापिनोः ।
कात्यायनो वररुचौ कात्यायनी तु पार्वती ॥ १७२ ॥
काषायवस्त्रविधवाऽर्द्धवृद्धा महिलाऽपि च ।
कामचारी कलविङ्के स्वेच्छाजारिणि कामुके ॥ १७३ ॥
कारन्धमी धातुवादनिरते कांस्यकारिणि ।
किष्कुपर्वा पोटगले स्यादिक्षुत्वचिसारयोः ॥ १७४ ॥
कुचन्दनं वृक्षभेदे पत्राङ्गे रक्तचन्दने ।
कुम्भयोनिर्द्रोणेऽगस्त्ये कृष्णवर्त्मा विधुन्तुदे ॥ १७५ ॥
दुराचारे हुताशे च गवादनीन्द्रवारुणी ।

---

१ गन्दुके ।

घासस्थानं गवादीनां गदयित्नुः शरासने ॥ १७६ ॥
जल्पाके पुष्पचापे च घनाघनो निरन्तरे ।
वासवे घातुके मत्तगजे वर्षुकवारिदे ॥ १७७ ॥
घोषयित्नुः पिके विप्रे चिरजीवी तु वायसे ।
अजे च चित्रभानुस्तु हुताशनदिनेशयोः ॥ १७८ ॥
जलाटनः कङ्कखगे जलाटनी जलौकसि ।
तपोधना तु मुण्डीर्यां तपोधनस्तपस्विनि ॥ १७९ ॥
तपस्विनी पुनर्मांसी कटुरोहिणिकापि च ।
तिक्तपर्वा हिलमोची गुडूची मधुयष्टिका ॥ १८० ॥
देवसेनेन्द्रकन्यायां सैन्ये दिविषदामपि ।
नागाङ्गना नागयष्टौ द्विरदस्य च मुद्गरे ॥ १८१ ॥
निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने न्याससमर्पणे ।
निधुवनं रते कम्पे निर्वासनं तु मारणे ॥ १८२ ॥
पुरादेश्च बहिष्कारे निरसनं निषूदने ।
निष्ठीवने निरासे च निशमनं निशामनम् ॥ १८३ ॥
निरीक्षणश्रवणयोर्निर्भर्त्सनमलक्तके ।
खलीकारे, प्रजननं प्रगमे योनिजन्मनोः ॥ १८४ ॥
प्रणिधानमभियोगे समाधानप्रवेशयोः ।
प्रयोजनं कार्यहेत्वोः स्यात् प्रवचनमागमे ॥ १८५ ॥
प्रकृष्टवचने, प्रस्फोटनं शूर्पे प्रकाशने ।
ताडने, प्रतिपन्नस्तु विज्ञातेऽङ्गीकृतेऽपि च ॥ १८६ ॥
प्रतियत्नः संस्कारे स्यादुपग्रहणलिप्सयोः ।
प्रहसनं च प्रहासाक्षेपयोः रूपकान्तरे ॥ १८७ ॥
प्रतिमानं प्रतिबिम्बे गजदन्तद्वयान्तरे ।
प्रसाधनी कङ्कतिकासिद्ध्योः, प्रसाधनं पुनः ॥ १८८ ॥
वेषे, प्रचलाकी सर्पे मयूरेऽथ पयस्विनी ।
विभावर्यां गोधेन्वां च पुण्यजनस्तु सज्जने ॥ १८९ ॥
गुह्यके यातुधाने च पृथग्जनोऽधमे जडे ।

पृष्ठशृङ्गी भीमसेने षण्डसैरिभयोरपि ॥ १९० ॥
महाधनं महामूल्ये सिह्लके चारुवाससि ।
महासेनो महासैन्ये स्कन्देऽथ महामुनिः ॥ १९१ ॥
अगस्तिकुस्तुम्बुरुणोर्मातुधानी लताभिदि ।
मातुधानौ मातुलाहौ मातुलानी पुनः शणे ॥ १९२ ॥
कलापे मातुलपत्न्यां रसायनो विहङ्गमे ।
पक्षीन्द्रे, रसायनं तु जराव्याधिजिदौषधे ॥ १९३ ॥
राजादनः पियालद्रौ क्षीरिकायां त्रिपत्रके ।
रोचमानो दीप्यमाने कण्ठावर्त्ते च वाजिनः ॥ १९४ ॥
वर्द्धमानो वीरजिने स्वस्तिकैरण्डविष्णुषु ।
मशनभेदे शरावे च विरोचनेऽग्निसूर्ययोः ॥ १९५ ॥
प्रह्लादनन्दने चन्द्रे विहेठनं विडम्बने ।
हिंसायां मर्दने विस्मापना स्यात्कुहके स्मरे ॥ १९६ ॥
गन्धर्वनगरे चापि विष्वक्सेनो जनार्दने ।
विष्वक्सेना तु फलिनी विश्राणनं विहापिते ॥ १९७ ॥
संप्रेषणो परित्यागे विहननं तु पिञ्जने ।
वधेऽथ विश्वकर्मार्के मुनिभिद्देवशिल्पिनोः ॥ १९८ ॥
विप्रकारी विघातस्य कारके घोरदर्शने ।
विलेपनी स्याद्यवाग्वां चारुवेषस्त्रियामपि ॥ १९९ ॥
वृक्षादनो मधुच्छत्रे चलपत्रकुठारयोः ।
वृक्षादनी तु वन्दायां विदारी गन्धिकौषधे ॥ २०० ॥
वृषपर्वा तु शृङ्गारिहरदैत्यकसेरुषु ।
वैरोचनो रविसुते सुगते बलिदानवे ॥ २०१ ॥
श्वेतधामा घनसारे कलानाथाब्धिफेनयोः ।
श्लेष्मघना तु केतक्यां मल्यामथ समापनम् ॥ २०२ ॥
परिच्छेदे समाधाने समाप्तिवधयोरपि ।
संमूर्छनमभिव्याप्तौ मोहे, सनातनोऽच्युते ॥ २०३ ॥
पितॄणामतिथौ रुद्रवेधसोः शाश्वते स्थिरे ।

सदादानो गन्धगजे हेरम्बेऽभ्रमतङ्गजे ॥ २०४ ॥
संयमनं व्रते बन्धे संयमनी यमस्य पूः ।
समार्पणं समीचीनग्रहणे नियकर्मणि ॥ २०५ ॥
समापन्नं वधे क्लिष्टे समाप्तप्राप्तयोरपि ।
संवर्दनं च संवादे समालोचे वशीकृतौ ॥ २०६ ॥
समुत्थानं निदानेऽभियोगे, संवाहनं पुनः ।
वाहनेऽङ्गमर्दने च संप्रयोगी तु कामुके ॥ २०७ ॥
कलाकेलौ सुप्रयोगे सरोजिनी सरोरुहे ।
सरोरुहिण्यां कासारे स्तनयित्नुः पयोमुचि ॥ २०८ ॥
मृत्यौ स्तनिते रोगे च सारसनमुरश्छदे ।
काञ्च्यां च सामयोनिस्तु सामोत्थे द्रुहिणे गजे ॥२०९॥
सामिधेनी समिदृचोः सुधांशुनो जनार्दने ।
प्रासादे वत्सराजेऽद्रिभेदे वाऽथ सुदर्शनम् ॥ २१० ॥
विष्णोश्चक्रे, सुदर्शन्यमरवत्यां, सुदर्शना ।
आज्ञायामौषधीभेदे मरुजन्ध्वां(?)पुरीभिदि ॥ २११ ॥
सौदामिनी तडिद्भेदतडितोरप्सरोभिदि ।
हर्षहित्नुः सुते स्वर्णे-

इति चतुःस्वरनान्ताः ।

अवलेपो गर्वलेपयोः ॥ २१२ ॥
दूषणेऽप्यपलापस्तु प्रेमापन्हवयोरपि ।
उपतापो गदे तापे जलकुप्यन्धुगर्भके ॥ २१३ ॥
सरस्यां, जीवपुष्पं तु दमनके फणिज्जके ।
नागपुष्पस्तु पुन्नागे चम्पके नागकेसरे ॥ २१४ ॥
परिवापो जलस्थाने पर्युप्तिपरिवारयोः ।
परिकम्पो भये कम्पे प्राप्तरूपोऽज्ञरम्ययोः ॥ २१५ ॥
पिण्डपुष्पं जवायां स्यादशोके सरसीरुहे ।
बहुरूपः स्मरे विष्णौ सरटे धूणके शिवे ॥ २१६ ॥

१ संवननं । २ सुधामुन । ३ सुरीभिदि ।

मेघपुष्पं तु नादेये पिण्डाभ्रे सलिलेऽपि च ।
विप्रलापो विरुद्धोक्तावनर्थकवचस्यपि ॥ २१७ ॥
वृकधूपो वृक्षधूपे सिह्लकेऽथ वृषाकपिः ।
वासुदेवे शिवेऽग्नौ च हेमपुष्पं तु चम्पके ॥ २१८ ॥
अशोकद्रौ जपापुष्पे-

इति चतुःस्वरपान्ताः ।

राजजम्बूस्तु जम्बुभित् ।
पिण्डखर्जूरवृक्षश्चाऽपि-

इति चतुःस्वरबान्ताः ।

अवष्टम्भस्तु काञ्चने ॥ २१९ ॥
सरम्भारम्भयोः स्तम्भे शातकुम्भोऽश्वमारके ।
शातकुम्भं तु कनके-

इति चतुःस्वरभान्ताः ।

अभ्यागमः समरेऽन्तिके ॥ २२० ॥
घाते रोधेऽभ्युपगमेऽनुपमस्तु मनोरमे ।
अनुपमा सुप्रतीकस्त्रियामुपगमः पुनः ॥ २२१ ॥
अङ्गीकारेऽन्तिकगतावुपक्रमस्तु विक्रमे ।
उपधायां तदाद्याचिख्यासाचिकित्सयोरपि ॥ २२२ ॥
आरम्भेऽथ जलगुल्मो जलावर्तेऽम्बुचत्वरे ।
कमठे, दण्डयामस्तु दिवसे कुम्भजे यमे ॥ २२३ ॥
[1]लवङ्गमः कपौ भेके पराक्रमस्तु विक्रमे ।
सामर्थ्ये चाऽभियोगे च महापद्मः पुनर्निधौ ॥ २२४ ॥
नागसंख्याभिदोर्यातयामो भुक्तसमुज्झिते ।
जीर्णे च सार्वभौमस्तु दिग्गजे चक्रवर्तिनि ॥ २२५ ॥

इति चतुःस्वरमान्ताः ।

अनुशयः पश्चात्तापे दीर्घद्वेषानुबन्धयोः ।
अन्वाहार्यममावास्याश्राद्धमिष्टेश्च दक्षिणा ॥ २२६ ॥

१ प्लवगमः ।

अवसायोपयुक्तान्ये(?) समाप्तौ निश्चयेऽपि च ।
अवश्यायो हिमे दर्पेऽप्यपसव्यं तु दक्षिणे ॥ २२७ ॥
प्रतिकूलेऽन्तशय्या भूशय्या पितृवनं मृतिः ।
उपकार्या राजगेहमुपकारोचितापि च ॥ २२८ ॥
चन्द्रोदयौ शश्युदयोल्लोचौ चन्द्रोदयौषधौ ।
जलाशयमुशीरे स्याज्जलाशयो जलाश्रये ॥ २२९ ॥
तण्डुलीयः शाकभेदे विडङ्गतरुताप्ययोः ।
तृणशून्यं मल्लिकायां केतकीशाखिनः फले ॥ २३० ॥
धनञ्जयो नागभेदे ककुभे देहमारुते ।
पार्थेऽग्नौ, निरामयस्तु स्यादिडिक्के गतामये ॥ २३१ ॥
प्रतिभयं भये भीष्मे प्रतिश्रयः सभौकसोः ।
परिधायः परिकरे जलस्थाननितम्बयोः ॥ २३२ ॥
पाञ्चजन्यः पोटगले शङ्खे दामोदरस्य च ।
पौरुषेयं पुरुषेण कृतेऽप्यवहिते वधे ॥ २३३ ॥
समूहे च विकारे च फलोदयो गुल्लाभयोः ।
बिलेशयो मूषिकेऽहौ भागधेयः पुनः करे ॥ २३४ ॥
दायादे, भागधेयं तु भाग्ये, महालयः पुमः ।
तीर्थे विहारपरमात्मनो,महोदयं पुरे ॥ २३५ ॥
महोदयः स्वाम्यमुक्त्योर्महामूल्यं महार्घके ।
पद्मरागमणौ, मार्जालीयः शूद्रविडालयोः ॥ २३६ ॥
शरीरशोधने, रौहिणेयो वत्से बुधे बले ।
वैनतेयस्तु गरुडे स्याच्चण्डांशोश्च सारथौ ॥ २३७ ॥
समुच्छ्रयो वैरोन्नत्योः समुदायो गणे रणे ।
समुदयस्तुद्गमेऽपि सम्परायस्तु संयुगे ॥ २३८ ॥
आपद्युत्तरकाले च स्यात्समाह्वय आहवे ।
पशुभिः पक्षिभिर्द्यूते स्थूलोच्चयो वरण्डके ॥ २३९ ॥
गजानां मध्यमगते गण्डाश्माकात्स्न्र्ययोरपि ।

हिरण्मयो लोकधातौ सौवर्णे-

इति चतुःस्वरयान्ताः ।

अभिसरो वधे ॥ २४० ॥

स्वबलात्साध्वसे युद्धेऽवसरो वत्सरे क्षणे ।
अरुष्करं व्रणकरे भल्लातकफलेऽपि च ॥ २४१ ॥
अश्वतरो नागभेदे वेसरेऽनुत्तरः पुनः ।
निरुत्तरे च श्रेष्ठे चाऽवस्करो गूथगुह्ययोः ॥ २४२ ॥
अभिहारः संनहने चौरिकोद्यमयोरपि ।
अवहारस्तु युद्धादिविश्रान्तौ ग्राहचौरयोः ॥ २४३ ॥
निमन्त्रणोपनेतव्येऽलङ्कारः कङ्कणादिषु ।
उपमादावकूपारः कूर्मराजसमुद्रयोः ॥ २४४ ॥
अवतारस्तु नद्यादितीर्थेऽवतरणेऽपि च ।
अग्निहोत्रोऽनले हव्येऽसिपत्रो नरकान्तरे ॥ २४५ ॥
कोशकारेऽर्धचन्द्रस्तु गलहस्तेन्दुखण्डयोः ।
चन्द्रके बाणभेदे चाऽर्धचन्द्रा त्रिवृताभिदि ॥ २४६ ॥
आत्मवीरो बलवति स्यालपुत्रे विदूषके ।
आडम्बरः समारम्भे बृंहिते तूर्यनिस्वने ॥ २४७ ॥
इन्दीवरं नीलोत्पलमिन्दीवरी शतावरी ।
उपकारस्तूपकृतौ विकीर्णकुसुमादिषु ॥ २४८ ॥
उपचारस्तु लञ्चायां व्यवहारोपचर्ययोः ।
उदुम्बरः कुष्ठभेदे देहल्यां षण्डके तरौ ॥ २४९ ॥
उदुम्बरं ताम्र, उपह्वरं रहसि सन्निधौ ।
उदन्तुरः कराले स्यादुत्तुङ्गोत्कटदन्तयोः ॥ २५० ॥
औदुम्बरो यमे रोगभेदे, कर्मकरोऽन्तके ।
भृतिजीविनि भृत्ये च कर्मकरी तु बिम्बिका ॥ २५१ ॥
मूर्वा च कर्णिकारस्तु कृतमाले द्रुमोत्पले ।
करवीरो हयमारे कृपाणे दैत्यभिद्यपि ॥ २५२ ॥

१ इन्दीवरा । २ रागा ।

करवीरी पुत्रवत्यां सद्गव्यामादितावपि ।
कलिकारस्तु धूम्याटे पीतमुण्डकरञ्जयोः ॥ २५३ ॥
कर्णपूरः स्याच्छिरीषे नीलोत्पलवतंसयोः ।
कटम्भरा प्रसारण्यां गोलायां गजयोषिति ॥ २५४ ॥
कलम्बिकायां रोहिण्यां वर्षाभूमूर्वयोरपि ।
कालञ्जरो भैरवाद्योर्योगिचक्रस्य मेलके ॥ २५५ ॥
कादम्बरं दधिसारे सीधुमद्यप्रभेदयोः ।
कादम्बरी कोकिलायां वाणीशारिकयोरपि ॥ २५६ ॥
कुम्भकारः कुलाले स्यात्कुम्भकारी कुलत्थिका ।
कृष्णसारः शिंशपायां मृगभेदे स्नुहीतरौ ॥ २५७ ॥
गिरिसारः पुनर्लोहे लिङ्गे मलयपर्वते ।
घनसारस्तु कर्पूरे दाक्षिणावर्तपारदे ॥ २५८ ॥
चर्मकारः पादूकृति चर्मकार्योषधीभिदि ।
चक्रधरो बिष्णुसर्पचक्रिषु ग्रामजालिनि ॥ २५९ ॥
चराचरं जङ्गमे स्यादिङ्गविष्टपयोरपि ।
चित्राटीरो घण्टाकर्णबलिच्छागास्त्रबिन्दुभिः ॥ २६० ॥
अङ्कितभाले चन्द्रे च तालपत्रं तु कुण्डले ।
स्यात्तालपत्री रण्डायां तुङ्गभद्रो मदोत्कटे ॥ २६१ ॥
तुङ्गभद्रा नदीभेदे तुलाधारस्तुलागुणे ।
वाणिजे, तुण्डिकेरी तु कार्पासी बिम्बिकाऽपि च ॥ २६२ ॥
तोयधारो जलधरे सुनिषण्णाख्यभेषजे ।
दशपुरं पत्तने स्यान्मुस्तायां नीवृदन्तरे ॥ २६३ ॥
दण्डधारो यमे राज्ञि दण्डयात्रा तु दिग्जये ।
संयाने वरयात्रायां दिगम्बरस्तु शङ्करे ॥ २६४ ।
अन्धकारे क्षपणके स्याद्वस्त्ररहितेऽपि च ।
दुरोदरः पुनर्द्यूते द्यूतकारे पणेऽपि च ॥ २६५ ॥
देहयात्रा यमपुरीगमने भोजनेऽपि च ।
द्वैमातुरो जरासन्धे हेरम्बेऽथ धराधरः ॥ २६६ ॥

कृष्णेऽद्रौ, धाराधरस्तु पयोदकरवालयोः ।
धाराङ्कुरः शीकरे स्यान्नासीरे जलदोपले ॥ २६७ ॥
धार्तराष्ट्रः कौरवेऽहौ कृष्णास्याङ्घ्रिसितच्छदे ।
धुन्धुमारो गृहधूमे नृपभेदेन्द्रगोपयोः ॥ २६८ ॥
पदालिकोऽप्यथ धूरन्धरो धूर्ये धवद्रुमे ।
धृतराष्ट्रः खगे सर्पे सुराज्ञि क्षत्रियान्तरे ॥ २६९ ॥
धृतराष्ट्री हंसपद्यां नभश्चरः खगेऽम्बुदे ।
विद्याधरे समीरे च निशाचरस्तु राक्षसे ॥ २७० ॥
सर्पे घूके शृगाले च निशाचरी तु पांसुला ।
निषद्वरः स्मरे पङ्के निषद्वरी पुनर्निशि ॥ २७१ ॥
नीलाम्बरो बलभद्रे राक्षसे क्रूरलोचने ।
प्रतीहारो द्वारि द्वास्थे प्रतिकारः समे भटे ॥ २७२ ॥
प्रतिसरश्चमूपृष्ठे नियोज्यकरसूत्रयोः ।
मन्त्रभेदे व्रणशुद्धावारक्षे मण्डने स्रजि ॥ २७३ ॥
कङ्कणेऽथ परिकरः पर्यङ्कपरिवारयोः ।
प्रगाढगात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोर्गणे ॥ २७४ ॥
परिवारः परिजनेऽसिकोशेऽथ परम्परः ।
मृगभेदे प्रपौत्रादौ परम्पराऽन्वये वधे ॥ २७५ ॥
परिपाट्यां, परिसरः प्रान्तभूदेवयोर्मृतौ ।
पक्षचरो यूथभ्रष्टपृथक्चरिगजे विधौ ॥ २७६ ॥
पयोधरः कुचे मेघे कोशकारे कशेरुणि ।
नालिकेरे, पारटीरस्त्वपथ्यापारमन्त्रिणि ॥ २७७ ॥
लोहकांस्ये जरत्पात्रे पिङ्गाणकहुताशयोः ।[1]
पारावारः पयोराशौ पारावारं तटद्वये ॥ २७८ ॥
पारिभद्रस्तु मन्दारे निम्बे, पीताम्बरोऽच्युते ।
नटे च पूर्णपात्रं तु गोमेदकमणौ स्मृतः ॥ २७९ ॥

---

१ पिङ्गले ।

मलयजे, पूर्णपात्रं जलादिपूर्णभाजने ।
वर्धापके, बलभद्रस्त्वनन्ते बलशालिनि ॥ २८० ॥
बलभद्रा कुमार्यां स्यात्त्रायमाणौषधावपि ।
ब्रह्मपुत्रो नदभिदि क्षेत्रसङ्करयोरपि ॥ २८१ ॥
वार्वटीरस्त्वपुण्यास्त्रास्थन्यङ्कुरे गणिकासुते ।
वारकीरो भारग्राहिण्याराधिततुरङ्गमे ॥ २८२ ॥
यूकायां वेणिवेधिन्यां भ्रूत्रयीमुखयोरपि ।
बिन्दुतन्त्रं पुनः शारिफलके च तुरङ्गके ॥ २८३ ॥
महावीरोऽन्तिमजिने परपुष्टे जराटके ।
तार्क्ष्ये कर्के पवौ शूरे सिंहे मखहुताशने ॥ २८४ ॥
महामात्रः प्रधाने स्यादारोहकसमृद्धयोः ।
मणिच्छिद्रा तु मेदायामृषभाख्यौषधावपि ॥ २८५ ॥
रथकारस्तक्षिणि स्यान्माहिष्यात्करणीसुते ।
रागसूत्रं पट्टसूत्रे तुलासूत्रेऽपि च क्वचित् ॥ २८६ ॥
लम्बोदरः स्याद्दुद्धमाने प्रमथानां च नायके ।
लक्ष्मीपुत्रो हये कामे व्यवहारः स्थितौ पणे ॥ २८७ ॥
द्रुभेदेऽथ व्यतिकरो व्यसनव्यातिषङ्गयोः ।
वक्रनक्रौ खलशुकौ विश्वम्भरोऽच्युतेन्द्रयोः ॥ २८८ ॥
विश्वम्भरा तु मेदिन्यां विभाकरोऽग्निसूर्ययोः ।
विश्वकद्रुस्तु मृगयाकुक्कुरे पिशुने ध्वनौ ॥ २८९ ॥
वीरभद्रो वीरणेऽश्वमेधाश्वे वीरसत्तमे ।
वीरतरो वीरश्रेष्ठे शरे, वीरतरं पुनः ॥ २९० ॥
वीरणे, वीतिहोत्रस्तु दिवाकरहुताशयोः ।
शतपत्रो दार्वाघाटे राजकीरमयूरयोः ॥ २९१ ॥
शतपत्रं तु राजीवे सम्प्रहारो गतौ रणे ।
सहचरः पुनर्झिण्ट्यां वयस्ये प्रतिबन्धके ॥ २९२ ॥

---

१ आघूने ।

समाहारस्तु संक्षेप एकत्रकरणेऽपि च ।
समुद्रारुर्ग्राहभेदे सेतुबन्धे तिमिङ्गिले ॥ २९३ ॥
सालसारस्तरौ हिङ्गौ[1] सुकुमारस्तु कोमले ।
पुण्ड्रेक्षौ, सूत्रधारस्तु शिल्पिभेदे नटेन्द्रयोः ॥ २९४ ॥
स्थिरदंष्ट्रो भुजङ्गे च वराहाकृतिशार्ङ्गिणि ।

इति चतुःस्वररान्ताः ।

अतिबलः स्यात्प्रबलेऽतिबला तु बलाभिदि ॥ २९४ ॥
अक्षमाला त्वक्षसूत्रे वसिष्ठस्य च योषिति ।
अङ्कपाली परीरम्भे स्यात्कोष्ठ्यामुपमातरि ॥ २९६ ॥
उलूखलं गुग्गुलुद्रौ सन्धिभेदे च कण्डने ।
उलूखली दन्तच्छिद्रमेकाष्ठीलोऽम्बुकौषधे ॥ २९७ ॥
एकाष्ठीला तु पाठायां भवेत् कलकलः पुनः ।
कोलाहले सर्जरसे कन्दरालो जटिद्रुमे ॥ २९८ ॥
गर्दभाण्डेऽप्यथ कमण्डलूः पर्कटिकुण्डिके ।
कूतूहलं शस्तेऽद्भुते[2] खतमालो बलाहके ॥ २९९ ॥
धूमेऽथ गण्डशैलोऽद्रिच्युतस्थूलाश्मभालयोः ।
गन्धफली प्रियङ्गौ स्यात् चम्पकस्य च कोरके ॥ ३०० ॥
जलाञ्चलं तु शैवाले स्वतश्च जलनिर्गमे ।
चक्रवालेऽद्रिभेदे स्याच्चक्रवालं तु मण्डले ॥ ३०१ ॥
दलामलं दमनके तथा मरुबकेऽपि च ।
ध्वनिलाला तु वल्लक्यां वेणुकाहलयोरपि ॥ ३०२ ॥
परिमलो विमर्दोत्थहृद्यगन्धे विमर्दने ।
पुष्पफलः पुनर्ग्राम्यकर्कट्यां च कपित्थके ॥ ३०३ ॥
पोटगलो नले काशे झषे, बहुफलः पुनः ।
नीपे, बहुफला फल्गौ भस्मतूलं पुनर्हिमे ॥ ३०४ ॥
ग्रामकूटे पांशुवर्षे भद्रकाल्योषधीभिदि ।

---

१ सालमार । २ कौतुके ।

गन्धोल्यां हरपत्न्यां च महाकालो महेश्वरे ॥ ३०५ ॥
किम्पाके गणभेदे च मदकलो मदद्विपे ।
मदेनाऽव्यक्तवचने महानीलो मणेर्भिदि ॥ ३०६ ॥
नागभेदे भृङ्गराजे महाबलो बलीयसि ।
वायौ, महाबलं सीसे महाबला बलाभिदि ॥ ३०७ ॥
मणिमाला स्त्रिया हारे दशनक्षतभिद्यपि ।
मुक्ताफलं घनसारे मौक्तिके लवलीफले ॥ ३०८ ॥
मृत्युफला महाकाले मृत्युफली कदल्यपि ।
यवफलो मांसिकायां कुटजत्वचिसारयोः ॥ ३०९ ॥
रजस्वला पुष्पवत्यां रजस्वलस्तु सैरिभे ।
वायुफलं तु जलदोपले शक्रशरासने ॥ ३१० ॥
वातकेलिः कलालापे षिड्गानां दन्तलेखने ;
विचकिलो दमनके मल्यामथ बृहन्नलः ॥ ३११ ॥
महापोटगले पार्थे सदाफल उदुम्बरे ।
नालिकेरे स्कन्धफले सौवर्चलं सुवर्चिके ॥ ३१२ ॥
शूलरुङ्नाशके चाथ हस्तिमल्लः सुरद्विपे ।
विघ्नेशे, हलाहलस्तु हयलालोरगे विषे ॥ ३१३ ॥
जेष्ठ्यां च हरिताली तु दूर्वागगनरेखयोः ।
कृपाणलतिकायां च हरितालं तु तालके ॥ ३१४ ॥

इति चतुःस्वरलान्ताः ।

अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावसूचने ।
अपह्नवः पुनः स्नेहेऽपलापे चौरकर्मणि ॥ ३१५ ॥
अभिषवः क्रतौ मद्यसन्धानस्नानयोरपि ।
आदीनवः पुनर्दोषे परिक्लिष्टदुरन्तयोः ॥ ३१६ ॥
उपप्लवौ राहूत्पातौ कुशीलवस्तु चारणे ।
प्राचेतसे याचके च जलबिल्वस्तु कर्कटे ॥ ३१७ ॥
जलचत्वरे पञ्चाङ्गे जीवञ्जीवः खगान्तरे ।
द्रुमभेदे चकोरे च धामार्गवस्तु घोषके ॥ ३१८ ॥

अपामार्गेऽप्यथपरिप्लवाबाकुलचञ्चलौ ।
पराभवस्तिरस्कारे नाशे, पराशरोऽयपि ॥ ३१९ ॥
शूद्रायां विप्रतनये तनये च परस्त्रियाः ।
पुटग्रीवस्तु गर्गर्यां ताम्रस्य कलशेऽपि च ॥ ३२० ॥
बलदेवस्तु कालिन्दीकर्षणे मातरिश्वनि ।
बलदेवा त्रायमाणा रोहिताश्वो हुताशने ॥ ३२१ ॥
हरिश्चन्द्रनृपसुते सहदेवस्तु पाण्डवे ।
सहदेवा बलादण्डोत्पलयोः शारिवौषधे ॥ ३२२ ॥
सहदेवी तु सर्पाक्ष्याम्–

इति चतुःस्वरवान्ताः ।

अपदेशस्तु कारणे ।
व्याजे लक्ष्येऽप्यपभ्रंशो भाषाभेदाऽपशब्दयोः ॥ ३२३ ॥
पतने चाश्रयाशस्तु वह्नावाश्रयनाशके ।
उपदंशो विदंशे स्यान्मेढरोगेऽपि कीर्तितः ॥ ३२४ ॥
उपस्पर्शस्त्वाचमनस्नानयोः स्पर्शमात्रके ।
खण्डपर्शुः शिवे राहौ भार्गवे चूर्णलेपिनि ॥ ३२५ ॥
खण्डामलकभैषज्ये जीवितेशः प्रिये यमे ।
जीवितस्वामिजीवात्वोर्नागपाशस्तु योषिताम् ॥ ३२६ ॥
करणे वरुणास्त्रे च परिवेशस्तु वेष्टने ।
भानोः सन्निधबिम्बे च प्रतिष्कशः पुरोगमे ॥ ३२७ ॥
वार्ताहरे सहाये च पञ्चदशी तु पूर्णिमा ।
दर्शश्च पादपाशी तु खट्टिकायामुदाहृता ॥ ३२८ ॥
शृङ्खलाकटके वापि पुरोडाशो हविर्भिदि ।
हुतशेषे सोमरसे चमस्यां पिष्टकस्य च ॥ ३२९ ॥

इति चतुःस्वरशान्ताः ।

अम्बरीषो नृपे सूर्ये युधि भ्राष्ट्रकिशोरयोः ।
आम्राते खण्डपरशावनुकर्षोऽनुकर्षणे ॥ ३३० ॥

---

१ अवदंश । २ खट्विका ।

रथस्याधोदारुणि चाऽनिमिषः सुरमत्स्ययोः ।
अनुतर्षोऽभिलाषे स्यात्तृष्णाचषकयोरपि ॥ ३३१ ॥
अलम्बुषश्छर्दनेऽलम्बुषा स्वःपण्ययोषिति ।
गण्डीर्यां, किम्पुरुषस्तु किंनरे लोकभिद्यपि ॥ ३३२ ॥
देववृक्षो मन्दारादौ गुग्गुलौ विषमच्छदे ।
नन्दिघोषो वन्दिघोषे स्यन्दने च किरीटिनः ॥ ३३३ ॥
परिवेषः परिवृतौ परिधौ परिवेषणे ।
परिघोषः स्यादवाच्ये निनादे जलदध्वनौ ॥ ३३४ ॥
पलङ्कषो यातुधाने पलङ्कषा तु किंशुके ।
गोक्षुरे गुग्गुलौ लाक्षारास्नामुण्डीरिकासु च ॥ ३३५ ॥
भूतवृक्षस्तु शाखोटे स्योनाककलिवृक्षयोः ।
महाघोषो महाशब्दे स्यान्महाघोषमापणे ॥ ३३६ ॥
महाघोषा शृङ्ग्योषध्यां राजवृक्षः पियालके ।
सुवर्णालुतरौ, वातरूपः शक्रशरासने ॥ ३३७ ॥
वातूलोत्कोचयोश्चापि विशालाक्षो महेश्वरे ।
तार्क्ष्ये विशालनेत्रे च वीरवृक्षोऽर्जुनद्रुमे ॥ ३३८ ॥
भल्लाते, सकटाक्षस्तु कटाक्षिणि धवद्रुमे ।

इति चतुःस्वरषान्ताः ।

अधिवासः स्यान्निवासे संस्कारे धूपनादिभिः ॥ ३३९ ॥
अवध्वंसस्तु निन्दायां परित्यागेऽवचूर्णने ।
कलहंसो राजहंसे कादम्बे नृपसत्तमे ॥ ३४० ॥
कुम्भीनसस्त्वहौ, कुम्भीनसी लवणमातरि ।
घनरसोऽम्बु कर्पूरे सान्द्रे सिद्धरसे द्रवे ॥ ३४१ ॥
मोरटे पीलुपर्ण्यां च चन्द्रहासोऽसिमात्रके ।
दशग्रीवकृपाणे च तामरसं तु पङ्कजे ॥ ३४२ ॥
ताम्रकाञ्चनयोर्दिव्यचक्षुस्त्वन्धे सुलोचने ।
सुगन्धभेदे च निःश्रेयसं कल्याणमोक्षयोः ॥ ३४३ ॥
नीलञ्जसा नदीभेदेऽप्सरोभेदे तडित्यपि ।

पुनर्वसुः स्यान्नक्षत्रे कात्यायनमुनावपि ॥ ३४४ ॥
पौर्णमासो यागभेदे पौर्णमासी तु पूर्णिमा ।
मलीमसं पुनः पुष्पकासीसे मलिनायसोः ॥ ३४५ ॥
महारसः पुनरिक्षौ खर्जूरद्रौ कशेरुणि ।
मधुरसा तु मूर्वायां द्राक्षादुग्धिकयोरपि ॥ ३४६ ॥
यमस्वसा तु कालिन्द्यां कपर्दिनः स्त्रियामपि ।
राजहंसस्तु कादम्बे कलहंसे नृपोत्तमे ॥ ३४७ ॥
रासेरसो रससिद्धिवल्लौ शृङ्गारहासयोः ।
षष्ठीजागरके रासे गोष्ठ्यां, विश्वावसुः पुनः ॥ ३४८ ॥
निशि गन्धर्वभेदे च विभावसुस्तु भास्करे ।
हुताशने हारभेदे चन्द्रे, श्वःश्रेयसं सुखे ॥ ३४९ ॥
परानन्दे च भद्रे च सर्वरसस्तु धूणके ।
वाद्यभाण्डे च देशे च षड्रसान्वितवस्तुनि ॥ ३५० ॥

इति चतुःस्वरसान्ताः ।

अवग्रहो ज्ञानभेदे ह्यस्वातन्त्र्ये गजालिके ।
प्रतिबन्धे वृष्टिरोधेऽप्यभिग्रहस्तु गौरवे ॥ ३५१ ॥
अभियोगेऽभिग्रहणेऽवरोहस्तु लताद्रुमे ।
तरोरङ्केऽवतरणेऽप्यश्वारोहोऽश्ववारके ॥ ३५२ ॥
अश्वारोहाऽश्वगन्धायामुपग्रहोऽनुकूलने ।
बन्द्युपयोगयोश्चोपनाहो वीणानिबन्धने ॥ ३५३ ॥
व्रणालेपनपिण्डे च गन्धवहो मृगेऽनिले ।
गन्धवहा तु नासायां तमोपहो जिने रवौ ॥ ३५४ ॥
चन्द्रेऽग्नौ, तनूरुहस्तु पुत्रे गरुति लोम्नि च ।
प्रतिग्रहः सैन्यपृष्ठे ग्रहभेदे पतद्ग्रहे ॥ ३५५ ॥
क्रियाकारे दानद्रव्ये तद्ग्रहे स्वीकृतावपि ।
परिग्रहः परिजने पत्न्यां स्वीकारमूलयोः ॥ ३५६ ॥
शापेऽथ परिवाहोऽम्बूच्छ्वासे राजार्हवस्तुनि ।
परिवर्हः परीवारे पार्थिवोचितवस्तुनि ॥ ३५७ ॥

पितामहः पद्मयोनौ जनके जनकस्य च ।
महासहा स्यादम्लानकुसुमं माषपर्ण्यपि ॥ ३५८ ॥
वरारोहो गजारोहे वरारोहा कटावपि ।
सर्वसहः सहिष्णौ स्यात्सर्वसहा पुनः क्षितौ ॥ ३५९ ॥

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
चतुःस्वरकाण्डश्चतुर्थः ।

स्यादाच्छुरितकं हासनखघातविशेषयोः ।
उपकारिका पिष्टभेदोपकारेशवेश्मसु ॥ १ ॥
कक्षावेक्षकः शुद्धान्तपालकोद्यानपालयोः ।
द्वाःस्थे षिड्गे कवौ रङ्गाजीवेऽथ कटखादकः ॥ २ ॥
खादके काचकलशे शृगालबलिपुष्टयोः ।
कृमिकण्टकं चित्रायामुदुम्बरविडङ्गयोः ॥ ३ ॥
स्याद्दोजागरिकं भक्ष्यकारके मङ्गलेऽपि च ।
चिलमीलिका खद्योते कण्ठीभेदे तडित्यपि ॥ ४ ॥
जलकरङ्कः स्यान्मेघे नालिकेरतरोः फले ।
शङ्खे जललतायाश्च जलनायको मत्स्यके ॥ ५ ॥
काकोच्यां राजशफरे नवफालिका नूतने ।
नवजातरजोनार्यामप्यथो नागवारिकः ॥ ६ ॥
गणिस्थराजे गरुडे राजकुञ्जरहस्तिपे ।
चित्रमेखलके प्रोक्तः स्यादथो व्यवहारिका ॥ ७ ॥
लोकयात्रेङ्गुदीवर्धन्योरथ व्रीहिराजिकः ।
चीनान्ने कामलिकायामप्यथो शतपर्विका ॥ ८ ॥
स्याद्वचादूर्वयोः शीतचम्पकौ दीपतर्पणे ।
सुवसन्तक इत्येष वासन्त्यां मदनोत्सवे ॥ ९ ॥
हेमपुष्पकश्चम्पके हेमपुष्पिका यूथिका ।

इति पञ्चस्वरकान्ताः ।

---

१ नवकलिका ।

मलिनमुखस्तु गोलाङ्गूले प्रेतेऽनले खले ॥ १० ॥
शीतमयूखः कर्पूरे चन्द्रेऽथ सर्वतोमुखः ।
विधावात्मनि रुद्रे च सर्वतोमुखमम्बु खम् ॥ ११ ॥
इति पञ्चस्वरखान्ताः ।
कथाप्रसङ्गो वातूले विषस्य च चिकित्सके ।
नाडीतरङ्गः काकोले हिण्डके रतहिण्डके ॥ १२ ॥
इति पञ्चस्वरगान्ताः ।
रतनारीचो मन्मथे शुनि स्त्रीणां च सीत्कृतौ ।
इति पञ्चस्वरचान्ताः ।
ऋषभध्वजः प्रथमजिनेन्द्रे शशिशेखरे ॥ १३ ॥
मुनिभेषजं त्वगस्तिपथ्यायां लङ्घनेऽपि च ।
इति पञ्चस्वरजान्ताः ।
दशनोच्छिष्टो निःश्वासे चुम्बने दन्तवाससि ॥ १४ ॥
इति पञ्चस्वरटान्ताः ।
अवग्रहणं रीढायां रोधनेऽथाऽवतारणम् ।
वस्त्राञ्चलार्चने भूतावेशेऽथ प्रविदारणम् ॥ १५ ॥
दारणे युधि च परिभाषणं तु प्रजल्पने ।
नियमे निन्दोपालम्भोक्तौ चाथो मत्तवारणः ॥ १६ ॥
प्रासादवीथीवरण्डे मत्तहस्तिन्यपाश्रये ।
मण्डूकपर्णो स्लुकशोणकयोः कपीतने ॥ १७ ॥
मण्डूकपर्णी मञ्जिष्ठाब्राह्मीगोजिह्विकौषधौ ।
स्याद्रोमहर्षणाख्या तु रोमोद्गमे विभीतके ॥ १८ ॥
वातरायण उन्मत्ते निष्प्रयोजनपूरुषे ।
काण्डे च करपत्रे च कूटे च शरसङ्क्रमे ॥ १९ ॥
समुद्धरणं वान्तान्ने जलस्योद्धरणे महे ।
इति पञ्चस्वरणान्ताः ।
अवलोकितस्तु बुद्धेऽप्यवलोकितमीक्षिते ॥ २० ॥
स्यादपराजितो विष्णौ श्रीकण्ठे निष्पराजये ।

अपराजिता तु दुर्गाश्वेतावपि जयन्तिका ॥ २१ ॥
उपधूपित आसन्नमरणे धूपितेऽपि च ।
स्याद्गणाधिपतिर्विघ्ननायके पार्वतीपतौ ॥ २२ ॥
पृथवीपतिस्तु भूपे कृतान्त ऋषभौषधौ ।
मूर्धाभिषिक्तो भूपाले प्रधाने क्षत्रियेऽपि च ॥ २३ ॥
यादसांपतिरम्भोधौ प्रतीचीदिक्पतावपि ।
वसन्तदूतश्चूते स्यात्पिकपञ्चमरागयोः ॥ २४ ॥
वसन्तदूती पाटल्यामतिमुक्तकभूरुहि ।

इति पञ्चस्वरतान्ताः ।

सहस्रपादः कारण्डे भास्करे यज्ञपूरुषे ॥ २५ ॥

इति पञ्चस्वरदान्ताः ।

योजनगन्धा कस्तूर्यां सीतायां व्यासमातरि ।

इति पञ्चस्वरधान्ताः ।

अपवर्जनं निर्वाणे परित्यागे विहायिते[1] ॥ २६ ॥
अभिनिष्ठानस्तु वर्णे[2] विसर्गेऽथोऽनुवासनम् ।
स्नेहने धूपने चाऽन्तावसायी श्वपचे मुनौ ॥ २७ ॥
अपसर्जनं तु दाने परित्यागेऽतिसर्जनम् ।
विश्राणने च हिंसायामादेशे सेवकस्य च ॥ २८ ॥
स्यादुपस्पर्शनं स्नाने स्पर्शाचमनयोरपि ।
उपसंपन्नं पर्याप्ते संस्कृतप्राप्तयोर्मृते[3] ॥ २९ ॥
कलानुनादी चटके चञ्चरीके कपिञ्जले ।
गन्धमादनः कप्यद्रिभिदोरलिनि गन्धके ॥ ३० ॥
गन्धमादनी सुरायामथ जायानुजीविनः ।
नटाश्विनबकदुःस्थाः[4] स्याद् धूमकेतनोऽनले ॥ ३१ ॥
ग्रहभेदे च प्रतिपादनं बोधनदानयोः ।
पद्मलाञ्छनो धनदे लोकेशे रविवेधसोः ॥ ३२ ॥

---

१ विहापिते । २ सुवर्णे । ३ हते । ४ वकाश्विनटदुःस्थाः ।

पद्मलाञ्छना तारायां सरस्वत्यां श्रियामपि ।
पीतचन्दनं स्याद्धरिद्रायां काश्मीरजन्मनि ॥ ३३ ॥
महारजनं कुसुम्भे स्वर्णेऽथ मधुसूदनः ।
भ्रमरे केशवे, मृत्युवञ्चनः श्रीफले हरे ॥ ३४ ॥
द्रोणकाकेऽप्यथ वरचन्दनं देवदारुणि ।
कालेये, वरवर्णिन्यङ्गनालाक्षाप्रियङ्गुषु ॥ ३५ ॥
रोचनायां हरिद्रायामथ स्याच्छकुलादनी ।
कट्वां, मांसीपिचुलिकाजलपिप्पलिकासु च ॥ ३६ ॥
शालङ्कायनशब्दः स्यादृषिभेदेऽपि नन्दिनि ।
शिवकीर्तिनशब्दस्तु भृङ्गिरीटेऽसुरद्विषि ॥ ३७ ॥
श्वेतवाहन इत्याख्या शशाङ्के च धनञ्जये ।
स्यात्षाष्टिहायनो धान्यविशेषे च मतङ्गजे ॥ ३८ ॥
सहस्रवेधी चुक्रे स्यात् सहस्रवेधि रामठे ।
हरिचन्दनमाख्यातं[1] गोशीर्षे देवपादपे ॥ ३९ ॥
हरिवाहन इत्युक्तो भास्करामरनाथयोः ।

इति पञ्चस्वरनान्ताः ।

भवेच्चामरपुष्पस्तु केतके चूतकाशयोः ॥ ४० ॥

इति पञ्चस्वरपान्ताः ।

गोरक्षजम्बूर्गोधूमधान्ये गोरक्षतण्डुले ।
धूलीकदम्बस्तिनिमे नीपे वरुणपादपे ॥ ४१ ॥
शृगालजम्बूर्गोडुम्बे फले च बदरीतरोः ।

इति पञ्चस्वरबान्ताः ।

अभ्युपगमः समीपागमने स्वीकृतावपि ॥ ४२ ॥
नक्षत्रनेमिः शीतांशुरेवत्यौत्तानपादिषु ।

इति पञ्चस्वरमान्ताः ।

कालानुसार्यं शैलेये कालीये शिंशपातरौ ॥ ४३ ॥
अथ स्याद् दुग्धतालीयं दुग्धाग्र[2]दुग्धफेनयोः ।

---

१ आम्नातं । २ दुग्धाभ्र ।

भवेत्प्रवचनीयाख्या प्रवाच्ये च प्रवक्तरि ॥ ४४ ॥
वृषाकपायी जीवन्त्यां शतावर्युमयोः श्रियाम् ।
इति पञ्चस्वरयान्ताः ।

उत्पलपत्रमुत्पलदले स्त्रीणां नखक्षते ॥ ४४ ॥
कपिलधारा त्रिदशापगायां तीर्थभिद्यपि ।
तमालपत्रं तिलके तापिच्छे पत्रकेऽपि च ॥ ४५ ॥
तालीसपत्रं तु तामलक्यां तालीसके क्वचित् ।
पादचत्वरः करके परदोषैकभाषिणि ॥ ४६ ॥
सैकते छगलेऽश्वत्थद्रुमेऽथ पांशुचामरः ।
वर्धापके प्रशंसायां दूर्वाञ्चिततटीभुवि ॥ ४७ ॥
पुरोटोधूलिगुच्छे पीतकावेरं तु कुङ्कुमे ।
पित्तले, वस्वौकसारा त्विन्द्रस्य धनदस्य च ॥ ४८ ॥
पुरीनलिन्यौ विप्रतिसारस्त्वनुशये क्रुधि ।
कौकृत्ये, सर्वतोभद्रस्त्वोकोभित्काव्यचित्रयोः ४९ ॥
निम्बेऽथ सर्वतोभद्रा गम्भार्यां नटयोषिति ।
समभिहारो भृशार्थे पौनःपुन्येऽपि कथ्यते ॥ ५० ॥

इति पञ्चस्वररान्ताः ।

आसुतीवलशब्दस्तु यज्ञकर्तरि शौण्डिके ।
भवेदुद्दण्डपालस्तु मत्स्यसर्पप्रभेदयोः ॥ ५१ ॥
एककुण्डल इत्येष बलभद्रे धनाधिपे ।
कुपीटपालशब्दस्तु केनिपाते पयोनिधौ ॥ ५२ ॥
कूटपाले गजपित्तज्वरे कुलालमारुते (?) ।
स्यात्पाण्डुकम्बलः श्वेतकम्बलग्रावभेदयोः ॥ ५३
मन्त्रचूर्णलमिच्छन्ति वशीकरणवादिनि ।
डाकिनीदोषमन्त्रज्ञे कुशाम्बुप्रोणनेऽपि च ॥ ५४ ॥
भवेत्सुरततालो तु दूतिकायां शिरःस्रजि ।

इति पञ्चस्वरलान्ताः ।

आशितम्भवमन्नादावाशितम्भवस्तु तर्पणे ॥ ५५ ॥
स्यादाषाढभवो भौमे नवीनजलदेऽपि च ।

इति पञ्चस्वरवान्ताः ।

स्यान्नभश्चमसश्चन्द्रे चित्रयूपेन्द्रजालयोः ॥ ५६ ॥
हिङ्गुनिर्यास इत्येष निम्बे हिङ्गुरसेऽपि च ।
हिरण्यरेता ज्वलने सहस्रकिरणेऽपि च ॥ ५७ ॥

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
पञ्चस्वरकाण्डः पञ्चमः ।

ग्राममद्गुरिका शृङ्ख्यां ग्रामयुद्धेऽपि कीर्त्यते ।
स्यान्मदनशलाका तु सार्यां कामोदयौषधौ ॥ १ ॥
मातुलपुत्रको धत्तूरफले मातुलात्मजे ।
लूतामर्कटकः पुत्रीनवमालिकयोः कपौ ॥ २ ॥
वर्णविलोडकः काव्यच्छायाहृत्सन्धिचौरयोः ।
स्नानाचिकित्सकश्चातुर्मास्यव्रतकरे नरे ॥ ३ ॥
स्नानाचिकित्सकं प्रोक्तं नारीपुष्पतपस्ययोः ।
सिन्दूरतिलको हस्ती सिन्दूरतिलकाऽङ्गना ॥ ४ ॥

इति षट्स्वरकान्ताः ।

दोहदलक्षणं गर्भे स्यात्सन्धौ यौवनस्य च ।
यौवनलक्षणं वक्षोरुहे च लवणिम्नि च ॥ ५ ॥

इति षट्स्वरणान्ताः ।

अधपारावतश्चित्रकण्ठे स्यात्तित्तिरावपि ।

इति षट्स्वरतान्ताः ।

प्रत्युद्गमनीयमुपस्थेये धौतांशुकद्वये ॥ ६ ॥
विष्वक्सेनप्रिया लक्ष्म्यां त्रायमाणौषधावपि ।
समुद्रनवनीते स्यात्पीयूषे च सुधाकरे ॥ ७ ॥

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
षट्स्वरादिकाण्डः षष्ठः ।

अथाऽव्ययानि वक्ष्यन्ते प्राग्वदेव स्वरक्रमात् ।
अ स्यादभावे स्वल्पार्थे विष्णावेष त्वनव्ययम् ॥ १ ॥
ाऽऽईषदर्थेऽभिव्याप्तौ क्रियायोगेऽवधावपि ।
ा स्याद्वाक्येऽवस्मरणे स्यादा वेधस्यनव्ययम् ॥ २ ॥
ा स्यादवधृतिस्मृत्योराः सन्तापप्रकोपयोः ।
स्यात्खेदे प्रकोपोक्तौ कामदेवे त्वनव्ययम् ॥ ३ ॥
दुःखभावने क्रोध ईर्लक्ष्म्यां तु च नाव्ययम् ।
उ सम्बुद्धौ रुषोक्तौ च शिववाची त्वनव्ययम् ॥ ४ ॥
उत् प्राधान्ये प्रकाशे च प्राबल्यास्वास्थ्यशक्तिषु ।
विभागे बन्धने मोक्षे भावे लाभोर्ध्वकर्म्मणोः ॥ ५ ॥
उं प्रश्नेऽङ्गीकृतौ रोषेऽप्यूं प्रश्ने रोषवाचि च ।
ऊ रक्षणे रक्षके च सूच्यां स्यूतावनव्ययम् ॥ ६ ॥
ऋ कुत्सायां च वाक्ये च देवमातर्यनव्ययम् ।
ॠ वाक्यकुत्सयोर्दैत्यजनन्यामप्यनव्ययम् ॥ ७ ॥
कुत्सायां विस्मये च ऌशब्दोऽपि तदर्थकः ।
ॡमातरि वाराह्यां क्रमात्तावप्यनव्ययौ ॥ ८ ॥
ेशब्दौ तु इहैव स्मृत्यामन्त्रणहूतिषु ।
मात्त्चतुर्भुजे शम्भावेऐशब्दावनव्ययौ ॥ ९ ॥
ामित्यनुमतौ प्रोक्तं प्रणवे चाप्युपक्रमे ।
ोऔशब्दौ तु होहौव सम्बुद्ध्याह्वानयोर्मतौ ॥ १० ॥
ाधातरि क्रमाद्विष्णावोऔशब्दावनव्ययौ ।
पापीयसि निन्दायामीषदर्थे निवारणे ॥ ११ ॥
सुखे वारिशिरसोः किं प्रश्ने कुत्सनेऽपि च ।
ऽन्योन्यार्थसमाहारान्वाचयेषु समुच्चये ॥ १२ ॥
इतौ पक्षान्तरे तुल्ययोगिताविनियोगयोः ।
पादपूरणेऽवधृतौ तु विशेषेऽवधारणे ॥ १३ ॥

---

१ प्रोक्तौ । २ कुत्सायां ।

समुच्चये पादपूर्तौ धिक् निर्भर्त्सननिन्दयोः ।
नि स्यात्क्षेपे भृशार्थे च नित्यार्थे दानकर्मणि ॥ १४ ॥
संनिधानोपरमयोः संशयाश्रयराशिषु ।
मोक्षेऽन्तभावेऽधोभावे बन्धने कौशलेऽपि च ॥ १५ ॥
नु प्रश्नेऽनुनयेऽतीतार्थे विकल्पवितर्कयोः ।
नञीषदर्थे सादृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः ॥ १६ ॥
व्यतिक्रमे स्वरूपार्थे निषेधाभावयोरपि ।
निर्निश्चये क्रान्ताद्यर्थे निःशेषप्रतिषेधयोः ॥ १७
प्राक् पूर्वस्मिन् प्रभाते दिग्देशकालेष्वनन्तरे ।
अतीतेऽग्रेऽप्यथ प्र स्यादुताद्यर्थप्रकर्षयोः ॥ १८ ।
वा समुच्चय एवार्थ उपमानविकल्पयोः ।
वितर्के पादपूर्तौ च विश्रम्भातीतयोरपि ॥ १९ ॥
वि श्रेष्ठेऽतीते नानार्थे पक्षिवाचि त्वनव्ययम् ।
वै पादपूरणे हेतौ सम्बुद्ध्यनुनयेऽपि च ॥ २० ॥
शं कल्याणे सुखेऽथ स्वित्पारप्रश्नवितर्कयोः ।
सं सङ्गार्थे प्रकृष्टार्थे शोभनार्थसमार्थयोः ॥ २१ ॥
सु पूजायां भृशार्थानुमतिकृच्छ्रसमृद्धिषु ।
स्माऽतीते पादपूर्तौ, ह सम्बुद्धौ पादपूरणे ॥ २२ ।
हा शुग्दुःखविषादेषु हि हेताववधारणे ।
विशेषे पादपूर्तौ च ही विस्मयविषादयोः ॥ २३ ।
दुःखहेतौ च हं रोषभाषणेऽनुनयेऽपि च ।
हुं वितर्के परिप्रश्ने हुं लज्जायां निवारणे ॥ २४ ॥
भयादौ भर्त्सने कोपेऽप्यनिच्छायां च कुत्सने ।

इत्येकस्वराऽव्ययानि ।

मनागल्पे च मन्दे चाऽङ्ग सम्बोधनहर्षयोः ॥ २५ ॥
पुनरर्थे चाऽथ किञ्च साकल्यारम्भयोर्मतम् ।
तिर्यक् तिरोऽर्थे वक्रे च विहगादौ त्वनव्ययम् ॥ २६
हिरुक् मध्ये विनार्थेऽति प्रकर्षे लङ्घने भृशे ।

स्तुतावसम्मति क्षेपेऽप्यस्तु पीडानिषेधयोः ॥ २७ ॥
असूयायामनुज्ञायामाराद् दूरसमीपयोः ।
इति स्वरूपे सांनिध्ये विवक्षानियमेऽपि च ॥ २८ ॥
हेतौ प्रकारप्रत्यक्षप्रकाशेष्ववधारणे ।
एवमर्थे समाप्तौ स्यादुत प्रश्नवितर्कयोः ॥ २९ ॥
समुच्चये विकल्पे च तावद्यावदिवाऽवधौ ।
कात्स्न्र्येऽवधारणे माने प्रतीत्थंभूतभागयोः ॥ ३० ॥
प्रतिदाने प्रतिनिधौ वीप्सालक्षणयोरपि ।
पश्चात्प्रतीच्यां चरमे बताऽऽमन्त्रणखेदयोः ॥ ३१ ॥
धृत्याश्चर्यानुकम्पासु यद्वत् प्रश्नवितर्कयोः ।
शश्वत् सह पुनर्नित्ये सकृत्सहैकवारयोः ॥ ३२ ॥
स्वस्त्याशीःक्षेमपुण्यादौ साक्षात् प्रत्यक्षतुल्ययोः ।
हन्त दानेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः ॥ ३३ ॥
निश्चये च प्रमोदे चाप्यथो अथ समुच्चये ।
मङ्गले संशयारम्भाधिकारानन्तरेषु च ॥ ३४ ॥
अन्वादेशे प्रतिज्ञायां प्रश्नसाकल्ययोरपि ।
तथा स्यान्निश्चये पृष्टप्रतिवाक्ये समुच्चये ॥ ३५ ॥
यथा निदर्शने द्वौ तूद्देशे निर्देशसाम्ययोः ।
हेतूपपत्तौ च वृथा त्वविधौ स्यादनर्थके ॥ ३६ ॥
अनु लक्षणवीप्सेत्थम्भूतभागेषु संनिधौ ।
सादृश्यायामहीनेषु पश्चादर्थसहार्थयोः ॥ ३७ ॥
नन्वाक्षेपे परिप्रश्ने प्रत्युक्ताववधारणे ।
वाक्यारम्भेऽप्यनुनयामन्त्रणानुज्ञयोरपि ॥ ३८ ॥
नाना विनोभयानेकार्थेषु स्थाने तु कारणे ।
युक्ते साम्येऽप्यवस्तेयेऽप कुष्टे वर्जने मुदि ॥ ३९ ॥
विपर्यये वियोगे च निर्देशे विकृतावपि ।

---

१ प्रते ।

अपि संभावनाशङ्कागर्हणासु समुच्चये ॥ ४० ॥
प्रश्ने युक्तपदार्थेषु कामचारक्रियासु च ।
उपाऽऽसन्नेऽधिके हीने सादृश्यप्रतियत्नयोः[1] ॥ ४१ ॥
उद्योगव्याप्तिपूजासु शक्तावारम्भदानयोः ।
दाक्षिण्याचार्यकरणदोषाख्यानात्ययेषु च ॥ ४२ ॥
अभि वीप्सालक्षणयोरित्थम्भूताभिमुख्ययोः ।
स्यादमा संनिधानार्थे सहार्थेऽलं निरर्थके ॥ ४३ ॥
अलङ्करणसामर्थ्यपर्याप्तिषु च वारणे[2] ।
एवं प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे ॥ ४४ ॥
कथं प्रश्ने प्रकारार्थे सम्भ्रमे सम्भवेऽपि च ।
कामं प्रकामेऽनुमतावसूयानुगमेऽपि च ॥ ४५ ॥
किमु संभावनायां च मर्शे[3], जोषं सुखे स्तुतौ ।
मौनलङ्घनयोश्चापि नाम प्राकाश्यकुत्सयोः ॥ ४६ ॥
सम्भाव्याभ्युपगमयोरलीके विस्मये क्रुधि ।
नूनं तर्के निश्चिते च माध्वं नर्मानुकूलयोः ॥ ४७ ॥
भृशं प्रकर्षेऽत्यर्थे च सामि त्वर्धे जुगुप्सिते ।
अयि प्रश्नानुनययोरये क्रोधविषादयोः ॥ ४८ ॥
सम्भ्रमे स्मरणे चान्तरन्ते स्वीकारमध्ययोः ।
ऊरर्यूरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृतावपि ॥ ४९ ॥
पराभिमुख्ये प्राधान्ये विमोक्षप्रतिलोम्ययोः ।
गतिर्हर्षण[4]हिंसासु भृशार्थे विक्रमेऽपि च ॥ ५० ॥
परिव्याधानुपरमे वर्जने लक्षणादिषु ।
आलिङ्गने च शोके च पूजायां दोषकीर्तने ॥ ५१ ॥
भूषणे सर्वतोभावे व्याप्तौ निवसनेऽपि च ।
पुरा भविष्यदासन्ने चिरातीतप्रबन्धयोः ॥ ५२ ॥
पुनरप्रथमे भेदे किल सम्भाव्यवार्तयोः ।

१ परणोद्यमनाशयोः उद्योग । २ निवारणे । ३ विमर्शे । ४ घर्षण ।

हत्वहन्त्योरलीके च खलु वीप्सानिषेधयोः ॥ ५३ ॥
जिज्ञासायामनुनये वाक्यालङ्करणेऽपि च ।
अवाऽऽलम्बनविज्ञानवियोगव्याप्तिशुद्धिषु ॥ ५४ ॥
ऽऽौपम्ये परिभव ईषदर्थेऽवधारणे ।
उषा रात्रौ तदन्ते च दोषा निशि निशामुखे ॥ ५५ ॥
मक्षु शीघ्रे भृशे तत्त्वेऽतो हेतोरपदेशवत् ।
निर्देशे पश्चम्यर्थे चेतो यतश्च विभागवत् ॥ ५६ ॥
ऽश्चम्यर्थे नियमे च तत आदौ कथान्तरे ।
ऽश्चम्यर्थे परिप्रश्ने तिरोऽन्तर्धौ तिरश्चि च ॥ ५७ ॥
ीचैः स्वैराल्पनीचेषु प्रादुर्नामप्रकाशयोः ।
ुरोऽग्रे प्रथमे च स्यात् मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि ॥ ५८ ॥
ानैः शनैश्चरे स्वैरे सहस्साहसतेजसोः ।
ाहो धिगर्थे शोके च करुणार्थविषादयोः ॥ ५९ ॥
ाह[1] क्षेपे नियोगे चाप्याहो प्रश्नविचारयोः ।
ाह सम्बन्धसादृश्ययौगपद्यसमृद्धिषु ॥ ६० ॥
ाकल्ये विद्यमाने च हीही विस्मयहा[2]स्ययोः ।

इति द्विस्वराव्ययानि ।

ुनुच प्रश्ने दुष्टोक्तौ सम्यग्वादे स्तुतावपि ॥ ६१ ॥
ापष्टु चारौ निर्दोषे किमुत प्रश्नवादयोः ।
ाकल्पेऽतिशये चापि पुरस्तात्प्रथमेऽग्रतः ॥ ६२ ॥
ंस्यां च पुरार्थे चाऽभीक्ष्णं शीघ्रप्रकर्षयोः ।
िनःपुन्ये सन्तते चाऽवश्यं निश्चयनित्ययोः ॥ ६३ ॥
ार्नी साम्प्रतं वाक्यालङ्कारे, तद्दिनं पुनः ।
दिनमध्ये प्रतिदिने साम्प्रतं तूचितेऽधुना ॥ ६४ ॥
मयानिकषे चान्तर्निकटे चान्तरा पुनः ।
विनार्थे संनिधौ मध्येऽभितोऽभिमुखकात्स्न्र्ययोः ॥ ६५ ॥

---

१ आह । २ हास ।

समीपोभयतःशीघ्रेष्वग्रतः प्रथमाग्रयोः ।
अन्ततोऽवयवोत्प्रेक्षापञ्चम्यर्थेषु शासने ॥ ६६ ॥
पुरतोऽग्राद्ययोः पूर्वेद्युः पूर्वाह्णप्रभातयोः ।
अहहेत्यद्भुते खेदे-

इति त्रिस्वराव्ययानि ।

अन्तरेणाऽन्तर्विनार्थयोः ॥ ६७ ॥
अहोबताऽनुकम्पायां खेदामन्त्रणयोरपि ।

इति चतुःस्वराव्ययानि ।

उपनयति प्रभाते क्षणंक्षणं क्षणार्थके ॥ ६८ ॥

इति पञ्चस्वराव्ययानि ।

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसङ्ग्रहे
एकादिपञ्चस्वराव्ययाऽभिधः परिशिष्टः काण्डः ।

समाप्तश्चाऽयं ग्रन्थः ।

॥ श्रीः ॥

अनेकार्थसंग्रहस्य श्लोकसंख्या

प्रथमकाण्डे	....	....	१७
द्वितीयकाण्डे	....	....	६०८½
तृतीयकाण्डे	....	....	८१४½
चतुर्थकाण्डे	....	....	३५९
पञ्चमकाण्डे	....	....	५७
षष्ठकाण्डे	....	....	७
परिशिष्ट(अव्यय)काण्डे		....	६८
समस्तश्लोकसंख्या		....	१९३१

॥ श्रीः ॥

अनेकार्थसङ्ग्रहस्य-
अकाराद्यनुक्रमणिका ।

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अ		
अ	१४६	१
अंश	४४	५५५
अंशु	४४	५५५
अंशुक	४९	३
अंस	४७	५८७
अंहति	६९	२५६
अक	२	१
अकूपार	१३१	२४४
अक्ष	४५	५६९
		५७०
अक्षत	६८	२५०
अक्षमाला	१३५	२९६
अक्षर	९१	५४९
अक्षीब	१०५	७३०
अग	४	२९
अगस्ति	६९	२५५
अगाध	७७	३६९
अगुरु	९२	५५३
अगौकस्	१०९	७८७
अग्निमुख	११५	४३
अग्निशिख	११५	४४
अग्निशिखा	११५	४४
अग्निहोत्र	१३१	२४५
अग्र	३३	४०३
अग्रजन्मन्	१२५	१६३
अग्रतस्	१५०	६२
अघ	६	५३
अङ्क		
अङ्कति	६९	२५५
अङ्कपाली	१३५	२९६
अङ्कुर	९१	५५१
अङ्ग	४	२९
	१४७	२५

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अङ्गज	६०	१४०
अङ्गद	७६	३५२
		३५३
अङ्गदा	७६	३५३
अङ्गन	७८	३८२
अङ्गना	७८	३८२
अङ्गा	४	३०
अङ्गार	९२	५५२
अङ्गारक	११२	१
अङ्गारिका	११२	१
अङ्गारित	१२०	१००
अङ्गारिणी	११८	७६
अङ्गुली	१००	६६०
अङ्घ्रि	३३	४०६
अचल	१००	६५९
अचला	१००	६६०
अच्छ	७	६२
अच्युत	६८	२५२
अज	७	६६
अजित	६८	२५१
अजिर	९२	५५२
अञ्जन	७८	३८२
		३८३
अञ्जना	७९	३८३
अञ्जनी	७९	३८३
अञ्जलि	१००	६६०
अट्ट	८	८१
अणि	१२	१३४
अणु	१२	१३४
अणुक	४९	१
अण्ड	११	१११
अण्डज	६०	१४०
अण्डजा	६०	१४०
अण्डीर	९२	५५३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अतः	१५०	५६
अति	१४७	२७
अतिथि	७५	३३९
अतिबल	१३५	२९५
अतिबला	१३५	२९५
अतिमुक्त	१२०	१००
अतिसर्जन	१४२	२८
अत्तिका	४९	५
अत्यय	८८	५०६
अत्याहित	११९	९८
अत्यूह	१११	८०४
अत्यूहा	१११	८०४
अथ	१४८	३४
अथो	१४८	३४
अदस्	४७	५८८
अदिति	६९	२५५
अद्रि	३३	४०४
अधम	८७	४९०
अधर	९१	५५०
अधिक्षिप्त	१२०	१०१
अधिवास	१३८	३३९
अधिष्ठान	१२४	१६२
अधृष्य	८८	५०८
अधृष्या	८८	५०८
अध्यक्ष	१०८	७७०
अध्यारूढ	११८	७६
अध्यूढ	६४	१९३
अध्यूढा	६४	१९३
अध्वन्	२२	२६०
अध्वर	९१	५५०
अनघ	५९	१३२
अनङ्ग	५८	११५
अनन्त	६८	२५३
अनन्ता	६८	२५३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अनपयति	१५१	६८
अनय	८८	५०७
अनल	१००	६५८
अनिमिष	१३८	३३१
अनिरुद्ध	१२४	१५४
अनीक	४९	२
अनीकस्थ	१२२	१३७
अनु	१४८	३७
अनुकर्ष	१३७	३३०
अनुतर्ष	१३८	३३१
अनुत्तर	१३१	२४२
अनुपम	१२९	२२१
अनुपमा	१२९	२२१
अनुबन्ध	१२४	१५२
अनुबन्धी	१२४	१५३
अनुभाव	१३६	३१५
अनुमति	१२०	१०२
अनुवासन	१४२	२७
अनुशय	१२९	२२६
अनूक	४३	२, ३
अनूचान	१२४	१६२
अनूप	८५	४६७
अनृत	६८	२५०
अनेडमूक	११२	५
अन्त	१४	१५९
अन्ततः	१५१	६६
अन्तर्	९१	५४७
अन्तरा	१५०	६५
अन्तरेण	१५१	६७
अन्तर	१५०	६५
अन्तर्गत	११९	९९
अन्तशय्या	१३०	२२८
अन्तिक	४९	४
अन्तिका	४९	४
अन्त्य	२९	३४८
अन्दू	२०	२२६
अन्ध	२१	२४१
अन्बिका	५०	६
अन्न	२२	२६०
अन्य	२९	३४८
अन्वासन	१२४	१६३
अन्वाहार्य	१२९	२२६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अप	१४८	३९
अपचिति	१२०	१०२
अपदेश	१३७	३२३
अपभ्रंश	१३७	३२३
अपराजित	१४१	२१
अपराजिता	१४२	२१
अपलाप	१२८	२१३
अपवर्ग	११५	४७
अपवर्जन	१४२	२६
अपवाद	१२३	१४२
अपष्ठु	१५०	६२
अपसर्जन	१४२	२८
अपसव्य	१३०	२२७
अपन्हव	१३६	३१५
अपाङ्ग	५८	११४
अपाचीन	१२४	१६०
अपान	७८	३८२
अपावृत	११९	९७
अपि	१४९	४०
अपोगण्ड	११७	७३
अब्ज	७	६६
अब्द	२०	२२६
अब्धि	२१	२४१
अभय	८८	५०७
अभया	८८	५०७
अभाव	१०५	७३०
अभि	१४९	४३
अभिख्या	८८	५०९
अभिग्रह	१३९	३५१
अभिजन	१२४	१६०
अभिजात	११९	९८
अभितः	१५०	६५
अभिनिष्ठान	१४२	२७
अभिनीत	११९	९९
अभिमर	१३१	२४०
अभिमर्द	१२३	१४१
अभिमान	१२४	१६०
अभियुक्त	११९	९९
अभिरूप	८६	४७६
अभिशस्ति	१२०	१०३
अभिषङ्ग	११५	४८
अभिषव	१३६	३१६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अभिष्यन्द	१२३	१
अभिहार	१३१	२४
अभीक	४९	२
अभीक्ष्ण	६४	१९
अभीक्ष्णम्	१५०	६३
अभीषु	१०८	७
अभ्यागम	१२९	२२
अभ्युपगम	१४३	४
अभ्र	३३	४
अमति	६९	२
अमर	९१	५४
अमरा	९१	५४
अमल	१००	६६
अमला	१००	६६
अमा	१४९	४३
अमृत	६८	२४८, २४९
अमृता	६८	२५०
अमोघ	५९	१३३
अमोघा	५९	१३३
अम्बर	९१	५५०
अम्बरीष	१३७	३३०
अम्बष्ठ	६३	१७६
अम्बष्ठा	६३	१७६
अम्बिका	५०	६
अम्ल	३९	४८६
अम्लान	७८	३८०
अम्लिका	५०	७
अम्ली	३९	४८६
अयन	७८	३८०
अयि	१४९	४८
अये	१४९	४८
अयोग	५८	११४
अर	३३	४०
अराणि	६४	
अरत्नि	७९	
अरर	९१	
अराल	१००	६
अरिष्ट	६१	१५, १५२
अरुण	६४	१९
अरुणा	६४	१९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अरुष्कर	१३१	२४१
अर्क	२	१
अर्गल	१००	६५८
अर्घ	६	५३
अर्घ्य	२९	३४८
अर्चा	६	५६
अर्चिस्	४७	५८८
अर्जुन	७८	३८०
		३८१
अर्जुनी	७८	३८१
अर्ति	१४	१६०
अर्थ	१९	२१५
अर्थिन्	२२	२६०
अर्थ्य	२९	३४७
अर्दित	६८	२५१
अर्ध	२१	२४१
अर्धचन्द्र	१३१	२४६
अर्धचन्द्रा	१३१	२४६
अर्धपारावत	१४५	६
अर्धेन्दु	७६	३५२
अर्बुद	७६	३५१
अर्य	२९	३४७
अर्यमन्	७९	३८४
अर्वन्	२२	२६०
अर्हत्	१४	१५९
अलक	४९	३
अलका	४९	४
अलङ्कार	१३१	२४४
अलम्	१४९	४३
अलम्बुष	१३८	३३२
अलम्बुषा	१३८	३३२
अलर्क	४९	५
अलस	१०९	७८७
अलसा	१०९	७८७
अलि	३९	४८६
अलिपक, अलिपिक	११२	२
अलिमक	११२	२
अलीक	४९	२
अव	१५०	५४
अवगीत	११९	९७
अवग्रह	१३९	३५१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अवग्रहण	१४१	१५
अवट	६१	१५१
अवटु	६१	१५२
अवतस	११०	७८९
अवतार	१३१	२४५
अवतारण	१४१	१५
अवदात	११९	९६
अवदान	१२४	१६१
अवधि	७७	३६९
अवध्य	८८	५०६
अवध्वंस	१३८	३४०
अवध्वस्त	१२०	१०१
अवन	७९	३८४
अवर	९१	५४८
अवरा	९१	५४८
अवरोध	१२४	१५३
अवरोह	१३९	३५२
अवलम्ब	१२४	१६१
अवलेप	१२८	२१२
अवलोकित	१४१	२०
अवशाय	१३०	२२७
अवश्य	१५०	६३
अवश्याय	१३०	२२७
अवष्टब्ध	१२४	१५४
अवष्टम्भ	१२९	२१९
अवसर	१३१	२४१
अवसित	११९	९७
अवस्कर	१३१	२४२
अवि	४२	५२९
अवीचि	६०	१३६
अवीरा	९२	५५४
अवेल	१००	६५९
अवेला	१००	६५९
अव्यक्त	६८	२५२
अव्यथ	७५	३४०
अव्यथा	७५	३४०
अशनि	७९	३८४
अशिर	९२	५५२
अशोक	४९	१
अशोका	४९	१
अश्मन्त	६९	२५४
अश्मन्तक	११२	२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
अश्वत्थ	७५	३३९
अश्वत्था	७५	३३९
अश्वतर	१३१	२४२
अश्वारोह	१३९	३५२
अश्वारोहा	१३९	३५३
अश्वीय	८८	५०८
अष्टापद	१२३	१४०
असि	४७	५८७
असिपत्र	१३१	२४५
असुर	९२	५५३
असुरा	९२	५५३
अस्त	१४	१६०
अस्तु	१४८	२७
अस्त्र	३३	४०६
अस्र	३३	४०५
अहल्या	८८	५०८
अहह	१५१	६७
अहार्य	८८	५०९
अहि	४८	६०९
अहो	१५०	५९
अहोबत	१५१	६८
आ		
आ	१४६	३
आं	१४६	२
आः	१४६	३
आकर	९२	५५६
आकर्ष	१०८	७७१
आकलन	१२५	१६५
आकल्प	८५	४६९
आकल्पक	११२	३
आकार	९२	५५५
आकृति	६९	२६२
आक्रन्द	७६	३५४
आक्षेप	८५	४६८
आक्षेपक	११२	३
आखनिक	११२	४
आखु	११२	४
आख्यात	६९	२५७
आगम	८७	४९१
आगस्	४७	५८८
आग्रह	१११	८०४
आघ्रात	६९	२५७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
आङ्	१४६	२
आचित	६९	२६०
आच्छादन	१२५	१६५
आच्छुरितक	१४०	१
आजि	७	६७
आडम्बर	१३१	२४७
आढक	५०	९
आढकी	५०	१०
आणि	१२	१३४
आतङ्क	५०	८
आतञ्चन	१२५	१६६
आतर्पण	११८	७८
आतिथ्य	८८	५११
आत्मन्	२२	२६१
आत्मयोनि	१२५	१६८
आत्मवीर	१३१	२४७
आत्माधीन	१२५	१६७
आत्रेय	८८	५१०
आत्रेयी	८८	५१०
आथर्वण	११८	७७४
आदर्श	१०७	७५
आदान	७९	३८६
आदित्य	८८	५१०
आदीनव	१३६	३१६
आदृत	६९	२५६
आधार	९२	५५५
आधि	२१	२४२
आध्मात	६९	२५९
आनद्ध	७७	३७०
आनर्त	६९	२५८
आपत्ति	६९	२६३
आपन्न	७९	३८६
आप्त	१४	१६०
आप्ति	१४	१६०
आप्लुत	६९	२५७
आभील	१००	६६१
आभोग	५८	११५
आम	२७	३१८
आमिष	१०८	७७०
आमोद	७६	३५३
आम्नाय	८८	५११
आयति	६९	२६१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
आयत्ति	६९	२६२
आयस्त	६९	२६१
आयोग	५९	११६
आयोधन	१२५	१६४
आर	३३	४०७
आरम्भ	८६	४८०
आरक्ष	१०८	७७०
आरा	३३	४०७
आरात्	१४८	२८
आराधन	१२५	१६४
आरोह	१११	८०५
आरोहण	११८	७७
आर्तव	१०५	७३१
आर्य	२९	३४९
आर्या	२९	३४९
आलि	३९	४८७
आलु	३९	४८७
आलोक	५०	७
आबन्ध	७८	३७०
आवर्त	६९	२५७
आवाप	८५	४६८
आविद्ध	७७	३७०
आवेशन	१२५	१६६
आशय	८८	५०
आशा	४४	५५६
आशाबन्ध	१२४	१५५
आशितम्भव	१४५	५५
आशिस्	४७	५८८
आशु	४४	५५६
आशुग	५८	११६
आश्रय	८७	४९१
आश्रयाश	१३७	३२४
आश्रव	१०५	७३५
आश्वास	१०९	७८८
आषाढभव	१४५	५६
आसत्ति	६९	२६३
आसन	७९	३८६
आसनी	७९	३८६
आसार	९२	५५५
आसुतीवल	१४४	५१
आस्कन्दन	१२५	१६७
आस्था	१९	२१६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
आस्पद	७६	३५३
आस्फोत	६९	२५९
आस्फोता	६९	२६०
आस्य	२९	३४८
आस्या	२९	३४९
आह	१५०	६०
आहत	६९	२५८
आहव	१०५	७३१
आहार	९२	५५४
आहो	१५०	६०
आह्निक	५०	९
	इ	
इ	१४६	३
इक्षुगन्धा	१२४	१५६
इक्ष्वाकु	५०	१०
इङ्ग	४	३०
इङ्गित	६९	२६३
इज्या	२९	३४९
इडा	११	११२
इतः	१५०	५६
इतर	९२	५५६
इति	१४८	२८
इतिकथा	१२२	१३७
इत्वर	९२	५५६
इत्वरी	९२	५५७
इदानीम्	१५	६४
इध्म	२७	३१८
इन	२२	२६२
इन्दीवर	१३१	२४८
इन्दीवरी	१३१	२४८
इन्दुलेखा	११५	४४
इन्द्र	३३	४०९
इन्द्रा	३३	४०८
इन्द्राणी		
इन्द्रिय		
इभ्य		
इभ्या		
इरा		
इरिण		
इला	११	११२
	३९	४८८
इल्वल	१००	६६१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
इल्वला	१००	६६२
इष्ट	८	८१
इष्टगन्ध	१२४	१५५
इष्टि	८	८१
इष्वास	१०९	७८८
ई		
ई	१४६	४
ईः	१४६	४
ईक्षण	६५	२००
ईति	१४	१६१
ईश	४४	५५६
ईशा	४४	५५६
ईश्वर	९२	५५७
ईश्वरा	९२	५५७
ईहा	४८	६०९
ईहामृग	११५	४८
उ		
उ	१४६	४
उम्	१४६	६
उग्र	३३	४०८
उग्रगन्धा	१२४	१५६
उग्रा	३३	४०९
उचित	६९	२६४
उच्चटा	६१	१५३
उच्चिङ्गटा	११६	५९
उच्छ्रित	६९	२६६
उच्छ्वास	१०९	७८९
उज्जृम्भित	१२४	१०६
उज्ज्वल	१००	६६३
उडुप	८५	४७०
उडुश	१०७	७५४
उत	१४८	२९
उत्	१४६	५
उत्कट	६१	१५२
उत्कलिका	११२	४
उत्क्षेपणा	११८	७८
उत्तंस	११०	७८९
उत्तप्त	६९	२६४
उत्तम	८७	४९२
उत्तमा	८७	४९१
उत्तर	९२	५५८
उत्तरा	९२	५५९
उत्तान	७९	३८८
उत्ताल	१००	६६३
उत्थान	७९	३८७
उत्थित	६९	२६४
उत्पतन	१२५	१६९
उत्पल	१००	६६२
उत्पलपत्र	१४४	४४
उत्प्रेक्षा	१०८	७७२
उत्फुल्ल	१००	६६४
उत्सर्ग	५८	११६
उत्सव	१०५	७३२
उत्सादन	१२५	१७०
उत्साह	१११	८०५
उत्सेध	७८	३७०
उदन्त	७०	२६८
उदय	८८	५१२
उदयन	१२५	१७०
उदर	९२	५५८
उदरथि	१२२	१३८
उदर्क	५०	११
उदर्चिस्	११०	७९०
उदात्त	६९	२६७
उदान	७९	३८९
उदार	९२	५५९
उदास्थित	१२०	१०३
उदित	६९	२६५
उदुम्बर	१३१	२४९
		२५०
उदूढ	६४	१९४
उद्दन्तुर	१३१	२५०
उद्ग्राहित	१२०	१०६
उद्ध	६	५३
उद्घात	७७	२६८
उद्दण्डपाल	१४४	५१
उद्धव	१०५	७३२
उद्धरण	११८	७९
उद्धान	७९	३८९
उद्धार	९२	५५९
उद्धृत	६९	२६५
उद्यान	७९	३८८
उद्ग्रथ	७५	३४२
उद्वर्तन	१२५	१६८
उद्भ्रान्त	६९	२६६
उद्वाहन	१२५	१७१
उद्वाहनी	१२५	१७१
उद्वेग	५८	११७
उन्न	२२	२६२
उन्नति	७०	२६९
उन्मत्त	७०	२६७
उप	१४९	४१
उपकार	१३१	२४८
उपकारिका	१४०	१
उपकार्या	१३०	२२८
उपक्रम	१२९	२२२
उपगम	१२९	२२१
उपग्रह	१३९	३५३
उपचार	१३१	२४९
उपचित	१२०	१०५
उपताप	१२८	२१३
उपदश	१३७	३२४
उपधि	७८	३७१
उपधूपित	१४२	२२
उपनाह	१३९	३५३
उपनिषद्	१२३	१४२
उपप्लव	१३६	३१७
उपरक्त	१२०	१०५
उपराग	११५	४९
उपल	१००	६६२
उपलब्धि	१२४	१५७
उपला	१००	६६२
उपसत्ति	१२०	१०७
उपसम्पन्न	१४२	२९
उपसर्ग	११५	४९
उपस्थ	७५	३४०
उपस्पर्श	१३७	३२५
उपस्पर्शन	१४२	२९
उपह्वर	१३१	२५०
उपांशु	१०७	७५५
उपाकृत	१२०	१०४
उपाधि	७८	३७१
उपासन	१२५	१६८
उपाहित	१२०	१०३
उपोढ	६४	१९४
उप्त	२७	३१९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
उमा	२७	३१९
उररी	१४९	४९
उरस्	४७	५८९
उरी	१४९	४९
उर्वरा	९२	५६०
उलप	८५	४६९
उलूक	५०	१०
उलूखल	१३५	२९७
उलूखली	१३५	२९७
उल्लाघ	५९	१३३
उल्लिखित	१२०	१०४
उषण	६५	२०१
उषणा	६५	२०१
उषस्	४७	५८९
उषा	४५	५७०
उषित	६९	२६६
उष्ट्रा	३३	४०९
उष्ण	१२	१३४
उष्णक	५०	१२
उष्णिका	५०	११
उष्णीष	११८	७७२
उस्र	३३	४०९
उस्रा	३३	४०९
ऊ		
ऊ	१४६	६
ऊति	१४	१६१
ऊम्	१४६	६
ऊररी	१४९	४९
ऊरी	१४९	४९
ऊर्ज	७	६७
ऊर्णा	१२	१३५
ऊर्णायु	८८	५१२
ऊर्ध्व	४२	५३०
ऊर्मि	२७	३२०
ऊर्मिका	५०	१२
ऊष्मन्	२२	२६२
ऋ		
ऋ	१४६	७
ऋक्ष	४५	५७०
ऋक्षर	९२	५६
ऋण	१२	१३५
ऋत	१४	१६१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
ऋति	१५	१६२
ऋतु	१५	१६२
ऋद्ध	२१	२४२
ऋषभ	८६	४८१
ऋषभध्वज	१४१	१३
ऋषभी	८६	४८२
ऋषि	४५	५७१
ऋष्यप्रोक्ता	१२०	१०७
ॠ		
ॠ	१४६	७
ऌ		
ऌ	१४६	८
ॡ		
ॡ	१४६	८
ए		
ए	१४६	९
एक	२	२
एककुण्डल	१४४	५२
एकपद	१२३	१४३
एकपदी	१२३	१४३
एकाग्र	९२	५६१
एकाष्ठील	१३५	२९७
एकाष्ठीला	१३५	२९८
एडमूक	११२	५
एत	१५	१६२
एधतु	७०	२६९
एनस्	४७	५८८
एव	१५०	५५
एवम्	१४९	४४
एषणी	६५	२०१
ऐ		
ऐ	१४६	९
ऐणेय	८८	५१२
ऐन्द्रि	३३	४१०
ऐरावत	१२०	१०८
ऐरावती	१२०	१०९
ओ		
ओ	१४६	१०
ओकस्	४७	५९०
ओघ	६	५४
ओजस्	४७	५८९
ओड्र	३३	४१०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
ओड्रा	३३	४१०
ओम्	१४६	१०
औ		
औ	१४६	१०
औदुम्बर	१३१	२५१
औशीर	९२	५६१
क		
क	१	५
कंस	४७	५९०
ककुद्	२०	२२६
ककुद	२०	२२६
ककुभ	८६	४८३
कक्ष	४५	५७२
कक्षा	४५	५७२
कक्षावेक्षक	१४०	२
कक्ष्या	३०	३५२
कङ्क	२	३
कङ्कण	६५	२०२
कच	६	५६
कचा	६	५७
कच्चर	९२	५६४
कच्छ	६	६३
कच्छप	८५	४७०
कच्छपी	८५	४७१
कच्छा	६	६३
कच्छुर	९३	५६७
कच्छुरा	९३	५६७
कञ्चुक	५०	१६
कञ्चुकिन्	७९	३९२
कञ्ज	७	६७
कञ्जार	९२	५६५
कट	८	८२
कटक	५०	१६
कटखादक		
कटप्रु		
कटभङ्ग		
कटम्भर		
कटाह		
कटित्र		२
कटु	९	८४
कटुक	५०	१४
कटुकन्द	१२३	१४१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कठ	१०	१०४
कठिन	७९	३९०
कठिना	७९	३९०
कठिनी	७९	३९०
कठिल्लक	११२	५
कठोर	९३	५७०
कडार	९२	५६५
कण	१२	१३५
कणा	१३	१३६
कणिका	५१	१९
कणीचि	६०	१३७
कणेरु	९३	५६९
कण्टक	५०	१७
कण्ठ	१०	१०४
कण्व	४२	५३०
कत्तृण	६५	२०२
कथम्	१४९	४५
कथाप्रसङ्ग	१४१	१२
कदम्ब	८६	४७६
कदर	९२	५६३
कदली	१००	६७०
कद्रु	३३	४११
कद्रू	३३	४११
कनक	५०	१३
कनिष्ठ	६३	१७७
कनिष्ठा	६३	१७७
कनीनिका	११२	६
कनीयस्	११०	७९०
कन्तु	१५	१६३
कन्था	१९	२१६
कन्द	२०	२२७
कन्दर	९२	५६२
कन्दराल	१३५	२९८
कन्दल	१००	६६७
कन्धर	९३	५६८
कन्धरा	९३	५६८
कन्या	३०	३५२
कपर्द	७६	३५५
कपाल	१००	६६७
कपिल	१००	६६५
कपिलधारा	१४४	४५
कपिला	१००	६६६
कपिश	१०७	७५६
कपिशा	१०७	७५६
कपीतन	१२५	१७१
कपोत	७०	२५०
कबन्ध	७८	३७२
कबर	९३	५६७
कबरी	९३	५६७
कम्	१४६	१२
कमठ	६३	१७७
कमण्डलु	१३५	२९९
कमन	७९	३८९
कमल }	१००	६६४
		६६५
कमला	१००	६६५
कम्बल	१००	६६९
कम्बि	२६	३०७
कम्बु	२६	३०७
कम्बोज	६०	१४१
कर	३३	४१०
करक	५०	१४
करज	६०	१४१
करट	६१	१५३
करण	६५	२०३
करण्ट	४३	१८२
करभ	८६	४८२
करर	९२	५६१
करवीर	१३१	२५२
करवीरा	१३२	२५३
करहाट	११६	५९
कराल	१००	६६
करीर	९३	५६५
करुण	६५	२०५
करुणा	६५	२०५
करेणु	६५	२०५
कर्क	२	३
कर्कट	६१	१५४
कर्कटी	६१	१५४
कर्कर	९२	५६३
कर्कोटक	११२	६
कर्चूर	९३	५७०
कर्ण	१३	१३६
कर्णपूर	१३२	२५४
कर्णान्दु	[illegible]	३५५
कर्णिका	५०	१८
कर्णिकार	१३१	२५२
कर्तन	७९	३९१
कर्पर	९२	५६४
कर्बुर	९२	५६२
कर्म	२२	२६३
कर्मकर	१३१	२५१
कर्मकरी	१३१	२५१
कर्ष	४५	५७१
कर्षू	४६	५७३
कल	३९	४८८
कलकण्ठ	११७	६९
कलकल	१३५	२९८
कलङ्क	५०	१७
कलत्र	९३	५६६
कलधौत	१२०	१०९
कलध्वनि	१२५	१७२
कलम्ब	८६	४७७
कलम	८७	४९२
कलहंस	१३८	३४०
कलह	१११	८०६
कला	३९	४८८
कलानुनादिन्	१४२	३०
कलाप	८५	४७०
कलापिन्	७९	३९२
कलि	३९	४८९
कलिकार	१३२	२५३
कलिङ्ग }	५८	११८
		११९
कलिङ्गा	५८	११८
कलित	७०	२७०
कलुष	१०८	७७३
कल्क	२	२
कल्प	२५	२९६
कल्पन	७९	३९१
कल्पना	७९	३९२
कल्माष	१०८	७७३
कल्य	२९	३५०
कल्या	२९	३५१
कल्याण	६५	२०२
कल्लोल	१००	६७०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कवच	६०	१३६
कवि	४२	५३१
कवी	४२	५३१
कशा	४४	५५७
कशिपु	८५	४७१
कश्य	२९	३५१
कश्यप	८५	४७१
कषाय	८९	५१३
कष्ट	९	८३
कसेरु	९३	५६८
कांस्य	३०	३५४
काक	२	४
	३	५
काकरूक	११२	६
काका	२	५
काकिणी	६५	२०७
काकोल	१००	६७१
काच	६	५७
काचिघ	५९	१३४
काञ्चन	७९	३९३
काञ्चनी	७९	३९४
काञ्ची	६	५७
काण्ड	११	११२
कात्यायन	१२५	१७२
कात्यायनी	१२५	१७२
कादम्ब	८६	४७७
कादम्बर	१३२	२५६
कादम्बरी	१३२	२५६
कानन	७९	३९४
कानीन	७९	३९४
कान्त	१५	१६४
कान्ता	१५	१६४
कान्तार	९३	५७०
कान्ति	१५	१६४
कापोत	७०	२७१
काम	२७	३२१
		३२२
कामकूट	११६	६०
कामगुण	११८	७९
कामचारिन्	१२५	१७३
कामम्	१४९	४५
कामल	१००	६७०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कामिन्	२२	२६३
कामुक	५१	१९
काम्बोज	६०	१४२
काम्बोजी	६०	१४२
काय	३०	३५३
		३५४
कायस्थ	७५	३४२
कायस्था	७५	३४३
कार	३३	४१२
कारक	५१	२०
कारण	६५	२०६
कारणा	६५	२०६
कारवी	१०५	७३३
कारन्धमिन्	१२५	१७४
कारा	३३	४१२
कारि	३३	४१३
कारिका	५१	२०
कारु	३४	४१४
कारुस्	४७	५९१
कारुज	६०	१४३
कार्पट	६१	१५५
कार्मण	६५	२०६
कार्मुक	५१	२१
कार्य	३०	३५३
कार्यपुट	११६	६०
कार्षापण	११८	८०
काल	३९	४९०
कालकण्ठ	११७	६९
कालञ्जर	१३६	२५५
कालपृष्ठ	११७	७०
		७१
कालस्कन्ध	१२४	१५७
काला	३९	४९१
कालानुसार्य	१४३	४३
कालिका	५१	२२
कालिङ्ग	५८	११९
कालिङ्गी	५८	११९
काली	३९	४९०
कालेय	८९	५१४
कावेरी	९३	५७२
काव्य	३०	३५४
काव्या	३०	३५४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
काबुक	५१	२१
काश	४४	५५७
काश्मीर	९३	५७१
काश्मीरज	११६	५४
काश्मीरजा	११६	५४
काश्यपी	८५	४७२
काष्ठ	१०	१०५
काष्ठा	१०	१०५
कासू	४७	५९१
काहल	१०१	६७१
काहली	१०१	६७२
किंशारु	९३	५७३
किश्व	१४७	२६
किट्टाल	१०१	६७२
किण्व	४२	५३२
कितव	१०५	७३३
किम्	२	११
	१४६	१२
किमु	१४९	४६
किमुत	१५०	६२
किम्पाक	५१	२४
किम्पुरुष	१३८	३३२
किरात	७०	२७१
किराती	७०	२७२
किर्मीर	९३	५७२
किल्बिष	१०८	७७३
किशोर	९३	५७२
किष्कु	३	६
किष्कुपर्वन्	१२५	१७४
कीकट	६१	१५५
कीकस	११०	७९०
कीचक	५१	२४
कीटक	५१	२४
कीनाश		
कीर		
कीर्ण		
कीर्ति		
कील		
कीला	३९	[illegible]
कीलाल	१०१	६७३
कीश	४४	५५७
कु	१४६	११

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कुकूल	१०१	६७६
कुक्कुट	६१	१५६
कुक्कुर	९३	५७३
		५७४
कुकृत्य	८९	५१४
कुचन्दन	१२५	१७५
कुचेल	१०१	६७७
कुचेला	१०१	६७८
कुज	७	६८
कुञ्ज	७	६८
कुञ्जर	९३	५७७
कुञ्जरा	९३	५७७
कुट	९	८५
कुटज	६०	१४४
कुटन्नट	११६	६०
कुटप	८५	४७३
कुटिल	१०१	६७५
कुटिला	१०१	६७५
कुटी	९	८५
कुठार	९३	५७६
कुठारु	९३	५७७
कुणप	८५	४७३
कुणि	१३	१३७
कुण्ठ	१०	१०६
कुण्ड	११	११३
कुण्डकीट	११६	६१
कुण्डल	१०१	६७५
कुण्डलिन्	७९	३९५
कुण्डली	१०१	६७५
कुण्डी	१०	१०३
कुतप	८५	४७२
कुतूहल	१३५	२९९
कुथ	१९	२१७
कुद्दाल	१०१	६७४
कुन्त	१५	१६५
कुन्तल	१०१	६७६
कुन्तलाः	१०१	६७६
कुन्ती	१५	१६६
कुन्द	२०	२२७
कुबेर	९३	५७४
कुब्ज	७	६८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कुमार	९३	५७४
		५७५
कुमारी	९३	५७५
कुमुद	७६	३५५
कुमुदा	७६	३५६
कुमुद्वती	१२०	११०
कुम्भ	२६	३१०
कुम्भकार	१३२	२५७
कुम्भकारी	१३२	२५७
कुम्भयोनि	१२५	१७५
कुम्भिल	१०१	६७४
कुम्भी	२६	३११
कुम्भीनस	१३८	३४१
कुम्भीनसी	१३८	३४१
कुरण्ट	६१	१५६
कुरण्टी	६१	१५६
कुरु	३८	४१७
कुरुबक	११२	७
कुरुविन्द	१२३	१४४
कुल	३९	४९२
कुलक	५१	२५
कुलाय	८९	५१५
कुलाल	१०१	६७७
कुलिक	५१	२६
कुलिश	१०७	७५७
कुल्माष	१०८	७७४
कुल्य	३०	३५६
कुल्या	३०	३५६
कुवल	१०१	६७३
कुश	४४	५५८
कुशल	१०१	६७३
कुशा	४४	५५८
कुशिक	५१	२६
कुशी	४४	५५८
कुशीलव	१३६	३१७
कुष्ठ	१०	१०६
कुसीद	७६	३५६
कुसुम	८७	४९२
कुसुम्भ	८६	४८४
कुहन	७९	३९५
कुहना	७९	३९५
कुहर	९३	५७३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
कुहरित	१२०	११०
कुहू	४८	२१०
कूट	९	८५
कूप	२५	२९६
कूपक	५१	२७
कूबर	९३	५७७
कूर्च	६	५७
कूर्चिका	५१	२८
कूर्पर	९३	५७४
कूल	३९	४९३
कूष्माण्ड	६३	१८२
कूष्माण्डी	६३	१८२
कृकवाकु	११२	८
कृच्छ्र	३४	४१७
कृत	१५	१६६
कृतान्त	२०	२७२
कृतिन्	२३	२६४
कृत्तम्	१५	१६७
कृत्रिम	८७	४९३
कृत्य	३०	३५७
कृत्या	३०	३५७
कृपाण	६५	२०९
कृपाणी	६५	२०७
कृपीट	६१	१५७
कृपीटपाल	१४४	५२
कृमि	२७	३२२
कृमिकण्टक	१४०	३
कृषक	५१	२८
कृष्टि	९	८६
कृष्ण	१३	१३८
		१३९
कृष्णवर्त्मन	१२५	१७५
कृष्णवृन्ता	१२०	१११
कृष्णसार	१३२	२५७
कृष्णा	१३	१३८
केतन	७९	३९६
केतु	१५	१६७
केदार	९४	५७९
केनार	९४	५८०
केवल	१०१	६७८
केवली	१०१	६७८
केश	४४	५५९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
केशव	१०५	७३४
केसर	९३	५७८
	९४	५७९
केसरिन्	७९	३९६
कैटिर	९४	५८०
कैतव	१०५	७३४
कैरव	१०५	७३५
कैरवी	१०५	७३५
कोक	३	७
कोकनद	१२३	१४४
कोङ्कण	६५	२०९
कोटि	९	८७
कोट्टार	९४	५८१
कोण	१३	१३९
कोथ	१९	२१७
कोदण्ड	६३	१८३
कोमल	१०१	६७९
कोरक	५१	२९
कोल	४०	४९३
		४९४
कोला	४०	४९४
कोश	४४	५५९
कोशातक	११२	८
कोशातकी	११२	८
कोष	४४	५५९
कोष्ठ	१०	१०६
कोहल	१०१	६७९
कौक्कुटिक	११२	९
कौतुक	५१	२९
कौपीन	८०	३९७
कौमुद	७६	३५७
कौमुदी	७६	३५७
कौलीन	८०	३९७
कौलेयक	११२	९
कौशिक	५१	३०
कौशिकी	५१	३१
क्रकच	६०	१३७
क्रन्दन	७९	३९१
क्रन्दित	७०	२७०
क्रम	२७	३२०
क्रमुक	५०	१६
क्रव्याद	२०	२२७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
क्रिया	३०	३५५
क्रीडा	११	११३
क्रूर	३४	४१७
क्रोड	११	११५
क्रोष्ट्री	३४	४१८
क्रौञ्च	७	५८
क्लीब	४२	५३२
क्लेश	४४	५५९
क्वाथ	१९	२१६
क्षण	१३	१३६
क्षणंक्षणम्	१५१	६८
क्षणद	७६	३५४
क्षणदा	७६	३५४
क्षतृ	१५	१६३
क्षम	२७	३२१
क्षमा	२७	३२१
क्षय	२९	३५१
क्षर	३३	४११
क्षव	४२	५३१
क्षवथु	७५	३४२
क्षार	३३	४१३
क्षारक	५१	२१
क्षिति	१५	१६४
क्षीर	३४	३१४
क्षीराब्धिज	११६	५५
क्षीराब्धिजा	११६	५५
क्षुद्र	३४	४१५
क्षुद्रा	३४	४१६
क्षुमा	२७	३२२
क्षुर	३४	४१५
क्षुल्लक	५१	२७
क्षेत्र	३४	४१८
क्षेत्रज्ञ	६१	१५०
क्षेत्रिय	८९	५१५
		५१६
क्षेप	२५	२९७
क्षेपणी	६५	२०९
क्षेम	२७	३२२
क्षेमा	२७	३२३
क्षोद	२०	२२८
क्षौद्र	३४	४१९
क्षौम	२७	३२३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
क्ष्वेड	११	११४
		११५
क्ष्वेडा	११	११४
	ख	
ख	१	५
		६
खग	४	३१
खजा	७	६९
खञ्जरीट	११६	६२
खट	९	८७
खट्टिक	५२	३२
खड्ग	५	३१
खड्गिन्	५	३१
	२३	२६४
खण्ड	११	११५
खण्डपर्शु	१३७	३२५
खण्डाभ्र	९४	५८३
खतयाल	१३५	२९९
खदिर	९४	५८३
खदिरी	९४	५८३
खनक	५१	३१
खपुर	९४	५८२
खर	३४	४१९
खरु	३४	४२०
खर्जू	७	६९
खर्जूर	९४	५८२
खर्पर	९४	५८१
खर्म	२७	३२४
खर्व	४२	५३२
खल	४०	४९४
खलु	१५०	५३
खल्ल	४०	४९५
खल्ली	४०	४९५
खाटि	९	८७
खिङ्खिर	९	
खिखिरा		
खुर		
खुल्लक		
खेट	९	
खोलक	५२	३२
	ग	
गज	७	६९

अकाराद्यनुक्रमणिका

शब्दाः	पृ०	श्लो०
गज्ञ	७	७०
गज्ञा	७	७०
गड	११	११७
गडु	११	११७
गण	१३	१३९
गणक	५२	३५
गणाधिपति	१४२	२२
गणिका	५२	३५
गणेरु	९३	५६९
गण्ड	११	११६
गण्डक	५२	३४
गण्डकी	५२	३५
गण्डशैल	१३५	३००
गण्डूष	१०८	७७५
गति	१५	१६८
गद	२०	२२८
गदयित्नु	१२६	१७६
गदा	२०	२२८
गन्ध	२१	२४२
गन्धकुटी	११७	६२
गन्धन	८०	३९८
गन्धफली	१३५	३००
गन्धमादन	१४२	३०
गन्धमादिनी	१४२	३१
गन्धर्व	१०५	७३५
गन्धवह	१३९	३५४
गन्धवहा	१३९	३५४
गन्धोली	१०१	६८०
गभस्ति	७०	२७४
गम	२७	३२४
गर	३४	४२०, ४२१
गरल	१०१	६८०
गरुत्मत्	७०	२७३
गर्ग	५	३२
गर्गर	९४	५८५
गर्गरी	९४	५८५
गर्जन	८०	३९९
गर्जित	७०	२७२, २७३
गर्त	१५	१६७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
गर्दभ	८६	४८४, ४८५
गर्दभी	८६	४८४
गर्भ	२६	३११
गल	४०	४९६
गवाक्ष	१०८	७७५
गवाक्षी	१०८	७७५
गवादनी	१२५	१७६
गव्य	३०	३५७
गव्या	३०	३५८
गहन	८०	३९८
गह्वर	९४	५८४
गाङ्गेय	८९	५१६
गाढमुष्टि	११७	६३
गाण्डिव	१०५	७३७
गाण्डीव	१०५	७३७
गातु	१५	१६९
गात्र	३४	४२१
गाथा	१९	२१९
गाध	२१	२४३
गान्धार	९४	५८५
गान्धिक	५२	३६
गायत्री	९४	५८६
गारुट	६३	१८३
गालव	१०५	७३६
गिरि	३४	४२१
गिरिज	६०	१४४
गिरिजा	६०	१४४
गिरिसार	१३२	२५८
गिरीश	१०७	७५७
गीत	१५	१६९
गीति	१५	१६९
गुच्छ	७	६४
गुञ्जा	७	७०
गुड	११	११७
गुडा	११	११८
गुण	१३	१४०
गुणनिका	११२	१०
गुण्डक	५२	३६
गुत्स	४७	५९१
गुन्द्र	३४	४२२
गुन्द्रा	३४	४२२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
गुप्त	१५	१७०
गुप्ति	१५	१७०
गुम्फ	२६	३०५
गुरु	३४	४२३
गुल्म	२७	३२५
गुल्मी	२७	३२५
गुह	४८	६११
गुहा	४८	६११
गुह्य	३०	३५८, ३५९
गूढ	१२	१३१
गृञ्जन	८०	३९९
गृध्र	३४	४२३
गृष्टि	९	८८
गृहपति	१२०	११२
गृहा	४९	६१२
गृह्य	३०	३५९
गृह्या	३०	३५९
गेय	३०	३६०
गेष्णु	१३	१४१
गैरिक	५२	३७
गो	१	६
गोकण्टक	११२	११
गोकर्ण	६५	२१२
गोकर्णी	६५	२१२
गोकिल	१०१	६८०
गोकुलिक	११२	११
गोग्रन्थि	७५	३४३
गोजागरिक	१४०	४
गोण्ड	११	११८
गोत्र	३४	४२४
गोत्रा	३४	४२४
गोदन्त	७०	२७४
गोधा	२१	२४३
गोधूम	८७	४९३
गोप	२५	२९७
गोपति	७०	२७५
गोपाल	१०१	६८१
गोपी	२५	२९८
गोपुर	९४	५८६
गोप्य	३०	३६०
गोमिन्	२३	२६४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
गोमुख	५७	११०
गोमेदक	११२	१०
गोरक्ष	१०८	७७६
गोरक्षजम्बु	१४३	४१
गोरङ्कु	५२	३८
गोल	४०	४९६
गोलक	५२	३७
गोला	४०	४९६
गोलोमी	८७	४९४
गोविन्द	७६	३५७
गोष्ठ	१०	१०७
गोष्ठी	१०	१०७
गोष्पद	७६	३५८
गोस	४७	५९२
गोस्तन	८०	४००
गोस्तनी	८०	४००
गौतम	८७	४९४
गौतमी	८७	४९५
गौर	३४	४२५
गौरिल	१०१	६८१
गौरी	३४	४२६
ग्रन्थ	१९	२१८
ग्रन्थि	१९	२१८
		२१९
ग्रन्थिक	५२	३४
ग्रन्थित	७०	२७३
ग्रन्थिल	१०१	६७९
ग्रस्त	१५	१६८
ग्रह	४८	६१०
ग्रहण	६५	२१०
ग्रहराज	११६	५५
ग्राहक	५२	३६
ग्राहिणी	६५	२१०
ग्राम	२७	३२४
ग्रामणी	६५	२१
ग्राममद्गुरिका	१४५	१
ग्रामिणी	६५	२१०
ग्राम्य	३०	३५८
ग्रावन्	२३	२६४
ग्राह	४८	६११
ग्राहक	५२	३६
ग्रीवा	४२	५३२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
घ		
घट	९	८९
घटना	८०	४००
घटा	९	८९
घन	२३	२६५
घनरस	१३८	३४१
घनसार	१३२	२५८
घनाघन	१२६	१७७
घर्घर	९४	५८६
घर्घरिका	११२	१२
घर्म	२७	३२६
घस्र	३४	४२६
घृणा	१३	१४२
घृणि	१३	१४२
घृत	१५	१७०
घृष्टि	९	९०
घोण्टा	९	९०
घोर	३४	४२७
घोष	४६	५७४
घोषयित्नु	१२६	१७८
घोषा	४६	५७४
घ्राण	१३	१४१
च		
च	१४६	१२
चक्र	३५	४२८
चक्रधर	१३२	२५९
चक्रवाट	११७	६३
चक्रवाट	११७	७४
चक्रवाल	११७	७४
	१३५	३०१
चक्राङ्ग	५८	१२०
चक्राङ्गी	५८	१२०
चक्राट	६१	१५७
चक्रिन्	२२	२६६
चक्षुष्य	८९	४१७
चक्षुष्या	८९	४१७
चङ्कुर	९४	५८८
चञ्चल	१०१	६८२
चञ्चला	१०१	६८२
चञ्चु	७	५९
चटु	९	९०
चण्ड	११	११८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
चण्डा	११	११९
चण्डिल	१०१	६८१
चण्डी	११	११९
चतुःषष्टि	११७	६४
चतुर	९४	५८८
चतुष्पथ	१२३	१३९
चतुष्पद	१२३	१४५
चत्वर	९४	५८७
चन्दन	८०	४०१
चन्दनी	८०	४०१
चन्द्र	३५	४२८
चन्द्रकान्त	१२०	११२
चन्द्रहास	१३८	३४[illegible]
चन्द्रिल	१०१	६८१
चन्द्रोदय	१३०	२२९
चन्द्रोदया	१३०	२२९
चपल	१०१	६८२
चपला	१०१	६८३
चमर	९४	५८९
चमरी	९४	५८९
चय	३०	३६०
चर	३४	४२७
चरण	६५	२१३
चराचर	१३२	२६०
चरु	३५	४२९
चर्चा	७	५८
चर्पट	६१	१५७
चर्मकार	१३२	५५९
चर्मकारी	१३२	५५९
चर्मण्वती	१२०	११[illegible]
चर्मन्	२३	२६६
चर्मिन्	२३	२६६
चलन	८०	४००
		४०१
चलनी		
चव्या		
चषक		
चाण्डालि-		
चातुरक		
चात्वाल	१०१	६८४
चामरपुष्प	१४३	४०
चाम्पेय	८९	५१८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
चार	३५	४२९
चारक	५२	३९
चास	४७	५९२
चिकुर	९४	५८९
चिता	१५	१७०
चिति	१५	१७०
चित्य	३०	३६१
चित्या	३०	३६१
चित्र	३५	४३०
चित्रक	५२	४०
चित्रगुप्त	१२१	११३
चित्रभानु	१२६	१७८
चित्ररथ	१२३	१३८
चित्रा	३५	४३०
चित्राटीर	१३२	२६०
चिपिट	६१	१५८
चिरजीविन्	१२६	१७८
चिरण्टी	६१	१५९
चिलमीलिका	१४०	४
चिल्ल	४०	४९७
चिह्न	२३	२६७
चीन	२३	२६७
चीर	३५	४३१
चीरी	३५	४३२
चीर्णपर्ण	११८	८०
चुक	३५	४३२
चुकी	३५	४३२
चुम्बक	५२	४०
चुलक	५२	३९
चुलुक	५२	३९
चुल्ल	४०	४९७
चुल्लकी	५२	४१
चुल्ली	४०	४९८
चूडा	११	११९
चूडामणि	११८	८१
चूडाल	१०१	६८४
चूडाला	१०१	६८४
चूतक	५२	४१
चूर्ण	१३	१४३
चूर्णा	१३	१४२
चूलिका	५२	४१
चेतन	८०	४०२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
चेतना	८०	४०२
चेल	४०	४९८
चैत्य	३०	३६२
चैत्र	३५	४३२
		४३३
चोक्ष	४६	५७४
चोड	११	१२०
चोद्य	३०	३६२
चोल	४०	४९८
चोलकिन्	८०	४०२
चौर	३५	४३३
चौल	४०	४९८
छ		
छगल	१०२	६८५
छगली	१०२	६८५
छत्र	३५	४३३
छत्रभङ्ग	११५	५०
छत्रा	३५	४३३
छद	२०	२२९
छदन	८०	४०३
छद्मन्	२३	२६७
छन्द	२०	२२९
छान्दस्	४७	५९२
छन्न	२३	२६८
छर्दन	८०	४०३
छल	४०	४९९
छल्ली	४०	४९९
छवि	४३	५३३
छाया	३०	३६३
छित्वर	९४	५९०
		५९१
छिदिर	९४	५९०
छिद्र	३५	४३४
छिन्न	२३	२६८
छिन्ना	२३	२६८
छेक	३	७
छेदनं	८०	४०३
ज		
ज	१	८
जकुट	६१	१५९
जगत्	१५	१७१
जगती	७०	२७६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
जगल	१०२	६८५
जघन	८०	४०४
जघन्य	८९	५१८
जघन्यज	११६	५५
जङ्गल	१०२	६८७
जटा	९	९१
जटायु	८९	५१८
जटिल	१०२	६८६
जटिला	१०२	६८६
जठर	९४	५९१
जड	११	१२०
जडा	११	१२०
जतुक	५२	४२
जतुका	५२	४३
जन	२३	२६८
जनक	५२	४२
जनपद	१२३	१४६
जनी	२३	२६९
जन्य	३०	३६४
	३१	३६५
जन्या	३१	३६५
जन्यु	३१	३६६
जम्बाल	१०२	६८७
जम्बीर	९४	५९२
जम्बुक	५२	४२
जम्बू	२६	३०८
जम्बूल	१०२	६८६
जम्भ	२६	३१२
जम्भल	१०२	६८७
जय	३०	३६४
जयन	८०	४०४
जयन्त	७०	२७६
जयन्ती	७०	२७६
जया	३०	३६४
जरठ	१७८	१७८
जर्जर	९४	५९१
जर्जरीक	११२	१३
जर्ण	१३	१४३
जल	४०	४९९
जलकरङ्क	१४०	५
जलकूपी	१२८	२१३
जलगुल्म	१२९	२२३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
जलज	६०	१४५
जलनायक	१४०	५
जलद	७७	३५८
जलबिल्व	१३६	३१७
जलसूचि	११६	५३
जलरण्ड, जलरुण्ड	११७	७४
जलाञ्चल	१३५	३०१
जलाटन	१२६	१७९
जलाटनी	१२६	१७९
जलाशय	१३०	२२९
जलेन्द्र	९५	५९२
जव	४३	५३३
जवन	८०	४०४
जवनी	८०	४०५
जवा	४३	५३३
जाङ्गल	१०२	६८८
जाङ्गली	१०२	६८८
जाङ्कुल	१०२	६८८
जाङ्कुली	१०२	६८९
जात	१५	१७१
जाति	१५	१७१
जामातृ	७०	२७७
जामि	२८	३२७
जायानुजीविन्	१४२	३१
जार	३५	४३४
जारणा	६५	२१४
जारी	३५	४३४
जाल	४०	५००
जाली	४०	५००
जाल्म	२७	३२६
जिगीषा	१०९	७७६
जिन	२३	२६९
जिष्णु	१३	१४३
जिह्म	२८	३२७
जिह्मग	५८	१२०
जिह्वा	४३	५३३
जिह्वाप	८५	४७४
जीमूत	७०	२७७
जीर	३५	४३५
जीव	४३	५३४
जीवक	५२	४३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
जीवञ्जीव	१३६	३१८
जीवद	७७	३५८
जीवन	८०	४०५
जीवना	८०	४०६
जीवनी	८०	४०६
जीवन्ती	७०	२७८
जीवपुष्प	१२८	२१४
जीवा	४३	५३४
जीवातु	७०	२७८
जीविका	५२	४४
जीवितेश	१३७	३२६
जुहुवाण	११८	८१
जू	१	८
जृम्भा	२६	३१३
जृम्भित	७०	२७९
जैवातृक	११२	१३
जोषम्	१४९	४६
ज्ञ	१	९
ज्ञाति	१५	१७१
ज्या	२	११
ज्यायस्	४७	५९३
ज्येष्ठ	१०	१०७
ज्येष्ठा	१०	१०८
ज्योतिस्	४७	५९३
ज्योत्स्ना	२३	२६९
ज्योत्स्नी	२३	२६९
ज्वलित	७०	२७५
झ		
झर्झर	९५	५९२
झर्झरी	९५	५९३
झलरी	९५	५९३
झल्लरी	९५	५९३
झला	४०	५०१
झष	४६	५७५
झषा	४६	५७५
झाट	९	९१
झिल्लिका	५२	४४
झिल्ली	४०	५०१
झिल्लीका	५२	४४
झुणि	१३	१४४
ट		
टङ्क	३	८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
टङ्कार	९५	५९३
टङ्क	५	३२
टगर	९५	५९४
टट्टरी	९५	५९४
टार	३५	४३५
ड		
डिम्ब	२६	३०८
डिम्भ	२६	३१३
त		
तक्षक	५३	४५
तण्डक	५३	४५
तण्डुरीण	११८	८१
तण्डुल	१०२	६९०
तण्डुला	१०२	६९०
तण्डुलीय	१३०	२३०
तत	१५	१७३
ततस्	१५०	५७
तत्त्व	४३	५३५
तथा	१४८	३५
तद्दिनम्	१५०	६४
तनु	२३	२७०
तनूरुह	१३९	३५५
तन्त्र	३५	४३[illegible]
तन्त्री	३५	४३७
तन्द्री	३५	४३८
तपन	८०	४०६
तपस्	४७	५९३
तपस्य	८९	५१९
तपस्या	८९	५१९
तपस्विन्	८०	४०८
तपस्विनी	१२६	१८०
तपास्	४७	५९४
तपोधन	१२६	१७९
तपोधना		
तमस्		
तमाल		
तमालप-		
तमिस्र		
तमिस्रा	[illegible]	[illegible]
तमोघ्न	८०	४०७
तमोनुद्	७७	३५९
तमोपह	१३९	३५४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
तमोभिद्	७७	३५९
तरणि	६६	२१५
तरण्ड	६३	१८४
तरल	१०२	६८९
तरला	१०२	६८९
तरस्	४७	५९४
तरस्विन्	८०	४०८
तरि	३५	४३८
तरीष	१०९	७७७
तरुण	६५	२१४
तर्क	३	९
तर्तरीक	११३	१४
तल	४०	५०१
		५०२
तलिन	८०	४०६
तलिम	८७	४९५
तलुन	८०	४०७
तल्प	२५	२९८
तल्ल	४०	५०२
तल्ली	४०	५०२
ताड	११	१२१
ताडी	११	१२१
ताण्डव	१०६	७३७
तात	१५	१७३
तानित	७०	२८०
ताप	२५	२९९
तापी	२५	२९९
तामरस	१३८	३४२
तामस	११०	७९१
तामसी	११०	७९१
ताम्बूल	१०२	६९०
ताम्बूली	१०२	६९०
ताम्र	३५	४४०
तार	३५	४३८
		४३९
तारक	५३	४७
तारा	३५	४३९
तारिष	१०९	७७७
तार्क्ष्य	३१	३६७
ताल	४०	५०३
तालपत्र	१३२	२६१
तालपत्री	१३२	२६२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
तालीसपत्र	१४४	४६
तावत्	१४८	३०
तिक्त	१५	१७३
		१७४
तिक्तपर्वन्	१२६	१८०
तिक्तशाक	११३	१५
तिक्ता	१५	१७४
तित्तिड	६३	१८४
तित्तिडा	६३	१८४
तित्तिरि	९५	५९६
तिन्तिडी	६३	१८५
तिमिर	९५	५९५
तिरस्	१५०	५७
तिर्यक्	१४७	२६
तिलक	५३	४८
तिष्य	३१	३६८
तिष्या	३१	३६८
तीक्ष्ण	१३	१४५
तीक्ष्णगन्धा	१२४	१५७
तीर	३६	४४१
तीर्थ	१९	२१९
तीव्र	३६	४४०
तीव्रा	३६	४४०
तु	१४६	१३
तुङ्ग	५	३३
तुङ्गभद्र	१३२	२६१
तुङ्गभद्रा	१३२	२६२
तुङ्गी	५	३३
तुङ्गीश	१०७	७५८
तुण्डिकेरी	१३२	२६२
तुत्थ	१९	२२०
तुत्था	१९	२२१
तुमुल	१०२	६९१
तुम्बुरी	९५	५९६
तुरग	५८	१२०
तुरगी	५८	१२१
तुरुष्क	५३	४८
तुला	४०	५०४
तुलाकोटी	११७	६४
तुलाधार	१३२	२६२
तुवरी	९५	५९६
तुष	४५	५७५

शब्दाः	पृ०	श्लो०
तुषार	९५	५९६
तूर्ण	१३	१४५
तूल	४०	५०४
तूलिका	५३	४९
तूवर	९५	५९७
तृट्	२	१६
तृष्		
तृणता	७१	२८१
तृणशून्य	१३०	२३०
तेजस्	४७	५९५
तेमन	८०	४०८
तेमनी	८०	४०८
तैतिल	१०२	६९२
तैलपर्णी	११८	८२
तोक	३	१०
तोक्म	२८	३२८
तोत्र	३६	४४१
तोदन	८०	४०९
तोयद	७७	३५९
तोयधार	१३२	२६३
त्याग	५	३२
त्रपा	२५	२९९
त्रपु	२५	२९९
त्रयी	३१	३६६
त्राण	१३	१४४
त्रास	४७	५९५
त्रिक	३	२
त्रिका	३	२
त्रिकूट	६१	१६०
त्रिगर्त	७०	२८०
त्रिगर्ता	७०	२८०
त्रिदिव	१०६	७३७
त्रिदिवा	१०६	७३८
त्रिपुट	६२	१६१
त्रिपुटा	६२	१६१
त्रिवर्णक	११३	१४
त्रिशङ्कु	४३	४८
त्रिशिख	५८	१११
त्रिस्रोतस्	११०	७९१
त्रुटि	९	९२
त्रेता	१५	१७४
त्रोटि	९	९२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
त्र्यङ्गट	६१	१६०
त्वग्	१	७
त्वरित	७०	२७९
त्वष्टृ	९	९२
त्विट् (ष्)	२	१७
द		
दंश	४५	५६१
दंशन	८१	४१०
दंशित	७१	२८१
दक्ष	४६	५७६
दक्षा	४६	५७६
दक्षिण	६६	२१५
दक्षिणा	६६	२१६
दण्ड	११	१२१
दण्डधार	१३२	२६४
दण्डयात्रा	१३२	२६४
दण्डयाम	१२९	२२३
दण्डार	९५	५९९
दण्डिन्	२३	२७०
दधि	२१	२४४
दन्त	१५	१७४
दन्तशठ	११७	७१
दन्ति	१६	१७५
दन्तुर	९५	५९७
दन्दशूक	११३	१५
दम	२८	३२८
दमथ	७५	३४४
दमन	८०	४०९
दम्भ	२६	३१३
दर	३६	४४१
दरी	३६	४४२
दर्दर	९५	५९९
दर्दुर	९५	५९८
ददुरा	९५	५९९
दर्प	२५	३००
दर्भ	२६	३१३
दर्वी	४३	५३७
दर्श	४५	५६०
दर्शक	५३	४९
दर्शन	८१	४१०
दल	४०	५०५
दलाढक	११३	१६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
दलामल	१३५	३०२
दव	४३	५३६
दशपुर	१३२	२६३
दशमीस्थ	१२३	१३९
दशा	४५	५६२
दस्यु	३१	३६९
दमनोन्छिष्ट	१४१	१४
दस्म	२८	३२९
दस्र	३६	४४२
दहन	८०	४०९
दहर	९५	५९७
दाक्षायणी	११८	८२
दाडिम	८७	४९५
दाढा	१२	१३१
दात्यूह	१११	८०७
दान	२३	२७१
दाय	३१	३६९
दायाद	७७	३६०
दारक	५३	५०
दारद	७७	३६०
दार्वी	४३	५३७
दाव	४३	५३६
दास	४७	५९५
दासी	४७	५९६
दासेर	९५	६००
दासेरक	११३	१७
दिगम्बर	१३२	२६४
दिग्ध	२१	२४४
दिति	१६	१७५
दिव	४३	५३७
दिवाकीर्ति	१२१	११४
दिवाभीत	१२१	११३
दिवौकस्	११०	७९१
दिव्य	३१	३७०
दिव्यचक्षुः	१३८	३४३
दिव्या	३१	३७०
दिष्ट	९	९३
दिष्टि	९	९३
दीपक	५३	५१
दीप्त	१६	१७५
दीप्यक	५३	५१
दीर्घाध्वग	११५	५१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
दीर्घायुस्	११०	७९२
दुःस्पर्श	१०७	७५८
दुःस्थ	१९	२२१
दुकूल	१०२	६९२
दुग्ध	२१	२४५
दुग्धतालीय	१४३	४४
दुन्दुभि	८६	४८५
दुरोदर	१३२	२६५
दुर्ग	५	३४
दुर्गति	७१	२८२
दुर्गा	५	३४
दुर्जात	७१	२८२
दुर्द्धर	९५	६००
दुर्नामन्	८१	४११
दुर्मुख	५८	१११
दुर्लभ	८६	४८५
दुर्वर्ण	६६	२१७
दुर्विध	७८	३७२
दूष्य	३१	३७०
दृढ	१२	१३१
दृग्	२	१६
दृग्भू	२७	३१४
दृषद्	२०	२२९
दृष्टान्त	७१	२८३
दृष्टि	९	९३
देव	४३	५३८
देवताड	११८	७५
देववृक्ष	१३८	३३३
देवन	८१	४११
देवमणि	११८	८३
देवसेना	१२६	१८१
देवी	४३	५३८
देष्णु	१३	१४६
देहयात्रा	०	
दैत्य		
दैत्या		
दोग्धृ		
दोषज्ञ	६	
दोषा	१५०	
दोहद	७७	३६०
दोहदलक्षण	१४५	५
दौर्वीण	६६	२१८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
द्युः (ष्)	२	१२
द्युति	१६	१७६
द्युम्न	२३	२७०
द्यौः	२	१२
द्रव	४३	५३५
द्रवन्ती	७१	२८१
द्रविण	२३	२७१
द्रव्य	३१	३६८
द्रावक	५३	५०
द्राविड	६३	१८५
द्रुघण	६६	२१७
द्रुण	१३	१४६
द्रुणी	१३	१४६
द्रुत	१६	१७५
द्रुम	२८	३२९
द्रु	२	१३
द्रोण	१३	१४७
द्रोणी	१३	१४७
द्रोहाट	६२	१६१
द्वन्द्व	४३	५३६
द्वापर	९५	६००
द्वार	३६	४४२
द्विक	३	१०
द्विज	८	७१
द्विजन्मन्	८१	४११
द्विजराज	११६	५६
द्विजा	८	७१
द्विजाति	७१	२८२
द्विजिह्व	१०६	७३८
द्वितीय	८९	५१९
द्वितीया	८९	५१९
द्वैमातुर	१३२	२६६
ध		
धन	२३	२७२
धनञ्जय	१३०	२३१
धनद	७७	३६१
धनिक	५३	५१
धनिका	५३	५२
धनु	२३	२७३
धनुस्	४७	५९६
धन्य	३१	३७१
धन्या	३१	३७१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
धन्वन्	२३	२७२
धन्विन्	२३	२७२
धमन	८१	४१२
धमनी	८१	४१२
धर	३६	४४२
धरण	६६	२१८, २१९
धरणी	६६	२१९
धरा	३६	४४३
धराधर	१३२	२६६
धरुण	६६	२१९
धर्म	२८	३३०, ३३१
धर्मण	६६	२१९
धर्मराज	११६	५६
धर्षण	६६	२२०
धर्षणी	६६	२२०
धव	४३	५३९
धवल	१०२	६९२
धवला	१०२	६९३
धातु	१६	१७६
धातृ	१६	१७६
धात्री	३६	४४४
धाना	२३	२७४
धान्य	३१	३७२
धामन्	१३	२७३
धार्मार्गव	१३६	२७३
धार	३६	४४३
धारण	६६	२२१
धारणा	६६	२२१
धारा	३६	४४४
धाराङ्कुर	१३३	२६७
धाराङ्ग	५८	१२१
धाराट	६२	१६२
धाराधर	१३३	२६७
धारिणी	६६	२२०
धार्तराष्ट्र	१३३	२६८
धावन	८१	४२३
धिक्	१४७	१४
धिषण	६६	२२१
धिषणा	६६	२२१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
धिष्ण्य	३१	३७२
धीदा	२०	२३०
धीर	३६	४४५
धुत	१६	१७७
धुन्धुमार	१३३	२६८
धुरन्धर	१३३	२६९
धू	२	१३
धूत	१६	१७७
धूमकेतन	१४२	३१
धूमकेतु	१२१	११४
धूत	१६	१७८
धूलीकदम्ब	१४३	४१
धृतराष्ट्र	१३३	२६९
धृतराष्ट्रा	१३३	२७०
धृति	१६	१७८
धेन	२३	२७४
धेनी	२३	२७४
धेनु	२३	२७५
धेनुका	५३	५२
धैनुक	५३	५२
ध्रुव	४३	५३९, ५४०
ध्रुवा	४३	५४०
ध्वज	८	७१
ध्वनिलाला	१३५	३०२
ध्वांक्ष	४६	५७६
ध्वांक्षी	४६	५७७
न		
नकुल	१०२	६९३
नकुली	१०२	६९३
नक्र	३६	४४६
नक्षत्रनेमि	१४३	४३
नख	४	२२
नग	४	२९
नगौकस्	१०९	७८७
नग्न	२३	२७५
नञ्	१४७	१६
नत	१६	१७९
नद	२०	२३०
नदीकान्त	१२१	११५
नदीकान्ता	१२१	११५
ननु	१४८	३८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
ननुच	१५०	६१
नन्दक	५३	५३
नन्दन	८१	४१३
नन्दा	२०	२३०
नन्दि	२०	२३१
नन्दिघोष	१३८	३३३
नन्दिन्	२३	२७५
नन्द्यावर्त	१२१	११४
नभश्चमस	१४५	५६
नभश्चर	१३३	२७०
नभस्	४७	५९७
नभस	११०	७९२
नमुचि	६०	१३८
नय	३१	३७२
नरङ्ग	५८	१२१
नर	३६	४४५
		४४६
नरक	५३	५३
नरेन्द्र	९५	६०१
नर्तक	५३	५३
नर्तकी	५३	५४
नर्मठ	६६	१७८
नर्मदा	७७	३६२
नल	४०	५०५
		५०६
नलद	७७	३६१
नलदा	७७	३६१
नलिन	८१	४१४
नलिनी	८१	४१४
नली	४०	५०६
नव	४३	५४१
नवकालिका	१४०	६
नवफलिका	१४०	६
नवाह	१११	८०७
नहुष	१०९	७७८
नाक	३	१०
नाकु	३	१०
नाकुली	१०२	६९४
नाग	५	३४
		३६
नागदन्त	१२१	११६
नागदन्ती	१२१	११६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
नागपाश	१३७	३२६
नागपुष्प	१२८	२१४
नागर	९५	६०१
नागवारिक	१४०	६
नागाञ्जना	१२६	१८१
नाट्य	३१	३७३
नाडी	११	१२३
नाडीतरङ्ग	१४१	१२
नादेयी	८९	५२०
नाना	१४८	३९
नाभि	२७	३१४
नाभील	१०२	६९३
नाम	१४९	४६
नायक	५३	५५
नारकीट	११७	६५
नारङ्ग	५८	१२१
नाराच	६०	१३८
नाराची	६०	१३८
नारायण	११८	८३
नारायणी	११८	८४
नाल	४०	५०६
नालिका	५३	५५
नाली	४०	५०६
नालीक	५३	५४
नाश	४५	५६२
नासा	४७	५९७
नि	१४७	१४
निःश्रेणि	६६	२२३
निःश्रेयस	१३८	३४३
निःसरण	११८	८४
निकर	९५	६०३
निकष	१०९	७७८
निकषा	१०९	७७८
	१५०	६५
निकाय	८९	५२०
निकार	९५	६०४
निकुम्भ	८६	२८६
निकृत	७१	२८३
निकृति	७१	२८६
निगम	८७	४९७
निगरण	११८	८६
निग्रह	१११	८०८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
निचुल	१०२	६९४
निज	८	७२
नितम्ब	८६	४७७
नित्य	३१	३७३
निदाघ	२७	३२६
निदान	८१	४१५
निदेश	१०	७६०
निधन	८१	४१४
निधुवन	१२६	१८२
निन्दा	२०	२३१
निपाक	५३	५६
निभ	२७	३१५
निमित्त	७१	२८४
निमिष	१०९	७७९
निमेष	१०९	७७९
नियति	७१	२८७
नियम	८७	४९६
नियामक	११३	१७
निर्	१४७	१४
निरसन	१२६	१८३
निरस्त	७१	२८४
निराकृति	१२१	११७
निरामय	१३०	२३१
निरूपण	११८	८५
निरूह	१११	८०८
निर्ऋति	७१	२८७
निरोध	७८	३७४
निर्गुण्डी	६३	१८६
निर्ग्रन्थ	७५	३४४
निर्जर	९५	६०२
निर्जरा	९५	६०२
निर्झर	९५	६०३
निर्नर	९५	६०३
निर्दिष्ट	६२	[illegible]
निर्देश		
निर्भर्त्सन		
निर्मल		
निर्माण		
निर्मुक्त	७	
निर्मोक	५३	[illegible]
निर्याण	६६	२२२
निर्यातन	१२६	१८२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
निर्वर	९५	६०३
निर्वाण	६६	२२२
निर्वाद	७७	२६२
निर्वासन	१२६	१८२
निर्वेश	१०७	७५९
निर्वृति	७१	२८६
निर्व्यूह	१११	८०८
निलय	८९	५२१
निवात	७१	२८५
निवेश	१०७	७८०
निशमन	१२६	१६३
निशा	४५	५६३
निशाचर	१३३	२७०
निशाचरी	१३३	२७१
निशान्त	७१	२८६
निशामन	१२६	१६३
निशीथ	७५	३४४
निश्चारक	११३	१८
निषङ्ग	५८	१२२
निषध	७८	३७४
निषद्वर	१३३	२७१
निषद्वरी	१३३	२७१
निषाद	७७	३६२
निष्क	३	११
निष्कल	१०२	६९५
निष्कुट	६२	१६३
निष्क्रम	८७	४९६
निष्ठा	१०	१०८
निष्पाव	१०६	७३९
निसर्ग	५८	१२२
निस्तरण	११८	८५
निस्तल	१०२	६९५
निस्तुषित	१२१	११७
निस्त्रिंश	१०७	७५९
निन्हव	१०६	७३८
नीकाश	१०७	७६१
नीच	७	५९
नीचैः	१५०	५८
नीड	१२	१२३
नीति	१६	१५९
नीध्र	३६	४४६
नीव्र	३६	४४६
नीरज	६०	१४५
नील	४१	५०७
नीलकण्ठ	११७	६९
नीलङ्गु	५८	१२२
नीलाञ्जसा	१३८	३८४
नीलाम्बर	१३३	२७२
नीलिका	५३	५७
नीली	४१	५०७
नीवर	९५	६०४
नीवी	४३	५४१
नु	१४७	१६
नूनम्	१४९	४७
नूति	१६	१५९
नेत्र	३६	४४७
नेपथ्य	८९	५२१
नेम	२८	३३१
नेमि	२८	३३१
नैगम	८७	४९७
नैपाली	१०२	६९३
न्यक्	१	७
न्यक्ष	४६	५७७
न्यग्रोध	७८	३७२
न्यग्रोधी	७८	३७३
न्यङ्कु	३	१०
न्युब्ज	४	२३
न्युब्ज	८	७२
		७३
न्यून	२३	२७६
प		
पक्ति	१६	१८०
पक्क	४३	५४३
पक्ष	४६	५७७
पक्षक	५४	५९
पक्षचर	१३३	२७६
पक्षति	७१	२९३
पक्षिणी	६६	२२६
पक्षीश	१०७	७६३
पक्ष्मन्	२४	२७७
पङ्क	३	१२
पङ्कार	९६	६०८
पङ्क्ति	१६	१८०
पञ्चगुप्त	१२१	१२३
पञ्चत्व	१०६	७४२
पञ्चदशी	१३७	३२८
पञ्चनख	११५	४५
पञ्चम	८७	४९८
पञ्चमी	८७	४९९
पञ्चाला	१०३	६९८
पटल	१०३	६९८
पटह	१११	८११
पटु	९	९५
पटोल	१०२	६९६
पट्ट	९	९४
पट्टी	९	९४
पण	१३	१४७
पण्ड	१२	१२४
पण्डा	१२	१२४
पण्डित	७१	२८९
पतङ्ग	५९	१२४
पताका	५४	५९
पति	१६	१८०
पत्ति	१६	१८०
पत्र	३६	४४८
पत्राङ्ग	५९	१२५
पत्रिन्	२४	२७८
पत्रोर्ण	६६	२२६
पथ्य	३१	३७३
पथ्या	३१	३७३
पद	२०	२३२
पदार	९६	६०८
पद्धति	७२	२९५
पद्म	२८	३३२
पद्मक	५४	५८
पद्मलाञ्छन	१४२	३२
पद्मलाञ्छना	१४३	३३
पद्मिनी	८१	४१८
पद्य	३१	३७४
पद्या	३१	३७४
पनस	११०	७९३
पन्नग	५९	१२३
पयस्	४७	५९८
पयस्य	९०	५२६
पयस्या	९०	५२६
पयस्विनी	१२६	१८९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पयोधर	१३३	२७७
पर	३६	४४७
		४४८
परञ्ज	६०	१४५
परपुष्ट	११७	६६
परपुष्टा	११७	६६
परम	८७	४९९
परमम्	८७	४९९
परम्पर	१३३	२७५
परम्परा	१३३	२७५
परवाणि	११९	८८
परा	१४९	५०
पराक	५३	५७
पराक्रम	१२९	२२४
पराग	५९	१२४
पराभव	१३७	३१९
परायण	११९	८८
परि	१४९	५१
परिकम्प	१२८	२१५
परिकर	१३३	२७४
परिगत	१२१	१२२
परिग्रह	१३९	३५६
परिघ	५९	१३४
परिघोष	१३८	३३४
परिघात	१२१	१२४
परिधाय	१३०	२३२
परिधि	७८	३७५
परिप्लव	१३७	३१९
परिभाषण	१४१	१६
परिबर्ह	१३९	३५७
परिमल	१३५	३०३
परिवर्त	१२१	१२३
परिवाद	१२३	१४६
परिवाप	१२८	२१५
परिवाह	१३९	३५७
परिवेश	१३७	३२७
परिवेष	१३८	३३४
परिव्याध	१२४	१५८
परिसर	१३३	२७६
परीरण	११८	८६
परीष्टि	६२	१६४
परेत	१६	१८४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पर्ण	१४	१४९
पर्परीण	११८	८७
पर्यङ्क	५४	५८
पर्यस्त	७१	२९२
पर्याप्त	७१	२९०
पर्याप्ति	७१	२९१
पर्वत	७१	२९३
पर्वन्	२३	२७६
पल	४१	५०७
पलघ	५९	१३५
पलङ्कष	१३८	३३५
पलङ्कषा	१३८	३३५
पलल	१०३	६९९
पलाश	१०७	७६२
पलित	७१	२८९
पल्लव	१०६	७४१
पल्लवित	१२१	१२२
पल्ली	४१	५०८
पवन	८१	४१८
पचन		
पवित्र	९६	६०९
पवित्रा	९६	६०९
पशु	४५	५६३
पशुपति	१२१	१२४
पश्चात्	१४८	३१
पांशुचामर	१४४	४७
पांशुल	१०३	७०२
पांशुला	१०३	७०२
पाक	३	१२
पाकल	१०३	६९९
		७००
पाचल	१०३	६९९
पाञ्चजन्य	१३०	२३३
पाञ्चाली	१०३	६९९
पाटक	५४	६१
पाटल	१०३	७०१
पाटला	१०३	७०१
पाटीर	९६	६११
पाठीन	८१	४१९
पाण्डु	१२	१२४
पाण्डुकम्बल	१४४	५३
पाण्डुर	९६	६१२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पाटली	१०३	७०२
पातली		
पाताल	१०३	७००
पातुक	५४	६०
पात्र	३६	४४९
पात्रटीर	१३३	२७७
पाद	२०	२३३
पादचत्वर	१४४	४६
पादप	८५	४७४
पादपाशी	१३७	३२८
पानीय	९०	५२७
पामर	९६	६११
पायस	११०	७९४
पार	३६	४४८
पारशव	१३७	३१९
पारायण	११९	८८
पारावत	१२२	१२६
पारावती	१२२	१२६
पारावार	१३३	२७८
पारिजात	१२१	१२५
पारिभद्र	१३३	२७९
पारी	३६	४४८
पारुष्य	९०	५२७
		५२८
पार्थिव	१०६	७४३
पार्थिवी	१०६	७४३
पार्पर	९६	६१०
पार्वती	७२	२९८
पार्श्व	४३	५४३
पार्ष्णि	१४	१५०
पालङ्क	५४	६२
पालि	४१	५०८
पावक	५४	६२
पावन		
पावनी		
पाश		
पाशुपत		
पिङ्ग		
पिङ्गल	१०३	७०४
पिङ्गला	१०३	७०४
पिङ्गा	५	३६
पिङ्गाश	१०८	७६३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पिङ्गाशी	१०८	७६३
पिङ्गी	५	३६
पिचण्ड	६४	१८७
पिचुल	१०३	७०६
पिच्चट	६२	१६५
पिच्छ	७	६४
पिच्छा	७	६४
पिच्छिंल	१०३	७०६
पिच्छिला	१०३	७०७
पिञ्ज	८	७४
पिञ्जर }	९६	६१३
		६१४
पिञ्जल	१०३	७०६
पिञ्जा	८	७३
पिटक	५४	६५
पिठर	९६	६१३
पिण्ड }	१२	१२४
		१ ५
पिण्डपुष्प	१२८	२१६
पिण्डार	९६	६१२
पिण्डित	७२	२९८
पिण्डिल	१०३	७०७
पिण्डी	१२	१२५
पिण्डीतक	११३	२०
पिण्याक	५४	६६
पितामह	१४०	३५८
पित्तल	१०३	७०५
पित्तला	१०३	७०५
पित्सत्	१६	१८१
पिनाक	५४	६३
पिपतिषत्	१६	१८१
पिप्पल	१०३	७०३
पिप्पलक	११३	१९
पिप्पली	१०३	७०३
पिल्ल	४०	४९७
पिशित	७२	२९८
पिशिता	७२	२९९
पिशुन }	८१	४२०
		४२१
पिशुना	८१	४२१
पिष्टक	५४	६५
पीठमर्द	१२३	१४७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पीडा	१२	१२६
पीडित	७२	२९९
पीत	१६	१८१
पीतकावेर	१४४	४८
पीतचन्दन	१४३	३३
पीतन }	८१	४२१
		४२२
पीतसार	१३३	२७९
पीता	१६	१८२
पीताम्बर	१३३	२७९
पीति	१६	१८२
पीथ	१९	२२१
पीयूष	१०९	७८०
पीलु	४१	५०९
पीलुपर्णी	११९	८९
पीवर	९६	६१४
पुक्कस	११०	७९५
पुक्कसी	११०	७९५
पुङ्ख	८	७३
पुङ्गव	१०६	७४३
पुटग्रीव	१३७	३२०
पुटभेद	१२३	१४८
पुटित	७२	२९९
पुण्डरीक }	११३	२०
		२१
पुण्ड्र	३६	४५१
पुण्ड्रा	३६	४५१
पुण्य	३१	३७५
पुण्यजन	१२६	१८९
पुत्रक	५४	६९
पुत्रिका	५४	६९
पुद्गल	१०३	७०८
पुनर्	१४९	५३
पुनर्वसु	१३९	३४४
पुन्नाग	५९	१२७
पुर }	३६	४५०
		४५१
पुरण	६६	२२७
पुरतम्	१५१	६७
पुरस्	१५०	५८
पुरस्कृत	१२२	१२७
पुरस्तात्	१५०	६२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पुरा	१४९	५२
पुराण	६६	२२७
पुरु	३६	४५२
पुरुष	१०९	७८१
पुरोडाश	१३७	३२९
पुल	४१	५०१
पुलक	५४	६६
पुलाक	५४	६७
पुष्कर	९६	६१४
पुष्करिणी	११९	८९
पुष्कल	१०३	७०८
पुष्कलक	११३	२२
पुष्टि	९	९६
पुष्प	२५	३००
पुष्पक	५४	६८
पुष्पदन्त	१२२	१२७
पुष्पफल	१३५	३०३
पुष्य	३१	३६८
पुस्त	१६	१८२
पूग	५	३७
पूज्य	३१	३७५
पूतना	८१	७२२
पूतिकाष्ठ	११७	७२
पूत्यण्ड	६४	१८८
पूर्	२	१३
पूर	३६	४५२
पूरणी	६६	२२८
पूर्ण	१४	१५०
पूर्णक	५४४	७०
पूर्णपात्र	१३३	२८०
पूर्णानक	११	२२
पूर्णिका	५४	७०
पूर्त	१६	१८३
पूर्व	४३	५४४
पूर्वेद्युस्	१५१	६७
पृतना	८१	४२२
पृथग्जन	१२६	१९०
पृथिवीपति	१४२	२३
पृथु	१९	२२२
पृथुक	५४	७०
पृदाकु	५४	७१
पृषत्	१६	१८३

शब्दाः	पृ०	श्लो०
पृषत	१६	१८३
	७२	३००
पृष्ठशृङ्गिन्	१२७	१९०
पृष्ठ	१०	१०९
पेचक	५५	७१
पेटक	५५	७१
पेय	३१	३७६
पेया	३१	३७६
पेशल	१०३	७०९
पेशी	४५	५६४
पोटगल	१३५	३०४
पोत	१६	१८४
पोत्र	३६	४५३
पौर	३६	४५३
पौरुष	१०९	७८१
पौरुषेय	१३०	२३३
पौर्णमास	१३९	३४५
पौर्णमासी	१३९	३४५
पौलस्त्य	९०	५२८
पौष	४६	५८०
प्सा	१	९
प्रकर	९६	६०६
प्रकरी	९६	६०६
प्रकाण्ड	६३	१८७
प्रकार	९६	६०८
प्रकाश	१०७	७६१
प्रकीर्णक	११३	१९
प्रकृत	७२	२९७
प्रकृति	७२	२९४
प्रकोष्ठ	६३	१७८
प्रक्रम	८७	४९८
प्रक्रिया	९०	५२७
प्रखर	९५	६०५
प्रगाढ	६४	१९५
प्रग्रह	१११	८०८
प्रग्राह	१११	८११
प्रघण	६६	२२४
प्रचण्ड	६३	१८६
प्रचित	७२	२९३
प्रचेतस्	११०	७९३
प्रचलाक	११३	१८
प्रचलाकिन्	१२६	१८९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
प्रजनन	१२६	१८४
प्रजा	८	७३
प्रजापति	१२१	१२०
प्रज्ञ	८	७९
प्रज्ञा	८	७९
प्रज्ञान	८१	४१७
प्रणय	८९	५२२
प्रणाय्य	८९	५२३
प्रणिधान	१२६	१८५
प्रणिधि	७८	३७४
प्रणिहित	१२१	११८
प्रणीत	७१	२९०
प्रतति	७२	२९५
प्रतल	१०२	६९७
प्रताप	८५	४७४
प्रति	१४८	३०
प्रतिकृति	१२१	१२१
प्रतिकृष्ट	११७	६५
प्रतिक्षिप्त	१२१	११९
प्रतिग्रह	१३९	३५५
प्रतिघ	५९	१३५
प्रतिपत्ति	१२१	१२१
प्रतिपद्	७७	३६४
प्रतिपन्न	१२६	१८६
प्रतिपादन	१४२	३२
प्रतिभय	१३०	२३२
प्रतिम	८८	५००
प्रतिमा	८८	५००
प्रतिमान	१२६	१८८
प्रतियत्न	१२६	१८७
प्रतिश्रय	१३०	२३२
प्रतिसर	१३३	२७३
प्रतिसृष्ट	११७	६६
प्रतिष्कश	१३७	३२७
प्रतिष्ठा	६३	१७९
प्रतीक	५४	५८
प्रतीकार	१३३	२७२
प्रतीक्ष्य	८९	५२४
प्रतीत	७१	२८८
प्रतीहार	१३३	२७२
प्रत्यय	८९	५२२
प्रत्युद्गमनीय	१४५	६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
प्रत्यूष	१०९	७७९
प्रथम	८७	४९८
प्रदर	९६	६०७
प्रदेश	१०७	७६१
प्रदोष	१०९	७७९
प्रधन	८१	४१५
प्रधान	८१	४१६
प्रधूपिता	१२१	११९
प्रपञ्च	६०	१३८
प्रपात	७१	२९२
प्रभव	१०६	७३९
प्रभाव	१०६	७४१
प्रभूत	७१	२८८
प्रमथ	७५	३४५
प्रमथा	७५	३४५
प्रमद	७७	३६२
प्रमदा	७७	३६२
प्रमाण	६६	२२५
प्रमीत	७१	२३२
प्रमुख	५८	११२
प्रयाग	५९	१२५
प्रयोग	५९	१२६
प्रयोजन	१२६	१८५
प्ररूढ	६४	१९५
प्रलय	८९	५२४
प्रलम्ब	८६	४७८
प्रवचन	१२६	१८५
प्रवचनीय	१४४	४४
प्रवण	६६	२२४
प्रवह	१११	८१०
प्रवारण	११८	८६
प्रवाल	१०२	६९७
प्रवाह	१११	८१०
प्रविदारण		
प्रवृत्ति		
प्रवेणी		
प्रव्रजिता		
प्रष्ठ		
प्रष्ठा	१०	
प्रसन्न	८१	४१७
प्रसन्ना	८१	४१७
प्रसर	९६	६०७

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
प्रसव	१०६	७४०	प्रेमन्	२४	२७८	बन्धुर	९६	६१६
प्रसव्य	८९	५२४	प्रेष	४६	५७९	बन्धुरा	९६	६१६
प्रसाद	७७	३६३	प्रोक्षण	६७	२२८	बन्धूक	५५	७२
प्रसाधन	१२६	१८८	प्रोक्षित	७२	३०१	बन्धूर	९६	६१५
प्रसाधनी	१२६	१८८	प्रोत	१६	१८४	बभ्रु	३६	४५३
प्रसिद्ध	७८	३७४	प्रोथ	१९	२२२	बकर	९६	६१७
प्रसू	४७	५९८	प्रोषित	७२	३००	बर्करीट	११७	६७
प्रसूत	७१	२८८	प्रौढ	४९	६१२	बर्बटी	६२	१६५
प्रसूति	७२	२९४	प्लक्ष	४६	६७९	बर्बर	९६	६१७
प्रसून	८१	४१६	प्लव	४३	५४१	बर्बरा	९६	६१७
प्रसृत	७१	२९१			५४३	बर्बरी	९६	६१६
प्रसृता	७१	२९२	प्लवग	५८	१२३	बर्बरीक	११३	२४
प्रसेक	५३	५७	प्लवङ्गम	१२९	२२४	बर्ह	४९	६१३
प्रसेव	१०६	७४१	प्लुत	१६	१८३	बर्हिस्	४७	५९८
प्रस्तर	९६	६०७	फ			बल	४१	५१२
प्रस्थ	१९	२२१	फटा	९	९६	बलदेव	१३७	३२१
प्रस्फोटन	१२६	१८६	फर्फरीक	११३	२३	बलदेवा	१३७	३२१
प्रह्लाद	७७	३६३	फल	४१	५१०	बलभद्र	१३४	२८०
प्रहत	७१	२८९	फलि	४१	५११	बलभद्रा	१३४	२८१
प्रहसन	१२६	१८७	फली	४१	५११	बला	४१	५१३
प्राक्	१४७	१८	फलोदय	१३०	२३४	बलाहक	११३	२३
प्राण	१४	१४९	फल्गु	५	३७	बलि	४१	५१३
प्राणक	५४	६०	फाणि	१४	१५०	बल्लव	१०६	७४८
प्रादुस्	१५०	५८	फाल	४१	५११	बल्य	३१	३७६
प्राध्व	४३	५४४	फाल्गुन	८१	४२१	बहु	४९	६१३
प्राध्वम्	१४९	४७	फाल्गुनी	८२	४२१	बहुक	५५	७२
प्रान्तर	९६	६१०	फेनिल	१०३	७०९	बहुफल	१३५	३०४
प्राप्तरूप	१२८	२१५	फेरव	१०६	७४४	बहुफला	१३५	३०४
प्राप्ति	१६	१८१	ब			बहुरूप	१२८	२१६
प्रायः	३१	३७४	बक	३	१२	बहुल	१०३	७१०
प्रार्थना	८१	४२०	बकेरुका	११३	२४	बहुला	१०३	७१०
प्रार्थित	७२	२९७	बठर	९६	६१५	बाढ	१२	१३१
प्रालम्ब	८६	४७८	बत	१४८	३१	बाण	१४	१५१
प्रासाद	७७	३६४	बदर	९७	६१९	बादर	९६	६१८
प्रिय	३१	३७५	बदरा	९६	६१८	बाधा	२१	२४६
प्रियक	५४	६४	बदरी	९६	६१८	बान्धव	१०६	७४४
प्रियङ्गु	५९	१२६	बद्धशिख	११५	४५	बारकीर	१३४	२८२
प्रियंवद	१२३	१४७	बद्धशिखा	११५	४५	बार्बट	६२	१६५
प्रीति	१६	१८२	बन्ध	२१	२४५	बार्बटीर	१३४	२८२
प्रेक्षा	४६	५७९	बन्धक	५५	७३	बाल	४१	५१४
प्रेङ्खा	४	२४	बन्धकी	५५	७३	बालक	५५	७४
प्रेत	१६	१८४	बन्धु	२१	२४६	बाला	४१	५१४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
बालिका	५५	७३
बालिश	१०८	७६४
बाली	४१	५१५
बाष्प	२५	३०१
बाहुज	६०	१४६
बिडाल	१०४	७११
बिन्दु	२०	२३७
बिन्दुतन्त्र	१३४	२८३
बिम्ब	२६	३०९
बिल	४१	५१५
बिलेशय	१३०	२३४
बीज	८	७४
बीभत्स	११०	७९४
बुद्ध	२१	२४६
बुध	२१	२४६
बुध्न	२४	२७९
बृहतिका	११४	३६
बृहती	७४	३२५
बोधि	२१	२४७
ब्रह्मन्	२४	२७९
ब्रह्मण्य	९०	५३३
ब्रह्मपुत्र	१३४	२८१
ब्रह्मबन्धु	१२४	१५९
ब्राह्मण	६७	२३६
ब्राह्मणी	६७	२३६
ब्राह्मी	२८	३३२
भ		
भ	२	१०
भक्त	१६	१८५
भक्ति	१६	१८५
भग	५	३८
भङ्ग	५	३९
भङ्गा	५	३९
भङ्गि	५	३९
भङ्गुर	९७	६१९
भट	९	९६
भट्टारक	११३	२६
भट्टिनी	८२	४२४
भण्डन	८२	४२४
भद्र	३७	४५४
		४५५
भद्रकाली	१३५	३०५

शब्दाः	पृ०	श्लो०
भद्रा	३७	४५५
भन्द	२०	२३३
भय	३१	३७६
भयानक	११३	२५
भर	३७	४५६
भरत	७२	३०१
भरण	६७	२२८
भरणी	६७	२२९
भरद्वाज	११६	५७
भरु	३७	४५६
भर्तृ	१६	१८५
भर्मन्	२४	२८०
भल्ल	४१	५१५
भल्ली	४१	५१६
भव	४३	५४५
भवन	८२	४२४
भव्य	३१	३७७
भव्या	३१	३७८
भसद्	२०	२३३
भस्मक	५५	७४
भस्मतूल	१३५	३०४
भा	२	१०
भाः	३	१७
भाकूट	६२	१६६
भात्कूट		
भाग	५	४०
भागधेय	१३०	२३४
		२३५
भाग्य	३१	३७८
भाण्ड	१२	१२६
भानु	२४	२८०
भाम	२८	३३४
भार	३७	४५६
भारत	७२	३०२
भारती	७२	३०२
भारद्वाज	११६	५७
भारद्वाजी	११६	५७
भार्गव	१०६	७४४
भार्गवी	१०६	७४५
भार्याट	६२	१६६
भार्याटिक	११३	२६
भार्योरु	९७	६२०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
भाल	४१	५१६
भालाङ्क	५५	७५
भाव	४३	५४५
भावना	८२	४२५
भावाट	६२	१६७
भावित	७२	३०२
भास	४७	५९८
भासन्त	७२	३०३
भास्कर	९७	६१९
भास्वत्	१६	१८६
भिक्षा	४६	५८०
भित्ति	१६	१८६
भिन्न	२४	२८०
भीत	१६	१८६
भीति	१६	१८६
भीम	२८	३३४
भीरु	३७	४५७
भीषण	६७	५२९
		५३०
भीष्म	२८	३३५
भुज	८	७५
भुजङ्ग	५९	१२७
भुजिष्य	९०	५२९
भुजिष्या	९०	५२९
भुवन	८२	४२५
भुवन्यु	९०	५२९
भू	२	१०
भूक	३	१३
भूकेश	१०८	७६४
भूकेशी	१०८	७६४
भूजम्बू	८६	४७९
भूत	१६	१८६
भूतवृक्ष	१३८	३३६
भूतात्मन्		
भूति		
भूतीक		
भूपृश्		
भूभृत्		
भूमि	२	
	२८	३३५
भूमिका	५५	७७
भूमिज	६०	१४६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
भूमिजा	६०	१४६
भूरि	३७	४५७
भूस्पृश्	४५	५६५
भृगु	५	४१
भृङ्ग	५	४०
भृङ्गराज	११६	५८
भृङ्गार	९७	६२०
भृङ्गारी	९७	६२०
भृति	१७	१८८
भृशम्	१४९	४८
भृष्टि	९	९६
भेक	३	१३
भेद	२०	२३४
भेरुण्ड	६४	१८८
भेरुण्डा	६४	१८८
भेल	४१	५१६
भैरव	१०६	७४५
भोग	५	४१
भोगवती	१२२	१२८
भोगिन्	२४	२८०
भौम	२८	३३५
भ्रम	२८	३३३
भ्रमणी	६७	५२९
भ्रमरक	११३	२५
भ्रातृव्य	९०	५२८
भ्रान्ति	१६	१८६
भ्रामक	५५	७५
भ्रामर	९७	६१९
भ्रूण	१४	१५१
म		
म	२	११
मकर	९७	६२१
मकुर	९७	६३१
मकुष्ठ	६३	१७९
मङ्क्षु	१५०	५६
मङ्गल	१०४	७१३
मङ्गला	१०४	७१३
मङ्गल्य	९०	५३०
मङ्गल्या	९०	५३१
मञ्जरी	९७	६२८
मञ्जुल	१०४	७१२, ७१३
मणि	१४	१५२
मणिच्छिद्रा	१३४	२८५
मणिमाला	१३६	३०८
मण्ड	१२	१२७
मण्डन	८२	४२६, ४२७
मण्डल	१०४	७११
मण्डा	१२	१२८
मण्डूक	५५	७९
मण्डूकपर्ण	१४१	१७
मण्डूकपर्णी	१४१	१८
मण्डूकी	५५	७९
मण्डोदक	११४	२८
मत	१७	१८८
मति	१७	१८९
मत्कुण	६७	२३०
मत्तवारण	१४१	१६
मत्सर	९७	६२१
मत्सरा	९७	६२१
मथित	७२	३०३
मद	२०	२३४
मदकल	१३६	३०६
मदन	८२	४२५
मदनशलाका	१४५	१
मदी	२०	२३४
मधु	२१	२४७, २४८
मधुक	५५	७८
मधुर	९७	६२२, ६२३
मधुरसा	१३९	३४६
मधुरा	९७	६२३
मधुसूदन	१४३	३४
मध्य	३१	३७८
मध्यम	८८	५००
मध्यमा	८८	५०१
मनाक्	१४७	२५
मन्तु	१७	१९०
मन्त्र	३७	४५७
मन्त्रचूर्णल	१४४	५४
मन्थ	१९	२२२
मन्थर	३७	६२५
मन्द	२०	२३५
मन्दर	९७	६२२
मन्दार	९७	६२५
मन्दिर	९७	६२४
मन्मथ	७५	३४५
मन्यु	३२	३७९
मय	३१	३७८
मयु	३२	३७९
मयूख	५८	११२
मयूर	९७	६२८
मयूरक	११४	२७
मरीचि	६०	१३९
मरु	३७	४५८
मरुत	१७	१८९
मरुबक	११४	२७
मर्कट	६२	१६७
मर्कटी	६२	१६८
मर्जू	८	७५
मर्मर	९७	६२७
मर्मरी	९७	६२७
मर्यादा	७७	३६४
मल	४१	५१७
मलय	९०	५३०
मलया	९०	५३०
मलिन	८२	४२६
मलिनमुख	१४१	१०
मलिनी	८२	४२६
मलिम्लुच	११६	५३
मलीमस	१३९	३४५
मल्ल	४१	५१७
मल्लनाग	११६	५१
मल्लिक	५५	७९
मल्लिका	५५	७९
मशक	५५	७८
मसुर	९७	६२६
मसुरा	९७	६२६
मसूर	९७	६२६
मसूरा	९७	६२६
मसृण	६७	२३१
मसृणा	६७	२३१
मह	४९	६१३
महत्	१७	१८९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
महती	७२	३०४
महस्	४७	५९९
महाकाल	१३६	३०५
महाघोष	१३८	३३६
महाघोषा	१३८	३३७
महाधन	१२७	१९१
महानाद	१२३	१४८
महानील	१३६	३०६
महापद्म	१२९	२२४
महाबल	१३६	३०७
महाबला	१३६	३०७
महामात्र	१३४	२८५
महामुनि	१२७	१९१
महामूल्य	१३०	२३६
महारजन	१४३	३४
महारस	१३९	३४६
महार्घ	५९	१३५
महालय	१३०	२३५
महावीर	१३४	२८४
महाशङ्ख	११५	४६
महासहा	१४०	३५८
महासेन	१२७	१९१
महिला	१०४	७१४
महिषी	१०९	७८२
मही	४९	६१४
महेन्द्र	९७	६२८
महोदय	१३०	२३५
		२३६
महौषध	१२४	१५८
मा	२	११
मास्	२	१७
माष	४६	५८१
माकन्द	७७	३६५
माकन्दी	७७	३६५
मागध	७८	३७५
मागधी	७८	३७६
माचल	१०४	७१४
माठर	९७	६२९
माढि	१२	१३२
माणवक	११४	२८
मातङ्ग	५९	१२८
मातुल	१०४	७१४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
मातुलपुत्रक	१४५	२
मातुलानी	१२७	१९१
मातृ	१७	१८९
		१९०
मातृका	५५	८०
मात्र	३७	४५९
मात्रा	३७	४५९
माधव	१०६	७४५
माधवी	१०६	७४६
मान	२४	२८१
मानस	११०	७९५
मामक	५५	८१
माय	३२	३८०
माया	३२	३७९
मार	३७	४५८
मारिष	१०९	७८२
मारिषा	१०९	७८३
मारी	३७	४५८
मारीच	६०	१३९
मारुण्ड	६४	१८९
मार्ग	५	४२
मार्गण	६७	२३१
मार्जन	८२	४२७
मार्जना	८२	४२७
मार्जार	९७	६२९
मार्जालीय	१३०	२३६
मार्तण्ड	६४	१८९
माल	४२	५१७
		५१८
मालती	७२	३०४
माला	४१	५१८
मालिका	५५	८०
मालिनी	८२	४२८
मालु	४१	५१८
मालुधान	१२७	१९२
मालुधानी	१२७	१९२
माल्य	३२	३७९
मिति	१७	१९०
मित्र	३७	४६०
मिथस्	१५०	५८
मिथुन	८२	४२८
मिद्ध	२१	२४८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
मिष	४६	५८१
मिसि	४७	५९९
मिहिर	९७	६३०
मीन	२४	२८२
मीनाम्रीण	११९	९०
मुकुन्द	७७	३६५
मुकुर	९७	६३१
मुक्ता	१७	१९१
मुक्ताफल	१३६	३०८
मुक्ति	१७	१९१
मुख	४	२४
मुग्ध	२१	२४९
मुचुकुन्द	१२३	१४९
मुण्ड	१२	१२८
मुण्डन	८२	४२९
मुण्डित	७२	३०५
मुदिर	९७	६३१
मुद्गर	९७	६३०
मुनि	२४	२८२
मुनिभेषज	१४१	१४
मुर्मुर	९७	६३२
मुशली	१०४	७१५
मुष्क	३	१३
मुसल	१०४	७१५
मुहिर	९७	६३०
मुहूर्त	७२	३०५
मूक	३	१४
मूढ	१२	१३२
मूर्छित	७२	३०६
मूर्ति	१७	१९१
मूर्धाभिषिक्त	१४२	२३
मूल	४१	५१८
मूल्य	३	
मृग	८	
मृगयु		
मृगाक्षी		
मृगी	५	
मृत	१७	
मृत्युफल	१३६	३०९
मृत्युफली	१३६	३०९
मृत्युवञ्चन	१४३	३४
मृत्सा	४८	५९९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
मृत्स्ना	२४	२८२
मृदङ्ग	५९	१२८
मृदु	२०	२३६
मृष्टेरुक	११४	२९
मेखला	१०४	७१६
मेघ	६	५४
मेघनाद	१२३	१४९
मेघपुष्प	१२९	२१७
मेचक	५५	८२
मेध	२१	२४९
मेधा	२१	२४९
मेनाद	७७	३६६
मेला	४१	५१९
मेष	४६	५८१
मेहन	८२	४२९
मैथुन	८२	४२९
मोक्ष	४६	५८२
मोघ	६	५५
मोघा	६	५५
मोच	७	५९
मोचक	५५	८२
मोचा	७	५९
मोचाट	६२	१७०
मोण	१४	१५२
मोदक	५५	८३
मोरट	६२	१६९
मोरटा	६२	१७०
मोह	४९	६१४
मौलि	४१	५२०
म्लिष्ट	१०	९७
म्लेच्छ	७	६५
य		
यक्ष	४६	५८२
यज्ञ	८	८०
यतस्	१५०	५६
यति	१७	१९२
यथा	१४८	३६
यद्वत्	१४८	३२
यन्तृ	१७	१९२
यन्त्र	३७	४६०
यन्त्रण	६७	२३२
यम	२८	३३६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
यमक	५५	८३
यमन	८२	४२९
यमस्वसा	१३९	३४७
ययु	३२	३८०
यव	४४	५४७
यवफल	१३६	३०९
यष्टि	१०	९७
याजक	५५	८३
यातयाम	१२९	२२५
यात्रा	३७	४६१
यादसाम्पति	१४२	२४
यान	२४	२८३
यापन	८२	४३०
याम	२८	३३६
याम्य	३२	३८१
याव	४४	५४७
यावत्	१४८	३०
यावन	८२	४३०
युक्ति	१७	१९३
युग	५	४४
युत	१७	१९२
युतक	५५	८४
यूथ	१९	२२३
यूथी	१९	२२३
योग	५	४४
योग्य	३२	३८१
योग्या	३२	३८२
योजन	८२	४३०
योजनगन्धा	१४२	२६
योनि	२४	२८३
यौवनलक्षण	१४५	५
र		
रक्त	१७	१९३
रक्तप	८५	४७५
रक्तपा	८५	४७५
रक्तपाद	१२३	१४५
रक्तरेणु	११९	९०
रक्ताक्ष	१०९	७८३
रक्ताङ्ग	५९	१२८
रक्ताङ्गा	५९	१२९
रक्षा	४६	५८२
रङ्क	३	१४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
रङ्ग	६	४६
रङ्गमाता	१२२	१२९
रजक	५६	८५
रजत	७२	३०६
रजनी	८२	४३२
रजस्	४८	६०
रजस्वल	१३६	३१०
रजस्वला	१३६	३१०
रञ्जन	८२	४३१
रञ्जनी	८२	४३१
रण	१४	१५३
रण्डा	१२	१२८
रतनारीच	१४१	१३
रतर्धिक	११४	२९
रति	१७	१९४
रत्न	२४	२८३
रथ	१९	२२४
रथकार	१३४	२८६
रथाङ्ग	५९	१२९
रथ्य	३२	३८२
रथ्या	३२	३८३
रद	२०	२३६
रन्ध्र	३५	४३४
रभस	११०	७९५
रम	२८	३३७
रमण	६७	२३२
रमति	७३	३०७
रमित	७३	३०७
रमा	२८	३३७
रम्भ	२६	३१५
रम्भा	२६	३१५
रम्य	३२	३८२
रम्या	३२	३८२
रल्लक	५६	८५
रश्मि	२८	३३७
रस	४८	६००
रसन	८२	४३१
रसा	४८	६००
रसायन	१२७	१९३
रसाल	१०४	७१६
रसाला	१०४	७१७
रसिका	५६	८५

शब्दाः	पृ०	श्लो०
रसित	७३	३०७
रहस्	४८	६००
रहस्य	९०	५३२
रहस्या	९०	५३२
रा	२	१२
राका	३	१४
राग	६	४६
रागचूर्ण	११९	९१
रागसूत्र	१३४	२८६
रागिन्	२४	२८४
राघव	१०६	७४६
राजजम्बू	१२९	२१९
राजन्	२४	२८३
राजराज	११६	५८
राजवृक्ष	१३८	३३७
राजहंस	१३९	३४७
राजादन	१२७	१९४
राजिका	५६	८७
राजा	८	७५
राजीव	१०६	७४७
राढा	१२	१३२
रात्रक	५६	८६
राध	२१	२४९
राधन	८२	४३२
राधरङ्कु	११४	३०
राधा	२१	२४९
राम	२८	३३७
		३३८
रामा	२८	३३८
रामिल	१०४	७१७
राशि	४५	५६५
राष्ट्र	३७	४६१
रास	४८	६०२
रासेरस	१३९	३४८
रास्ना	२४	२८४
रिष्ट	१०	९८
रीति	१७	१९४
रुक्म	२८	३३९
रुक् / रुच्	१	७
रुचक	५६	८७
रुचि	७	५९
रुजा	८	७५
रुदथ	७६	३४६
रुधिर	९८	६३२
रुमा	२८	३३९
रुरु	३७	४६१
रूक्ष	४६	५८३
रूप	२५	३०१
रूपक	५६	८९
रूप्य	३२	३८३
रेक	३	१५
रेखा	४	२५
रेचनी	८२	४३३
रेणु	१४	१५३
रेणुका	५६	८९
रेत्र	३७	४६१
रेप	२५	३०२
रेफ	२६	३०५
रेवट	६२	१७१
रेवती	७३	३०८
रेवा	४४	५४७
रेरिहाण	११९	९१
रै	२	१२
रैवत	७३	३०८
रोक	३	१५
		१६
रोचन	८२	४३३
रोचना	८२	४३४
रोचमान	१२७	१९४
रोदन	८२	४३३
रोदस्	११०	७९६
रोदसी	११०	७९६
रोध्र	३७	४६२
रोप	२५	३०२
रोमहर्षण	१४१	१८
रोषण	६७	२३३
रोहिणी	६७	२३३
रोहित	७३	३०९
रोहिताश्व	१३७	३२१
रोहिन्	२४	२८५
रोहिष	१०९	७८४
रौद्र	३७	४६२
रौद्री	३७	४६२
रौरव	१०६	७४७
रौहिणेय	१३०	२३७
ल		
लक्ष	४६	५८३
लक्षण	६७	२३४
		२३५
लक्ष्मण	६७	२३५
लक्ष्मणा	६७	३३५
लक्ष्मन्	२४	२८५
लक्ष्मी	२८	३३९
लक्ष्मीपति	१२२	१२९
लक्ष्मीपुत्र	१३४	२८७
लग्न	२४	२८५
लघिष्ठ	६३	१८०
लघु	६	५५
लघ्वी	४४	५४९
लङ्का	३	१६
लङ्ग	६	४७
लङ्घन	८२	४३४
लञ्ज	८	७६
लट्वा	४४	५४९
लता	१७	१९५
लतामर्कटक	१४५	२
लभ्य	३२	३८
लम्पाक	५६	९०
लम्बकर्ण	११९	९१
लम्बोदर	१३४	२८७
लय	३२	३८४
ललना	८२	४३६
ललाम / ललामन्	८२	४३५
लव	४४	५४८
लवण	६७	२३४
लवणा	[illegible]	
लाङ्गल		
लाङ्गलिन्		
लाङ्गली		
लाङ्गूल	[illegible]	
लाज	८	[illegible]
लाजाः	८	७६
लाञ्छन	८२	४३६
लाट	१०	९८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
लालस	१११	७९६
लालाटिक	११४	३०
लासक	५६	९०
लिङ्ग	६	४७
लिप्त	१७	१९५
लीला	४२	५२०
लुब्ध	२१	२५०
लूता	१७	१९६
लूनक	५६	९०
लेख	४	२५
लेखन	८२	४३६
लेखनिक	११४	३१
लेखा	४	२५
लेप	२५	३०२
लोक	३	१६
लोचक	५६	९०
लोमश	१०८	७६४
लोमशा	१०८	७६५
लोल	४२	५२१
लोला	४२	५२१
लोह	४९	६१४
लोहल	१०४	७१८
लोहित	७३	३१०
लौहित्य	९०	५३३
व		
व	२	१५
वंश	४५	५६७
वक्तव्य	९०	५३४
वक्र	३७	४६४
वक्रनक	१३४	२८८
वक्त्र	३७	४६४
वङ्क्ष	३	१७
वङ्ग	६	४८, ४९
वङ्गा	६	४८
वच	७	६०
वचा	७	६०
वज्र	३७	४६५
वज्रा	३७	४६५
वञ्चक	५६	९२
वञ्जुल	१०४	७१९
वर्वथ, वश्वथ	७६	३४६
वट	१०	९८
वडवा	१०६	७४८
वणिज्	८	७७
वण्टाल	१०४	७१९
वण्ठ	१०	११०
वत्स	४८	६०२
वदान्य	९०	५३४
वध	२१	२५०
वधू	२२	२५१
वन	२४	२८६
वनज	६०	१४८
वनजा	६१	१४८
वनस्वन्	८३	४४०
वनस्पति	१२२	१३०
वनित	७३	३११
वनिता	७३	३१२
वपन	८३	४४०
वपा	२६	३०३
वपुस्	४८	६०४
वप्र	३७	४६४
वमथु	७६	३४८
वमन	८३	४३८
वमि	२९	३४०
वयस्	४८	६०३
वयस्थ	७६	३४७
वयस्था	७६	३४७
वर	३७	४६२, ४६३
वरचन्दन	१४३	३५
वरटा	६२	१७२
वरण	६७	२३५
वरण्ड	६४	१८९
वरण्डक	११४	३३
वरण्डा	६४	१९०
वरत्रा	९८	६३४
वरद	७७	३६६
वरदा	७७	३६६
वरवर्णिनी	१४३	३५
वराक	५६	९२
वराङ्ग	५९	१२९
वराटक	११४	३२
वरारोह	१४०	३५९
वरारोहा	१४०	३५९
वराह	१११	८११
वरिष्ठ	६३	१८०
वरी	३७	४६३
वरीयस्	११०	७९७
वरुण	६७	२३५
वरूथ	७६	३४६
वर्चस्	४८	६०३
वर्जन	८३	४३९
वर्ण	१४	१५३, १५५
वर्णक	५६	९३
वर्णविलोडक	१४५	३
वर्णाट	६२	१७२
वर्णिन्	२४	२८७
वर्तक	५६	९२
वर्तनी	८३	४४०
वर्तरूक	११४	३२
वर्ति	१७	१९६
वर्त्मन्	२४	२८७
वर्धन	८३	४३९
वर्धनी	८३	४३९
वर्धमान	१२७	१९५
वर्धित	७३	३११
वर्ध्र	३७	४६५
वर्ष	४६	५८३
वर्षा	४६	५८४
वर्षाभू	८६	४८७
वर्ष्मन्	२४	२८६
वलज	६०	१४७
वलजा	६०	१४७
वलय	९०	५३५
वल्क	३	१६
वल्गु	६	४९
वल्मीक	५६	९३
वल्लभ	८६	४८६
वल्लर	९८	६३३
वल्ली	४२	५२१
वल्लूर	९८	६३३
वश	४५	५६६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
वशा	४५	५६६
वशिर	९८	६३४
वसति	७३	३१२
वसन	८३	४३९
वसन्तदूत	१४२	२४
वसन्तदूती	१४२	२५
वसु	४८	६०३
		६०४
वसुक	५६	९३
		९४
वस्त्र	२४	२८६
वस्वौकसारा	१४४	४८
वह	४९	६१५
वहति	७३	३१३
वहतु	७३	३१३
वा	२	१४७
	१५	१९
वागर	९८	६३५
वाग्मिन्	२४	२८९
वाच्	१	७
वाग		
वाज	८	७७
		७८
वाजिन्	२४	२८९
वाट	१०	९९
वाटी	१०	९९
वाडव	१०६	७४९
वाणि	१४	१५५
वाणिनी	८३	४४२
वातकेली	१३६	३११
वातखुडा	११८	७५
वातरायण	१४१	१९
वातरूष	१३८	३३७
वातूल	१०४	७२०
वान	२४	२८८
वानप्रस्थ	१२२	१४०
वाम	२९	३४०
वामन	८३	४४१
वामा	२९	३४०
वामिल	१०४	७२०
वामी	२९	३४१
वायस	११०	७९७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
वायसी	११०	७९८
वायुफल	१३६	३१०
वार	३७	४६६
		४६७
वारण	६७	२३५
		२३६
वारबाण	११९	९२
वाराही	१११	८१२
वारि	३७	४६७
वारी	३८	४६७
वारुणी	६७	२३७
वारुण्ड	६४	१९०
		१९१
वारूढ	६४	१९५
वार्त	१७	१९८
वार्ता	१७	१९७
वार्दर	९८	६३६
वार्धक	५६	९६
वार्षिक	५६	९५
वालुक	५६	९६
वालुका	५६	९७
वालेय	९०	५३५
वास	४८	६०५
वासन्त	७३	३१५
वासन्ती	७३	३१५
वासर	९८	६३६
वासा	४८	६०५
वासित	७३	३१५
वासिता	७३	३१६
वासुरा	९८	६३७
वास्तु	१७	१९९
वाह	४९	६१५
वाहस	११०	७९८
वाहा	४९	६१५
वाहिनी	८३	४४१
वाह्लिक	५६	९५
वाह्लीक	५६	९६
वि	१४७	२०
विकट	६२	१७२
विकार	९८	६३८
विकाश	१०८	७६७
विकृत	७३	३१९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
विकृति	७४	३२२
विक्रम	८८	५०३
विक्लिन्न	८३	४४४
विगत	७३	३१८
विगूढ	६४	१९६
विग्रह	१११	८१३
विप्रकारिन्	१२७	१९९
विचकिल	१३६	३११
विच्छित्ति	७४	३२३
विच्छिन्न	८३	४४५
विजय	९०	५३५
विजया	९०	५३६
विजात	७४	३२२
विजाता	७४	३२२
विज्ञान	८३	४४३
विट्	२	१६
विट	१०	९९
विटप	८५	४७५
विटङ्क	५९	१३०
वितण्डा	६४	१९१
वितर्क	५६	९७
वितान	८३	४४२
वितुन्नक	११४	३४
वित्त	१७	१९९
वित्ति	१७	१९९
विदथ	७६	३४८
विदा	२०	२३७
विदार	९८	६३९
विदारण	११९	९२
विदारी	९८	६३९
विदित	७३	३१७
विदुर	९८	६३८
विदूषक	११४	३४
विदेह	१	
विद्ध		
विद्रव		
विद्रुम		
विद्रुस्	६	
विधा	२२	
विधातृ	७४	३२४
विधान	८३	४४६
विधि	२२	२५२

शब्दाः	पृ०	श्लो०
विधु	२२	२५३
विधुत	७३	३१९
विधुर	९८	६४०
विधुरा	९८	६४०
विनत	७४	३२०
विनता	७४	३२०
विनय	९०	५३७
विनया	९०	५३७
विनायक	११४	३३०
विनिपात	१२२	१३०
विनीत	७३	३१९
विनेतृ	७४	३२४
विन्ध्य	३२	३८४
विन्ध्या	३२	३८५
विघ्न	२४	२८९
विपणि	६७	२३८
विपत्ति	७४	३२३
विपन्न	८३	४४७
विपाक	५६	९७
विपाश	१०८	७६७
विपाशा	१०८	७६७
विपुल	१०४	७२०
विपुला	१०४	७२१
विप्रतिसार	१४४	४९
विप्रलाप	१२९	२१७
विबुध	७८	३७६
विभव	१०६	७५०
विभाकर	१३४	२८९
विभाव	१०६	७५०
विभावसु	१३९	३४९
विभु	२७	३१५
विभ्रम	८८	५०३
विमल	१०४	७२१
विमान	८३	४४३
विरूढ	६४	१९६
विरोचन	१२७	१९५
विलग्न	८३	४४३
विलास	११०	७९९
विलासिन्	८३	४४७
विलीन	८३	४४४
विलेपनी	१२७	१९९
विलोम	८८	५०२
विलोमी	८८	५०३
विवध	७८	३७७
विवर्त	७४	३२२
विवश	१०८	७६६
विवस्वत्	७३	३१७
विविक्त	७३	३१८
विवेक	५७	९८
विशद	७७	३६७
विशल्या	९०	५३८
विशाख	५८	११३
विशाखा	५८	११३
विशारद	१०३	१५०
विशालाक्ष	१३८	३३८
विशिख	५८	११२
विशिखा	५८	११२
विशेष	१०९	७८५
विशेषक	११४	३५
विश्रब्ध	७८	३७७
विश्राणन	१२७	१९७
विश्रुत	७३	३१७
विश्लेष	१०९	७८४
विश्व	४४	५५०
विश्वकद्रु	१३४	२८९
विश्वकर्मन्	१२७	१९८
विश्वप्सन्	८३	४४७
विश्वम्भर	१३४	२८८
विश्वम्भरा	१३४	२८९
विश्वस्त	७४	३२१
विश्वस्ता	७४	३२१
विश्वा	४४	५५०
विश्वावसु	१३९	३४८
विष	४६	५८४
विषघ्न	८३	४४४
विषघ्ना	८३	४४४
विषय	९०	५३६
विषयिन्	८३	४४८
विषा	४६	५८४
विषाण	६७	२३७
विषाणी	६७	२३८
विष्कम्भ	८६	४८७
विष्टर	९८	६३७
विष्टि	१०	१०१
विष्णुपद	१२३	१५०
विष्णुपदी	१२३	१५०
विष्वक्सेन	१२७	१९७
विष्वक्सेन प्रिया	१४५	७
विष्वक्सेना	१२७	१९७
विसर	९८	६४०
विसर्ग	५९	१३०
विस्तर	९८	६३७
विस्मय	९०	५३७
विस्मापना	१२७	१९६
विस्रम्भ	८७	४८८
विहस्त	७४	३२१
विहनन	१२७	१९८
विहायस्	११०	७९९
विहार	९८	६३८
विहित	७३	३१६
विहेठन	१२७	१९६
वीक्ष्य	३२	३८५, ३८६
वीङ्खा	४	२६
वीचि	७	६०
वीणा	१४	१५५
वीत	१७	२००
वीति	१८	२००
वीतिहोत्र	१३४	२९१
वीथी	१९	२२४
वीर	३८	४६९
वीरभद्र	१३४	२९०
वीरतर	१३४	२९०
वीरवृक्ष	१३८	३३८
वीरा	३८	४६९
वीरुध	२२	२५३
वीर्य	३२	३८५
वीवध	७८	३७७
वृकधूप	१२९	२१८
वृक्षादन	१२७	२००
वृक्षादनी	१२७	२००
वृजिन	८३	४४९
वृति	१८	२०२
वृत्त	१८	२०१
वृत्तान्त	७४	३२४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
वृत्ति	१८	२०२
वृत्र	३८	४७१
वृथा	१४८	३६
वृद्ध	२२	२५४
वृद्धि	२२	२५४
वृन्त	१८	२०२
वृन्दारक	११४	३५
वृश्चिक	५७	९९
वृष	४६	५८४
वृषन्	२४	२८९
वृषपर्वन्	१२७	२०१
वृषभ	८७	४८९
वृषल	१०४	७२१
वृषा	४७	५८६
वृषाकपायी	१४४	४४
वृषाकपि	१२९	२१८
वृषाङ्क	५७	९८
वृषी	४६	५८५
वृष्णि	१४	१५६
बृहन्नल	१३६	३११
वेकट	६२	१७३
वेग	६	४९
वेणी	१४	१५६
वेणु	१४	१५६
वेदना	८४	४५०
वेदि	२०	२३७
वेधस्	४८	६०५
वेर	३८	४७१
वेरट	६२	१७३
		१७४
वेला	४२	५२२
वेल्लित	७४	३२५
वेश	४५	५६७
वेश्य	३२	३८६
वेश्या	३२	३८६
वेष्टन	८३	४५०
वेष्टित	७४	३२६
वै	१४७	२०
वैकुण्ठ	६३	१८१
वैजयन्त	१२२	१३१
वैजयन्ती	१२२	१३१
वैजिक	५७	९९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
वैतरणी	११९	९३
वैतानिक	११४	३६
वैदेहिक	११४	३७
वैदेही	१११	८१३
वैनतेय	१३०	२३७
वैनाशिक	११४	३७
वैरोचन	११४	३७
वैशाख	५८	११३
वोढा	१२	१३
व्यक्त	१७	१९७
व्यग्र	३७	४६६
व्यङ्ग	६	४९
व्यञ्जन	८३	४३८
व्यतिकर	१३४	२८८
व्यतीपात	१२२	१२९
व्यलीक	५६	९४
व्यवहार	१३४	२८७
व्यवहारिका	१४०	७
व्यवाय	९०	५३३
व्यसन	८३	४३७
व्याघात	७३	३१४
व्याघ्र	३८	४६८
व्याघ्रनख	११५	४६
व्याघ्री	३८	४६८
व्याज	८	७८
व्याड	१२	१२९
व्याध	२२	२५१
व्याप्ति	१७	१९८
व्यायत	७३	३१४
व्यायाम	८८	५०१
व्याल	४२	५२२
व्यास	४८	६०४
व्युत्थान	८३	४४८
व्युष्ट	१०	१००
व्युष्टि	१०	१००
व्यूढ	१२	१३२
व्यूह	४९	६१५
व्रज	८	७७
व्रतति	७३	३१३
व्रीहिराजिक	१४०	८
श		
शंस	४८	६०६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
शक	३	१७
शकल	१०४	७२१
शकुन	८४	४५२
शकुनि	८४	४५२
शकुन्त	७४	३२६
शकुलादनी	१४३	३६
शक्ति	१८	२०३
शक्र	३८	४७२
शङ्का	३	१७
शङ्कु	३	१८
शङ्ख	४	२६
शङ्खक	५७	१००
शची	७	६१
शठ	११	११०
शणीर	९८	६४३
शण्ढ	१२	१३३
शतघ्नी	८४	१३३
शतपत्र	१३४	२९१
		२९२
शतपर्विका	१४०	८
शतह्रदा	१२४	१५१
शतानीक	११४	३८
शाद्र	३८	४७३
शनैः	१५०	५९
शपथ	७६	३४९
शफ	२६	३०५
शबर	९८	६४१
शब्द	२०	२३८
शम्	१४७	२१
शमथ	७६	३४८
शमथु	७६	३४९
शयथ		
शमन	८४	४५१
शमी	२९	
शम्पाक		
शम्याक		
शम्ब		
शम्बर	९८	
शम्बरी	९८	
शम्बल	१०४	७२२
शम्बूक	५७	१०१
शम्भु	२७	३१६

शब्दाः	पृ०	श्लो०
शयन	८४	४५०
शयालु	१०४	७२२
शय्या	३२	३८७
शर	३८	४७१
		४७२
शरण	६७	२४०
शरद्	२१	२३८
शरवाणि	११९	९३
शरु	३८	४७३
शर्करा	९८	६४२
शर्करी / शक्करी	९८	६४४
शर्वरी	९८	६४४
शलाका	५७	१०१
शल्क	३	१६
शल्य	३२	३८६
शल्लकी	५७	१०२
शश	४५	५६७
शशिलेखा	११५	४७
शश्वत्	१४८	३२
शष्प	२६	३०३
शस्त	१८	२०३
शस्त्र	३८	४७२
शस्त्री	३८	४७३
शाक	३	१८
शाक्वर	९८	६४५
	९९	६४६
शाखा	४	२७
शाखिन्	२५	२९०
शाण	१४	१५७
शाणी	१४	१५८
शाण्डिल्य	९०	५३९
शात	१८	२०४
शातशकुम्भ	१२९	२२०
शात्रव	१०६	७५०
	१०७	७५१
शाद	२१	२३८
शान्त	१८	२०३
शान्ति	१८	२०४
शाप	२६	३०४
शार	३८	४७३
शारद	७७	३६७

शब्दाः	पृ०	श्लो०
शारदी	७७	३६७
शारि	३८	४७४
शारीर	९८	६४४
शार्कक	५७	१०२
शार्ङ्ग	६	५०
शार्दूल	१०४	७२३
शार्वर	९८	६४५
शाल	४२	५२३
शालङ्कायन	१४३	३७
शाला	४२	५२३
शालावृक	११४	३८
शालार	९९	६४६
शालि	४२	५२४
शालु	४२	५२४
शालेय	९१	५३९
शाल्मलि	१०४	७२४
शावर	९८	६४५
शावरी	९८	६४५
शासन	८४	४५३
शास्तृ	१८	२०४
शास्त्र	३८	४७४
शिखण्ड	६४	१९२
शिखण्डिन्	८४	४५४
शिखर	९९	६४६
शिखरिणी	११९	९४
शिखरिन्	८४	४५४
शिखा	४	२७
शिखिन्	२५	२९०
शिग्रु	३८	४७५
शित	१८	२०४
शिति	१८	२०४
शिपिविष्ट	११७	६८
शिफा	२६	३०६
शिरस्	४८	६०६
शिल	४२	५२५
शिला	४२	५२५
शिलाटक	११४	३८
शिली	४२	५२५
शिलीन्ध्र	९९	६४८
शिलीन्ध्री	९९	६४९
शिलीमुख	११५	४७
शिल्प	२६	३४०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
शिव	४४	५५०
		५५१
शिवकीर्तन	१४३	३७
शिवा	४४	५५१
शिवि	४४	५५२
शिशिर	९९	६४७
शिशुक	५७	१०३
शिष्प	२६	३०४
शीकर	९९	६४९
शीघ्र	३८	४७५
शीत	१८	२०५
		२०६
शीतक	५७	१०३
शीतचम्पक	१४०	९
शीतमयूख	१४१	११
शीतल	१०४	७२४
शीन	२५	२९१
शीर्षण्य	९१	५४०
शील	४२	५२५
शुक	४	१९
		४७६
शुक्त	१८	२०६
शुक्ति	१८	२०६
शुक्र	३८	४७५
		४७६
शुक्ल	४२	५२६
शुङ्गा	६	५०
शुचि	७	६१
शुण्ड	१२	१२९
शुण्डा	१२	१२९
शुद्ध	२२	२५५
शुद्धान्त	७४	३२७
शुभ	२७	३१६
शुभा	२७	३१६
शुभ्र	३८	४७६
शुभ्रदन्ती	१२२	१३२
शुल्क	४	२०
शुल्ब	४४	५५२
शुश्रूषा	१०९	७८५
शुषि	४७	५८६
शुष्म	२९	३४४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
शूक	४	२०
शूकक	५७	१०३
शूका	४	२१
शून्य	३२	३८७
शून्या	३२	३८८
शूर	३८	४७६
शूल	४२	५२६
शूला	४२	५२६
शृगाल	१०५	७२५
शृगालजम्बू	१४३	४४२
शृगालिका	११४	३९
शृगाली	१०५	७२५
शृङ्खल	१०५	७२५
शृङ्ग	६	५०
		५१
शृङ्गाटक	११४	३९
शृङ्गार	९९	६५०
शृङ्गारिन्	८४	४५५
शृङ्गी	६	५१
शेष	४७	५८६
शेषा	४७	५८७
शैल	४२	५२७
शैलाट	६२	१७४
शैलूष	१०९	७८६
शैलेय	९१	५४०
		५४१
शोण	१४	१५७
शोफ	२६	३०६
शोभन	८४	४५६
शोष	४७	५८७
शौक	४	२१
शौण्ड	१२	१३०
शौण्डी	१२	१३०
शौर्य	३२	३८८
शौष्कल	१०५	७२६
श्याम	२९	३४१
		३४२
श्यामल	१०४	७२३
श्यामा	२९	३४२
श्येन	२५	२९१
श्रद्धा	२२	२५५
श्रमण	६७	२३८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
श्रमणा	६७	२३९
श्रवण	६७	२३९
श्राण	१४	१५८
श्राणा	१४	१५८
श्राद्ध	२२	२५५
श्राम	२९	३४३
श्रावण	६७	२४०
श्रावणा	६७	२४०
श्री	२	१३
श्रीकण्ठ	६३	१८१
श्रीपति	७४	३२६
श्रीपर्ण	६८	२४१
श्रीपर्णी	६८	२४१
श्रीमत्	१८	२०५
श्रीवास	११०	७९९
श्रुत	१८	२०७
श्रुति	१८	२०७
श्रुतिकट	११७	६८
श्रेणी	१४	१५७
श्रेयस्	४८	६०६
श्रेयसी	११०	८००
श्रेष्ठ	११	१११
श्लाघा	६	५६
श्लेष्मघना	१२७	२०२
श्लेष्मघ्नी	८४	४५५
श्लेष्मघ्ना		
श्लोक	४	२१
श्वशुर्य	९०	५३९
श्वःश्रेयस	१३९	३४९
श्वसन	८४	४५१
श्वेत	१८	२०८
श्वेतधामन्	१२७	२०२
श्वेतवाहन	१४३	३८
श्वेता	१८	२०९
ष		
षड्	१२	१३०
षड्ग्रन्थ	७६	३५०
षड्ग्रन्था	७६	३५०
षण्ड	१२	१३०
षण्डाली	१०५	७२६
षण्ढ	१२	१३३
षष्टिहायन	१४३	३८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
षष्ठी	११	१११
षाण्डव	१०७	७५१
स		
संज्ञा	८	८०
संयमन	१२८	२०५
संयमनी	१२८	२०५
संरूढ	६४	१९७
संरोध	७८	३७८
संवदन	१२८	२०६
संवनन		
सवर्त	७४	३२८
संवाहन	१२८	२०७
संवित्ति	७५	३३३
संविद्	२१	२३९
संवेश	१०८	७६८
संव्यान	८४	४५८
संसरण	११९	९५
संसिद्धि	७८	३७९
संसृष्ट	६३	१७५
सस्कार	९९	६५२
सस्कृत	७४	३२८
संस्तर	९९	६८१
सस्त्याय	९१	५४२
सस्था	१९	२२५
सस्थान	८४	४५९
संहत	७४	३२८
संहर्ष	१०९	७८६
संहिता	७४	३३०
सकटाक्ष	१३८	३३९
सकृत्	१४८	३२
सकृत्प्रज	११६	५८
सखि	४	२८
सङ्कार	९९	६५३
सङ्कारी	९९	[illegible]
सङ्कीर्ण	६[illegible]	[illegible]
सङ्कुल	[illegible]	[illegible]
सङ्ख्य	[illegible]	[illegible]
सङ्ख्या	३[illegible]	[illegible]
सङ्ख्यावत्	७४	[illegible]
सङ्गति	७४	३३२
सङ्गर	९९	६५२
सङ्क्रन्द	१११	८१४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
सङ्घाटिका	१५०	४०
सङ्घात	७४	३२९
सचिव	१०७	७५२
सज्ज	८	७८
सज्जन	८४	४६०
सज्जना	८४	४६०
सज्ञ	८	७९
सटा	१०	१०१
सत्	२	१०
सती	१८	२०९
सत्तम	८८	५०४
सत्य	३२	३८९
सत्त्व	४४	५५३
सत्र	३८	४७७
सदन	८४	४५६
सदागति	१२२	१३४
सदादान	१२८	२०४
सदाफल	१३६	३१२
सदृश	१०८	७६८
सदेश	१०८	७६७
सनातन	१२७	२०३
सनाभि	८७	४८९
सन्तति	७४	३३१
सन्तान	८४	४५९
सन्तानिका	११५	४०
सन्धा	२२	२५६
सन्धान	८४	४६१
सन्धि	२२	२५७
सन्धिनी	८४	४६१
सन्धिला	१०५	७२८
सन्ध्या	३२	३९९
सन्नति	७४	३३२
सन्नद्ध	७८	३७८
सन्नय	९१	५४३
सन्निधि	७८	३७९
सपिण्ड	६४	१९३
सप्तला	१०५	७२७
सप्तार्चिस्	११०	८०१
सभा	२७	३१७
सम्	१४७	२१
सम	२९	३४४
समभिहार	१४४	५०
समय	९१	४४१
समया	१५०	६५
समर्थ	७६	३५०
समर्यादा	१२४	१५१
समाघात	१२२	१३२
समादान	१२८	२०५
समाधि	७८	३७८
समान	८४	४५८
समापन	१२७	२०२
समापन्न	१२८	२०६
समाप्ति	७४	३२९
समायोग	११६	५२
समास	११०	८००
समाहार	१३५	२९३
समाहित	१२२	१३३
समाह्वय	१३०	२३९
समिति	७४	३३२
समीक्षा	१०९	७८६
समीढ	६४	१९७
समीरण	११९	९४
समुच्छ्रय	१३०	२३८
समुत्थान	१२८	२०७
समुदय	१३०	२३८
समुदाय	१३०	२३८
समुद्रनवनीत	१४५	७
समुद्रारु	१३५	२९३
समुद्धत	१२२	१३३
समुन्नद्ध	१२४	१५९
समुद्धरण	१४१	२०
समूढ	६४	१९६
सम्पद्	२१	२४०
सम्पराय	१३०	२३८
सम्पर्क	५७	१०६
सम्प्रयोग	११६	५२
सम्प्रयोगिन्	१२८	२०७
सम्प्रहार	१३४	२९२
सम्बाध	७८	३७८
सम्भव	१०७	७५१
सम्भार	९९	६५२
सम्भेद	७७	३६८
सम्भोग	५९	१३१
सम्भ्रम	८८	५०४
सम्मति	७४	३३२
सम्मूर्च्छन	१२७	२०३
सर	३८	४७६
सरक	५७	१०५
सरणि	६८	२४१
सरण्ड	६४	१९२
सरल	१०५	७२७
सरस्वत्	७४	३२७
सरस्वती	१२२	१३४
सरोजिनी	१२८	२०८
सर्ग	६	५२
सर्जू	८	७९
सर्वग	५९	१३१
सर्वज्ञ	६१	१५०
सर्वतोभद्र	१४४	४९
सर्वतोभद्रा	१४४	५०
सर्वतोमुख	१४१	११
सर्वरस	१३९	३५०
सर्वसह	१४०	३५९
सर्वसहा	१४०	३५९
सवन	८४	४५६
सव्य	३२	३८८
सस्यक	५७	१०५
सह	४९	६१६
	१५०	६०
सहचर	१३४	२९२
सहज	६१	१४
सहदेव	१३७	३२२
सहदेवा	१३७	३२२
सहदेवी	१३७	३२३
सहस्	४८	६०७
	१५०	५९
सहस्रपाद	१४२	२९
सहस्रवेधिन्	१४३	३९
सहास्	४९	६१६
सह्य	३२	३८८
साक्षात्	१४८	३३
साति	१८	२०९
सादिन्	२५	२९३
साधन	८४	४६२
साधिष्ठ	६३	१८१
साधीयस्	११०	८०१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
साधु	२२	२५७
साध्य	३२	४००
सान्त्व	४४	५५४
सामज	६१	१४९
सामर्थ्य	९१	५४३
सामयोनि	१२८	२०९
सामि	१४९	४८
सामिधेनी	१२८	२१०
सामुद्र	९९	६५३
साम्प्रतम्	१५०	६४
साय	३२	४००
सायक	५७	१०६
सार	३८	४७८
सारङ्ग	५९	१३१
सारण	६८	२४२
सारणी	६८	२४२
सारस	११०	८०२
सारसन	१२८	२०९
सार्थ	१९	२२५
सार्वभौम	१२९	२२५
साल	४२	५२७
सालमार } सालसार	१३५	२९४
सावित्र	९९	६५४
सावित्री	९९	६५४
साहस	११०	८०१
सिंह	४९	६१७
सिंही	४९	६१७
सिकता	७५	३३४
सिकतास्	७५	३३४
सिक्थ	२०	२२५
सिङ्घाण	६८	२४३
सित	१८	२१०
सिता	१८	२१०
सिद्ध	२२	२५८
सिद्धार्थ	७६	३५१
सिद्धि	२२	२५८
सिध्मल	१०५	७२८
सिध्मला	१०५	७२८
सिन्दूर }	९९	६५४, ६५५
सिन्दूरतिलक	१४५	४

शब्दाः	पृ०	श्लो०
सिन्दूरतिलका	१४५	४
सिन्दूरी	९९	६५५
सिन्धु	२२	२५९
सिप्र	३८	४८०
सिप्रा	३८	४८०
सिर	३८	४८०
सिरा	३८	४८०
सीता	१८	२११
सीमा	२९	३४४
सीर	३८	४८०
सु	१४७	२२
सुकर्मन्	८४	४६३
सुकुमार	१३५	२९४
सुकृत	७५	३३४
सुख	४	२८
सुखा	४	२९
सुखाश	१०८	७६८
सुग्रीव	१०७	७५३
सुत	१८	२११
सुतल	१०५	७२९
सुदर्शन	१२८	२१०
सुदर्शना	१२८	२११
सुदर्शनी	१२८	२११
सुदामन्	८५	४६४
सुधन्वन्	८५	४६४
सुधा	२२	२५९
सुनन्दा	७७	३५८
सुनार	९९	६५६
सुनीति	७५	३३५
सुन्दरी	९९	६५५
सुपर्ण	६८	२४४
सुपर्णा	६८	२४५
सुपर्वन्	८५	४६४
सुप्ति	१८	२११
सुप्रतीक	११५	४१
सुमनस्	११०	८०२
सुमुख	५८	११३
सुमेधस्	११०	८०३
सुयामुन } सुधामुन	१२८	२१०
सुर	३९	४८१
सुरभि	८७	४८९

शब्दाः	पृ०	श्लो०
सुरत	७५	३३५
सुरतताली	१४४	५५
सुरता	७५	३३६
सुरस	१११	८०३
सुरसा	१११	८०३
सुरा	३९	४८१
सुरूप	८६	४७६
सुवर्ण	६८	२४४
सुवसन्तक	१४०	९
सुवह	१११	८१४
सुवहा	१११	८१४
सुवेल	१०५	७२९
सुव्रत	७५	३३५
सुव्रता	७५	३३४
सुषम	८८	५०५
सुषमा	८८	५०५
सुषवी	१०७	७५२
सुषीम	८८	५०५
सुषेण	६८	२४३
सुहित	७५	३३६
सूक्ष्म	२९	३४४
सूचक	५७	१०७
सूचना	८५	४६५
सूची	७	६२
सूत	१८	२१२
सूतक	५७	१०७
सूत्र	३८	४८१
सूत्रकण्ठ	११७	७२
सूत्रधार	१३५	२९४
सूद	२१	२४०
सून	२५	२९४
सूना	२५	२९४
सूनु	२५	२९४
सूनृत	७	
सूप		
सूर्यभक्त		
सृका		
सृति		
सृदाकु		
सृष्ट	१०	१०२
सृष्टि	१०	१०२
सेचक	५७	१०८

शब्दाः	पृ०	श्लो०
सेतु	१९	२१३
सेनानी	८५	४६५
सेनापति	१२२	१३६
सेवक	५७	१०८
सेवन	८५	४६५
सेव्य	३२	४०१
सैकतिक	११५	४१, ४२
सैन्धव	१०७	७५३
सैन्य	३२	४०१
सैरन्ध्री	९९	६५६
सोढृ	१२	१३३
सोम	२९	३४५
सोमवल्क	११५	४२
सौकर्य	९१	५४३
सौगन्धिक	११५	४३
सौदामिनी	१२८	२१२
सौम्य	३३	४०१
सौम्या	३३	४०२
सौरभ्य	९१	५४४
सौवर्चल	१३६	३१२
सौवीर	९९	६५७
स्कन्ध	२२	२५६
स्खलित	७४	३२८
स्तनन	८४	४५७
स्तनयित्नु	१२८	२०८
स्तम्ब	२६	३०९
स्तम्भ	२७	३१७
स्तिमित	७५	३३३
स्तोक	४	२२
स्तोम	२७	३१८
स्त्यान	२५	२८३
स्थपति	७४	३३०
स्थाणु	१४	१५८
स्थान	२५	२९२
स्थाने	१४८	३९
स्थापन	८४	४६१
स्थापित	७५	३३३
स्थाल	४२	५२८
स्थाली	४२	५२८
स्थासक	५७	१०६
स्थित	१८	२१०

शब्दाः	पृ०	श्लो०
स्थिति	१८	२१०
स्थिर	३८	४७९
स्थिरद्रष्ट	१३५	२९५
स्थिरा	३८	४७९
स्थूणा	१४	१५८
स्थूल	४२	५२८
स्थूलोच्चय	१३०	२३९
स्थेय	३२	४००
स्नान	२५	२९२
स्नानचि-किरुक	१४५	३, ४
स्नेह	४९	६१८
स्पर्श	४५	५६८
स्पर्शन	८४	४२७
स्पश	४५	५६८
स्फार	३८	४७९
स्फुट	१०	१०१
स्फुटि	१०	१०२
स्म	१४७	२२
स्मृति	१९	२१३
स्यन्दन	८४	४५८
स्यमीक	५७	१०४
स्यमीका	५७	१०४
स्रुवन्ती	७१	२८१
स्रुव	४४	५५४
स्रुवा	४४	५५४
स्रू	२	१४
स्रोतस्	४८	६०७
स्व	२	१५
स्वज	८	७९
स्वप्न	२५	२९२
स्वभू	२७	३१७
स्वर्	२	१५
स्वर	३८	४७७
स्वरु	३८	४७७
स्वस्ति	१४८	३३
स्वस्तिक	५७	१०४
स्वादु	२१	२४०
स्वाप	२६	३०४
स्वामिन्	२५	२९४
स्वित्	१४७	२१
स्वेद	२१	२४१

शब्दाः	पृ०	श्लो०
स्वैर	३९	४८२
ह		
ह	१४७	२२
हंस	४८	६०७
हम्	१४७	२४
हठ	११	१११
हताश	१०८	७६९
हनु	२५	२९५
हन्त	१४८	३३
हर	३९	४८२
हरण	६८	२४५
हरि	३९	४८२
हरिचन्दन	१४३	३९
हरिण	६८	२४६
हरिणी	६८	२४६
हरित्	१९	२१४
हरिताल	१३६	३१४
हरिताली	१३६	३१४
हरिवाहन	१४३	४०
हरेणु	६८	२४७
हर्मट	६३	१७५
हर्मित	७५	३३७
हर्षण	६८	२४७
हर्षयित्नु	१२८	२१२
हलाहल	१३६	३१३
हलिन्	२५	२९५
हव	४४	५५४
हविस्	४८	६०९
हसन	८५	४६६
हसनी	८५	४६६
हसन्ती	७५	३३७
हस्त	१९	२१३
हस्तिकर्ण	११९	९६
हस्तिनी	८५	४६६
हस्तिमल्ल	१३६	३१३
हा	१४७	२३
हायन	८५	४६७
हार	३९	४८४
हारक	५७	१०९
हारिकण्ठ	११७	७३
हारीत	७५	३३८
हार्य	३३	४०२

शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०	शब्दाः	पृ०	श्लो०
हाल	४२	५२८	हिरुक्	१४७	२७	हेति	१९	२१५
हाला	४२	५२९	ही	१४७	२३	हेमपुष्प	१२९	२१८
हि	१४७	२३	हीही	१५०	६१	हेमपुष्पक	१४०	१०
हिंसा	४८	६०९	हीन	२३	२७६	हेमपुष्पिका	१४०	१०
हिंस्र	३९	४८४	हीर	३९	४८५	हेमल	१०५	७२९
हिंस्रा	३९	४८४	हीरा	३९	४८५	हेरम्ब	८६	४७९
हिङ्गुनिर्यास	१४५	५७	हुडुक्क	५७	१०९	हेरुक	५७	११०
हिण्डन	८५	४६७	हुताश	१०८	७६९	हेला	४२	५२९
हित	१९	२१४	हुम्	१४७	२४	हेलि	४२	५२९
हिम	२९	३४६	हृच्छय	९१	५४५	है	१४६	९
हिमज	६१	१४९	हृदय	९१	५४६	हैमवती	१२२	१३६
हिमजा	६१	१४९	हृद्य	३३	४०२	हो	१४६	१०
हिमाराति	१२२	१३६	हृद्य		४०३	होम	२९	३४७
हिरण	६८	२४८	हृद्या	३३	४०३	होमि	२९	३४७
हिरणमय	१३१	२४०	हृषित	१०	१०३	होरा	३९	४८५
हिरण्य	६८	२४८	हृषित	७५	३३८	हौ	१४६	१०
हिरण्य	९१	५४४	हृष्ट	१०	१०३	ह्रस्व	४२	५३२
हिरण्यरेतस्	१४५	५७	हे	१४६	९	ह्लादिनी	८५	४६७

सर्वविधपुस्तकप्राप्तिस्थानम्--

जयकृष्णदास हरिदास गुप्तः—

चौखम्बा संस्कृत सीरिज़ आफिस,

विद्याविलास प्रेस, गोपालमन्दिर के उत्तर फाटक, बनारस ।

॥ श्रीः ॥

अनेकार्थसङ्ग्रहस्य शुद्धपत्रकम् ।

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
ध्यात्वाऽह्तंः	ध्यात्वाऽर्हतः	१	१
फिट्टे	किट्टे	२	३
शुक्रं	शुल्कं	४	२०
शोके भिषव	शोकेऽभिषव	४	२०
दुर्गो	दुर्गः	४	३४
याश्चायां	याच्चायां	५	४३
यागो	योगो	५	४४
पूजाविधा	पूजाविधौ	६	५३
श्लाघोऽपास्ती०	श्लाघोपास्ती०	६	५६
गुच्छं	गुच्छे	७	६४
खूटस्तृणे	खटस्तृणे	९	८७
चाटुश्चाटु	चटुश्चाटु	९	९०
ज्येष्ठाभे	ज्येष्ठा भे	१०	१०८
कर्णामयेऽध्वनौ	कर्णामये ध्वनौ	११	११४
स्तगिरे	स्तगरे	१२	१२५
जलेर्मा	जलेभी	१२	१२९
कीर्णाक्षिप्ते	कीर्णः क्षिप्ते	१३	१३७
प्रथम	प्रमथ	१३	१३९
द्रुणाः	द्रुणः	१३	१४६
त्रेतायुगे	त्रेता युगे	१५	१७४
समतेऽर्चिते	संमतेऽर्चिते	१७	१९९
शान्तोदान्ते	शान्तो दान्ते	१८	२०३
यो,मुक्ता स्फो०	योर्मुक्तास्फो०	१८	२०७
न्हिषुं	न्हिषु	२०	२३३
स्वेदो धर्मे	स्वेदो घर्मे	२१	२४१
स्याद्गाधस्तललिप्सयोः	गाधः स्यात्स्ताघलिप्सयोः	२१	२४३
मेघः क्रतौ	मेधः क्रतौ	२१	२४९
गोपीवेषविशेषयोः	गोपीवेष्वविशेषयोः	२१	२५०
बधो	वधो	२१	२५०

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
दैवयोनौ	देवयोनौ	२२	२५८
उष्माणस्तु	ऊष्माणस्तु	२२	२६२
सङ्गतः	सङ्गतः	२४	२८०
पुत्रे नुजे	पुत्रेऽनुजे	२५	२९४
त्रपुसीसक	त्रपु सीसक	२५	२९९
कुम्यु०	कुम्भ्यु०	२६	३११
ग्रावपवरके	ऽग्नावपवरके	२६	३१२
चेष्मसमि०	चेष्मं समि०	२७	३१८
कृमिः कृमि	कृमिः क्रिमि	२७	३२२
वान्तेनले	वान्तेऽनले	२९	३४०
तु सारे	तुषारे	२९	३४६
स्यामि	स्वामि	२९	३४७
सम्प्रार्थे	शालिनि (पाठभेदः)	२९	३४७
केरण्वां	करेण्वां	२९	३५०
दोसर	दासेर	३०	३६०
द्युभवं	द्युभवे	३१	३७०
स्यान्नैयमादिषु	स्यान्नैगमादिषु	३१	३७२
याम्या याच्यां	याम्याऽवाच्यां	३२	३९१
शूद्रासूनावुत्कट	शूद्रासूनावुत्कट	३३	४०८
मृद्भ्राण्डे	मृद्भाण्डे	३३	४०९
चक्रस्त्वम्ले	चुक्रस्त्वम्ले	३५	४३२
श्रति	श्रुति	३५	४३६
हरित	हस्ति	३७	४५५
विघ्नं	विघ्ने	३७	४५८
मह स्वरा	महेश्वरा	३७	४६६
कृष्णात्रिवृन्नीन्यो	कृष्णात्रिवृन्नीलयो	३९	४९१
च विभेषजे	चव्यभेषजे, चविभेषजे	४०	
गोकलने	गोकलले	४०	
पल्लिश्च	पल्ली च	४१	
फलि तु	फालं तु	४१	
मल्लं	मल्लो	४१	
तेजनीपृक्कयोरपि	तेजनीस्पृक्कयोरपि	४३	५३८
प्रद्वे	प्रह्वे	४३	५४४

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
पुण्डरीकद्रमे	पुण्डरीकद्रुमे	४४	५५१
स्रुवा स्रुचि	स्रुवः स्रुचि (पाठान्तरम्)	४४	५५४
जनस्पृहोयत्ते	जनस्पृहायत्ते	४५	५६६
वोलो लोध्रे	वोले लोध्रे	४५	५६८
प्रैषः	प्रेषः	४६	५७९
रदात्रे	रदोऽत्र	४७	५८८
कारूः	कासूः	४७	५९१
स्तम्बगुलच्छयोः	स्तम्बगुलुच्छयोः	४७	५९१
भिद्यपि चेद्यपि	क्षिण्व्यपि चेव्यपि	४७	५९६
रासक्रीडासु	रासः क्रीडासु	४८	६०२
सहो हेमन्तमासयोः	सहा हेमन्तमासयोः	४८	६०७
गम्हरे	गह्वरे	४९	६१२
कर्णिका	कणिका	५१	१९
यातना नदी	यातना नटी	५१	२०
क्रमेदय	क्रमदेय	५१	२३
ककन्देर	कुकुन्दरे	५१	२७
देवज्ञे	दैवज्ञे	५२	३४
जारतो	जारजो (इत्यपि पाठः)	५२	३७
लेरव्यस्य	लेख्यस्य	५३	४९
बालयोः	बोलयोः	५४	६०
पालकं	पालङ्कः	५४	६२
असुराज्यां	अश्रुराज्यां	५४	६७
सत्यकारेऽथ	सत्यङ्कारेऽथ	५५	७३
शिग्रु	शिग्रु	५५	८२
हर्षुके	हर्षुले	५५	८३
धावकौ शुकौ	धावकशुकौ	५६	८५
ज्याम्बुभ्रूश्लथ	ज्यासु भ्रूश्लथ	५६	९१
काष्ठीषु	काष्ठीषुः	५७	१०२
स्वस्थे	सुस्थे	५७	१०३
सस्याक	सस्याभ	५७	१०५
सूदाकूर्वत्रे	सूदाकुर्वत्रे	५७	१०८
तूणखड्गयोः	तूणसङ्गयोः	५८	१२२
ख्यातिपरागयोः	ख्यात्युपरागयोः	५९	१२४

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
कुञ्जरं	कुञ्जरे	५९	१३०
कल्लोले	कक्कोले	६०	१३९
कक्किकडेऽह्नौ	कक्किकण्डेऽह्नौ	६०	१४०
मेदे केशे	मदे केशे	६०	१४१
तैलयन्त्रेछुरिका	तैलयन्त्रे क्षुरिका	६०	१४५
शची	शटी	६१	१४९
वन्हिकणेऽपि	वह्निकणेऽपि	६१	१५६
मलये	यमले	६१	१५९
भावटो	भावाटो	६२	१६७
वसनादिना	वमनादिना	६३	१७५
पाठयूथिकयोरपि	पाठायूथिकयोरपि	६३	१७६
कारण्डो मनुकोशे	करण्डो मधुकोशे	६३	१८२
कारण्डं वेदलाण्ढके	कारण्डवे दलाढके	६३	१८२
फणिराज	गणिराज	६४	१९१
स्यादूषणं	स्यादुषणं	६५	२०१
भिक्षुकायस्थ	भित्सु कायस्थ	६५	२०३
बहवृचादौ	बह्वृचादौ	६५	२१३
सरलेऽप्राचीने	सरलेऽपाचीने	६६	२१६
धारणः	धरुणः	६६	२१९
कण्ठरोगोभयोर्गवि	कण्ठरोगोमयोर्गवि	६७	२३३
वरणे	वरणो	६७	२३५
चाऽनर्तो	चाऽऽनर्तो	६९	२५८
वाशित्वे	वशित्वे	६९	२६२
आपद्यपीङ्गितं	आपद्यपीङ्गितं	६९	२६३
खर्ज्या	सर्ज्वा	७०	२७१
तालितं	तानित	७०	२८०
प्रेषितं	प्रोषितं	७२	
वसुनिह्नके	वसुनन्दके	७३	
क्षुद्रुवार्ताक्यां	क्षुद्रवार्ताक्यां	७४	
कक्षान्तरो	कक्षान्तरे	७४	३
प्रथमः	प्रमथः	७५	३४५
प्रथमा	प्रमथा	७५	३४५
शमथुः	शयथः	७६	३४९

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
सम्बद्धार्त्थे	सम्बद्धार्थे	७६	३५०
कालसीसबिलेष्वपि	कालसीमबिलेष्वपि, कालसीम्नि बिलेऽपि च	७७	३६९
ककुभदुमे	ककुभद्रुमे	७८	३८१
जाङ्ककतरौ	जोङ्ककतरौ	७९	३९२
कैलीन्ये	कौलीन्ये	८०	३९८
जवन्यपद्यामोषधी	जवन्यपथ्यामोषधी	८०	४०५
दशनं	दंशनं	८१	४१०
जले	राढे	८२	४२६
नीलीगुढासु	नीलीगुण्डासु	८२	४३२
रम्येय	रम्ये	८२	४३५
वनश्वाऽभिप्रतारके	वनश्वा विप्रतारके	८३	४४०
जीर्णशीर्णार्द्रे	जीर्णशीर्णार्द्रा	८३	४४३
विषयिहृषीके	विषयि हृषीके	८३	४४८
मदनद्रुते	मदनद्रुमे	८४	४५१
स्नानयोगयोः	स्नानयागयोः	८४	४५६
त्वष्ट्र	त्वष्टृ	८५	४६४
अनूप	ऽनूप	८५	४६७
हायनोऽचि	हायनोऽर्चि	८५	४६७
वीणाकशिपु	वीणा कशिपु	८५	४७१
ऽन्हो	ऽह्नो	८५	४७३
शीतकुम्भे	शातकुम्भे	८६	४८४
निषद्दतिषु	निषद्द्दतिषु	८७	४९७
अहार्या	अहार्यो	८८	५०९
जययु	जटायु	८९	५१८
भूसिजम्ब्वां	भूमिजम्ब्वां	८९	५२०
वालेपस्तु	वालेयस्तु	९०	५३५
संन्नयस्तु	सन्नयस्तु	९१	५४३
सामर्थ्ययोग्य०	सामर्थ्ये योग्य०	९१	५४३
आवरणेऽशने	आहरणेऽशने	९२	५५४
क्रकवे	क्रकचे	९२	५६२
कदरोऽङ्कुशे	कन्दरोऽङ्कुशे	९२	५६२
सटी	शटी, शठी	९३	५६७

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
किशोरी	किशोरो	९३	५७३
छन्दविशेषे	छन्दोविशेषे	९४	५८६
यथ	यथा	९४	५८८
स्याने लम्पापटह	स्यानलम्पापटह	९५	५९४
तमिस्रा	तमिस्रा	९५	५९५
धन्याकं	धान्यकं	९५	५९६
गुडुच्यां	गुडूच्यां	९५	६०२
तितऔ वान्तिकेऽम्बुदे	तितऔ वातिकेऽम्बुदे	९६	६११
वरुबके	मरुबके	९६	६१२
वल्लुरं कुञ्जमञ्जर्योः	वल्लरं कुञ्जमञ्जर्योः	९८	६३३
नागरे	नागरे	९८	६३८
विहारस्तु	विहारस्तु	९८	६३८
रसलायां	रसालायां	९८	६४०
समूह	समूहे	९८	६४०
बौद्धव्रतेभेदे	बौद्धव्रतभेदे	९८	६४१
मत्स्यैरागिरि	मत्स्यैणगिरि	९८	६४२
शबरी	शम्बरी	९८	६४२
वन्हावराल:	वह्नावराल:	१००	६५८
स्यादुपद्रवे	स्यादुपद्रवे	१००	६५९
वक्रला	चक्रला	१०१	६८४
तरलं	तरला	१०२	६८९
निर्मले	निर्मला	१०२	६९५
नेपाली	नैपाली	१०२	६९६
तलाङ्गुलि	तताङ्गुलि	१०२	६९७
अनिल	अनिले	१०३	७००
द्विरदज्वले	द्विरदज्वरे	१०३	७००
वन्हौ	वह्नौ	१०३	
पीतकिकायां	पोतकिकायां	१०३	
रमिलो	रामिलो	१०४	
शवलं	शम्बलं	१०४	
सुवेलप्रणते	सुवेलः प्रणते	१०५	७२९
कियले	किसले	१०६	७४१
वाडवौघे	वडवौघे	१०६	७४९

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
विभवा	विभवो	१०६	७५०
सुखवी	सुषवी	१०७	७५२
स्यादुपांशुर्विजने	स्यादुपांशु विजने	१०७	७५५
शठी	शटी	१०७	७६२
गरुडं	गरुडे	१०७	७६३
सदेशाऽन्तिक	सदेशोऽन्तिक	१०८	७६७
गोरक्षा	गोरक्षो	१०८	७७६
रक्ताक्षी	रक्ताक्षो	१०९	७८३
श्रवणेद्धयो:	श्रवणच्छयो:	१०९	७८५
उद्वासः	उच्छ्वासः	१०९	७०९
बीभत्से	बीभत्सो	११०	७९४
निर्यूहो	निर्व्यूहो	१११	८०८
वाराहो	वराहः	१११	८११
मुस्तौ	मुस्ते	१११	८१२
पद्मबजिकोशे	पद्मबीजकोशे	११४	३२
विनायके	विनायको	११४	३३
विदूषके	विदूषको	११४	३४
अग्निमुखो	ऽग्निमुखो	११५	४३
शिलीमुखो	शशिलेखा	११५	४३
अपवर्गः स्त्याग	अपवर्गस्त्याग	११५	४७
अथोच्छिष्ट	ऽथोच्छिष्ट	११६	५९
ऽघवे(?)दास्या	धवे दास्या	११६	६५
देवदारुद्रमेऽपि	देवदारुद्रुमेऽपि	११७	७२
अध्यादरू:	अध्यारूढः	११८	७६
पीलुपर्णौषधी	पीलुपर्ण्योषधी	११९	८९
जीवनिरपक्ष	जीवनिरपेक्ष	११९	९८
मन्त्रेण प्रोक्षत	मन्त्रेण प्रोक्षित	१२०	१०४
प्रधूमिता	प्रधूपिता	१२१	११९
मंकट	मर्कट	१२२	१२६
वैजयन्ती गुहे	वैजयन्तो गुहे	१२२	११३
आकालनं	आकलनं	१२५	१६५
स्वेच्छाजारिणि	स्वेच्छाचारिणि	१२५	१७३
नागाङ्गना	नागाजना	१२६	१८१
न्याससमर्पणे	न्यासार्पणेऽपि च (पाठान्तरम्)	१२६	१८२

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	श्लोके
मातुधानो	मालुधानो	१२७	१९२
विरोचने	विरोचनो	१२७	१९५
संप्रेषणो	संप्रेषणे	१२७	१९८
विदारी गन्धिकौ	विदारीगन्धिकौ	१२७	२००
समापन्नं	समादानं	१२८	२०५
मरुजन्ध्वां[?]	मेरुजम्ब्वां	१२८	२११
हर्षहित्नुः	हर्षयित्नुः	१२८	२१२
अवलेपो	ऽवलेपो	१२८	२१२
अभ्यागमः	ऽभ्यागमः	१२९	२२०
अभिमरो	ऽभिमरो	१३१	२४०
वाणीशारिकयोरपि	वाणीशारिकयोरपि	१३२	२५६
धूरन्धरो धूर्ये	धुरन्धरो धुर्ये	१३३	२६९
प्रतिकार	प्रतीकार	१३३	१७२
पूर्णापात्रं तु	पीतसारस्तु	१३३	२७९
महिष्यात्करण्यां	माहिष्यात्करिण्यां	१३४	२८६
चक्रवाले	चक्रवालो	१३५	३०१
मृत्युफला	मृत्युफलो	१३६	३०९
ऽप्यथपरि०	ऽप्यथ परि०	१३७	३१९
पराशवो	पारशवो	१३७	३१९
पारिवेशस्तु	परिवेशस्तु	१३७	३२७
रथस्याधोदारुणि	रथस्याधो दारुणि	१३८	३३१
पारिवेषः	परिवेषः	१३८	३३४
वातरुषः	वातरूषः	१३८	३३७
विधावत्मनि	विधावात्मनि	१४१	११
काश्मारिजन्मनि	काश्मीरजन्मनि	१४३	३३
ह्नत्येष	इत्येष	१४५	५७
ातुलपुत्रको	मातुलपुत्रको	१४५	
तामर्कटकः	लूतामर्कटकः	१४५	
र्णाविलोडकः	वर्णविलोडकः	१४५	
मोक्षेऽन्तेऽभावे	मोक्षेऽन्तर्भावे	१४७	
स्वित्पारप्रश्न	स्वित्परिप्रश्न	१४७	२१
परिव्याधानु०	परि व्याधानु०	१४९	५१
अन्तरेणा०	ऽन्तरेणा०	१५१	६७

३३ श्रुत्यन्तसुरद्रुमः। (द्वैताद्वैतदर्शन) श्रीमत्पुरुषोत्तमप्रसादविरचितः। श्रीनिम्बार्काचार्यकृतस्य सविशेषनिर्विशेषकृष्णस्तवराजस्य व्याख्येयम्। तथा—

* श्रुतिसिद्धान्तमञ्जरी। (द्वैताद्वैतदर्शन)। श्रीव्रजेश्वरप्रसादकृता। श्रीनिम्बार्काचार्यकृतस्य सविशेषनिर्विशेषकृष्णस्तवराजस्य व्याख्येयम्। (नं०१३५, १३६, १४१) मूल्यम् रु० ४—८—०

३४ चतुर्विंशतिमतसंग्रहः (धर्मशास्त्र) श्रीभट्टोजिदीक्षितकृतः। (नं० १३७, १३९) खण्डे २ मूल्यम् रु० ३—०—०

३५ श्रीविद्वन्मण्डनम्। (शुद्धाद्वैतसम्प्रदाय) श्रीविठ्ठलनाथदीक्षितकृतः। गोस्वामिश्रीपुरुषोत्तमजीमहाराजकृतसुवर्णसूत्राख्यव्याख्यासहितम् (नं० १४३, १४४) खण्डे २½ मूल्यम् रु० ३—८—०

३६ सांख्यायनगृह्यसङ्ग्रहः। (कर्मकाण्ड) श्रीपण्डितवासुदेवकृतः। तथा—

* कौषीतकिगृह्यसूत्राणि (कर्मकाण्ड) (नं० १४५) मूल्यम् रु० १—८—०

३७ महासिद्धान्तः। (ज्यौतिष) श्रीआर्यभटकृतः। म०म०पण्डित श्रीसुधाकरद्विवेदिकृतटीकासहितः। (नं० १४८, १४९, १५०) खण्डानि ३ मूल्यम् रु० ३—६—०

३८ न्यायलीलावती। (वैशेषिक) श्रीन्यायाचार्यवल्लभकृता। (नं० १५१) मूल्यम् रु० ०—८—०

३९ ज्यौतिषसिद्धान्तसङ्ग्रहः। (ज्यौतिष) यत्र सोमसिद्धान्तः ब्रह्मसिद्धान्तः पितामहसिद्धान्तः वृद्धवशिष्ठसिद्धान्तश्च (नं० १५२, १५४) खण्डे २ मूल्यम् रु० २—४—०

४० लीलावती। (ज्यौतिष) श्रीभास्कराचार्यविरचिता। म० म० पं० श्रीसुधाकरद्विवेदिकृतटिप्पणीसहिता (नं०१५३) मूल्यम् रु० १—८—०

४१ बीजगणितमव्यक्तगणितं वा। (ज्यौतिष) श्रीभास्कराचार्यविरचितम्। म० म० पं० श्रीसुधाकरद्विवेदिकृतोपपत्तिटिप्पणीसहितम्। म० म० पं० श्रीमुरलीधरशर्मविरचितलघूपपत्तिविशिष्टटिप्पणीनवीनाव्यक्तगणितोपयोगिप्रक्षिप्तविषयोपेतम्। (नं० १५९) मूल्यम् रु० २—०—०

जयकृष्णदास, हरिदास गुप्तः—
चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस विद्याविलास प्रेस,
गोपालमन्दिर के उत्तर फाटक बनारस सिटी।

काशीसंस्कृतसीरीज़-ग्रन्थमाला ।

इयं काशी-संस्कृतग्रन्थमाला विभागशः प्रकाशिता भवति । अस्यां प्राचीना नवीनाश्च दुर्लभाः सुलभाश्च अत्युपयुक्ताः संस्कृतग्रन्थाः काशिकराजकीयसंस्कृतपाठशालीयैः पण्डितैरन्यैरपि विद्वद्भिः संशोधिताः क्रमेण संमुद्रिता भवन्ति । अस्यां प्रकाश्यमाणानां ग्रन्थानां मूल्यं सूचीपत्रे प्रकाशितं वर्तते ।

---

१ नलपाकः नलविरचितः । संपूर्णः (पाकशास्त्रम् १) रु० १—८

२ संक्षेपशारीरकम् । रामतीर्थस्वामिकृतान्वयार्थबोधिनीटीकासहितम् । (वेदान्तं १) रु० ८—०

३ वैशेषिकदर्शनम् । पं० श्रीदुण्ढिराजशास्त्रिकृतविवरणोपेताभ्यां प्रशस्तपादभाष्योपस्काराभ्यांसमन्वितम् (वैशेषिकं१)रु०२—०

४ श्रीसूक्तम् । विद्यारण्यपृथ्वीधरश्रीकण्ठाचार्यकृतभाष्यत्रयेण टिप्पण्या च समलङ्कृतम् । (वैदिकं १) रु० ०—६

५ लघुशब्देन्दुशेखरः (भैरवी) चन्द्रकलाटीकासहितः-प्रथम भाग अव्ययीभावान्तः । (व्याकरणं १) रु० ५—०

५ लघुशब्देन्दुशेखरः (भैरवी) चन्द्रकलाटीकासहितः तत्पुरुषादिसमाप्तिपर्यन्तः । द्वितीय भाग (व्याकरणं १) रु० ८—०

६ कारिकावली मुक्ता० दिन० राम० शब्दखण्डसहिता तथा "गुणनिरूपणदिनकरीय" महामहोपाध्याय पं० श्रीलक्ष्मणशास्त्रिकृतव्याख्यासहिता । (न्यायं १) रु० ६—०

७ पञ्चीकरणम् । वार्तिकाभरणालङ्कृतवार्तिकटीकया-तत्त्वचन्द्रिकासमवेतविवरणेन च समन्वितम् । (वेदान्तं २)रु० ०—८

८ अलङ्कारप्रदीपः । श्रीविश्वेश्वरपाण्डेयनिर्मितः । (काव्यं १) रु० ०—८

९ अनङ्गरङ्गः । महाकविकल्याणमल्लविरचितः । (कामशास्त्रं१) रु० ०—१२

१० जातकपारिजातः । श्रीवैद्यनाथशर्मणा विरचितः। (ज्यो० १) रु० २—०

११ पारस्करगृह्यसूत्रम् । कात्यायनसूत्रीयश्राद्ध-शौच-स्नान-भोजन-कल्पसहितम् । (कर्मकाण्डम् १) रु० ०—८

१२ पुरुषसूक्तम् । सायणभाष्य-महीधरभाष्य-मंगलभाष्य-निम्बार्कमतभाष्यचतुष्टयसहितम् । (वैदिकं २) रु० १—४

१३ श्रीमत्सनत्सुजातीयम्—श्रीमच्छङ्करभगवत्पादविरचितभाष्य-नीलकण्ठीव्याख्यया च संवलितम । (वेदान्तं ३)

१४ कुमारसंभवं महाकाव्यम् । महाकवि श्रीकालिदासवि० । सशिशुहितैषिणी-टीका... ...संपूर्णम् । (काव्यं२)

१५ श्रुतबोधश्छन्दोग्रन्थः ... ...भाषाख्यसंस्कृतभाषाटीकासहितः ... (... १) रु० ०—६

१६ कारिकावली । मुक्तावली-... ...दिनकरीटीका... ...सहिता सटिप्पणा । (न्यायं २) रु० १—०